plus binding
cost

FABII PLANCIADIS FULGENTII V. C.

OPERA

ACCEDUNT

FABII CLAUDII GORDIANI FULGENTII V. C.

DE AETATIBUS MUNDI ET HOMINIS

ET

S. FULGENTII EPISCOPI SUPER THEBAIDEN

RECENSUIT

RUDOLFUS HELM

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MDCCCXCVIII

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

OTTONI PLASBERG S.

Quoniam iniucundum quod dixit Reifferscheidius Fulgentii edendi opus perfecimus et in lucem iam prodituras est auctor cui per tot menses uel annos summam nauauimus operam, nescio cui potius horum studiorum fructum donem quam tibi, amice carissime. Nam quamquam non desunt quibus etiam atque etiam gratum animum praestare uelim, tamen uiris illis doctrina pariter atque auctoritate praestantibus hoc tenue munusculum offerre non audeo. At te, qui mihi omnibus in causis siue ad commune litterarum studium siue ad alias res pertinent amicitia sincera et singulari praesto esse soles, hoc donum quantulumcumque est aspernaturum non esse spero, praesertim cum omnibus in quaestionibus et grammaticis et historicis, quibus hic auctor iucundissimus mihi ex iniucundo factus est, ipse studiose comitatus me coercendo incitando, laudando refutando adiuueris, ut nulla fere pagina tuo subsidio caruerit. Uale.

Fabium Planciadem Fulgentium hominem Afrum fuisse nobili loco ortum iam pro certo habere licet, cum et ipse se Romanum esse neget (p. 86, 11) et librorum de aetatibus mundi et hominis, quos quin idem scripserit[1]) dubitari uix potest, auctor linguam Libycam suam esse dicat (p. 131, 7). Neque magis haeremus inquirentes, quanam aetate floruerit, quoniam omnia argumenta eum saeculo V exeunte, ineunte sexto uixisse euincunt. Nomina autem Claudii Gordiani, quae auctori libri de aet. m. qui inscribitur attribuuntur, cum iam Planciadi recte adscribi uideantur, quaestio exoritur, quod inter eum et episcopum Ruspensem intercedat

1) cf. Philolog. LVI 253 sqq.

uinculum, cuius pater Claudius, auus Gordianus appellantur. Et nos quidem eam ita discernere posse nobis uidemur, ut eundem auctorem prius illa opera leuidensia et quae modestia simulata spiritum quendam prae se ferant conscripsisse iudicemus, deinde multis annis transactis et animo permutato cum ipse quibus esset uitiis satis perspexisset monachum factum et uictum emendasse et sermonem.[1]) Quod si aliqua cum probabilitate protulimus, certo testimonio Fulgentii Ferrandi qui episcopi uitam descripsit hunc auctorem a. p. Chr. n. 468 natum et a. 533 mortuum esse scimus.

Animo ut diximus fuit leui, priusquam nescio qua de causa prorsus mutaretur, neque uanae gloriae cupiditate uacabat; qua commotus, ut speciem summae scientiae et doctrinae abundantis praeberet, quae aliunde hauserat, auctoribus non inspectis neque examinatis quam celerrime composuit, cum id unum ageret ut admirarentur homines quanta adulescens admodum conscripsisset. Uersus quoque quos Martiani Capellae exemplum secutus immiscuit raptim uidetur excogitasse non repudiata aliorum poetarum quorum memor erat imitatione uel furto; nam et ex Peruigilio Ueneris uersus 19 et 20 numeris seruatis[2]) paucisque uerbis mutatis arripuit (p. 7, 11 sqq.) et alios (p. 7, 19) exscripsit ex Tiberiani carmine quod nomine auctoris non commemorato Augustinus de mus. II 2, 3 affert, ut aliquid probabilitatis accedere uideatur Baehrensii coniecturae qua causis non additis Peruigilium eidem attribuit Tiberiano; nam magnam esse copiam scriptorum quos memoria tenuerit Fulgentius nego. Hac leuitate et temeritate factum est ut grauissimos in errores incideret; neque enim modo scriptores et opera alia cum aliis confudit, sed ne Apuleii quidem de fabula, quem potissimum sermonis auctorem habuit, recte rettulit, cum

1) cf. dissertatiunculam quae in museo Rhenano propediem prodibit 'Der Bischof Fulgentius und der Mythograph'.

2) Quare hoc carmen longis scripsissem uersibus, nisi codices essem secutus.

Amorem 'Ioue petente' Psychen in matrimonium duxisse[1]) scriberet. Atque quae ipsis auctorum uerbis affert, tamen alio sensu intellegit uelut Terentianum illud p. 10, 4, ubi non quaestum quem ille uoluit, sed questum h. e. querelam cogitauit. Neque dicta quae uerbum ex uerbo exprimere uidetur ipsis ex scriptoribus collegit, sed quae memoria ei aut schedulae neglegenter aliis dictantibus conscriptae suppeditabant temere composuit, ut praesertim in Graecis ne numeros quidem seruaret, sed pedestrem efficeret orationem (cf. p. 59, 12; 60, 2). Quibus de causis eum nominum, quia audiendo non recte perceperat aut scribendo casu mutauerat, nouas formas finxisse, ut 'Solicrates', 'Dromocrites', libris fidem habeo neque dubito quin 'Blennon' pro 'Biennon', 'lentaculum' pro 'ientaculum'[2]) scribere potuerit. Apparet autem difficillimum esse diiudicare quae menda scriptoris, quae scribarum sint, nisi ex certis codicum locis tibi persuaseris omnia fere illius, paucissima esse horum; quare ea usus sum ratione, ut quae quamuis falsa explanari posse putabam erroribus memoriae uel aurium aut praua ratiocinatione a Fulgentio ipso oriunda esse censerem. 'Opimandrae' igitur scripsi p. 26, 18 ratus eum ex 'Ο *ποιμάνδρης* quod notauerat unum uocabulum effecisse et 'Polluris', quia ne de Polluce quidem Saturni patre quicquam constat, telluris autem exemplum animo scriptoris obuersari poterat.

Neque minus lubrica uia quaestiones grammaticas aggredimur, quia, quamquam multa exempla Fulgentium sermonem uulgarem et mendis aspersum non uitasse ostendunt, tamen non omnibus locis, praesertim quibus codices inter se dissentiant, utram lectionem ipse uoluerit discerni potest. Sed his quoque in quaestionibus ex certis concludere licet exemplis eum nihil fere quod uulgari dignum

---

1) Foersteri enim coniectura qua 'postea a Ioue petens' p. 68, 15 legendum proposuit Herm. XIV 473 eo redarguitur quod Fulgentius 'petere' cum quarto casu coniungit.

2) cf. quae de hoc loco propediem in Philologo publici iuris faciam.

esset sermone non ausum esse proferre. An 'propter' cum genetiuo coniungi p. 8, 14; 18, 4; 20, 15 testantur, 'cum cerastas draconesque' eum, ut litteram b uitaret, posuisse p. 136, 4, et 'cum deos' p. 64, 19 scripsisse ut Graeca uerba quae sunt *μετὰ δαίμονας* in Latinum transferret constat: 'ob hac re'[1]) aut 'ab alucitas' utrum usurpauerit necne, in dubio relinqui uidetur? His ex difficultatibus ita tantummodo nos explicabimus, ut quidquid ueri non dissimile est aut aliorum scriptorum exemplis probatur auctoris ipsius esse pro certo habeamus. Fulgentiana igitur esse arbitror: 'fodiuit', 'spondidi', 'memor sententiam', 'inefficacem studium', 'omne igniculum', alia quae in indice sermonis congesta sunt. Memoranda uero uidetur cupiditas qua Graecis uocabulis Latinum sermonem quasi claris coloribus uariare studet, ita tamen ut ne in eis quidem menda fugiat; 'onirocretam' enim efficit p. 3, 20 memor credo uocis poetae quae antecedit; amat 'dogma', 'fasma', 'entecam', alia; qua re nescio an haud dissimile ueri uideatur esse p. 10, 16 'sipnotico' corruptum esse ex 'ipno (h. e. *ἰπνῷ*) tuo', ut hic sensus efficiatur: 'quaecumque stulte nunc balbutis, abice et combure ut uacuo animo meam percipias sapientiam'; quod praeferam alteri coniecturae 'hipnotice', qua hunc sensum uerbis subesse putaram: 'cedo quae somnians balbutias'. Accedit quod exquisito quodam genere dicendi et pleno facetiarum significationumque obscurarum uti solet, ut rectius mihi uisum sit p. 6, 1 'mauricatos' quod meliores exhibent libri relinquere, quia fieri potuit ut in Mauros facete iocari uellet.

Omnium autem maxime intricata est quaestio rerum quae ad modum scribendi uel orthographiam quam dicimus pertinent, quam eo minus fugere licet, quia in libris de aet. m. Fulgentium ut Afrum non eas quibus nos uti solemus leges ac ne easdem quidem semper secutum esse cognoscimus. Illis enim in libris cum sibi eam legem statuerit, ut singuli singulis litteris carerent, certa scri-

1) cf. corp. inscr. Lat. VIII p. 1111.

bendi norma nobis datur. Ex qua cognoscimus eum Afrorum[1]) morem omnibus in rebus secutum esse, ut e et i misceret ('subripit' pro 'subrepit', 'Liam' in libro qui caret littera e, 'contradet' pro 'contradit' in libro carente i), omitteret h ('umanus', 'adibendum', 'ostibus' in libro carente h), coniunctis ph substitueret simplicem litteram f ('triumfus', 'profeta' in libro carente h), permutaret d et t ('aliut' in libro carente d), qu et c ('queperat', 'Squitarum' in libro carente c).[2]) Neque mirum e et ae et oe inter se confundi, ut 'pena', 'Febus' in libro carente o et genetiui primae declinationis in libro primo omnes littera e scribendi sint, praesertim cum eum ae et e discernere non potuisse etiam illud quod supra attulimus Terentianum doceat. Quae si intellexerimus, iam non offendemur neque quod in aliis quoque libris exhibetur 'discendere', 'exercit', 'cirurgicae', 'Psice', 'Apollofanes', 'fonascica', 'Oquipete', 'dequoquendo' neque quod g pro c ('grassedo', 'egloga'), i pro y scribitur ('simphonia'), o et u miscentur ('luxoria', 'nepus'), falso additur h ('rethorem', 'achademicum'); quin etiam pt et ct iam non discerni argumento est haud infirmo fabula Mineruae et Uulcani (II, 11), qua χϑονος et φϑονος eodem modo pronuntiari apparet; et p. 9, 23 reptandi uerbum quo utitur nescio an idem sit quod Ducangius gloss. med. et inf. lat. sub uoce 'rectum' affert et cui significationem accusandi uel in ius deferendi subesse exemplis demonstrat; quare non dubitaui 'ruptuare' scribere pro 'ructuare' uel 'ructare', 'reluptare' pro 'reluctare'. Neque magis animum induxi contra omnes uel optimos codices 'puplicus', 'repperio', 'exspectare' pro 'spectare', alia proscribere. Quibus de uocabulis omnibus facillime iudicares, si libri inter se consentirent, sed cum et libri singuli fluctuent et plures inter se discrepent ac ne auctorem quidem ipsum semper eandem scribendi rationem secutum esse ex uolumine quod de aet. m. et h. inscribitur constet,

1) cf. antholog. Lat. rec. Riese I, 1 pag. XLI sqq.
2) cf. Birt mus. Rhen. LII suppl. pag. 176 et 182.

acquiescemus, si scriptorem ea quam adhibuimus scribendi ratione uti potuisse erit probabile. Neque tamen has minutias omnes afferre potui angustiis huius editionis coactus, quam bibliopola liberalissimus nisi coartatam et contractam suscipere noluit; quare omisi lectiones quales sunt 'uelud' (omnibus fere locis *H*) 'adque' (*R*), 'utpute' (*PR* p. 10, 8) 'quileuit' (*R* p. 10, 18), 'delerabam (*PRH* p. 13, 19), 'sterelitate' (*PR* p. 16, 8), 'uerilia' (*PR* p. 17, 11), alias, quarum plurimas altera manus codicis Reginensis *R* correxit; et quamquam difficillimum erat eligere quae afferendae essent, quae omittendae, tamen spero me non nimis longe a recta uia aberrasse, quamquam nollem casu intercidisset p. 74, 5 lectio Palatini *P* et Reginensis *R* quae est 'prodedit', quia num Fulgentii sermone digna sit dubitari potest.[1]) Neque magis ae, e, ę, oe enotaui, sed cum legentium ut puto commodo ea usus sum regula, ut uocabula formae primae semper in ae finientia scriberem excepto libro qui caret littera a, ceteris autem locis optimos libros sequerer duces. Praepositiones autem cum uerbis copulatas ex optimorum librorum usu plerumque suis formis, non immutatis exhibui nulla adnotata lectionis uarietate.

Iam uero ad ipsa recensionis subsidia accedamus. Mythologiarum enim, Uirgilianae continentiae, expositionis sermonum antiquorum duo exstant genera librorum, quorum alterum, si paucos eximis locos, tamquam integrum praebet auctorem seruatis et omnibus prauitatibus, quibus doctrinam suam maculauit, et sermone uulgari quo usus est, ut minime S. Brandtii iudicio[2]) assentiar, qui nimis corruptum librorum statum putat. Alterum prauitates illas habet emendatas et sermonem, quo magis cum aliis scriptoribus congrueret, plerisque locis limatum; neque interpolationibus uacat, cum e. g. p. 12, 10 glossa 'caelestis' aut ante aut post Uraniae nomen addita sit; emendandi autem

1) cf. corp. inscr. Lat. VII 140.
2) cf. annal. Fleckeisen. CXVII (1878), 381.

studium cognoscitur p. 69, 23, quo loco scribae pro uerbo 'ardescit', quia transitiuam desiderabant significationem, 'accendit' substituerunt. Neque aliter rem in Uirgiliana continentia se habere satis ex p. 87, 21 apparet; inscriptionem enim epistulae quae est 'domino merito' (cf. Luciferi ep. VI) cum non nouissent, aut 'domino meritum' aut 'domini meritum' coniectura effecerunt; iidem p. 94, 24 cum uerba quae inueniebantur 'de corde puerili', quia substantiuum interciderat, non intellexissent, locum ita temptauerunt, ut 'decus' uel 'dedecus' uel 'decor' diuinando efficerent. Huic igitur codicum generi non nimia fides habenda est in textu constituendo, ut etiamsi meliorem uideantur exhibere lectionem et quam facilius intellegas tamen nisi dubitans eos non debeas sequi; quare p. 93, 14 malui 'et' interponere quam 'blandiloquis' probare et p. 17, 7 'discipulis' intactum relinquere quam quod solus exhibet Reginensis *E* 'disciplinis' recipere; quamquam non semper horum codicum lectio repudianda uidetur esse, ut p. 13,4; 77,7; 91,1; 98,6, siue uerum casu seruatum est siue coniectura recuperatum; quod etiam in Gudiano *G* p. 102, 11 fieri potuit, ubi eum sequendum esse duximus. Ex hoc codicum genere libros recentiores omnes fere fluxisse satis ea re demonstratur quod scholia in illo adscripta in his nouiciis ipsis auctoris uerbis inserta inueniuntur ut 'difficultatem' p. 8, 14, ne 'propter' ut ἕνεκα et 'causa' cum secundo casu coniungeretur; p. 16, 9 'curata' Reginensis *E* cum deterioribus exhibet; p. 30, 16, ubi in altero librorum genere Fulgentius ex Lucano emendatus est, deteriores aut cum eo consentiunt, ut 'haeret' praebeant, aut quia celerem haerere librariis ueri esse dissimile uidebatur, uerum ex illa lectione elicere conati sunt, cum Riccardianus 'errat', Mediceus 'ardet' scriberent.

Ex meliore librorum genere in quibus mythologiae *α*
leguntur longe optimi[1]) Uaticani sunt Palatinus 1578 et *P*
Reginensis 1462, quorum archetypus, cum ille nono, hic *R*

1) cf. Iungmanni diligentem descriptionem, quam de codicibus Fulgentianis fecit in actis soc. phil. Lips. I p. 61 sqq.

undecimo adscribatur saeculo, octauo nonoue scriptus est; ex uno enim fonte quin fluxerint non dubium est, quia ipsis minutiis alterum cum altero consentire singulae paginae docent.[1]) Ex quibus illum ipse Romae contuli, huius collationem iam antea ab Ioanne Schmidt professore Regimontano confectam Mommseni et Wissowae debeo benignitati. Reginensis totus ab altera manu non multo recentiore correctus est. In Palatino quia nonnulla folia interciderunt, desunt quae leguntur a p. 19, 1 ad p. 41, 5.

I Reginensis 208 bibliothecae Uaticanae saec. fere X, quem ipse Romae contuli, a tertii mythologiarum libri fabula quinta incipit[2]); arte autem cum illis coniungendus est, quamquam coniecturis eum non prorsus carere puto; ut 'Furius' p. 73, 7 scripsit, 'Futrius' autem quod ceteri exhibent altero loco exp. serm. ant. p. 124, 1 aliquantum adiuuatur; neque magis comprobanda esse lectio 'iterumque' uidetur quam unus praebet p. 84, 8.

T Proxime ad hos accedit liber Treuericus[3]) seminarii clericorum VI 3 (NA XVII 609) saec. X, cuius collationem a se confectam Paulus de Winterfeld liberaliter mihi concessit; qui cum saepissime easdem lectiones exhibeat atque Palatinus et Reginensis *R* non dubitaui quam solus exhibet 'effectum' p. 3, 3 recipere, quia aliis locis Fulgentius 'carere aliquid' posuit.

Longius ab his absunt, quamquam fide non carent,
H codices Harleianus 2685 saec. IX uel X et Montepessulanus
M 334 saec. X, ex quibus hic[4]) mutilus est, cum a media libri III fabula nona reliqua interciderint. Uterque autem maxime ea re quod alium scribendi morem sequitur et nonnullis locis formas sermonis uulgaris fugit, ab illis, quos supra diximus, discedit, ut 'fraglauit' p. 64, 6 *PRIT*,

---

1) Iungmann l. l. p. 67.
2) Iungmann l. l. p. 64.
3) cf. Sauerland N. Arch. d. Ges. f. ält. deutsche Geschichtsk. XVII p. 609.
4) cf. Iungmann p. 63.

'flagrauit' cum ceteris *H* et *M* exhibent. Harleiani collatione quod uti potui, Ottoni Rossbach debeo, qui eam in meum usum conuertendam benigne mihi tradidit; Montepessulanum liberaliter huc transmissum contuli ipse.

Ultimus est et qui ubi solus stat minime fide dignus *D* sit, cum aliis eiusdem generis coniunctus aliquid momenti afferat, Gudianus 333 bibliothecae ducalis Wolfenbüttelanae, in qua et hunc et alterum Gudianum contuli. Qui liber saec. XII[1]) et multis erroribus inquinatus est et saepissime cum alterius generis libris, maxime cum altero Gudiano ut p. 19, 14, communes exhibet lectiones, ut appareat archetypi eius scribam non ex uno fonte uerba scriptoris hausisse, sed quae in duobus et eis quidem inter se diuersis inuenisset arbitrio commiscuisse; nam ut p. 69, 25 'priuatur' in *D* et α, 'nudatur' in β, ita p. 69, 23 'ascendit' Gudianus *D* errore scriptum habet pro 'accendit' quod in genere β legitur, cum 'ardescit' in α legatur; una cum codicibus β glossam in textum recepit p. 12, 10; eidem denique defectus in *D* inueniuntur atque in β, ut p. 65, 18.

Alterius generis tribus usus sum codicibus a me col- β latis Reginensi 1567 saec. fere XII, Gudiano 331 saec. XI[2]), *E G* Uossiano Leidensi 96 saec. fere XI; ex quibus Leidensis *L* ita mutilus est, ut media uoce 'Pythagoras' p. 79, 7 incipiat. Maxime ex his Reginensis coniecturis infectus est; nam p. 10, 12 'antistes' habet pro 'mistes'; p. 40, 21 autem quoniam 'conca marina' in 'concam marinam' mutatum erat, cum scriba codicis *G* satis haberet 'portare' pro 'portari' scribere, codicis *E* librarius 'habere' coniecit; p. 42, 17 uero cum 'impossibilem latronem' i. e. quasi quem arcere non possis non intellegeret, 'possibilis' effecit; p. 43, 5 'uiridior' quia aut obscurum erat aut in 'uiritior' corruptum, eius uocis in locum 'uir fortior' substituit; p. 73, 9 denique cum 'fortiuncula' pro 'fortiuscula' legeretur, ipse coniectura sanequam ingeniosa 'forti ungula'

1) cf. Iungmann p. 64.
2) l. l. p. 63.

scripsit.[1]) Alia tamen ut supra demonstrauimus una cum *G* et *L* praebet, quamquam illo loco p. 87, 21 non eo coniciendo progressus est quo reliqui, cum 'domino' intactum relinqueret, illi 'domini meritum' corrigerent; ut unum addam exemplum, eadem est in his tribus lacuna p. 92, 20.

Restat ut mythologiarum paucos addamus libros a me collatos quibus quamquam uix multis locis confidere licet, tamen paucis subsidio sunt aut coniecturas praebent *Bern* quae memoria dignae sint. Quorum primus[2]) Bernensis 427 saec. X codex melioris generis est et haud paruum afferret auxilium, nisi neglegentissime scriptus atque tot et tantis erroribus maculatus esset; neque temerariae absunt ab eo emendationes (v. p. 48, 11). Ueram lectionem solus p. 89, 9 exhibet, sed quae coniectura facillime restitui potuerit, praesertim quia etiam in *UEG* superscripta est *Marc* et in deterioribus exstat. — Marcianus 94 Uenetus eiusdem est generis, sed saeculo XV scriptus a uiro docto et coniecturis impletus, ut nisi alios testes adiuuat, nihil ei ponderis tribuas; qua re quae solus exhibet enuntiata, praesertim cum uerba singula fere congruant cum mythographis Uaticanis, Fulgentiana non esse censeo (p. 57, 2). — *Neap* Eiusdem fere aeui est Neapolitanus IV D 13 n. CLXIII qui liber etsi in deterioribus numerandus est, tamen ipse quoque propter coniecturas quas exhibet dignus est qui *Barb* interdum nominatim memoretur. — Barberinum VII 47 saec. fere XV non attuli nisi quia quasi singularem memoriam prae se fert, quamquam non dubito quin ex deteriore genere oriundus paullatim coniecturis additis talis factus sit.

Reliquos saec. fere XV uel XVI codices, quos cum in *deterr* Italia contulissem deteriores esse cognoui, enumerare satis est; sunt enim Bononiensis bibliothecae S. Saluatoris 2741, Mediceus plut. LXXXX sup. 22, Riccardianus 766, Taurinensis I, VI, 30 (DCCXXI), Urbinas 670, Ashburnhamianus

---

1) Quare etiam 'ardens' p. 23, 19 coniectura ortum esse significaui.

2) cf. Iungmann p. 63.

1051, qui quae ad musicam pertinent fabulas solas excerpsit I 15, III 9, 10.

Uirgilianae continentiae his usus sum codicibus
de quibus supra dixi: Palatino 1578 Reginensi 1462 *PR*
Reginensi 208 Harleiano 2685 Gudiano 333, Reginensi *IHDE*
1567 Gudiano 331 Uossiano Leidensi 96, Bernensi 427, *GL Bern*
Barberino XVI 76 saec. fere XVI qui simillimus est alteri *Barb*
Barberino; ad quos accedit quem contuli Romae melioris
generis codex Palatinus Uat. 1579 saec. X, qui quamquam *U*
propinquus est libris *PRI* et saepe easdem lectiones et eundem scribendi modum sequitur, tamen cum altero codicum genere uidetur collatus et secundum id paucis locis emendatus esse. P. 87, 21 enim quod primo scriptum erat 'domino merito', eo postea deleto 'domini meritum' scriptum est; et glossae quae supra uoces adduntur, cum consentiant cum glossis codicum β, uinculo quodam librum *U* cum eis coniunctum esse testimonio sunt.

Deteriores sunt in hoc libro adhibiti Uaticani 1552, *deterr*
3898, 5216, Ambrosianus 498, quos ipse contuli, Gothanus 55, cuius collationem edidit Oehler in Iahnii annal. suppl. XV p. 95 sq.

Expositionem sermonum antiquorum qui con-
tinent libri, eorum eadem duo genera discernuntur[1]. *α*
Optimi autem eidem Uaticani sunt Palatinus 1578 et *P*
Reginensis 1462, qui soli p. 118, 19 'cellaritas' exhibent *R*
et p. 117, 15 Plautinum 'empsim' seruarunt; quibus ex libris quos Wessner ad recensionem nuper in commentationibus Ienensibus VI, 2 p. 65 sqq. institutam adhibuit
duos[2] addidi, Parisinum 7581 saec. X et Harleianum 2682 ℜ ℌ
saec. X. Hunc tamen testem incertum esse monendum est quia nonnullas non integras praebet lectiones, ut 'impetrare'
p. 111, 3, 'mori' p. 114, 10. Bernensis 427 testimonia in *Bern*
hoc quoque opusculo hic illic commemorare e re uisum est.

1) cf. Berl. phil. Wochenschr. 1898 p. 554 sqq.
2) cf. Wessner p. 70 sq.

β Alterius generis ex meis libris sunt Berolinensis 73 *B* saec. X, cuius collationibus usus sum Alexandri Riesii in mus. Rhen. XIX p. 298 sqq. edita et Plasbergi mei meum *E* in usum facta, et Uercellensis 16 CXLVIII saec. IX uel X 𝔓 quem contuli ipse, ex Wessnerianis Parisini 242 saec. IX 𝔇 et 3088 saec. X; quos inter se consentire cum eisdem coniecturis quae falsa erant aut uidebantur emendauerint, uel primae paginae uerbum 'parare' p. 111, 3 indicat ex 'imperari' quod ex 'impertiri' corruptum puto futtili conatu effectum in omnibus.

deterr Accedit immensa uis codicum deteriorum a Wessnero enumerata, quae nihil fere ad recensendam expositionem serm. ant. auxilii affert. Memorauit tamen ille praeter libros quos diximus in editione lectiones codicum Neoburgensis et Leidensis 135, ipse contuli Romanos Urbinates 452 et 670, Reginensem 208, Ottobonianum 343, Barberinum XVI 76, Uindobonensem bibl. Caes. 804, Leidensem Uossianum 96, Taurinensem I, VI, 30 (DCCXXI), Riccardianum 766. Aliorum codicum lectiones a Rothio in editione Nonii et Fulgentii collectae sunt, duorum Bruxellensium Lerschius edidit in libello qui inscribitur Fabius Planciades Fulgentius de abstrusis sermonibus (Bonn. 1844), temere ille ex pessimis testibus opus Fulgentianum recenseri posse ratus. Lemmata quae singulis expositionibus praeponuntur quod uncis inclusi tamquam spuria, Wessneri argumentationem[1]) secutus sum; orta enim uidentur ex uocabulis ad marginem adscriptis.

Multo facilior recensio est librorum qui Fulgentianum de aetatibus mundi et hominis opusculum continent; quod adhuc unus Hommeius Parisiis a. 1694 et 1696 et id quidem secundum Sorbonicum codicem corruptum et mutilum edidit; duos autem libros et ultimi partem extremam Reifferscheidius publici iuris fecit in mus. Rhen. uol. XXIII p. 137 sqq. et in indice schol. uniuers. Uratislau. 1883/4. Melioris enim notae *PR* sunt codices Uat. Palatinus 886 saec. XIII et Reginensis 173

1) l. c. p. 133 sqq.

saec. XII, cuius in locum initio, ubi mutilatus est (p. 130
—141, 8), codex Uaticanus 7257 saec. XVII succedit; nam *V*
hunc a uiro docto ex illo descriptum esse, ut illius partes
suscipere possit, Ioannes Graeuen me docuit qui tres codices
Romanos contulit; qua de causa eius lectiones non attuli
nisi ubi Reginensis deficit. Multo deteriores sunt Tauri- *T*
nensis D IV 39 saec. XIII, in quo pleraque (a p. 130, 7
ad p. 171, 21) foliis rescissis interierunt, et Sorbonicus 268 *S*
saec. XIII ex quo Hommeius olim opusculum expressit, quamquam eum neglegentius in codice legendo se gessisse, cum librum benigne intercedentibus summis utriusque rei publicae magistratibus liberalissime Berolinum missum inspicerem et examinarem, ipse cognoui. Saepissime autem in hoc libro coniecturis quae auctor scripserat deprauata sunt.

Addidi commentatiunculam 'super Thebaiden', quae utrum Fulgentii sit necne, firmis argumentis diiudicari non posse mus. Rhen. LII 177 sqq. demonstraui; postea tamen P. de Winterfeld Statii cognomen quod est Surculus pro Sursulo[1]) quae usitata esset forma ante decimum saeculum non inueniri me monuit. Quod si uerum est, certum exstat argumentum quo a Fulgentio hoc opusculum abiudicari possit, quod etiam sermone a Fulgentianis, quae longiora exhibent enuntiata et pluribus ornata luminibus, aliquantum differt atque uoce quae est 'anichos' (p. 183, 11) suspicionem mouet, quia Fulgentium linguae Graecae adeo imperitum fuisse non credimus. Exstat autem in codice Parisino bibl. publ. 3012, cuius collatione uti potui duplici, cum primo Rossbach quam ipse confecerat ultro mihi obtulisset, postea Wessner Gundermanni schedas mihi misisset. Quae collationes non omnibus locis inter se consentiunt, quia iniuria temporum et margo codicis adeo laesus est ut plures aut desint litterae aut paene euanuerint et atramenti ipsius color ita perierit ut omnia difficillime legantur.

1) cf. Statii silv. libr. V ed. Vollmer 1898 p. 16 n. 5.

In recensendis omnibus libris Fulgentianis eam adhibui
cautionem, ut codicibus quam maxime nitendum esse et
nisi certum subsidium afferri posset, eorum lectiones inte-
gras esse relinquendas putarem, ne aliis qui uel maiore
ingenio instructi uel magis adiuti fortuna ad hunc auctorem
accessuri essent, deprauatum et maculis turpissimis aspersum
traderem. Ne coniecturas quidem uirorum doctorum quam-
quam paucae sunt numero ut in scriptore iniucundo qui
uidebatur omnes commemoraui, quia pleraeque neque codi-
cibus optimis inspectis neque genere dicendi quod ad-
hibet Fulgentius satis cognito temere prolatae quasi nullius
[ ] momenti sunt. Quae non omnibus tradita sunt libris
quamquam Fulgentiana esse possunt aut quae quamquam
omnibus tradita sunt insiticia et delenda iudicaui, uncis
quadratis inclusa tamen in textu reliqui. Auctores non-
nullos infra Fulgentii uerba notaui, siue quia ex eis
haurire potuit scriptor uel hausit, siue quia aliquid ad
explicandum et interpretandum afferunt. In apparatu
critico maximam appetiui breuitatem, ut saepe syllabas
solas quae differunt a lectione antecedenti afferrem; quae
( ) uncis rotundis inclusa sigillo codicis addidi, semper ad
eum qui proxime antecedit librum pertinent, nisi particula
'et' interposita ad plures ea spectare uolui. Quae ipse
He aut emendaui aut conieci, litteris *He*, quae Hommeius in
Ho libris de aet. m. et h. excogitauit, litteris *Ho* additis
Ro significaui; *Ro* et *Gu* in commentatiuncula quae est 'super
Gu Thebaiden' Rossbachi aut Gundermanni coniecturis adscripsi.

Restat ut gratias agam omnibus qui quocumque modo me in hoc opere conficiendo adiuuerunt, siue collationes mihi praebuerunt, siue quo loco incerta mihi uidebatur uel mea collatio uel aliena de eo me certiorem fecerunt, siue denique plagulas corrigendas susceperunt. Neque minus bibliothecarum praefectos cum nostrarum tum Italicarum, cum omnibus in me uterentur officiis, summa me beneuolentia obstrinxisse confiteor.

Scripsi Berolini mense septembri a. MDCCCXCVIII.

FABII PLANCIADIS FULGENTII

V. C.

MITOLOGIARUM LIBRI TRES

Palatinus 1578 (deest a p. 19, 1 ad p. 41, 5)	= *P*	α
Reginensis 1462	= *R*	α
Trevericus VI 3 (NA XVII 609)	= *T*	α
Reginensis 208 (inc. a p. *109 M. 711 St.*)	= *I*	α
Harleianus 2685	= *H*	α
Montepessulanus 334	= *M*	α
Gudianus 333	= *D*	α
Reginensis 1567	= *E*	β
Gudianus 331	= *G*	β
Leidensis Vossianus 96 (inc. a p. *132 M.* ex. *733 St.*)	= *L*	β
Omnes codices qui supra memorati sunt aut praeter eos qui nominatim afferuntur reliqui	= *ω*	
(Bernensis 427	= *Bern*)	
(Venetus Marcianus 94	= *Marc*)	
(Neapolitanus IV D 13 n. CLXIII	= *Neap*)	
(Barberinus VIII 47	= *Barb*)	
(Deteriores	= *deterr*)	

Si qui codices ex altera utra classe excepti sunt, his uncis [ ] inclusi post *α* et *β* adiciuntur (*β* [*L*] = *EG*).

Qui non memorantur, cum lectione recepta consentiunt.

Numerus $_1$ aut $_2$ additus significat primam aut secundam manum eiusdem codicis.

Fulgentii de fabulis gentilium moraliter expositis *R*

In nomine dni IHV XPI. in hoc codice (in — cod. *om T*) haec (hae *H* hic *T om P*) insunt fabulae numero L secundū philosophiam (-sofiam *RH*) expositae a Fulgentio (prbro *add P*) vc. ad Catum presbiterum Cartaginis (Charth- *P* kart- *T*) (Ds faue legenti *add RH*) *α*[*M*] *om M* *seq. ind. fab.; deinde* Fabii Planciadis (Plancidiadis *P* Plancidiadis *H* Placidiadis *M*) Fulgentii (Fulgenti *P*) vr . cl. mitologiarum lib. III cap̄ (capitula *PM*) expl. incp̄ lib̄ primus *PRHM* incipit prologus *T omnia om D*

In nomine dei summi amen. fabii planchiadis fulgentii uiri clarissimi fabularum liber primꝰ scdm philosophum moraliter expositarum ad cantiam presbiterū kartaginis. Incipiunt capitula libri mitologiarum *seq. ind. fab.*; *deinde* Finiunt capitula libri primi fabii planciadis fulgentii uiri clarissimi mytologiarū incipit liber primus *E*

Fabii Planciadis Fulgentii v. c. mithologiarū fabularū lib̄ incip̄ primus *G*

LIBER I

M. St.

1 Quamuis inefficacem petat studium res quae caret *595*
effectum et ubi emolumentum deest negotii causa cessat
inquiri — hoc uidelicet pacto, quia nostri tempọris erum-
2 nosa miseria ‖ non dicendi petat studium, sed | uiuendi fleat *596*
ergastulum nec famae adsistendum poeticae, sed fami sit
consulendum domesticae — cito itaque nunc aut quod ami-
seris fleas aut quod edas inquiras quam quod dicas in-
uenias uacatque hoc tempore potentibus opprimere, prio-
ribus rapere, priuatis perdere, miseris flere — quia soles,
domine, meas cachinnantes sepius nenias lepore satyrico
litas libentius adfectari, dum ludicro Talia uentilans epi-
3 grammate comedica | solita est uernulitate mulcere, addi- *597*
tur quia et mihi nuper imperasse dinosceris ut feriatas
affatim tuarum aurium sedes lepido quolibet susurro per-
mulceam: parumper ergo ausculta dum tibi rugosam sulcis
anilibus ordior fabulam, quam nuper Attica saporante sal-
sura, nocturna praesule lucerna commentus sum, ita som-
niali figmento delusam, quo non poetam furentem aspicias,
4 sed | onirocretam ‖ soporis nugas ariolantem aduertas. Ne- *598*
que enim illas Eroidarum arbitreris lucernas meis prae-

---

2 inefficax $\beta D M \alpha_2$ [*T*] 3 effectũ *T* effectu ω ces-
set β 5 di^{s}cendi *Barb* 6 famis *T* 7 amisseris *T*
9 vagatque *RT* obpremere *corr* obprimere *R* 10 quia∵
(*in mg.* ∵tamen) *M* 11 cacinantes R_1 cacinnantes $R_2 H$
(*poster.* c *in ras.*) cancinnantes *T* nenias *suprascr* nugas *E*
lepores atyr colitas R_1 *em* R_2 satyro $\overset{p}{\text{c}}$olitas *P* satiro (sa-
tyri *M*) colitas *TM* 12 adfectari $T M_1 D$ adfectare ω
thalia *G* 13 uernilitate *Salmasius* 16 absculta $P_1 R H_1 T$
avsculta $P_2 H_2$ 20 ornirocretam β

M. S

sules libris, quibus aut Sulpicillae procacitas aut Psices curiositas declarata est, neque illam quae ui maritum
5 Fedriam in tumulum duxit aut Leandricos na|tatus intercepit, sed quae nostrum achademicum rethorem ita usque ad uitalem circulum tulit, quo pene dormientem Scipionem caeli civem ‖ effecerit. Uerum res publica uideat quid *59*
Cicero egerit. Me interim discedentem a te domine dum quasi urbanis extorrem negotiis ruralis otii torpor adstringeret, et euitans erumnosa calamitatum naufragia quibus puplicae uexantur incessabiliter actiones, arbitrabam agrestem secure adipisci quietem, ut procellis curarum ce-
6 lantibus, quo in turborem urbana | tempestas exciderat, uelut ‖ Alcione niduli placidam serenitatem uillatica semo- *60*
tione tranquillior agitassem; sopitisque in fauilla silentii raucisonis iurgiorum classicis quibus me galagetici quassauerant impetus defecatam silentio uitam agere credi-
7 tabam, ni me illuc quoque me|morum angina inprobior sequeretur felicitatisque nouerca fortuna, quae amarum quiddam humanis interserit semper negotiis, me quasi

---

1 *cf.* Mart. epigr. X 38. 35 Auson. cent. nupt. rec. Schenkl XXVIII 4, 8 13 *cf.* Mythogr. Vat. I 9

---

1 ψches *G* ψisches *E* spices *T* 2 nec *HTDβ* ui *add m.* 2 *M* 3 Phedriam *β* illam Fedriam quae ui maritum? (*coll. p.* 3, 21 illas Eroidarum) *aut* Fedrium *He videtur confudisse Meleagrum et Hippolytum* 4 rhetorem R_2 *TD* 5 circū (lū *superscr.*) *T* circum tulit H_1 *G* 6 efficerit R_1 efficeret *T* 9 et *om Tβ* 10 puplicae *PM* publicae ω arbitrabam R_1 arbitrabã *T* arbitrabar ω 11 ut *om T* celantibus *RTMG* caelantibus *corr* caessantibus *PH* cessantibus ω, *suprascr m.* 2 *M* gelantibus? *Plasberg* 12 turborem PR_1T torporem ω qua in torporem *He* exci∗erat *H* excierat *Muncker* 13 altione α[*D*] altiori *E* nidulo *HE* 14 silentiis α[*M*] *em H* 15 gallagetici *deterr* galatici *Neap* quibus per negalia getici *M* Gallogetici *Salmasius* Getici (*in archetypo* galatici (ge *superscr.*) *aut* galagetici) *Hertz Ann. Fleckeisen. CIII 273* Gallaecici *Luc. Mueller Ann. Fleckeisen. XCV 794* quibus magalia Getici *He* 16 defetatam P_1H_1TD defensatam *Barb* 17 mȩrorum *D* merorum (moer- *E*) βM_2 more anguino *Marc* impr. ang. *E*

pedisequa sectaretur. Nam tributaria in dies conuentio
conpulsantium pedibus limen proprium triuerat noụa in-
dictionum ac momentanea proferens genera, quo, si Mida
rex ex homine uerterer, ut lo cupletes tactus rigens auri *601*
materia sequeretur, credo etiam Pactoli ipsius fluenta con-
dictis frequentibus desiccassem. Nec hoc tantum miseria-
rum ergastulum sat erat; addebatur his quod etiam bellici
frequenter incursus pedem domo radicem infigere iusserant,
quo portarum nostrarum pessulos, aranearum cassibus op-
pletos, quispiam non uideret. Agrorum enim dominium
gentes ceperant, nos domorum; fructus enim nostros ex-
spectare licuit, non frui; merces quippe gentilis fuerat, si
uel ad manendum clausos relinquerent. Sed quia num-
quam est malum inmortale mortalibus, tandem domini regis
8 felicitas adventantis uelut so‖lis crepusculum | mundo tene- *602*
bris dehiscentibus pauores abstersit. Et post torpentes in-
cessus quae tum bellicum robigauerat interdictum licuit
tandem arua uisere, limites circuire; egredimur nautarum
in morem quos tempestatum flagitamento confractos ex-
optata reduces excepit ripa et velut parietum indumentis
exuti post domesticas stationes ambulare potius discimus
quam progredimur et Maroneo uersu consimiles 'tandem
liber equus campo potitur aperto' intuemur arua, quibus

22 Verg. Aen. XI 493

1 pedissequa *DG* insequeretur *G* 3 quasi $DH_2T_2M_2G$ quosumida H_1 5 conditis *α em* H_2M_2 6 desiccasse* *H* 8 pedum $D\beta H_2M_2$ domi *deterr* 9 pessolus *corr* pessulos *PRT* 11 coeperant *RHTM* cęperant *E* 13 relinquerant M_1 15 velud *H* (*ut semper*) solus *T* tenebriscentibus (-bresc- *HT*) *RHT* tremescentibus *Marc* 16 exstersit *E* 17 qui *E* tum *in ras H* cum *PR* rubigauerat *M* rouigauerat *D* -ant H_1 bellicus ouigauerat *corr* bellicū rouigauerat *P* obiurgauerant *Marc* profligauerat (-rant *E*) βH_2 18 circumire *G* 19 more RH_1T flamento *E* 20 excipit RH_1 iam excepit *G* 22 uersuṣ *P* uersui $MHD\beta$ 23 potitus *M*

M. St

adhuc inpressae bellantium plantae mauricatos quod aiunt sigillaverunt gressus et formidine menti nondum exter||sa 60
hostes in uestigiis pauebamus; terrorem enim pro sui memoria miles hostis heredem relinquerat. Sed Troadum in
9 morem ostentabamus alterutrum loca quorum recor|dationem
6 aut internitio celebrior faciebat aut praeda. Tandem inter sentosa nemorum frutecta, quae agrestis olim deseruerat manus, — nam intercapedinante pauoris prolixitate tam larga fumo lurida parietibus aratra pendebant et laborifera boum colla iugales in uaccinam mollitiem deduxerant callos — squalebat uiduus sulcis ager et herbidis sentibus
10 oliuifero uertici minaba|tur; ita etenim nexili de||smate 60
meandrico gramini labrusca coibant, quo saepta herbosis radicibus tellus Triptol*em*icum contumax abnueret dentem — ergo dum huiuscemodi paliurea prata incedenti premerem planta et roscidos florulenti uelleris colles spatianti meterem passu, defectum uoluntas peperit et egredientis studio sedulitas ex labore successit. Deuertor arborei beneficium umbraculi praesumens, quo me erranti foliorum intextu Phoebi torridis defensaret optutibus et circumfluo ramorum recurrentium nexu umbram quam propriis radicibus praeberet mihi etiam concederet esse communem. Nam me

---

1 impressa *T* mauricatos *PR* mauricatos (*suprascr m. 2* uł muricatos) uel milicatos *M* m∗uricatos *HT* muricatos *D*β 2 mentis *MDE* 3 hostis *T* M_1 4 relinquerant P_1 *T* -at *in ras H* reliquerant *R* P_2 reliquerat *D*β M_2 5 more *T* 9 largo *T* H_2 *G* iam largo *Wopkens* atra *T* H_1 M_1 10 uacciuam *PRTME* uaciuam? *He* 11 gallos *T* 12 de sirrimate H_1 de syrmate H_2 M_2 de sirmate β 13 me^{n}andrico *T* graminii *RM* graminia (a *in ras*) *T* graminum *E* coibat β P_2 M_2 14 treptolicum α tript- β T_2 M_2 Triptolemicum *edd* adnueret *T* 16 roscido *T* M_1 metirer *Marc* 17 et *PE om* ω egradientis *R* et gradienti *Marc* 18 sed utilitas *G* deuertor *PR* M_1 diuertor ω arbore *RT* arbori *D* arborei *ex* arborē *H* 19 quod *P* errante *ex* errantem *H* 20 a torridis β H_2 M_2 obtutibus *T*β ab ictibus *Staveren* curcumfluo *RP* (*suprascr* dū circūfluo) 21 quam *in marg G om* *PR* H_1 *T* 22 praebet *T*

M. St.

11 auium quaedam uernulitas, quae | fragili quadam dulcedine crispantes sibilos corneis edunt organulis, ad hoc opus allexerat et laboris tam subita requies melos quoddam carminis expectabat: ‖

Thespiades, Hippocrene 605
quas spumanti gurgite
inrorat loquacis nimbi
tinctas haustu Musico,
ferte gradum properantes
de uirectis collium,
ubi guttas florulentae
mane rorat purpurae
umor algens, quem serenis
astra sudant noctibus.
Uerborum canistra plenis |
12 reserate flosculis. ‖
Quicquid per uirecta Tempe 606
raptat unda proluens
innientis etre cursu
quam produxit ungula,
quicquid Ascreus ueterna
rupe pastor cecinit,
quicquid exantlata gazis
uestra promunt horrea,
quod cecinit pastorali
Maro silua Mantuae,
quod Meonius ranarum |

---

1 uernilitas *Salmasius* 3 elexerat *T* 5 Tespiades *T* hippocrenae *α* hippocrenę *E* 8 austu *RTM*$_1$ hastu *H* hịc̣^{a} usto *D* 12 rorat *DGM*$_2$ rorant *ω* 13 humor *RMβ* 16 deserata *Barth* 17 quidquid *PM* 18 profluens *HG* 19 innientis *PRH* inuenientis (u *corr* i) *T* hinnientis *ω* et recussu *E* et recursu *ω* (in nitentis?) etrae cursu *coll. p. 33, 16 Plasberg* *v. 21/2 post 23/4 G om T* 21 quidquid *PM*$_1$ 23 quidquid *PM*$_1$ exanthlata *PR* exathlata *H* exathlanta *MDβ* athlantis *Marc* galis *PR* gazas *G* gazis *ω* ex Atlantis gazis *edd* gazis exanthlata *T* Graiis? *Plasberg*

M. St.

13 cachinnauit proelio, ‖
Pharrasia candicanti 607
dente lyra concrepet;
ad meum uetusta carmen
saecla nuper confluant.

Hoc itaque sacrificali carmine Gorgonei fontis adspargine madidas et praepetis ungulae riuo merulentas Pierides abstraxit. Adstiterant itaque sirmate nebuloso tralucidae ternae uiragines edera largiore circumfluae, quarum familiaris Calliope ludibundo palmulae tactu meum uaporans pectusculum poeticae proriginis dulcidinem sparsit; erat enim grauido ut apparebat pectore, crine neglecto quem
14 margaritis praenitens diadema constrin|xerat, talo tenus bis tinctam recolligens uestem, quod credo et itineris propter ‖
et ne meandricos tam subtilis elementi aliquatenus limbos 608
aculeati herbarum uertices scinderent. Adstitit propter; erectus ergo in cubitum ueneratus sum uerbosam uiraginem, olim mihi poetico uulgatam euidentius testimonio, nec inmemor cuius uerbosas fabulas propter scolaribus rudimentis tumidas ferulis gestaueram palmas, et quia non
15 mihi euidenti | manifestatione quaenam esset liquebat, cur uenisset inquiro. Tum illa: Una, inquit, sum e uirginali Eliconiadum curia, Iouis albo conscripta, quam olim Atheneam ciuem Romanus ordo colendam exceperat, ubi nouellos ita frutices edidi, quo eorum cacumina summis

---

1 cacinnabit R_1 *H T* chachinnavit *G* 2 Parrasia *H* 3 lira *E* lura *T* concrepent *T* 6 hoc igitur *G* sacrifi-cal$\overset{e}{\text{i}}$ *P* sacrificale carmen *He* adspargine *R* aspargine *P T* aspergine *ω* 7 abstraxi *β* H_2 M_2 8 syrmate *M D β* lucidae *β* transluc- *H* 9 ter ternae *Barth* hedera *β* 11 pruriginis *M β* H_2 P_2 dulcedinē *M T H β* dulcitudinem *D* 14 itineriṣ (*expunx m. 2*) *M* propter *suprascr* s. difficultatem *E* propter difficultatem *deterr* 15 filamenti *Heinsius* 16 a(d)stiti *ω* em *He* 17 ergo erectus *D* 20 non] iam *Neap* sed quia? *Muncker* 22 tunc *T* inquid *P* H_1 *T* 23 aluo *R T* H_1 M_1

M. St.

astris insererem, ita uitae famam ‖ linquentes heredem, 609
quo maius celebriorem obitum protelarent. Ast ubi me
Romuleae arcis conuentu bellicus uiduauit incursus, Alexan-
driae conciliabula urbis exulata possederam uariis dogma-
tum inbutamentis lasciua Grecorum praestruens corda post-
que Catonum rigores Tullianasque seueras inuectiones et
16 Uarroniana ingenia Pelleae genti | enerues sensus aut
satyra luseram aut comedico fasmate delectabam aut tra-
gica pietate mulcebam aut epigrammatum breuitate con-
dibam. Libebat me mea captiuitas, et licet nostrae ua-
cuissent industriae, inueniebat tamen animus quibus inter
mala arrideret, nisi me etiam exinde bellis crudelior |
Galeni curia exclusisset, quae pene cunctis Alexandriae ita 610
est inserta angiportis, quo cirurgicae carnificinae laniola
17 pluriora habitaculis nume|rentur; denique ita certando re-
mittunt in mortem quo ferant Caronem citius obiturum,
si collegio non donetur." Hanc orationem risus mollior
terminauit. Itaque meis quo deuerteret culminibus inpe-
traui. Tum illa: Non paues, inquit, Musicum tuis recep-
tare dogma penatibus, cum barbarorum morem ausculta-
uerim ita litterarios mercatos penitus abdicare, ut hos
qui primis elementorum figuris uel proprium discripserint
18 nomen cassata inquisitione mu|tum in carnificina reptarent.
Tum ego: Non ‖ ita est, inquam, ut 'audieras, sed fama 611

24 Verg. ecl. IX 11 sq. (et fama)

2 maius *PM* magis *ω* 3 artis *T* 4 exultata *T* 5 post quãtonum *T'* 7 uerroniana (uero- *D*) *α em* M_2 uarronia *G* uaroniana *E* pelleę *E* apelleae *ω* gentis *β* 8 plasmate *Scriverius* phantasmate *Marc* traica *HG* 9 condebam HM_1 condidam *in* candidam *in* condibam *corr T* 10 libabat *α*[*DM*] libebat $MDH_2\beta$ iuuabat? *He* uacauissent *H* uacassent *E* 11 inuenibat *R* 16 sobiturum *α*[*D*] *del* s *MHT* sopiturum *β* 18 quo meis *G* quo diuerteret *E* quod auerteret *H* imperaui GD_1 19 inquid *H* 20 abscultauerim *PRTM* -ram *H* 21 literarios *PHG* mercatus $\beta D_2 M_2$ 22 discripserint *PR* descr- *ω* 23 carnificinam GM_2 reptarent $PRHM_1$ -assent *D* reportarent M_2 reportarentur *E* receptarent *TG* raptassent *deterr* 24 ut *om* *PRT*

M. St.

fuit'. Nam 'carmina tantum nostra ualent', Musa, 'tela
inter Martia, quantum' 'dulcis aquae salientis sitim restin-
guere riuo'. Et ut suum me amplius familiarem rescisset,
illud etiam Terentianum adieci: 'Olim isti fuit generi quon-
dam questus aput saeclum prius'. Nunc itaque ita litterae
suos .... quicquid Elicon uerbialibus horreis entecatum pos-
sederat in ipsis potestatum culminibus hereditario iure
transferret catus extendunt. Illa exhilarata uersiculis, ut- *612*
19 pote | quasi Meonem senem uiseret recitantem, laudatorio
palmulae tactu meam mulsit caesariem percussaque mollius
ceruice quam decuit: Eia, inquit, Fabi, Anacreonticis iam-
dudum nouus mistes initiatus es sacris; ne quid ergo meo
tibi desit tirunculo, accipe parem dogmatis gratiam et
quatenus nostra te satyra lasciuienti uerborum rore per-
cussit uadatumque te sui retinet amoris inlecebra, redde
quod deuerbas sipnotico et quidquid libet Niliacis exarare
papiris, feriatis aurium sedibus percipe; nec deerit histo-
20 riae quilibet effectus cuius te uisce|ribus interstingi po-
posceris. Tum ego: Index te libelli || fefellit, generosa *613*
loquacitas; non mihi cornutus adulter arripitur nec imbre
mendaci lusa [Danae] uirgo cantatur, dum suo iudicio

---

2 Verg. ecl. V 47 (saliente) 4 Ter. Eun. 246

---

1 musae *M*β 2 saliente *D*β 3 resciscet *H* recisset *T* 5 uetus α*E* questus *G* = querella aput *PR* apud ω 6 qui quid eligon *RM*$_1$ quiqui de lign *P* (o *suprascr.*) quique deligon *T* qucquid eligon *D* quicquid elicon ω elicon *M*$_2$ uerbalibus *TM*$_2\beta$ *deest si quis vel sim. alqd. quo add Muncker* sentecatum *G* senthecatum *H* 8 catos *E* cados *Scriverius* exilarata *T* exhirata *G*

9 quasi] quae *RHM*$_1$ quem *T* 10 me^{am} conmulsit *M* (*suprascr m. 2*) 11 inquid *PH* faui *PRHT* anacreonontlcis *RT* anacreon**ticis *H* 12 mistes] antistes *E* 14 n͞ram te satyra *P* n͞ram te satyram *D* satira *G* 16 deuerbas *P* debeas *E* debebas ω sipnoticon *H* sipnotico ω (*schol* atra͞mto *E*) sepioticon *edd* hipnotice (= dic quid enarres somnians)? *He an:* ipno tuo? *He et Plasberg* quicquid *T* 18 interstingi *PR* -stringi ω 20 mihi non *RD* 21 id danae α*G* *eraso* id *DG* cum *G*

M. St.

deus sibi pecudem praetulit et hanc auro decepit quam potestate nequiuit; non suillo canimus morsu depastum amantis iuuenis femur nec in meis libellulis sub falsa alite puerilis pependit lasciuia; non olorinis reptantem adulterum plumis, oua pulligera uirginibus inculcantem quam semina puerigena uisceribus infundentem, nec lignides puellas inquirimus, Ero atque Psicen, poeticas garrulantes ineptias, dum haec lumen queri*tur* extinctum, illa deflet incensum, ut Psice uidendo perderet et Ero non uidendo perisset; nec referam uirginali figmento Aricinam ‖ lusam *614*
21 uira|ginem, dum quaereret Iuppiter quod magis esse uellet quam fuerat. Mutatas itaque uanitates manifestare cupimus, non manifesta mutando fuscamus, ut senior deus innitus exerceat et sol fulgoris igne deposito malit anilibus exarari rugis quam radiis; certos itaque nos rerum praestolamur effectus, quo sepulto mendacis Greciae fabuloso commento quid misticum in his sapere debeat cerebrum agnoscamus. Tum illa: Unde haec tibi, inquit, homuncule, tantam ignorantiae scientiam, unde tam ratum ordinem ignorandi? Dum enim saeculis intacta exquiris, ostendis te sapienter scire quod nescis. Cui ego: Si his, quibus ignorare aliquid contingit, ne ipsut quidem nescire suum scire contingerit, quanto satius erat eis etiam non

---

4 adulterium *T* 5 quam — infundentem *om T* 6 licnides *G* $\overset{\text{chi}}{\text{lignides}}$ *M* (*suprascr m. 2*) Lychnides *edd* 7 hero *G* psichen *G* spicen *E* 8 queritur *G* querit *RE* quaerit ω 9 ψches *G* spices *em* psiches *E* 10 non acirinam (ñaurinã *T*) α[*P*] aricinam *P*β *delendumne ut scholion? v. p. 10, 21* 11 quid *GM*$_2$ uellit *RTE* uelit *M* 12 mutata sit atq; *PR* mutatas ***** (*extrem. fuit* q) *H* 14 innitus *PRT* hinnitus ω 15 nos *om T* 16 quo sepulto *M Marc* quos epuleo *PRT* quos sepulco *H*$_1$ -to *H*$_2$ quor epulso *D* quos ex epulo *G* quos ex epuleo *suprascripto* ex delectatione *E* quo repulso *Neap* 17 commentu *PRHT* mysticum *HDG* 18 inquid *RH om M* 19 tanta ignorantiae scientia *D* 20 intactam α[*D*] *em HM*$_2$ 22 ne *RHMG* nec ω ipsut *R* ipsud *T* ipsum ω 23 contingerit *PRGT* (*sed eraso* n) contigerit *DM* contingit *HE* contingeret *He*

M. St.

22 nasci contingere quam nasci inefficaciter ueni|re. Primum itaque ego scientiae uestibulum puto scire quod nescias. Ad haec illa: Tam secretis misticisque rebus uiuaciter pertractandis ampliora sunt auctoritatum quaerenda suffragia; neque enim quippiam ludicrum quaeritur, quo ludibundo pede metrica uer||borum commoda sarciamus. Sudor hic 615
opus est palestrantis ingenii, ne tam magnifici adsumpta operis moles ipso fere medio conaminis impetu uiuacissimis destituta uanescat tractatibus. Ergo erunt nobis etiam Philosofia atque Urania adiutrices operis consciscendae; nec [enim] deerit tuis lasciuiens amica solaciis, at dum te misticae artes anhelum tractando reddiderint, tute tua Satyra ludentem excipiet. Quaeso, inquam, munifica largitas, ne tu istam tuam Satyram cuius me dudum uadatum amore praedixeras temere nostris credas penatibus. Tam etenim li*u*ens zelo sortitus sum ex affectu coniugium, ut, si hanc suis oblucentem ut pelicem uoluptatibus domo reppererit, ita sulcatis ungue genis in Eliconem remittat necesse est, quo eius diluendis uulneribus Gorgonei ipsius fontis nequaquam fluenta sufficiant. Tum illa cachinnum
23 quassans fragile conliso bis terque pulsu palmulae femo|re: Nescis, inquit, Fulgenti, rudis accola Pieridum, quantum Satyram matronae formident; licet mulierum uerbialibus undis et causidici cedant nec grammatici || muttiant, rethor 616
taceat et clamorem praeco conpescat, sola est quae modum

---

1 quam nesciendo inefficaciter uiuere *E* 2 itaque ergo *RT* 3 mysticisque *TMD* 6 pedem trica PRH_1T (*sed* e *suprascr*) ludibundi pede metrico *He* commodo *H* 9 tractibus *T* 10 philosofia *PRD* -sophia ω urania caelestis *E* caelestis urania *DG* asciscendae β 11 enim *om* α*G* ad α[*D*] at GT_2 ut *DE* 12 misce *PRTH* (*sed deleto* m) mysticae *DG* tractandū *T* tum te R_2DG tute ω 13 excipit $PRTM_1$ excipet *D* excipiat HEM_2 14 dudum me *E* 16 libens ω *em He* 17 suis *om E* obludentem? *He* ut] et *E* 18 repererit *T* 20 caccinnum *RHT* 21 fragilem *Marc* 22 inquam α[*H*] 23 satiram *E* uerbalibus $T\beta M_2$ 24 muttitant *corr* -tent *T* rhetor *TD*

M. St.

inponit furentibus, licet Petroniana subit Albucia. Hac etenim alludente et Plautinae Saureae dominatus obdormit et Sulpicillae Ausonianae loquacitas deperit Sallustianaeque Semproniae quamuis praesens sit Catilina melos cantandi raucescit.

Soluerat igniuomos mundi regione peracta ‖
quadrupedes gelidumque rotis tepefecerat orbem | *617*
24 rector et auratis colla spoliabat habenis.
Iam Phoebus disiungit equos, iam Quintia iungit;
quasque soror linquit, frater pede temperat undas.
Tum nox stellato mundum circumlita peplo
caerula rorigeris pigrescere iusserat alis
astrigeroque nitens diademate Luna bicorni ‖
bullatum biiugis conscenderat aethera tauris. | *618*
25 Iam simulacra modis mentes fallentia plastis
mollia falsidicis replebant stramina signis;

et, ut in uerba paucissima conferam, nox erat. Cuius noctis nomen iamdudum oblitus ut insanus uates uersibus delirabam, dum subito agrestis illa quam dudum uideram hospita oborto impetu cubicularias inpulsu fores inrupit necopinanterque me iacentem repperiens marcentia languore somni lepido lumina rapido atque admodum splendifice intermicanti quodam sui uultus coruscamine perpulit; erat enim ultra solitum eminens mortalitatis aspectum. Denique pigrae adhuc quietis indicium rotatis naribus

---

1 Petronius ed.[3] Buecheler fr. VI 2 *cf.* Plaut. Asin. (*confundit Sauream servum et Artemonam matronam*) 3 *v. p. 4, 1* *cf.* Sall. de coni. Cat. 25

---

1 subet *Buecheler* albutia *TE* hanc $\alpha[DM_2]$ 2 satirae *E* satyrae *G* obdormitet *HD* 3 et Sulp. — deperit *om D* salustianaeque $HT_2\beta$ 4 cantilena αG 6 soluerit *T* igniuomos (os *ex* us) *G* igniuomus ω -mos *Scriverius* 9 cyntia *D* cintia *ME* cinthia *G* 11 stillato $\alpha[DM]$ 13 bicornis $D\beta H_2$ 19 cum *D* 20 obortu $\alpha[M]$ 21 neopinanter quae *PR* ^{i}nẹopinanterque *T* necopinanter quae *del ec H* inopinanterque β reperiens *RDG* langore *RT* 23 perpulit *suprascripto* ł pepulit *E* pepulit *DG*

ruptuantem repentina ostii ‖ crepitatione turbauit. Hanc 619
praeibat florali lasciuiens uirguncula petulantia, hedera
largiori circumflua, improbi uultus et ore contumeliarum
sarcinis grauido, cuius ironicum lumen tam rimabunda
uernulitate currebat quo mentes etiam penitus abstrusas
temulentis inscriptionibus depinxisset. Musae autem latera
sarciebant altrinsecus duae, quarum dexterior uerenda quadam maiestate subnixa elatae frontis polimina argenteis
26 astrorum crispauerat marga|ritis, cuius faleratum exoticis
diadema carbunculis corniculata lunae sinuatio deprimebat
ac cerulanti peplo circumlita hyalinae cauitatem sperae
osseo fastigans tigillo uersabat. Uisus itaque luminis tam
elata contemplatione caelitus erigebatur intuitus, quo pene
fori‖bus superna intuens pollicem inlisisset. Leui comes *620*
lateris refugo quodam contemplatu secretior humanos intuitus uelamine quodam arcano uitabat; huius ninguida
27 canis albentibus nitebat caesaries rugaque crispato mul|tiplici supercilio rancidum se quiddam consipere promittebat;
tardior erat incessus et ipsa ponderationis grauidine uenerandus. Tunc Calliope prouinciam loquacitatis ingressa:
His te, inquit, Fulgenti, tutricibus spondideram largiturum;
quarum sequax si fueris, celeri te raptu ex mortali caelestem efficient astrisque te, non ut Neronem poeticis

---

23 *cf.* Luc. Phars. I 45 sqq.

---

1 ructuantem H_1 *D* eructuantem *E* H_2 eruptuantem M_2 ructantem *G* 2 edera *HMDE* 4 yronicum (hyr- *G*) β 5 etiam penitus *om G* penitus *om deterr* obstrusas *E* 7 sarciebat *T* uerecunda *G* quedam *T* 8 elate *PRTMH* (*sed deleto priore* e) 9 phaleretun *T* 11 luneę cauitatem *suprascripto* uitreę *E* spherae *MHD* sperarę *T* 12 fastigans *HDE* fatigans ω 13 lata *M* in tutu H_1 intuitus *delendum? v. l. 15* 15 fugo *T* contemplatus *PRTE* 16 archano *HD*β 18 concipere *E* conscipere *D* consopire *M* H_2 *G* 19 grauedine *HD*β M_2 20 calliopem *PRTH et M* (*sed deleto* m) caliope *E* ope *G* calliope in? *He* 21 iste *pro* his te *PRT* inquit *DE* H_2 inquam ω pondideram *H* sponderā *P* (di) spondideram *M* spoponderam β largituram *Modius* largitu iri? *Plasberg* 22 celeriter aptu α[*MD*] -raptum *MD*β *em Plasberg*

M. St.

laudibus, sed ut Platonem misticis interserent rationibus.
Neque enim illos de his expectas effectus, quos aut poema
ornat aut deflet tragoedia aut spumat oratio aut cachinnat
satyra aut ludit comedia, sed in quibus et Carneadis re-
sudat elleborum et Platonis auratum eloquium et Aristo-
telis sillogismaticum breuiloquium.⌉ Nunc itaque pande
mentis cubi||culum et aurium fistulis audito nuntio men- 621
tibus intromitte quod excipis; sed enerva totum mortale
quod tibi est, ne tam sacrati series dogmatis scrupulosis
rite non residat penetralibus. ⌊Ergo nunc de deorum primum
natura, unde tanta malae credulitatis lues stultis mentibus
inoleuerit, edicamus. Quamuis enim sint quidam qui spreta
28 capitis generositate aricinis atque ar|caicis sensibus glan-
dium quippiam sapiant atque eorum altiori stultitiae nubilo
soporata caligentur ingenia, tamen nequaquam aput hu-
manos sensus nisi fortuitis conpulsationibus moti nascun-
tur errores, ut etiam Crysippus de fato scribens ait: Con-
pulsationibus lubricis uoluuntur incursus. Itaque primum
omisso circuitu, unde idolum tractum sit, edicamus. ||

I. Unde idolum. 622

Diophantus Lacedemonum auctor libros scripsit anti-
29 quitatum quattuordecim, in quibus ait Sirophanem | Aegyp-

22 *sqq.* *v.* mythogr. Vat. III prooem.

1 mysticis *TMD* interserunt *PR* interseruent *D* interser̄ *T* 2 expectas (*del* c) *H* exspectes *E* exspectis (a *suprascr*) *G* effectus *suprascr* ł affectus *E* affectus *MDG* 3 caccinnat *PR* caccinnannat *H* cacinnat *T* 6 sylogism- *H* syllogism- *DG* silog- *TM* 7 festuli *T* 8 sed et *E* 9 secreta *G* scruposis *PR* scrupulis *T* 10 resedat *PR* residat H_1 resedeat *TE* resideat *ω* 12 quidam sint *G* sunt *T* 13 arcaicis (h *suprascr*) *E* archaicis *G* glandium] occultum *D* 14 altioris *E* 15 aput *PR* apud *ω* 17 crysippus *PTD* crisippus *RHβ* 19 factum *G* 20 dictum sit *add E* 21 dyophantus *G* Syophantus *E* diophantes *deterr* 22 quatuordecim *RHDE* syrophanem *E* aegiptium *PE* egiptium *G*

tium familia substantiaque locupletem filium genuisse; quem, uelut inormis sub||stantiae successorem, ineffabili *623*
30 ultra quam paternitas exigebat affectu erga | filium deditum is qui dum adversis fortunae incursibus raperetur, quo patri crudelem geminae orbitatis derelinquisset elogium ut et posteritatis perpetuale suffragium denegasset et substantiae propagandae subitam interceptionem obiceret. Quid igitur faceret aut fecunda paternitas in sterilitate damnata aut felix substantia in successione curtata? Parum erat ut non haberet quod habuit, nisi etiam nec esset qui obtineret quod relinquit. Denique doloris angustia quae semper inquirit necessitatis solatium filii sibi simulacrum in edibus instituit dumque tristitiae remedium quaerit, seminarium || potius doloris inuenit nesciens quod *624*
sola sit medicina miseriarum obliuio; fecerat enim ille unde luctus resurrectiones in dies adquireret, non in quo
31 luctus solatium inueniret. [Denique | idolum dictum est, id est idos dolu, quod nos Latine species doloris dicimus.] Namque uniuersa familia in domini adolatione aut coronas plectere aut flores inferre aut odoramenta simulacro succendere consuerat. Nonnulli etiam seruorum culpabiles domini furiam euitantes ad simulacrum profugi ueniam merebantur et quasi salutis certissimo || conlatori florum *625*

---

15 *cf.* Publ. Syr. ed. Meyer 250

---

1 substantiæque *T* 2 inormis PR_1 *T* enormis *ω* ueluti $_{e}$normis (i *eras* e *add m. 2*) *M* uellet *Scriverius* 3 deditum] dilexit *Neap* dilectum? *Plasberg* 4 isqui *α*[*DM*] hisqui M_1 isque $D\beta M_2$ usque? *Plasberg* fuisse?? *He* 5 quo *om* *Hβ* crudele $H_2 D_2 \beta$ derelinquissit *PR* derelinquisse *T* derequisset *H* dereliquisset DM_2 dereliquit *β* elogiam *PR* 6 et ut & *T* et ut *H* suffugium *Georges Ann. Fleckeisen. CXXXV 768* denegasse *T* 9 curata *suprascripto* t cur tata *E* curata *deterr* 10 erat non habere *β* nec *om G* (*sed rasura*) *deterr* 11 reliquit *Dβ Bern* 16 acquireret *H* inquireret *D* non quo *β* 18 idos dolu *Bern* YDOS DOLI *H* YDOS ΔΟΛΟΥ *G* udos dolu *ω* 19 adulatione *MHDβ* 21 consueuerat $D\beta H_2$ 22 euidentes *H*

atque turis offerebant munuscula timoris potius effectu
32 quam amoris affectu. Denique huius rei non inmemor | et Petronius ait: 'Primus in orbe deos fecit timor'; nam et Mintanor musicus in crumatopoion libro artis musicae quem descripsit ait: 'Deum doloris quem prima conpunctio humani finxit generis'. Exhinc ergo inueteratus error humanis pedetemtim consertus discipulis baratro quodam sceuae credulitatis prolabitur. ||

II. Fabula Saturni. 626

Saturnus Polluris filius dicitur, Opis maritus, senior,
33 uelato capite, falcem ferens; cuius uirilia abscisa | et in mari proiecta Uenerem genuerunt. Itaque quid sibi de hoc Philosophia sen||tiat, audiamus. Tum illa: Saturnus 627
primus in Italia regnum obtinuit; hicque per annonae
34 praerogationem ad se populos adtrahens | a saturando Saturnus dictus est. Opis quoque eius uxor eo quod opem esurientibus ferret edicta est. Polluris etiam filius siue a pollendo siue a pollucibilitate quam nos humanitatem dicimus. Unde et Plautus in comedia Epidici ait: 'Bibite, pergregamini pol||lucibiliter'. Uelato uero capite ideo fingi- 628
tur, quod omnes fructus foliorum obnupti tegantur umbra-

3 Petron. ed.[3] Buecheler fr. XXVII 1 Stat. Theb. III 661 *cf. schol.* 9 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 102 II 1 III 1 19 Plaut. Mostell. 22. 24 (pergraecamini)

1 aut *deterr* thuris *E* 3 et *om PHE* 4 crumatopoion *PE* crumatopogon *R* crumatopion THM_1 cromatopion M_2G crumatopionpigon *D* 5 scripsit *G* 7 pedetemptim *HDβ* discipulis (-us *H*) *αG* disciplinis *E* 8 scaecie *H* seuae *β* crudelitatis *ω* ł credulitatis *in marg G* 10 pollucis *β* 11 gerens *E* 12 mare GR_2 13 philosofia *RD* filopsophia *M* 14 annonam R_1 *T* annona PH_1 15 progationem *T* 17 dicta *G* edita *T* pollucis *β* 19 plaustus $R_1 H_1 M$ e pl$_{a}$ustus *P* 20 pergrecamini *R* pingitur *R* 21 omnis *α*[*M*] omnes *β* quod omnes fructus *in mg M* obnupti *E* obnutu *Bern* obnuti *ω* (*ex* obnuuti = obnubti?) obn^{uti}*tegantur *M* obruti? *He*

M. St.

culo. Filios uero suos comedisse fertur, quod omne tempus
35 quodcumque | gignat consumit; falcem etiam fert non inmerito, siue quod omne tempus in se reuergat ut curuamina falcium siue fructuum propter; unde etiam et castratus dicitur, quod omnes fructuum uires abscisae atque in humoribus uiscerum uelut in mare proiectae, sicut illic Uenerem, ita et libidinem gignant necesse est. Nam et Apollofanes in epico carmine scribit Saturnum quasi sacrum nun — nus enim Grece sensus dicitur — aut satorem
nun quasi diuinum sensum creantem omnia. ‖ Cui etiam 629
quattuor filios subiciunt, id est primum Iouem, secundum Iunonem, tertium Neptunum, quartum Plutonem; Polluris quasi poli filium dicunt, quattuor elementa gignentem,

III. De Ioue et Iunone.

36 id est primum Iouem ut ignem, unde et Zeus Gre|ce dicitur; Zeus enim Greca significatione siue uita siue calor dici potest, siue quod igne uitali animata omnia dicerent, ut Eraclitus uult, siue quod hoc elementum caleat; secundam Iunonem quasi aerem, unde et Era Grece dicitur; et quamuis aerem masculum ponere debuerunt, tamen ideo sororem Iouis, quod haec duo elementa sibi sint ualde consocia, ideo Iouis et coniugem, quod maritatus aer igne

---

9 *sqq. v.* mythogr. Vat. III 2, 6 ex. 14 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 105 II 2 III 3, 1 19 *sqq. v.* myth. Vat. II 4 20 *v.* mythogr. Vat. II 7

---

1 quia *B* 2 gignit *DG* 3 se reuergat *MTHD* -tur *Bern* sese uergat *ω* uelut *Bern* 4 fructum *PTDβM₂* propter fructum *deterr* 7 gignant *DGM₂* gignat *ω* 8 scribsit *H₂* scripsit *G* sacrunū *H* sacrunun *D* 11 quatuor *RE* secundam *RTDE* scđm *H* 12 pollucis *βR₂* 13 dn̄t *add M₂* elimenta *PRH* 14 *om T deterr* 17 dicerentur *Mβ* 18 heraclitus *D* elimentum *PRM* scđm *E* secundum *HM* 19 et *om Dβ* hera *H* HPA *DG* aera uel efa *M* 20 debuerint *R* 21 duo *om T* elimenta *PR* sint *PMDG* sunt *ω*

M. St.

feruescat. Nam ‖ et Teopompus in Cipriaco carmine et 630
Ellanicus in dios politia quam descripsit ait Iunonem ab Ioue uinctam catenis aureis et de*g*rauatam incudibus ferreis, | illud nihilominus dicere uolentes quod aer igni caelesti coniunctior duobus deorsum elementis misceatur, id est aquae et terrae, quae elementa duobus superioribus grauiora sunt.

Note: the margin reference "37" stands at the start of the line "reis, | illud nihilominus dicere uolentes quod aer igni".

IV. Fabula Neptuni.

Neptunum uero tertium uelut aquarum uoluerunt elementum, quem ideo Grece etiam Posidoniam nuncupant quasi pion idonan quod nos Latine facientem imaginem dicimus, illa uidelicet ratione quod hoc solum elementum imagines in se formet expectantium, quod nulli alio ex quattuor conpetat elementis. Tridentem uero ob hac re ferre pingitur, quod aquarum natura triplici uirtute fungatur, ‖ id est ⟨*sit*⟩ liquida, fecunda, potabilis. Huic et Nep- 631
tuno Amphitritem in coniugium deputant — amphi enim Grece circumcirca dicimus — eo quod omnibus tribus elementis aqua conclusa sit, id est sit in caelo, sit in aere id est in nubibus, et in terra, ut sunt fontes uel putei. |

---

9 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 107 II 9 III 5

---

1 feruescat] *pergit P p. 41, 5* cypriaco *M* 2 hellanicus *Hβ* dios poltihia *RTM* dios polthia *H* dios poltia *Bern* dios polti ubia *D* dios pholtichia *β* *πολυτοκίᾳ Voss* *πολυπτυχίᾳ? Sturz* *πολιουχίᾳ Nicolai* *πολυτυχίᾳ edd* politia *Plasberg* 3 deprauatam *ω* degrauatam *H² Neap* 4 uer R_1 *H* 5 miscebatur *H* 10 posidoniam *MD et cod. L mythogr. Vat. III script. rer. myth. ed. Bode II 123* posidoneam R_1 posidonean R_2 possidoniam *HT* possidonian *β* 11 pon *T* 13 expectantium R_1 *MH Bern* spectantium R_2 *ω cf. p. 5, 12* 14 quatuor *R* hac re *R* hanc re *T* hoc re *MH* hanc rem *E* hoc *DG* 15 fugantur R_1 fugatur H_1 *em* R_2 H_2 16 ⟨sit⟩ *interpos He* portabilis *R* potabili *D* huic] hinc *β* 17 Amfitricem *H* -tritem *T* -tridem *MDG* Amphitridem *E* amfi *RD*

M. St.

38 V. Fabula de Plutone.

Quartum etiam Plutonem dicunt terrarum praesulem — plutos enim Grece diuitiae dicuntur — solis terris credentes diuitias deputari. Hunc etiam tenebris abdicatum dixerunt, quod sola terrae materia sit cunctis elementis obscurior. Sceptrum quoque in manu gestat quod regna solis conpetant terris. | ‖

39 VI. Fabula de Tricerbero. 632

Tricerberum uero canem eius subiciunt pedibus, quod mortalium iurgiorum inuidiae ternario conflentur statu, id est naturali, causali, accidenti. Naturale est odium ut canum et leporum, luporum et pecudum, hominum et serpentium, causale est ut amoris zelum atque inuidiae, accidens est quod aut uerbis casualiter oboritur ut hominibus aut comestionis propter ut iumentis. [Cerberus uero dicitur quasi creoboros, hoc est carnem uorans et fingitur tria habere capita pro tribus aetatibus, infantia, iuuentute, senectute, per quas introiuit mors in orbem terrarum.] ‖

VII. Fabula de Furiis. 633

Huic quoque etiam tres Furias deseruire dicunt, quarum prima Allecto ⟨*secunda Tisiphone, tertia Megera*⟩;

---

2 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 108 II 10 III 6, 1 8 *sqq. v.* mythogr. Vat. II 11 III 6, 22 19 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 109 II 12 III 6, 23

---

1 *Titulos usque ab hoc capite om T* (*lac. servat.*) 3 dicunt *H* 4 addicatum *deterr* 8 fabula *om G* cane *add E* 10 cōplentur *R* coflentur *T* 11 natura *T* accedenti *R T M* accidentali *deterr* 12 luporum *om R* pecorum *H* -odum *M* serpentũm *T* 13 zelus *Dβ* accedens R_1 *TM* 14 quod a uerbis *Bern* casuaulite roboratur *H* causaliter *deterr* roboretur *TBern* 15 cōmestiones *H* comestiones *M E* R_2 comessationes *G* 15 *sqq* Cerberus — terrarum *solus Marc cf. mythogr. Vat. III 6, 22 II 11, 150* 20 quoque *om E* 21 alectio a^{l}lecto *H* ⟨sec. — Megera⟩ *interpos He cf. p.* 21, 8 *et* 16

Allecto enim Grece inpausabilis dicitur; Tisiphone autem quasi tuton phone, id est istarum vox; Megera autem quasi megale eris, id est magna contentio. Primum est ergo non pausando furiam concipere, secundum est in
40 uo|ce erumpere, tertium iurgium protelare. ‖

VIII. Fabula de Fatis. *634*

Tria etiam ipso Plutoni destinant fata; quarum prima Cloto, secunda Lacesis, tertia Atropos — clitos enim Grece euocatio dicitur, Lacesis uero sors nuncupatur, Atropos quoque sine ordine dicitur —, hoc uidelicet sentire uolentes quod prima sit natiuitatis euocatio, secunda uitae sors, quemadmodum quis uiuere possit, tertia mortis conditio quae sine lege uenit.

IX. Fabula de Arpyis.

Arpyias etiam tres inferis Uirgilius deputat, quarum prima Aello, secunda Oquipete, tertia Celeno — arpage enim Grece rapina dicitur — ideo uirgines, quod omnis rapina arida sit et sterilis, ideo ‖ plumis circumdatae, *635*
quia quicquid rapina inuaserit celat, ideo uolatiles, quod
41 omnis rapina ad uolandum sit celerrima. Aello | enim

7 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 110 II 14 III 6, 23 14 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 111 II 13 III 5, 5 15 *cf.* Verg. Aen. VI 289

1 Thesiphone *E* *ante* Tisiphone *interponunt deterr:* alia Tisiphone 2 titunphone *H* titonphone *D* tertia megera *interponunt deterr* 5 uocem *Dβ* 6 fabula *om HG* uł de Parcis *add E* 7 ipso R_1 *T Bern* ipsi *ω* fata quę parcę dicuntur per antiphrasim quia non uitę humanę parcant *Neap* 8 clotho *E* clito R_2 *D* lacessis *MHT* lacessit *D* lachesis *β* clitos *RT*M_1 Cloto *H* Clotos *D*M_2*β* enim] autem *G* 9 lacessis *MH* lascessis *T* lachesis *Dβ* 10 sentire] scire *E* 12 quiuis *Bern* 13 qui sine *T* 14 fabula *om G* arpiis *ME* 15 Arpias *RE* arpyas *MH* 16 aelio *H* hello *β* oquipeto *R* ocyp&to *D* ocypete *G* occipete *E* arpage] arpia *E* arpya *G* 19 quidquid *RG* rapina — omnis *om T* 20 hello *β*

M. St.

Grece quasi edon allon, id est alienum tollens, Oquipete id est citius auferens, Celenum uero nigrum Grece dicitur, unde et Homerus prima Iliados rhapsodia: *αἶψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί*, id est: Statim niger tuus sanguis emana*b*it per meam hastam — hoc igitur significare uolentes quod primum sit alienum concupisci, secundum concupita inuadere, tertium celare quae inuadit.

X. Fabula de Proserpina.

Plutoni quoque nuptam uolunt Proserpinam, Cereris filiam; Ceres enim Grece gaudium dicitur; et ideo illam frumenti deam esse uoluerunt, quod ubi plenitudo sit fructuum gaudia superabundent necesse est. Proserpinam
42 uero quasi segetem uoluerunt, id est ter‖ram | radicibus *636*
proserpentem, unde et Ecate Grece dicitur; hecaton enim Grece centum sunt; et ideo illi hoc nomen inponunt, quia centuplatum seges proferat fructum.

XI. Fabula Cereris.

Hanc etiam mater cum lampadibus raptam inquirere dicitur, unde et lampadarum dies Cereri dedicatus est, illa uidelicet ratione quod hoc tempore cum lampadibus, id

---

3 Hom. Il. I 303 9 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 112 II 15 III 7, 1 18 *sqq. v.* mythogr. Vat. III 7, 1

---

1 *ἑλὼν ἄλλο edd* eron (*αἴρων*)? *Plasberg* ocypete *DG* occipite *E* 3 prima — rhaps. *om MTDβ* eψa te macelen ωΝΕΡωΕΤΙΤΙΕΡΙλυΡΙ *R* ЄΥΑ ΤЄ ΜλϹЄΛЄΝ (λЄΝ *MG*) ωΝЄΡωЄΤ Π(ωЄΓΙΠ *MG*) ЄΡΙ ΔΟΡΙ (λΟΡΙ *MG*) *TMG sim ω* 5 emanabit *Barb* emanauit *ω* signare *TG* 6 concupiscere *Marc* 7 inuadis? *He* 8 fabula *om G* Fabula Proserpinę *E* 10 Grece *om MTDE* gaudiū dium *H* 11 sit] est *E* 12 -habundent *MTHβ* super-] semper *DE* semper superdeterr 13 segentem R_1 *H* 14 hecate *D* etate *T* ecaton *β* 15 hoc illi ideo *E* 16 centuplicatum *Dβ* perferat *RHT* 17 ītē de eadem *E* DE CERERE *G* 18 rapitam *T* querere *β*

M. St.

est cum solis feruore, seges ad metendum cum gaudio requiratur. | ||

43 XII. Fabula Apollinis. 637

Apollinem solem dici uoluerunt; apollon enim Grece perdens dicitur, quod feruore suo omnem sucum uirentium dequoquendo perdat herbarum. Hunc etiam diuinationis deum uoluerunt, siue quod sol omnia obscura manifestat in lucem seu quod in suo processu et occasu eius orbita multimodis significationum monstret effectus. Sol uero dicitur aut ex eo quod solus sit aut quod so|lite per 638
44 dies surgat et occidat. Huic quoque | quadrigam scribunt illam ob causam, quod aut quadripertitis temporum varietatibus anni circulum peragat aut quod quadrifido limite diei metiatur spatium; unde et ipsis equis condigna huic nomina posuerunt, id est Erytreus, Acteon, Lampus et Filogeus. Erytreus Grece rubeus dicitur quod a matutino *i*pse limine rubicundus exurgat, Acteon splendens dicitur quod tertiae horae metis uehemens insistens lucidior fulgeat, Lampus uero *ardens* dum ad umbilicum diei centratum conscenderit circulum, Filogeus Grece terram amans dicitur quod horae nonae procliuior uergens occasibus pronus incumbat.

---

4 *sqq. v.* mythogr. Vat. I 113 II 18. 19 III 8, 1 schol. ad Germ. Arat. ed. Breysig p. 195, 5 sqq. 11 *sqq. v.* mythogr. Vat. II 20. 21 III 8, 6

---

3 DE APOLLINE *G* 5 omne *T* 6 decoquendo *MDG* 9 multimodos *ex* multitudos *G* multimodos *Bern* 11 scribunt *ω et codd. scholl. Germ. Arat.* ascribunt *Barb* adscribunt *myth. Vat. I 113* 14 ipsius *β* huic] huc D_1 sic *β* 15 eritreus *TE* lampos *E* et *om G* 16 eritreus *T* 17 pro (per *D*) se limine *α* prope lim. *Marc* sol lumine *β* ipse *ex* pse *He* roseo lumine *Breysig* splendidus *T* 18 metis *ex* mentis *RH* ^{mo}mentis *T* momentis *MD om β cf. p. 28, 5* uehemens *om HD* 19 lampus *RTM* lampos *ω* ardens *E om ω* contractum *D* 21 hora nona *H* nonę horę *G*

XIII. Fabula de Coruo.

In huius etiam tutelam coruum uolunt, siue quod solus contra rerum naturam in mediis ipsis aestiuis fer-
45 uo|ribus ouiparos pullu||let fetus, unde et Petronius: 639

'Sic contra rerum naturae munera notae
coruus maturis frugibus oua refert',

siue quod in orneoscopicis libris secundum Anaximandrum siue etiam secundum Pindarum solus inter omnes aues LX quattuor significationes habeat uocum.

XIV. Fabula de Lauro.

In huius etiam tutelam laurum ascribunt, unde etiam eum amasse Dafnem dicunt, [Penei] fluminis filiam. Et unde laurus nasci possit nisi de fluuialibus aquis? Maxime quia et eiusdem Penei fluminis ripae lauro abundare dicuntur. At uero amica Apollinis ob hac re uocitata est, quia illi qui de somniorum interpretatione scripse-||
46 runt ut Antiphon, Filocorus | et Artemon et Serapion 640
Ascalonites promittant in libris suis quod laurum si dormientibus ad caput posueris, uera somnia esse uisuros.

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 115 II 22 III 8, 14 schol. ad Stat. Theb. III 506 ed. Kohlmann 5 *sq.* Petron. ed.[3] Buecheler fr. XXVI 1 sq. 11 *sqq. v.* myth. Vat. I 116 II 23 III 8,4 15 *sqq. v.* schol. ad Stat. Theb. III 105 ed. Kohlmann

---

1 Fabula *om* β 2 uolunt] ponunt β H_2 3 estiuis *ex* ęstibus *T* 5 naturā *D* nota *Binetus* tota *Scaliger* 7 oro-^{s}copicis (*m. 2 add*) *H* horoscopicis *D* oroscopicis β in orn-] morn- *T* 8 pindram *T* 9 quatuor *R* 10 Fabula *om* β 12 dafnen *H* daphnē *G* Penei *om* α 13 posset β 14 et *om HE* habundare *MH*β 15 apollini *RM* ab hac *RMD* ob hac *T* ob hanc *H*β rem R_1*H*β 16 interpret. somn. β 17 philocrus *G* filocrus ω philochorus *Scriverius cf. Tert. de an. 46* sarapion *Bern* 18 in *om H* quod *om R*β 19 uisuros esse *T*

XV. Fabula de nouem Musis.

47 Huic etiam Apollini nouem deputant Musas ipsumque decimum Musis adiciunt illa uidelicet causa, quod humanae uocis decem sint modulamina; unde et cum decacorda Apollo pingitur cithara. Sed et lex diuina decacordum dicit psalterium. Fit ergo uox quattuor den|tibus, id est e contra positis, ad quos lingua percutit et qui||bus 641 si unus minus fuerit sibilum potius quam uocem reddat necesse est. Duo labia uelut cimbala uerborum commoda modulantia, lingua ut plectrum quae curuamine quodam uocalem format spiritum, palatum cuius concauitas profert sonum, gutturis fistula quae tereti meatum spiritalem praebet excursu et pulmo qui uelut aerius follis concepta reddit ac reuocat. Habes ergo nouem Musarum uel Apollinis ipsius redditam rationem, sicut in libris suis Anaximander Lamsacenus et Zenopanes Eracleopolites exponunt; quod et alii firmant ut Pisander fisicus et Euximenes in libro teologumenon. Nos uero nouem Musas doctrinae atque scientiae dicimus modos, hoc est: prima Clio quasi cogitatio prima discen||di — cleos enim Grece 642 fama dicitur, unde et Homerus: *κλέος οἶον ἀκούσαμεν*, id est: famam solam audiuimus, et alio in loco: *πεύθετο γὰρ Κύπρονδε μέγα κλέος*, et quoniam nullus scientiam quaerit

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 114 II 24 III 8, 18 5 Psalm. 32, 2. 91, 4 21 Hom. Il. II 486 (*ἀκούομεν*) 22 Hom. Il. XI 21

---

1 Fabula *om β* 4 decem corda *T* 5 cythara *Mβ* 6 quatuor *R* 7 id est *om β* ad *om β* et *RH* e *ω* 9 dui *R* uelud *HD* cymbala *THβ* 10 lingua *om TM* ut *om M* 11 in palato *D* in palatum *M* proferat *D* profret *E* praeferet *RTM* praefert *H* 12 tereti *del* i *H* teriti *RTM* terit *β* meatu *D* specialem *E* 13 praebet excurs. *om β* excursu *Bern* excurru *RTM* excursum *HD* pulmonem *Bern* erarius *RTM* aerarius *D om H* accepta *E* 14 mus. nou. *β* apollonis *T* 16 zenophanes *Hβ* 17 euximines *RHTM* eusimines *β* 18 theol- *DE* 19 edicimus *TM* 20 cleo *T* cleos] clios *E* cleos — dicitur *om G* cleos ion acusamen *R sim ω* 21 id est — et *om G* 22 solam famam *TE* in *om β* peuteto gar cypronde megagleos *RTM sim ω*

M. St.

nisi in qua famae suae protelet dignitatem, ob hanc |
48 rem prima Clio appellata est, id est cogitatio quaerendae scientiae —, secunda Euterpe quod nos Grece bene delectans dicimus, quod primum sit scientiam quaerere, secundum sit delectari quod quaeras, tertia Melpomene quasi melenpieomene, id est meditationem faciens permanere, ut sit primum uelle, secundum desiderare quod uelis, tertium instare meditando ad id quod desideras, quarta Talia, |
id est capacitas uelut si dicatur tithonlia, id est ponens 643
germina, unde et Epicarmus comicus in Difolo comedia ait: *λήια μὴ ἰδὼν λιμόν τις ἀρτύνει*, id est: germina dum non uiderit, famem consumit, quinta Polymnia quasi polymnemen, id est multam memoriam faciens dicimus, quia post capacitatem est memoria necessaria, sexta Erato, id est eur*o*nchomoeon, quod nos Latine inueniens simile dicimus, quia post scientiam et memoriam iustum est ut aliquid simile et de suo inueniat, septima Terpsicore id est delectans instructionem, unde et Hermes in Opimandrae libro ait: *ἐκ κόρου τροφῆς ἢ ἐκ κούφου σώματος*, id
est: absque instructione escae et ‖ uacuo corpore, ergo 644
post inuentionem oportet te etiam discernere ac diiudicare, quod inuenies, Urania octaua, id est caelestis — post

---

18 Hermes Trismeg. ed. Parthey I 1

---

3 Grece] latine β nos *om E* 6 melen pioeomene *RTMD* melempio eomene *H* melen pioemere *E* melenpioemene *G* *ut videtur μελ(ετ)ην -ποιεω -μενειν* meletationem α *em* R_2 8 militando *T* melet- *M* thalia *DG* 9 tithonlya *RTMD* tythonlya *H* tythonlia *G* tithonlia *E* 10 epicharmus *E* difolo (diff- *H*) α difilo β ΙΔΩΔΥΜΩΝ ΠΕΛΡΤΙΝΝΙ *T* ∂ΝΙ∂ΜΦΑΩΝΤΙΦ∂ΡΤΙΝΝΙ *M sim H* ΛΗΙΛΜΘΙΔΩΝ ∂ΥΜΩΝΤΙΘ∂ΡΤΙΝΝΙ *R* ΛΗΙΜΘΙΛΩΝ ΛΜΩΝΤΙΘΛΡΤVΝΝΙ *D* AFIA · M · CyλΩONLIOΩ∂NTIC∂PTINNI *E* *sim G cf.* concoquit ore famem *p. 57, 14* 12 polimnia *DE* polyumne emen *RD* polymneemen *HTM* poliumneenen β 14 herato *G* heratho *E* 15 eurunchomoeon α erunchomoenon β 17 similem α *em H* 18 Opimandrae (*cf. Ὁ ποιμάνδρης*) ω eccurutrofes (ercu- *T*) et cufusomatos (-tus *T*) *RT sim* ω *om G* 20 corporem *R* 21 te *om T* iudicare *HTM* iudidicare *D* 22 quid β inuenies *RTM* inuenias ω octaua Urania *H* octaua *ex* optabam *T*

M. St.

19 enim diiudicationem eligis quid dicas, quid | despuas; eligere enim utile caducumque despuere caeleste ingenium est —, nona Calliope, id est optimae uocis, unde et Homerus ait: θεᾶς ὄπα φωνησάσης, id est deae uocem clamantis. Ergo hic erit ordo: primum est uelle doctrinam, secundum est delectari quod uelis, tertium est instare ad id quod delectatus es, quartum est capere ad quod instas, quintum est memorari quod capis, sextum est inuenire de tuo simile ad quod memineris, septimum iudicare quod inuenias, octauum est eligere de quo iudicas, nonum bene proferre quod elegeris.

XVI. Fabula Phaetontis.

Hic etiam cum Climene nimfa coiens Fetonta dicitur ge||nuisse, qui paternos currus adfectans sibi atque 645 mundo concremationis detrimenta conflauit. Semper ergo sol cum aqua coiens aliquos fructus gignat necesse est,
50 qui eo, quod terris exilientes appareant, fanon|tes dicuntur; fanon enim Grece apparens dicitur. Qui quidem fructus ad maturitatem sui solis ardorem quaerant necesse est, quo accepto omnia feruoris incendio consumantur. Huius etiam sorores [Arethusa, Lampetusa] quae gemmeis ac tralucentibus fraterna deplorant guttis incendia sucinaque diruptis iaciunt inaurata corticibus; soror enim totius

---

3 Hom. Il. II 182 a. l. 12 *sqq. v.* myth. Vat. I 118 II 57 III 8, 14

---

1 post diiudicationem enim *β* 2 utilem *RTM* caelestis *T* 4 theas opa phonisases *R* — phonesases *ω* 5 primus *T* est uelle] est *om H* 6 tertium instare *HTM* 7 delectatus est *R* desideratum est *β* 8 memorare *D* 9 simile aliquid *H* septimum est *β* 10 inuenis *H* inuenies *E* nonum est *β* 12 Phetontis *HE* Phoetontis *G* Phetonis *M* 13 nymfa *T* nimpha *β* cum climine uim faciens *Bern* phetonta *HDβ* 17 phaetontes; *in marg. ab ead. manu script.* phanon *D* 20 concremantur *β* 21 Areth. Lamp. *om α* gemmeis astra lucentibus HM_1 gemmis atra lucentibus *E* gemmei*. . . . (*parte pag. laesa non cognoscuntur nisi vestigia litt.* s) 22 lucentibus *G* 23 disruptis *E* sorores *G*

M. St.

germinis arbor est, quae una eademque feruoris humorisque iugalitate gignuntur. Itaque istae arbores quae sucinum sudant, dum maturatis frugibus solis feruor torrentibus ipsis Iunio Iulioque mensibus incendiosior cancri atque leonis tetigerit metas, tunc istae arbores aestu ualido fissis corticibus sucum sui liquoris in Eridano flumine aquis durandum emittunt. | ‖

51 XVII. De tripo, sagittis et Pithone. 646

His tripum quoque Apollini adiciunt, quod Sol et praeterita nouerit et praesentia cernat et futura uisurus sit. Arcum uero huic sagittasque conscribunt, siue quod de circulo eius radii in modum sagittarum exiliant seu quod suorum radiorum manifestatione omnem dubietatis scindat caliginem, unde etiam Pithonem sagittis interemisse
52 fertur; pithos enim Grece credulitas dicitur. | Et quia omnis falsa credulitas sicut serpentes luce manifestante deprimitur, Pithonem eum interfecisse dicunt. ‖

Quare sine barba pingitur, cum pater dicatur. 647

Quia occidendo et renascendo semper est iuuenior siue quod numquam in sua uirtute deficiat ut luna, quae crescit aut minuit.

---

8 *sqq. v.* myth. Vat. II 20 13 *sqq. v.* myth. Vat. II 19 18 *sqq. v.* myth. Vat. III 8, 4

---

1 arbores sunt *G* quia *G* 3 maturis *Hβ* 5 arborestu *R* 6 heridano *E* 8 tripum — pitonem R_1 tripo — pitone R_2 tripho — phitone *DG* trifo — phytone *M* de tripodis et sagittis *E* fb̃. de tripo *H* 9 triphum *DG* ripum H_1 ripodem H_2 13 manifestationẽ *T* 14 etiam] et *H* phitonem *TDE* phuthonem *H* phytonem *M* *deest in G* 15 fertur] dicitur *H* pythos *H* phitis *D* phitos *TMβ* 16 serpentis RTH_1 serpens DM_2 sicut serpentes *om E* 17 phytonem *H* phithonem *D* pythonem *E* phitonem *TMG* interemisse *β* 18 pingitur *om E* 19 iunior *E deterr* 20 quo *T* 21 minuitur *β*

XVIII. Fabula Mercurii.

Si furtis praefuerunt dii, non erat opus criminibus iudicem, ex quo culpae habuerunt caelestem auctorem. Mercurium dicunt praeesse ne||gotiis, uirgam ferentem 648
serpentibus nexam, pennatis quoque talaribus praeditum,
53 hunc | etiam internuntium furatrinumque deum. Quid sibi uero huius nominis atque imaginis significatio disserat, edicamus. Mercurium dici uoluerunt quasi mercium-curum; omnis ergo negotiator dici potest Mercurius.

Quare pennas.

Pennata uero talaria, quod negotiantum pedes ubique pergendo [quasi] pennati sunt. ||

Quare uirgam. 649

Uirgam uero serpentibus nexam ob hoc adiciunt, | quod mercatus det aliquando regnum ut sceptrum, det uulnus ut serpentum.

Quare galerem et gallum.

Galere enim coperto capite pingitur, quod omne negotium || sit semper absconsum. Gallum quoque in eius 650
ponunt tutelam, siue quod omnis negotiator semper inuigilet seu quod ab eius cantu surgant ad peragenda negotia.

---

1 *sqq. v.* myth. Vat. II 41. 42 III 9, 1, 3

---

3 iudice *G* abuerunt *T* 5 pinnatis *RT* 8 ediscamus *T* cyrum *T* curam *Bern* 10 pinnas *R* 11 pinnata *T* negotiantium *Tβ* 12 quasi *om RTHMG suprascr HG* pinnati *RT* 13 Quare uirg. *om E* 15 det uulnus] et uulnus *Dβ* 17 galerum *Dβ* gallerem *H* 18 galero *β* galerom *ex* galerem *H* etiam *Mβ* etiam enim *H* coperto *RT* cooperto *ω* omnem R_1 *M* 21 ad *om TM* peragendam *T*

M. St.

Quare Ermes.

Ermes quoque Grece dicitur ab eo, quod est ermeneuse
quod nos Latine disserere dicimus, illa uidelicet causa
quod negotiatori linguarum sit disertio necessaria. Utra-
55 que etiam regna permeare dicitur, superna at|que inferna,
quod modo uentis in altum nauigans currat, modo di-
mersus inferna tempestatibus appetat. ||

Quare fur, quare celer dicitur. 651

Hunc etiam deum furti ac praesulem uolunt, quod nihil intersit inter negotiantis rapinam atque periurium furantisque deierationem ac raptum. Stellam uero quae stilbos Grece nuncupatur, quam ei pagani adscribunt, ex quo etiam diei nomen inuenerunt, tantum celerior planetis omnibus currit, ut septima die suos permeet circulos, quod Saturnus uiginti octo annis et Iuppiter duodecim possunt; unde etiam Lucanus ait: motuque celer Cyllenius hebet.

Quare Argum occidit.

Denique etiam Argum luminum populositate con-
septum in||teremisse dicitur, dum oculorum inmensam 652
56 unius corporis segetem ubique uiua circumspectione flo|ren-
tem singularis uulneris recussu falcifero messuisset curua-
mine. Quid sibi ergo tam fabulosum Greciae commentum

---

2 *v.* myth. Vat. I 119 11 *cf.* schol. ad Germ. Arat. p. 186, 8 sqq. 6 Lucan. Phars. I 662 (haeret)

---

1 Hermes *G* Quare Erm. *om E* 2 Hermes *R T* dicitur grece *β* 4 dissertio *β* 5 etiam *R* enim *ω* 6 demersus *D G M* 7 tempestatibus inferna *G* 8 fur et celer *H E* fur uel celer *G* dicatur *R om β* 9 ducere *supra* uolunt H_2 11 stillam R_1 *M* stella *β* stiluos *α*[*M*] stilbos *Mβ* stilbon (= στίλβων) *Muncker* 13 dii *M* dei (*rectene?*) *T* (*sed suprascr* i) 14 septimo *H* 15 iupiter *H G* possint *R H T* 16 cylenius *D* chyllenius *M* cillenius *H E* hebet *R* hæbet TM_2 haeret *ex* habet *H* habet DM_1 heret *β* 17 dicitur occidisse *G* 19 fertur *E* 21 recursu *ω* recussu *Muncker*

uelit, nisi quod etiam centum custodes totidemque astutos sine negotiatione uacuos — unde et Argus Grece uacuus dicitur — et furantis astutia et negotiantis circumuenit
57 astuta falcataque cautela. Solet igitur ad|ludere his speciebus et honeste mendax Grecia et poetica garrulitas semper de falsitate ornata, ||

XIX. De Danae 653

dum et Danae imbre aurato corrupta est non pluuia, sed pecunia,

XX. De Ganimede

et raptum . . . Ganimedem aquila non uere uolucris, sed bellica praeda. Iuppiter enim, ut Anacreon antiquissimus auctor scripsit, dum adversus Titanas, id est Titani filios
58 qui frater Saturni fuerat, || bellum adsumeret et sa|cri- 654
ficium caelo fecisset, in uictoriae auspicium aquilae sibi adesse prosperum uidit uolatum. Pro quo tam felici omine, praesertim quia et uictoria consecuta est, in signis bellicis sibi aquilam auream fecit tutelaeque suae uirtuti dedicauit, unde et apud Romanos huiuscemodi signa tracta sunt. Ganimeden uero bellando his signis praeeuntibus rapuit, sicut Europam in tauro rapuisse fertur, id est in nauem tauri picturam habentem, et Isidem in uacca, similiter in nauem huiusce picturae. Denique ut hoc || certius 655
esse cognoscas, nauigium Isidis Aegyptus colit. |

---

11 *sqq. v.* myth. Vat. II 198 III 3, 5

---

2 sine] nisi *HE* negotio *T* 2 uaguos R_1 *deleto poster.* u *H* uagos *β* uaguus *H* uagus *β* 4 astu falcata *β* in his *H* 7 de dane *αE om G* 8 cum et *T* dane *HTMDβ* 9 de dane · de ganemede *G* 11 at rapuit *G* raptum *ω deest* traxit *uel sim* ganimeden *HT* 13 scribit *RD* scribsit *H* 17 homine R_1 H_1 *rasura ante* o *β* 18 uirtute *H* uirtutis *G* que *om T* 19 aput *R* tractata *TM* 20 Ganimedem *Hβ* 22 naue *G* H_2 *D* (m *in ras*) habente *GD* (*linea supra* e *eras*) 23 in *ante* nau. *om RHTMG* naui H_2 naue *GD* (*eras* m) 24 aegiptus *T* egiptus *G*

M. St.

59 ## XXI. Fabula Persei et Gorgonarum.

Perseum ferunt Medusae Gorgonae interfectorem. Gorgonas dici uoluerunt tres, quarum prima Stenno, secunda Euriale, tertia Medusa, quarum quia fabulam Lucanus et Ouidius scripserunt poetae grammaticorum scolaribus rudimentis admodum celeberrimi, hanc fabulam referre superfluum duximus. Theocnidus antiquitatum hi||storiographus 656
refert Forcum regem fuisse, qui tres filias locupletes derelinquit. Quarum Medusa maior quae fuerat locuples
60 regnoque colendo fructificando|que ampliauerat — unde et Gorgo dicta est quasi georgigo; nam Grece georgi agricultores dicuntur; serpentino uero capite ideo dicta est, quod astutior fuerit; cuius regnum opimum Perseus inuidens ipsam quidem interemit — ideo uolaticus dicitur, quod nauibus uenerit —, cuius capite id est substantia ablata ditior factus non parua regna obtinuit. Denique et Atlantis regnum inuadens quasi per Gorgonae caput, id est per substantiam eius, eum in montem fugire con-
61 pulit, un|de in montem conuersus esse dicitur. Tamen quid hac sibi tam subtili sub i||magine ornatrix Grecia 657
sentire uoluerit, edicamus. Gorgonas dici uoluerunt tres, id est tria terroris genera; primus quippe terror est qui mentem debilitat, secundus qui profundo quodam terrore

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 130 II 112. 113 III 14, 1—3 4 *cf.* Lucan. Phars. IX 629 sqq. 5 *cf.* Ovid. metam. IV 617 sqq.

---

1 Gorgone *H* De Perseo *E* 3 uoluerunt dici *E* stennio *E* 5 Ouidius *Bern Marc* bidius *RH* biduus *T* liuius *ω* 7 Theocritus *edd* storiografus *T* istoriogr- *M* historiografus (hy- *E*) *β* 9 derelinquit *R* dereliquit *ω* derel. — locuples *om T* 10 regnumque *HDβ* 11 georgigo (-co *T deleto tertio* g *H*)*α* georgio *β* grece *om E* georgi grece *G* 13 optimum *EH* (*sed* t *expunx. ead. m.*) inuadens *β*H_2 14 interimit *T* 15 substantia — id est per *l. 18 om H* 16 optinuit *Rβ* *ante* et: pugnando cum Medusa et uincendo animosior factus *ex uet. cod. Modius* 17 capite *MT* -tae *R* 18 monte *MH* fugire R_1*T* fugere *ω* 19 unde et *D*

M. St.

mentem spargit, tertius qui non solum mentis intentum,
uerum etiam caliginem ingerat uisus — unde et nomina
tres Gorgones acceperunt; [prima Stenno,] Stenno enim
Grece debilitas dicitur, unde et astenian infirmitatem dici-
mus, secunda Euriale id est lata profunditas, unde et
Homerus *Τϱοίην εὐϱυαγυῖαν* dixit, id est Troiam latas
plateas habentem —, itaque Medusam quasi meidusam,
quod uider*e* non possit. Hos ergo terrores Perseus adiu-
uante Minerua, id est uirtus adiuuante sapientia, inter-
fecit. Ideo ‖ auersus uolat, quod uirtus terrorem num- *658*
quam aspicit. Speculum etiam ferre dicitur, quod omnis
62 terror non solum in cor|de, sed etiam in figura transeat.
De sanguine eius nasci fertur Pegasus in figura famae
constitutus; uirtus enim, dum terrorem amputauerit, famam
generat; unde et uolare dicitur, quia fama est uolucris.
Unde et Tiberianus: 'Pegasus hinnientem transuolaturus
ethram'. Ideo et Musis fontem ungula sua rupisse fertur,
quod Musae ad describendum famam heroum aut sequan-
tur proprium aut indicent antiquorum.

XXII. Fabula Admeti et Alcestae.

Sicut nihil benigna superius coniuge, ita nihil infesta
crudelius ‖ muliere. Quanto enim sapiens pro uiri [sui] *659*
salute suam opponit animam pigneri, tanto maligna ad

---

6 Hom. Il. II 141 16 Poet. Lat. min. ed. Baehrens III p. 269 *cf.* Augustin. de mus. III, 2, 3 (in nitentem peruolaturus) 21 *sqq. v.* myth. Vat. I 92 II 154 III 13, 3

---

1 tertium *T* intentionem *G* intuitum *Locher* 2 ingerit *Hβ* ingenerat *M* 3 acciperunt *R_1 T* prima Stennio *E om ω* stennio *E* Stennuo *M* 4 elastenian *R* et astenian *H* et asteniam *ω* 5 secunda — profunditas *om G* 6 trien eurianam *R* TRIEN EURIAN∂N *T* ΘPIENE VRIA AIAN *E sim ω* dixit *om Rβ* 8 uideri *ω* uidere *Muncker* 9 uirtutis *MR_2D* uirtute sapientiae *Bern* interficit *T* 12 figuram *HE* 16 innientem *M cf. p. 7, 19* in nitentem? 17 rapuisse *Bern* 18 scribendum *E* 19 proprium *RD* proprium priorum *M* priorum *ω rectene?* 20 Atmeti *RMD* 21 benigna nihil *H* 22 sui *om RTMD*

M. St.

mariti mortem etiam suam uitam reputat nihili; ergo coniunx quantum iure coniunctior, tantum est aut morum dulcedine mellea aut felle malitiae toxica*ta*, est quippe aut perpetuale refugium aut perenne tormentum. Admetus rex Greciae Alcestam in coniugio petit; cuius pater edictum proposuerat, ut si quis duas feras sibi dispares
63 suo curru iungeret ipse illam in coniugio accepisset. | Is igitur Admetus Apollinem atque Herculem petit et ei ad currum leonem et aprum iunxerunt, itaque Alcestam in coniugio accepit. Cumque in infirmitatem Admetus decidisset et mori se conperisset, Apollinem deprecatus est; ille uero dixit se ei aliquid [in infirmitate] non posse praestare, nisi si quis se de eius ‖ propinquis ad mortem 660
pro eo uoluntarie obtulisset. Quod uxor effecit; itaque Hercules dum ad Tricerberum canem abstrahendum descenderet, etiam ipsam de inferis leuat. Admetum posuerunt in modum mentis, ideo et Admetus nuncupatus est quasi quem adire poterit metus. Hic itaque Alcestam in coniugio desiderat; alce enim Grece lingua Attica praesumptio dici‖tur, unde et Homerus ait: *ἀλλ' οὐκ ἔστι βίη* 661
φρεσὶν οὐδέ τις ἀλκή, hoc est: non est aliqua uirtus in mentibus neque aliqua praesumptio. Ergo mens praesumptionem sperans sibi coniungi duas feras [dispares]
64 suo currui subiungat, id est suae uitae duas | uirtutes

---

20 Hom. Il. III 45

---

2 coniux *Dβ* 3 toxtae (*del* e) *M* toxica *ω* toxsicata H_2 toxicata *Marc* 4 Atmetus (Atmeus *T*) *α* 5 alcestem *G* coniugium H_2 petiit *HG* 6 si *om T* quas (i *superscr.*) *T* 7 currui *MDβ* coniuncgeret *T* 8 Atmetus *RTD* petiit *β* 10 infirmitate *MH Bern* Atmetus *RTD* dicedissit *R* discidissit *H* 12 aliquid] aliud *Scriverius* in infirmitate *H Marc om ω* 13 si *om TG* 14 optulisset *RT* et fecit *H* 15 discenderit R_1 *T* 16 Atmetum *T* 17 et *α* [*H*] *om ω* atmetus *T* 18 alcestem *G* in coniugio alcestam *E* 19 alce — dicitur *om G* 20 aluces tibie fresinuditis (-detis *T*) alce *RT sim ω* 23 dispares *solus Marc*

asciscat, animi et corporis, leonem ut uirtutem animi, aprum ut uirtutem corporis. Deni||que et Apollinem et 662
Herculem sibi propitiat, id est sapientiam et uirtutem. Ergo praesumptio semet ipsam ad mortem pro anima obicit ut Alcesta, quam praesumptionem quamuis in periculo mortis deficientem uirtus de inferis reuocat, ut Hercules fecit [Alcestam]. | ||

---

65 LIBER II 663

Studens, mi domine, tuo reuerendo imperio meam stultitiam uelut naufrag⟨*us tu*⟩o commisi iudicio bifida ambiguitate suspensus, utrumne lector quilibet laudet constructa aut destruat laborata. Sed quia nullatenus haec nostrum aut nomen extollunt aut crimen officiunt, illo uidelicet pacto quod si ab his lector melius sapit, deum proferat qui potiora concessit, sin uero ab his minus aliquid desipit, ipsum proferat qui ista contribuit: ergo et haec non nostra sunt, sed eius donum, et quae ampliora eueniunt, non hominis, sed diuinum est largimentum; sicut enim liuoris nota est silere quod noueram, ita non crimen est enarrare quod senseram. Ergo si his amplius sapis, lauda mentem purissimam quae quod habuit non negauit, si haec ante nescieras, habes arenam nostri studii ubi tui exerceas palestram ingenii.

---

3 propitiet *β* 7 alcestam *soli HE* 8 Fabii Planciadis Fulgentii uiri clarissimi mitologiarum liber primus explicit incipit liber II *R sim ω om T tabula fabularum sequitur in β* 10 nauifrago *E* naufrago *ω* naufrag⟨us tu⟩o *He cf. p. 58, 21* diffida *Wopkens* 11 utrum neglector *T* 12 aut] an *THE* destruet *T* 13 efficiunt *E* 15 qui — 16 proferat *om H* 15 praeferat *β* 16 praeferat *Dβ* 18 ueniunt *M Bern* 19 liboris *R* laboris *H* 20 est *om T* narrare *TM* is *T* 23 tui *TMDBernG* tu *ω*

M. St.

I. Fabula de iudicio Paridis.

Philosophi tripertitam humanitatis uoluerunt uitam, ex quibus primam theoreticam, secundam practicam, ter-
66 tiam filargi||cam uoluerunt, quas nos Lati|ne contempla- 664
tiuam, actiuam, uoluptariam nuncupamus; ut etiam propheta ait: ʽBeatus uir qui non abiit in consilio impiorum et in uia peccatorum non stetit et in cathedra pestilentiae non sedit', id est non abiit, non stetit, non sedit. Prima igitur contemplatiua est quae ad sapientiam et ad ueritatis inquisitionem pertinet, quam apud nos episcopi, sacerdotes ac monachi, apud illos philosophi gesserunt; quibus nulla lucri cupiditas, nulla furoris insania, nullum liuoris toxicum, nullus uapor libidinis, sed tantum indagandae ueritatis contemplandaeque iustitiae cura macerat, fama ornat, pascit spes. Secunda actiua est quae tantum uitae commodis anxiat*a*, ornatui petax, habendi insatiata, rapiendi cauta, seruandi sollicita geritur; plus enim quod habeat cupit quam quod sapiat quaerit, nec considerat quod expediat, ubi intercedit || quod rapiat; denique ideo 665
non perstat stabile, quia non uenit honeste; hanc enim uitam penes antiquos aliqui tyranni, penes nos mundus omnis gerit. Uoluptaria uero uita est quae libidinis tantummodo noxia nullum honestum reputat bonum, sed

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. III 11, 22 6 Psalm. 1, 1

---

2 philosofi *R* tripartitam *E* esse uitam *β* 3 theor**icam *D* (*eraso* et) theoricam *Bern* 4 filargiram? *Plasberg schol:* filos (filios *corr* philos *G*) đr amor unde & filargiria (philargia *suprascripto* ri *G*); est āū filargiria (ph- *G*) amor terrenarū rerū, sed proprie amor argenti (sed — arg. *om G*) *β* 5 uoluntariam *RT* 6 habiit *RHMβ em* G_2 7 chathedra *T* 8 habiit *RTM* 10 *et* 11 aput *R* philosofi *R* 12 quibus *R*H_1*TM* quos *ω* 13 liboris R_1 *T* 14 macerat cura *M* 15 spes pascit *E* 16 anxiat *α* t *delet H* anxia *β* anxiata *He* ornatus *Tβ* habendis *RT* 17 seruandis *D* qui habet *T* quid habeat *M* 19 quid expediat *β*D_2 20 prestat *T* stabili *M* uenit] nouit *G* 22 libidini *β*D_2 tantum *G* 23 obnoxia *Tβ*D_2

67 solam ui|tae adpetens corruptelam aut libidine mollitur aut homicidiis cruentatur aut rapina succenditur aut liuoribus rancidatur; sed hoc penes illos Epicurei ac voluptarii, penes nos uero huiusmodi uita natura, non crimen est; et quia bonum nemo gerit, nec nasci bonum licet. Id itaque considerantes poetae trium dearum ponunt certamina, id est Mineruam, Iunonem et Uenerem de formae qualitate certantes. Ideo uero Iouem his non posse iudicare dixerunt, siue quod praefinitum mundi iudicium ignorabant, quia in libertatem arbitrii constitutum hominem crederent, — quod itaque, si uelut deus ‖ Iuppiter iudi- 666
casset, damnando duas unam tantummodo terris uitam dimitteret; sed ideo ad hominem iudicium transferunt cui liberum deligendi debetur arbitrium. Sed bene pastor, quia non ut sagitta certus et iaculo bonus et uultu decorus et ingenio sagacissimus, denique brutum quiddam desipuit et ut ferarum ac pecudum mos est ad libidinem limaces uisus intorsit quam uirtutem aut diuitias inquisiuit. Sed quid sibi tres deae de tribus uitarum ordinibus uindicent edicamus. |

68 De Minerua.

Primam uitam theoreticam, quam nos in contemplandae sapientiae honore dicimus; ideo de Iouis uertice natam dicunt, quia ingenium in cerebro positum sit, ideo armatam, quod munita sit. Gorgonam etiam huic addunt in pectore quasi terroris imaginem, ut uir sapiens terrorem contra aduersarios gestet in pectore. Cristam cum galea

---

23 *sqq. v.* myth. Vat. II 39. 206 III 10, 2 schol. ad Statii Theb. II 715 (ed. Kohlmann)

---

1 libidinis *T* 3 rancidantur R_1 epicuri *RMDβ* aut *E* 4 penes uero nos *β* 8 his] is *M* non posse his *β* 9 siue quia *deterr* 10 libertate *MDβ* ominem *T* 17 dissipuit *T* 21 fabula Mineruae *G* 22 theoreticam *ME* theoricam *ω cf. p. 36, 3* 23 honere *T* 24 dicunt *om RTDG* dicunt — armatam *om E* armata *M* 26 terroris — sapiens *om H* 27 gestat *E* galeã *T*

ponunt, ut cerebrum sapientis et armatum sit et decorum; ‖ unde et Plautus in Trinummo ait: 'Hic fungino 667 certe est capite, totum se tegit'. Triplici etiam ueste subnixa est, seu quod omnis sapientia sit multiplex siue etiam quod celata. Longam etiam hastam fert, quod sapientia longe uerbo percutiat. Triplici etiam ueste, quod omnis sapientia tecta extrinsecus rarius cognoscatur. In huius etiam tutelam noctuam uolunt, quod sapientia etiam in tenebris proprium fulgorem possideat. Inde etiam et conditricem Athenarum eam uolunt. Minerua denique et Athene Grece dicitur quasi athanate parthene, id est inmortalis uirgo, quia sapientia nec mori poterit nec corrumpi. |

69 De Iunone.

Iunonem uero actiuae praeposuerunt uitae; Iuno enim quasi a iuuando dicta est. Ideo et regnis praeesse dicitur, quod haec uita diuitiis tantum studeat; ideo etiam cum sceptro pingitur, quod diuitiae regnis sint proximae; uelato etiam capite Iunonem ponunt, quod omnes diuitiae sint semper absconsae; deam etiam partus ‖ uolunt, quod 668 diuitiae semper praegnaces sint et nonnumquam abortiant. Huius quoque in tutelam pauum ponunt, quod omnis uita potentiae petax in aspectum sui semper quaerat ornatum; sicut enim pauus stellatum caudae curuamine concauans antrum faciem ornet posterioraque turpiter nudet, ita

---

2 Plaut. Trin. 851 (fungino genere est) 15 *sqq. v.* myth. Vat. II 4 III 4, 5 22 *sqq. v.* myth. Vat. II 5

---

1 sapientis cerebrum *E* 2 funginocet eē capite *M* 4 subnexa? *Plasberg* 7 agnoscatur *HT* 8 tutela *DE* 11 atene *RM* athanathe parthene *RMDβ* athanase patane *H* 12 poterat *THM* 16 a *om T* iubando R_1 *T* 17 studeat tantum *E* 18 regni *H* regnis — 19 diuitiae *om D* 21 pregnantes *Bern* H_2 abortiantur *M* 22 in tut.] in *om RTMD* 23 petax aspectum *DG* ornatus *Dβ* 24 enim *om RTMD* stillatum R_1 *TH* curuamen *DG* 25 antrum] anterius *DG* nudat *β*

M. St.

diuitiarum gloriaeque appetitus momentaliter ornat, po-
strema tamen nudat; unde et Teofrastus in moralibus
ait: τὰ λοιπὰ γνῶθι, id est: reliqua considera, et Salomon:
'In obitu hominis nudatio operum eius'. Huic etiam Irim
quasi arcum pacis adiungunt, quod sicut ille ornatus
70 uarios pingens arquato curuamine momentali|ter refugit,
ita etiam fortuna quamuis ad praesens ornata, tamen est
citius fugitiua.

De Uenere.

Tertiam Uenerem uoluptariae uitae in similitudinem
posue||runt. Uenerem dici uoluerunt aut secundum Epi- 669
cureos bonam rem aut secundum Stoicos uanam rem;
Epicurei enim uoluptatem laudant, Stoici uoluptatem dam-
nant; isti libidinem colunt, illi libidinem nolunt. Unde et
Afrodis dicta est — afros enim Grece spuma dicitur —,
siue ergo quod sicut spuma libido momentaliter surgat et
in nihilum ueniat, siue quod concitatio ipsa seminis spu-
mosa sit. Denique ferunt poetae quod exsectis falce Sa-
turni uirilibus atque in mare proiectis exinde Uenus nata
sit, illud nihilominus ostendere uolens poetica uanitas quod
Saturnus Grece Cronos dicitur; chronos enim Grece tempus

---

4 Ecclesiasticus 11, 29 4 *sqq. v.* myth. Vat. II 6 III 4, 6 10 *sqq. v.* myth. Vat. III 11, 1 14 *sqq. v.* myth. Vat. II 30 III 1, 5, 7

---

1 postremo *G* 2 teufrastus *MHBern* teuprastus *TR* (*add* h) theofrastus *D* theofractus *G* theophrastus *E* 3 tali panoti *RTDE sim HM om G* 4 obitum *T* sicut etiam *G* 6 arquato *RH* arcuato ω refulget *Marc* 7 est *om H* 10 Tertiam — similitudinem *post* dicitur 21 *T* uoluptuariae *M* 11 uoluerunt dici *G* epicuros ω *em* H_2 12 istoicos *TM* 13 epicurei *H* epicuri ω istoici *TM* laudant — uoluptatem *om G* 15 afrosis H_2 *E* affrodis *G* affros enim *G* 18 fuerunt *T* exactis *T* 19 uiribus RM_1 20 illut *R* uolentes *H* uolens *om T* 21 chronos — chronos α cronos — cronos *G* crhonos — crhonus *E*

M. St.

uocatur. Abscisae ergo uires temporis, id est fructus, falce quam maxime atque in humoribus uiscerum uelut in mari proiectae libidinem gignant necesse est. Saturitatis enim abundantia libidinem creat, unde et Terentius ait: 'Sine 71 Cerere et Libero friget Uenus'. | ‖ Hanc etiam nudam 670 pingunt, siue quod nudos sibi adfectatores dimittat siue quod libidinis crimen numquam celatum sit siue quod numquam nisi nudis conueniat. Huic etiam rosas in tutelam adiciunt; rosae enim et rubent et pungunt, ut etiam libido rubet uerecundiae opprobrio, pungit etiam peccati aculeo; et sicut rosa delectat quidem, sed celeri motu temporis tollitur, ita et libido libet momentaliter, fugit perenniter. In huius etiam tutelam columbas ponunt, illa uidelicet causa, quod huius generis aues sint in coitu 72 feruidae; huic etiam | tres adiciunt Carites, duas ad nos conuersas, unam a nobis auersam, quod omnis gratia simplex eat, duplex redeat; ideo nudae sunt Carites, quia omnis gratia ne‖scit subtilem ornatum. Hanc etiam in 671 mari natantem pingunt, quod omnis libido rerum patiatur naufragia, unde et Porfirius in epigrammate ait: 'Nudus, egens, Ueneris naufragus in pelago.' Conca etiam marina portari pingitur, quod huius generis animal toto corpore simul aperto in coitu misceatur, sicut Iuba in fisiologis refert. | ‖

---

5 Ter. Eun. 732 8 *sqq. v.* myth. Vat. II 31 14 *sqq. v.* myth. Vat. II 33 15 *sqq. v.* myth. Vat. II 36 20 Optat. Porfyr. rec. L. Mueller XXIX p. 31 21 *sqq. v.* myth. Vat. II 32

---

2 mare *TH* 4 habundantia *M* rentius R_1 terrentius *TH* 6 sibi] sui *Salmasius* adsectatores *H* 7 celatum — numquam 8 *om G* 10 oppproprio *RM* obprobrio *Hβ* 12 et fugit *Dβ* dolet *Marc* 15 caritates R_2 *E* carit. adiciunt *E* 17 simplex — gratia 18 *om TG* eat duplex *om D* caritates R_2 *E* 19 natam R_2 20 porphirius *TG* porphyrius *E* 21 concha *HD* concham *β* marinam habere (portare *G*) pingitur *β* 23 apto *R* aperito *T* phisiologis *β*

M. St.

73 II. Fabula Herculis et Omfalae. 672

Parcite quaeso iudices humanis ardoribus. Quid enim puerilis aut muliebris sensus in amorem efficiat, ex quo in libidinis pugna Herculea desudat uirtus. Mulieris enim inlecebra maior est mundo, quia quem mundi magnitudo uincere non potuit libido conpressit. Inuasit ergo uirtutem de crimine femina quam mereri non potuit de natura. Hercules enim amauit Onfalem, quae eum persuasit et coli deligatos eneruare contractus et lasciuienti pollice fusi te||retem rotare uertiginem. Hercules enim Eracles 673
Grece dicitur, id est eroncleos quod nos Latine uirorum fortium famam dicimus, unde et Homerus ait: *κλέος οἶον ἀκούσαμεν*, hoc est: famam solam audiuimus. Ideo et Alcei nepos dicitur: alce enim Grece praesumptio inter-
74 pretatur; nam et Almenam matrem habet | quasi almera, quod Grece salsum dicitur. Nam ex igne ingenii ut ex Ioue et ex praesumptione ut ex Alceo auo et ex salsidine sapientiae ut ex Almena quid nascitur nisi fortitudinis gloria. Et tamen a libidine superatur; onfalon enim Grece umbilicum dicitur; libido enim in umbilico dominatur mulieribus, sicut || lex diuina dicit: 'Non est praecisus 674
umbilicus tuus', quasi si diceret: peccatum tuum non est amputatum; nam et matrix illuc catenata constringitur,

---

4 *sqq. v.* myth. Vat. II 155 III 13, 1 12 Hom. Il. II 486 *cf. p.* 25, 18 14 *v.* myth. Vat. II 149 21 Ezech. 16, 4

---

1 Omphale *β* 3 amore *D β* 5 *inde a* magnitudo *denuo incipit P* magnitudine *T* 8 onfalen *H* omfalem *MD* omphalen *E* omphalēn *G* 9 deligatos *α* [*D*] *Bern* delicatos *D β* contractos *M* 10 heracles *β* 12 cleosyon acusamen *PRTDG sim ω* 13 id est *E* 14 alcengrece *G* 15 alcmenam *G* 16 ingenii] ignei *D* igneus *β* 17 et *om T* alce^{a}uo (*add m. 2*) *M* alce (*omisso* auo) *H* et *om T* salsedine *E* 18 alcmena *G* 19 superantur *M* omfalon *D* omphalon *β* omphalos *Neap* 20 umbilicus *MDβ* dicitur umbilicus *β* 21 dicit] ait *M* 22 non est pecc. tuum amp. *HE* 23 matri *T* illic *Tβ*

M. St.

unde et epomfalia eodem loco firmandis fetibus opponuntur. Ostendit ergo quod libido quamuis etiam inuictam possit superare uirtutem.

III. Fabula Caci et Herculis.

Si fumum fures eructuant, quis inuolantem dum negat agnoscat. Ergo aut caliginem aut fumum obicit ne agnosci possit, aut in fumum uanescit substantia quae furtiue
75 succedit. Cacus enim Herculis boues furasse dici|tur, quos cauda in speluncam tractos abscondidit; quem Hercules presso gutture interfecit. Cacon enim Grece malum dicimus. Ergo omnis malitia fumum eruptuat, id est aut quod contra sit ueritati hoc est luci aut quod acerbum sit ui‖dentibus ut fumum oculis aut quod semper occultas 675
obscurasque cauillationes obiciat. Ideo et duplex quod malitia multiformis, non simplex sit; triplici etiam modo nocet malitia, aut in euidenti ut potentior aut subtiliter ut falsus amicus aut occulte ut inpossibilis latro. Ideo etiam subtractos boues transuersis ducit uestigiis quod omnis malignus, aliena ut inuadat, transuersa defensionis nititur uia. Ideo et bona Herculis concupiscit, quia omnis malignitas est uirtuti contraria. Denique in spelunca abs-
76 conditur, quod numquam maligni|tas aperta liberior fronte sit; sed uirtus et malos interficit et sua uindicat.

---

4 *sqq. v.* myth. Vat. I 66 II 153 III 13, 1

---

1 epimfalia *αG* epimphalia *E* epomphalia *edd* 2 ostenditur *HDβ* 5 eructant *G* 6 aut fum.] ut fum. *TBern* 7 uanescat *T* 8 herculi *RMD* furatus esse *deterr* 9 abscondit *TH* 10 dicitur *T* 11 eructuat *HDβ* 12 quod *om R* contraria *DBernG* contra *ω* acerba *G* 13 sit] est *H* fumum *PRMEBern* fumus *ω* 14 triplex *Bern* 15 triformis *Bern* 16 ut potentior *Bern deterr* potentior *ω* 17 ut falsus *GBern deterr* falsus *ω* occulte ut] occulte *H* possibilis *E* inuisibilis *Neap* improuisibilis *Barth* 18 transuersos *D* 19 ut] aut *T* trauersa *RT* 20 utitur *P*

IV. Fabula Antei et Herculis.

Anteus enim in modum libidinis ponitur, unde et Grece antion contrarium dicimus; ideo et de terra natus, quia sola libi||do de carne concipitur. Denique etiam tacta 676
terra uiridior exurgebat; libido enim quanto carni consenserit, tantum surgit iniquior. Denique a uirtute gloriae quasi ab Hercule superatur; nam denegato sibi terrae tactu commoritur altiusque eleuatus materna non potuit mutuari suffragia, quo euidentem suae rei fabulam demonstrasset. Omnem enim mentem dum uirtus in altum sustulerit et carnalibus eam denegarit aspectibus, uictrix statim exurgit. Ideo etiam et diu in certamine dicitur desudasse, quia rara est pugna quae cum concupiscentia uitiisque congreditur, sicut Plato in moralibus ait: 'Sapientes uiri maiorem cum uitiis quam cum inimicis pugnam gerunt'. Nam et Diogenes quinicus dum dolore ramicum torquere-
77 tur et uidisset homines ad | amphitheatrum concurrentes dicebat: 'Qualis hominum stultitia; currunt spectare feris homines repugnantes et me praetereunt cum naturali dolore certantem'.

V. Fabula Teresiae.

Teresias serpentes duos concumbentes uidit, quos cum uirga || percussisset, in feminam conuersus est. Iterum 677
post temporis seriem eos concumbentes uidit, similiterque

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 55 II 164 III 13, 2   22 *sqq. v.* myth. Vat. I 16 II 84 III 4, 8

---

1 Anthei *β*   2 Antheus *β*   3 anteon *G* antheon *E*   4 quod *RG*   5 uiritior *PR* uiricior *T* uridior (*suprascr* ti *m. 2*) *H* uirilior *MDG* uir fortior *E* ualidior *deterr* uiridior *Bern Marc myth. Vat. III 13, 2*   9 que uidentem *PRT* qua euidentem *MHE*   11 denegaret *T* denegauerit *HDβ* affectibus? *He*   12 diu eam *H*   14 mortalibus PRM_1 16 cinicus *MDG om E* cum *DG*   18 omnium *PRTE*   22 duo *R* duos serpentes *H*   24 similiter quibus percussis *E*

percussis iterum est in pristinam naturam conuersus. Ideoque dum de amoris qualitate certamen Iuno et Iuppiter habuissent, eum iudicem quaesierunt. Ille dixit tres uncias amoris habere uirum et nouem feminam; Iuno irata ei lumen ademit, Iuppiter uero diuinitatem ei concessit. Grecia enim quantum stupenda mendacio, tantum est admiranda commento; Teresiam enim in modum temporis posuerunt quasi teroseon id est aestiua perennitas. Ergo ex uerno tempore, quod masculinum est quia eodem tempore clusura soliditasque est germinum, dum coeuntia sibi adfectu animalia uiderit eaque uirga id est feruoris aestu percusserit, in femineum sexum conuertitur, id est in aestatis feruorem. Ideo uero aestatem in modum posuerunt feminae, quod omnia patefacta eodem tempore suis emergant folliculis. Et quia duo concipiendi sunt tempora, ueris et autumni, iterum conceptu prohibito ad pristinam redit imaginem. Autumnus enim ita omnia masculino corpore astringit, quo constrictis arborum |
78 uenis ui|talis suci conmerciales transennas iterum stringens 678
foliorum marculentam detundat caluitiem. Denique duobus diis id est duobus elementis arbiter quaeritur, igni atque aeri, de genuina amoris ratione certantibus. Denique iustum proferat iudicium; in fructificandis enim germinibus dupla aeri quam igni materia suppetit; aer enim et maritat in glebis et producit in foliis et grauidat in folliculis, sol uero maturare tantum nouit in granis. Nam, ut hoc certum sit, cecatur etiam a Iunone, illa uidelicet causa, quod hiemis tempus aeris nubilo caligante nigre-

---

1 percussos *α* natura *PR* 8 tereseon *DG* teri enim dicitur estas *post* perennitas *deterr* 9 quia — germinum *om T* 10 tempore *om G* clausura *β* 11 adfectum PRH_1M_1 affectum *T* affecti *G* ad fetum EH_2 estu feruoris *G* 12 id est in] *om β* id est *H* (*sed lac*) 13 posuerunt in modum *G* 15 emergat *PRTBern* 17 omnia ita *H* masc. corp. omnia *G* 19 iteri *PRTM* iteris *GD* (*an* ueris?) iterum *HBern* uteri *E* interius *edd* interstringens? *He* 23 profert *deterr rectene?* 24 suppetiat *M* 26 sol enim *DG* 28 hiemis] gemis *P* genus *R*

M. St.

scat, Iuppiter uero occultis uaporibus conceptionalem factum ei futuri germinis subministrat, id est quasi praescientiam; nam ob hac re etiam Ianuarius bifrons pingitur, quod et praeterita respiciat et futura. ‖

VI. Fabula Promethei. 679

Nulla quaerantur ultra terris munimina, dum usque in
caelum peruenerint furta; aut quae securitas erit argenti
uel auri, ubi flamma potuit inuolari. Prometheum aiunt
79 hominem ex luto finxisse. Quem quidem inanima|tum at-
que insensibilem fecerat. Cuius opus Minerua mirata
spondit ei, ut si quid uellet de caelestibus donis ad suum
opus adiuuandum inquireret. Ille nihil se scire ait quae
bona in caelestibus haberentur; sed si fieri posset, se
usque ad superos eleuaret atque exinde, si quid suae
figulinae congruum cerneret, melius in re oculatus arbiter
praesumpsisset. Illa inter oras septemplicis clipei sub-
latum caelo opificem detulit, dumque uideret omnia cae-
lestia flammatis animata uegetare uaporibus, clam ferulam
Foebiacis applicans rotis ignem furatus est, quem pectu-
sculo hominis applicans animatum reddit corpus. Itaque
80 ligatum eum ferunt uul|turi iecur perenne praebentem.
Et quamuis Nicagorus in di‖stemistea libro quem scripsit 680
primum illum formasse idolum referat et, quod uulturi

---

6 *sqq. v.* myth. Vat. I 1 II 63 III 10, 9

---

1 conceptionale *DG* fatum *G* foetum *Marc Barb* 3 ob hanc re *T* ab hac re *Bern* ob hanc rem *MHDβ* 7 argenti et auri *G* auri uel argenti *E* 11 spopondit *Hβ* 15 in re] inire (*interpret.* inuenire *Muncker*) *DG* ipse *Zink* occultatus *DG* occulta *E* 16 ora *PHTME* 18 uegetari *E* 19 phoebiacis *D* phęb- *G* fęb- *E* 21 uulturi ferunt *G* 22 nigagorus *α* nigagosus *G* nigagorius *E* nicagorus *deterr* Nicagoras *edd* distemitea *H* destemistea *M* *Διὸς θεμιστεία Plasberg* de Prometheo *Boschartus* *δεσμ. Προμηθέως Voss* 23 et eo *G*

M. St.

iecor praebeat, liuoris quasi pingat imaginem, unde et Petronius Arbiter ait:

> ‘cui uoltur iecor intimum pererrat
> et querit pectus intimasque fibras;
> non est quem tepidi uocant poetae,
> sed cordis liuor atque luxus’,— | ||

81 nam et Aristoxenus in lindosecemiarum libro quem scripsit 681
similia profert — nos uero Prometheum dictum quasi pronianteu quod nos Latine praeuidentiam dei dicimus; ex dei praeuidentia et Minerua quasi caelesti sapientia hominem factum, diuinum uero ignem quem uoluerunt animam monstrant diuinitus inspiratam, quae aput paganos dicitur de caelis tracta; iecor uero Prometheum uulturi praebentem quod nos cor dicimus, quia in corde aliquanti philosophorum dixerunt sapientiam, unde et Iuue-
82 nalis ait: || ‘si leua parte papillae nil salit arcaico iuueni’. | 682
Denique uulturem in modum mundi posuerunt, quod mundus et celeri quadam uolucritate uersetur et cadauerum nascentium occidentiumque perennitate depascitur. Itaque alitur ac substentatur diuinae prouidentiae sapientia quae nec ipsa finiri nouit nec mundus cessare ab eius alimentis aliquatenus possit. Denique Pandoram dicitur formasse; Pandora enim Grece dicitur omnium munus, quod anima munus sit omnium generale.

---

3 Petron. ed.[3] Buecheler fr. XXV 16 Iuv. sat. VII 159 (mamillae — Arcadico)

---

1 liboris *PT* laboris *E* 3 qui *G Buecheler* iecur *MHDβ* 4 pectus trahit *Buecheler cum vet. cod. Danielis* pectus petit *Neap* - quatit *coni. Buecheler* 5 lepidi *Muncker* 6 libor *PT* labor *E* cordis ⟨mala⟩ liuor *edd* 7 lindosecemiarum *αE* liuido *ex* lindo H_2 liuido setemiarum *G* liuido sententiarum *ms. Leid. ap. Muncker.* II^ndo sententıarum *Zink* 9 PRONIANTECI *αE* PROMIΘЄIANTEЄI *G* prouidentiam *HDGM*$_2$ dei *om G* 10 prouidentia *GT* ex hac p̄uidentia *E* 12 aput *PR* apud *ω* 13 iecur *MHDβ* 16 arcadico *D* arcaicho *E* archadico *G* 19 depascatur *G* 20 prouidentia sapientiae *G* 23 omnium munus dicitur *DG*

VII. Fabula de adulterio Ueneris.

Iuste uel Sol Ueneris depalat adulterium, quatenus Luna solet eius celare secretum. Uenus cum Marte concubuit, quam Sol inueniens Uulcano prodidit; ille ada-
83 mante catenas effecit ambosque religans diis | turpiter iacentes ostendit. Illa dolens quinque filias Solis amore succendit [id est Pasiphe, Medea, Fedra, || Circe, Dirce]. 683
Quid sibi in hoc poetica alludat garrulitas inquiramus. Perstant nunc in nostra uita de hac fabula certe admodum testimonia; nam uirtus corrupta libidine sole teste apparet, unde et Ouidius in [quinto] metamorfoseon ait: 'Uidit hic deus omnia primus'. Quae quidem uirtus corrupta libidine turpiter catenata feruoris constrictione tenetur. Haec itaque quinque Solis filias, id est quinque humanos sensus luci ac ueritati deditos quasi solis fetus hac corruptela fuscatos [amore succendit]. Ob hac re etiam huiuscemodi nomina quinque ipsis Solis filiabus uoluerunt: primam Pasiphen ut uisum, id est quasi pasinfanon, quod nos Latine omnibus apparentem dicimus — uisus enim reliquos quattuor inspicit sensus, quia et eum qui clamat uidet et palpanda notat et degustata aspicit et odoranda intendit —, secundam Medeam quasi auditum

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 43 II 121 III 11, 6 11 Ov. metam IV 172 (uidet)

---

1 Fab. *om G* 2 quia Luna *G* 4 intuens *Barb* 5 efficit *RTG* religan^{s}dis (*add. m. 2*) *M* 7 phasiphe (pas- *H*) *α* pasiphen *β* phedreā *G* circē dircē GH_2 fedrā circen dircen *E* 9 certa *Hβ* 11 et *om G* obidius *PR* qnto *solus Marc* q *deleto lacuna in H* metamorphoseon *HG* 12 uidet *G* 14 Haec] Has *Bern* 15 quasi] quos *T* quas *M* 16 fuscat *deterr* amore succendit *solus Marc* ob hanc rem *MHDβ* ab hac re *Bern* 17 huiusq. modi *Bern* 18 prima PRD_1 phasifen *PRH* phasiphen *MTDE* pasiphe *G* uisus *DE* id est *om H* pasifanon *H* phasinfanon *D* pasinphanon *E* phasiphanon *G* 21 palpando *RD* degustanda *G* 22 medean *T*

M. St.

hoc est medenidean quod nos Latine nullam uisionem dicimus — uox enim corpore nuda est —, tertia Circe
84 tactui similis, id est quasi si diceret ciron|cr⟨*in*⟩e ‖ Grece, *684*
quod nos Latine manuum iudicium dicimus, quarta Fedra quasi odoratus, uelut si dicat feronedon quasi adferens suauitatem, quinta Dirce saporis i*u*dex, id est quasi drimoncrine quod nos Latine acrum iudicans dicimus.

VIII. Fabula Ulixis et Sirenarum.

Sirenae enim Grece tractoriae dicuntur; tribus enim modis amoris inlecebra trahitur, aut cantu aut uisu aut consuetudine, amantur enim quaedam . . . ., ⟨*quaedam*⟩ speciei uenustate, quaedam etiam lenante consuetudine. Quas Ulixis socii obturatis auribus transeunt, ipse uero religatus transit. Ulixes enim Grece quasi olonxenos id est omnium peregrinus dicitur; et quia sapientia ab omnibus mundi rebus peregrina est, ideo astutior Ulixes dictus est. Denique ‖ Sirenas, id est delectationum in- *685*
lecebras, et audiuit et uidit id est agnouit et iudicauit, et tamen transiit. Nihilominus ideo et quia auditae sunt, mortuae sunt; in sensu enim sapientis omnis affectus
85 emoritur; | ideo uolatiles, quia amantum mentes celeriter permeant; inde gallinaceos pedes, quia libidinis affectus

---

9 *sqq. v.* myth. Vat. I 42 II 101 III 11, 9

---

1 me medenidean *G* 2 uox autem *G* tertia *G deterr* tertiam *ω* circen *E* 3 similem *HE* si *om MT* diceres? *Muncker v. l. 5* cironce *H* cyroncre *MG* chironcre *E* cironcr⟨in⟩e *He cf. l. 7* 4 phedra *G* 5 dicas *P* dicat *ω v. l.* 3 6 dyrce *T* index *ω* iudex *Muncker* 7 acre *E* 8 uluxis *R* 9 Dire *T* Syre^{NE} *M* 9 tractatoriae *TMHBern* enim *om R* 11 quaedam speciei uenustate quaedam etiam cantilena quaedam consuetudine *Bern* *deest e. c.:* uocis suauitate illiciente cantus dulcedine *Modius* (*ex libro scripto?*) ⟨quaedam⟩ *He* 12 lenocinante *MDG*H_2 13 uluxis *R* obduratis *G* 14 olonexenos *H* 19 transit *PHM* 22 permaneant *T*M_1

M. St.

omnia quae habet spargit; nam denique et Sirenes dictae sunt; sirene enim Grece trahere dicitur.

IX. Fabula Scyllae.

Scyllam ferunt uirginem pulcherrimam, quam Glaucus Antedonis filius amauit; quem Circe Solis filia diligebat zelataque Scyllam fontem in quo lauari solita erat uenenis infecit. Ubi illa discendens ab inguine lupis canibusque
86 marinis inserta est. Scyl|la enim | Grece quasi exquina 686
dicta est, quod nos Latine confusio dicimus. Et quid confusio nisi libido est. Quam libidinem Glaucus amat; glaucus enim Grece luscitius dicitur, unde et glaucomata dicimus cecitatem. Ergo omnis qui luxuriam amat cecus est. Nam et Antedonis filius dictus est; Antedon enim Grece quasi antiidon quod nos Latine contrarium uidens dicimus; ergo lippitudo ex contraria uisione nascitur. Scylla uero in modum ponitur meretricis, quia omnis libidinosa canibus lupisque inguina sua necesse est misceat; iuste ergo lupis et canibus mixta, quia nescit sua alienigenis deuorationibus saturare secreta. Sed hanc Circe odisse dicitur. Circe ut ante dictum est manus diiudicatio uel operatio nuncupatur quasi cironcr⟨*in*⟩e. Laborem enim manuum et operationem libidinosa mulier non diligit, sicut
Terentius ait: 'Ab labore procli|ua ad libidinem accepit 687

---

4 *sqq. v.* myth. Vat. I 3 II 169 III 11, 8 20 *v.* p. 48, 2 sq. 23 Ter. Andr. 78 sq. (ut ingeniumst . . . procliue ad lubidinem, . . . dein quaestum)

---

1 syrenes *HG* 2 syren *H* sirene *ω* 3 Scillae *G* 4 scylleon *T* 5 cyrce *M* 6 in qua *H* 7 discendens *PRT* desc- *ω* 8 inserta est *om T* exquina *ω* *αἰσχύνη suprascr cod. Gothan. 55* *σκύλμα Muncker* 13 nam et] nam sti *R* nam eti *PT* nam etiam *Plasberg* 14 antidon *HG* anthedon *T* annidon E_1 16 uero] enim *MHD* 17 carnibus *PR* 18 *cf. p. 61, 10* 19 alienigenis *P* alienis *ω* 21 chironcre *E* cironcre *ω em He* 23 ab] a *TDβ* procliue *T* -ae *M* accepit *RE* accipit *ω*

M. St.

condicionem, dehinc quaestu occipit'. Hanc etiam Ulixes innocuus transit, quia sapientia libidinem contemnit; unde et uxorem habere dicitur Penelopam castissimam, quod omnis castitas sapientiae coniungatur.

X. Fabula Midae regis et Pactoli fluuii.

87 Mida rex Apollinem petit ut quicquid tetigis|set aurum
fieret; cumque promeruisset, munus in ultionem conuersus
est, coepitque sui uoti effectu torqueri; nam quidquid
tetigerat aurum statim efficiebatur. Erat ergo necessitas
aurea locuplesque penuria; nam et cibus et potus rigens
auri materia marmorabat. Itaque Apollinem petiit ut
male desiderata conuerteret responso||que accepto, ut tertio 688
caput sub Pactoli fluminis undas subderet; quo facto
Pactolus deinceps arenas aureas trahere dicitur. Sed eui-
denter poetae alluserunt argut⟨*e auarit*⟩iam, illa uidelicet
causa, quod omnis appetitor auaritiae cum omnia pretio
destinat fame moritur, quod et Mida rex erat; sed collecta
pecuniarum suarum summa, ut Solicrates Cizicenus in
libris historiae scribit, quod omni censu suo Mida rex
Pactolum fluuium, qui in mari decurrere solitus erat, per
innumerabiles meatus ad inrigandam prouinciam deriuauit
88 suaque expensa aua|ritia fluuium fertilem reddidit. Mida
enim Grece quasi medenidon, id est nihil sciens; auarus
enim tantum stultus est, ut sibi prodesse non norit.

---

6 *sqq. v.* myth. Vat. I 88 II 117, 118 III 10, 8

---

1 quaestio D_1 quaesto M_1 quaestum βD_2 accipit *TDG* ulyxes *H* 4 iungatur *G* 5 fluuii *om G* 6 petiit $D\beta$ ut quid $PRTM_1$ ut quicquid $HDEM_2$ 7 conuersum $D\beta$ 8 quidquid *PR* quicquid ω 10 cibus ω cibos *Barth* 11 petit *RHM* 13 submergeret *G* *aliquid videtur excidisse* 15 argutiam ω *em He* 16 omnis *om E* 17 erat] fecerat G_2 *Barb* collectam — summam *M* 18 solicrates ω *cf. p. 170 M.* Sosicrates *edd* anticenus *E* tizenus *G* 20 mare βP_2 *om* P_1 21 rigandam *E* 23 midenidon *T*

XI. Fabula Mineruae et Uulcani.

Uulcanus cum Ioui fulmen efficeret, ab Ioue promissum ac||cepit ut quidquid uellet praesumeret. Ille Mi- 689
neruam in coniugium petiuit; Iuppiter imperauit ut Minerua armis uirginitatem defendisset. Dumque cubiculum introirent, certando Uulcanus semen in pauimentum iecit; unde natus est Erictonius [cum draconteis pedibus]; eris enim Grece certamen dicitur, ctonus uero terra nuncupatur. Quem Minerua in cistam abscondidit draconeque custode opposito duabus sororibus Aclauro et Pandorae commendauit; qui primus currum repperit. Uulcanum dici uoluerunt quasi furiae ignem, unde et Uulcanus dicitur uelut uoluntatis calor; denique et Ioui fulgora facit, id est
89 furorem concitat. Ideo uero | eum Mineruae coniungi uoluerunt, quod furor etiam sapientibus aliquando subripiat. Illa uero armis uirginitatem defendit, hoc est: omnis sapientia integritatem morum suorum contra furiam uirtute animi uindicat. Unde quidem Erictonius nascitur; eris enim Grece certamen dicitur, tonos uero non solum terra, quantum etiam inuidia dici potest, unde et Tales || Milesius ait: *ὁ φθόνος δόξης κοσμικῆς φθαρσία*, id est: 690
inuidia mundanae gloriae consumptio. Et quidnam aliut subripiens furor sapientiae generare poterat nisi certamen

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 128 II 37 III 10, 3 schol. ad Germ. Arat. ed. Breysig p. 133 11 *sqq. v.* myth. Vat. II 40

---

1 Uulcani et Mineruae *HG* 3 quicquid *MHDβ* 5 introiret *E* 7 ericthonius *RDG* cum draconteis pedibus *solus Marc cf. mythogr. Vat. III 10, 3* 8 etonus *PRHT* ectonius *Bern* tonus *ME* tonos *DG* 9 abscondit *H* 10 apposito *Dβ* haclauro *D* hac laurę *E* et *om PR* 11 reperit *R* 13 uolitans calor *E* quasi *βουλικαπνος post* calor *edd* et *om R* fulgura *MDE* 14 et coniugio *H* 15 surrepat *G cf. Philolog. LVI p. 276* 18 ericthonius *R* erichtonius *D* 19 tonus *E* uero] enim *M* 20 thales *HD* 21 octonos dexes comiceps (cosmiceps *PMT*) tarsia *PRTM sim ω* id est *om T* 22 aliut *PR* aliud *ω* 23 surrepens *G cf. v. 15*

M. St.

inuidiae. Quod quidem sapientia, id est Minerua abscondit in cista, id est in corde celat; omnis enim sapiens furorem suum in corde celat. Ergo Minerua draconem custodem adponit, id est perniciem; quem quidem duabus commendat uirginibus, id est Aclauro et Pandorae. Pandora enim uniuersale munus dicitur, Aclauro uero quasi aconleron, id est tristitiae obliuio. Sapiens enim dolorem suum aut benignitati commendat quae omnium munus est aut ob- 90 liuioni sicut de Cesare di|ctum est: 'Qui obliuisci nihil amplius soles quam iniurias'. Denique cum Erictonius adolesceret, quid inuenisse dicitur? Nihilominus circum, ubi inuidiae semper certamen est; unde et Uirgilius: || 'Primus Erictonius currus et quattuor ausus iungere equos'. 691 Inspicite quantum ualeat cum sapientia iuncta castitas, cui flammarum non praeualuit deus.

XII. Fabula Dionisii.

Iuppiter cum Semele concubuit, de qua natus est Liber pater; ad quam cum fulmine ueniens, crepuit; unde pater puerum tollens in femore suo misit, postea Maroni nutriendum dedit. Hic Indiam debellauit et inter deos deputatus est. Itaque cum Semele quattuor sorores appellatae sunt, Ino, Autonoe, Semele et A||gaue. Quid sibi 692 91 haec fabula mistice sentiat, exquiramus. Qua|ttuor sunt ebrietatis genera, id est prima uinolentia, secunda rerum obliuio, tertia libido, quarta insania; unde et nomina

9 Cic. pro Ligario 12, 35 (nihil soles nisi) 13 Verg. georg. III 113 sq. 17 *sqq. v.* myth. Vat. I 120 II 79 III 12

1 abscondidit *HE* 2 omnis — celat 3 *om H* feruorem M_1 5 Aclauro] *ut p. 51, 10* 6 dicitur munus *DE* haglauro *H* aclauro *MG* haclauro *ω* haconleron *RDTE* hacconleron *P* 10 Erict.] *ut p. 51, 18* 11 currum *MDβ* 12 semper *om G* et *om G* 13 Erict.] *ut v. 10* 15 praeualuit PEH_2 ualuit *ω* 17 Iupiter *E* 19 tollens puerum *E* 20 debellabat *T* 21 quatuor *PRG* 22 agauue *T* 25 *sq.* et haec quattuor nomina *E*

M. St.

haec quattuor Baccae acceperunt: Baccae dictae sunt quasi uino baccantes, prima Ino — inos enim Grece uinum dicimus —, secunda Autonoe quasi autenunoe, id est se ipsam non cognoscens, tertia Semele quasi somalion quod nos Latine corpus solutum dicimus, unde et ipsa genuisse Liberum patrem dicitur, id est de libidine nata ebrietas, quarta Agaue quae ideo insaniae comparatur, quod caput filii uiolenta absciderit. Liber ergo pater dictus est, quod
92 uini passio liberas | mentes faciat; Indos uero uicisse, quod haec gens ualde sit uino dedita duobus scilicet modis, siue quod feruor solis eos fa||ciat potatores siue 693
quod ibi sit Falernum uinum uel Meroitanum, cuius uini tanta uirtus est, quo uix quilibet ebriosus sextarium mense toto bibat; unde et Lucanus ait: 'Indomitum Meroe cogens spumare Falernum'; aqua enim omnino domari non potest. Maroni etiam Dionisius nutriendus datur quasi Meroni; mero enim omnis nutritur uinolentia. Hic etiam tigribus sedere dicitur, quod omnis uinolentia feritati semper insistat siue etiam quod uino ecferatae mentes mulceantur; unde et Lieus dicitur quasi lenitatem praestans. Iuuenis uero ideo pingitur Dionisius, quia numquam ebrietas matura || est; ideo etiam nudus, seu quod omnis ebriosus | 694
93 interuertendo nudus remaneat aut mentis suae secreta ebriosus nudet.

---

14 Luc. Phars. X 163 17 *sqq. v.* myth. Vat. II 80

---

1 *bis* uaccae *PHTE* bachae *G* 2 uacantes M_1 *EBern* uocantes P_1 uaccantes $TH_1 P_2$ bacchantes H_2 bachantes *G* bacantes M_2 hino (*eraso* h *D*) *ω* hinos *ω* 3 autonunoe *G* 7 agaube $PRHT_2$ aga*ue *D* agauue MT_1 8 ui*olenta (*eraso* n *ante* o) *R* uiolenter *G T* (*sed* er *in ras. a m. rec.*) uinolenta *Modius* abscidit *DG* abscider *PR* Liber pater ergo *D* 9 uini potio *Zink* 10 uino sit ualde *M* 13 quilibet EGH_2 libet *ω* licet *Barth* quamlibet *Muncker* 14 Meroe] uero *E* 15 enim mari omni modo non potest *H* omnino] omni modo *GBern* 17 hinc *M* tygribus *T* 19 ecferatae *PR* & fer- *M* effer- *ω* 20 lyeus *HT* 23 secretam* *M*

M. St.

XIII. Fabula de Cigno et Leda.

Quamuis in omnibus libidinis amor sit turpior, numquam tamen deterior erit quam cum se honorato miscuerit. Libido enim honestatis nouerca dum quod expediat nescit, semper est maiestati contraria. Qualis enim diuinitas qui quaesit quod esse uelit, ne quod fuerat esset. Iuppiter enim conuersus in cignum cum Leda concubuit; quae peperit ouum, unde nati sunt tres, Castor, Pollux et Elena. Sed haec fabula mistici saporem cerebri consipit; Iuppiter enim in modum potentiae ponitur, Leda uero dicta est quasi lide, quod nos Latine aut iniuria aut
conuicium dicimus. Ergo o||mnis potentia iniuriae mixta *695*
speciem suae generositatis mutat. Ideo uero in cignum conuersus dicitur quod ferant fisiologi, quam maxime Melistus Euboicus, qui omnium fisiologorum sententias disputauit, huius generis auem ita conuiciis esse plenam, ut ipsa aue clamante reliquae aues taceant quae praesto fuerint; unde et olor dictus est quasi ab oligoria tractum,
94 quod nos Latine iniuriam dici|mus. Ergo quotienscumque
nobilitas in iniuriam uergit, conuiciis misceatur necesse est. Sed quid ex hac re concipitur, uideamus; nihilominus ouum, quia sicut in ouo omnis sordities, quae pur[g]ari potest in genere, continetur intrinsecus, ita etiam in effectus iniuriae omnis est inmunditia. Sed ex hoc ouo generantur tres, Castor, Pollux et Helena, nihilominus

---

7 *sqq. v.* myth. Vat. I 78 II 132

---

4 quid expediat *β* 6 qui quesit *α*[*D*] qui quo sit *DG* ping *in marg* (*signo supra* quo *posito*) *D* cuique sit *E* querit M_2 qui quęrit *Marc cf. p. 11, 11. 55, 15* 7 cygnum *R* 9 helena *HDE* mystici *T* concipit *G* i.concipit *supra* consipit *H* 11 iniuria *PR* -am *ω* 12 conuitium *RHME* iniuria *MH* 14 phisiologi *E* 15 melixtus heuboicus *G* 16 conuitiis *RTHE* 17 ipse M_2 19 nos *om T* 20 in iniuria $P_2 R_2$ iniuria P_1 *TM* in iniurgiam *H* conuitiis *HE* 22 purgari *ω em He* 24 effectu *TED* (*sed* s *eraso*) *rectene?* iniuria*MDG* 25 elena *MG*

seminarium scandali et discordiae, sicut ante diximus, ‖
'et geminum luctu concussit adultera mundum'. Castorem 696
uero et Pollucem quasi in modum perditionis ponunt, unde
et in mari Castorum signa dixerunt quae periculum creant;
95 nam ob hanc rem etiam ambos | alternatim resurgere atque
occidere dicunt, quod superbia nonnumquam iubet, nonnumquam occidat; unde et iperefania Grece superbia dicitur. Sed iperefania proprie superapparitio nuncupatur, quod sicut in istis duobus signis quae eorum fratrum uocabulo nuncupauerunt unus superappareat, alter [uero] mergat, sicut lucifer et antifer; nam Grece Pollux apo tu apollin, id est a perdendo et Castor quasi cacon steron, id est malum extremum. ‖

XIV. Fabula Ixionis. 697

Qui plus quaerit esse quam licet, minus erit quam est. Ixion igitur coniugium Iunonis adfectatus, illa nubem ornauit in speciem suam, cum qua Ixion coiens Centauros genuit. Sicut nihil Latina gratiosius ueritate, ita nihil Greca falsitate ornatius. Denique Ixionem dici uoluerunt quasi Axionem; axioma enim Grece dignitas dicitur. Dea uero regnorum Iuno est, ut pridem diximus; ergo dignitas

---

2 Fragm. poet. Rom. ed. Baehrens p. 389, 2 15 *sqq. v.* myth. Vat. I 14 II 106. 107 III 4, 6 21 *v.* p. 38, 16

---

1 antea *T* 2 geminum luctum ω gemino luctu *Marc* concuisset *R* concuissit *suprascr* bu *P* concubuisset *MD* cubuisset *G* mundo *HG* geminum luctu — mundum *sc. Asiam et Europam Modius* 3 quasi *om G* 5 ab hanc rem *R* ab hac re *H* ob *ex* ab *eff. vid. T* 6 iuuet *DG* (*rectene?*) uiuat *T* uiret E_2 iubet ω *deterr* surgat *Marc* 7 iperifania *DG* iperefanma *H* yperefania *T* 8 sed et *T* ipfania *H* iperifania *DG* 9 sicut *om E* 10 altero (alter *M*) ergat (*in archetypo* alterūmergat?) α[*HD*] alter mergat *Bern* alter uergat *D* alter uero uergat (erigat *H*) *H*β 12 apolin *HG* APOTOI·POLLIN *E* caconsterion *P* cac̄steron *G* cacosteron *E* = κακὸν ὕστερον 16 adfectans *H* affectans *G* ē *suprascr T* 20 acsionem α *G* acsioma α[*H*] acsion *H* acsiona GT_2 (*erasa hasta ante* n)

M. St.

regnum adfectans nubem meretur, id est similitudinem
regni; regnum enim illud est quod perenniter duraturum
96 est. At uero cui temporis fugitiua uis | inuidet pinnatis-
que celerrima raptibus, momentaneae felicitatis figuras
potius quam ueritatem ostendenti, uentositatis inanem
speciem praesumit. Denique *U*atinius augur dicere soli-
tus ‖ erat diuersarum urbium honores somnialiter peragi 698
urbicario mimologo et quamuis utraque nihil agere
dixerit, tamen hoc Romae praestare uisus est, quod ex
parte quidem ueros honores, sed risorios et citius fugi-
tiuos; credo enim quod Cleob*u*li philosophi sententiam
legerat dicentis: *μῖμος ὁ βίος*, id est: mimus uita. Nunc
ergo fabulam repetamus. Dromocri*t*es in theogonia scribit
Ixionem in Greçia primum regni gloriam adfectasse, qui
sibi centum equites primus omnium conquisiuit, unde et
Centauri dicti sunt quasi centum armati — denique cen-
tippi dici debuerunt, ex quo equis mixti pinguntur —,
sed ideo centum armati. Qui quidem Ixion paruo tem-
pore celerem regnum adeptus dehinc regno expulsus est;
unde eum et ad rotam damnatum dicunt, quod omnis
rotae uertigo quae superiora habet modo deiciat. Ergo
97 ostendere hic uoluerunt | quod omnes qui per arma atque
uiolentiam regnum adfectant subito erectiones, subito eli-
siones sustineant sicut rota quae stabile non habet ali-
quando cacumen. ‖

---

12 *cf.* Suet. uit. Aug. 99 Sen. ep. 80, 7

---

3 ad *RH* inuidit *PET* (*sed corr* -et) pennatisque *M* 4 momentanae *PRE* 5 ostendens *RG* ostendenti *ω* 6 batinius *α* battinius *E* beatinius *G* Uatinius *Scriverius* 7 similiter *Micyllus* non aliter? *Plasberg* 8 mimologo *MDG* mimologe *ω* qua in uis *PR* 11 cleoboli *HG* leoboli *M* cleouoli (clio- *T*) *ω* phylosofi *M* 12 mimos ouios *α*[*H*]*E* minos ouios *H* T_2 (*erasa hasta ante* n) minos obios *G* minus *T* 13 dromocrides *ω* -tes *He cf. p. 71, 3* democritus *Marc Tollius* theolonia *G* teogonia *E* 14 in Grecia *om E* adfactasse *PR* 15 adquisiuit *G* 17 debuerunt] uoluerunt *E* potuere *H* 19 celere *Dβ* 20 et *om H* et eum *E* 22 omnis *α*[*R*]*Bern* 24 stabilē *T* aliquando non habet *E*

M. St.

XV. Fabula Tantali. 699

[Tantalus Gigas uolens probare diuinitatem deorum Pelopem filium suum eis apposuit epulandum; unde hac damnatus est seueritate.] Tantalum dicunt in laco in inferno depositum, cui fallax aqua gulosis labia titillamentis attingit, poma quoque fugitiuis cinerescentia tactibus desuper facie tenus apparent pendula. Ergo huic locuples uisus et pauper effectus; ita se illi unda fallax praebet ut sitiat, ita se poma ingerunt ut esuriat. Sed hanc fabulam Petronius breuiter exponet dicens:

'Nec bibit inter aquas nec poma pendentia carpit
Tantalus infelix quem sua uota premunt.
Diuitis haec magni facies erit, omnia late
qui tenet et sicco concoquit ore famem'. |

98 XVI. Fabula Lunae et Endymionis.

Lunam ideo ipsam uoluerunt etiam aput inferos Proserpinam ‖ seu quod nocte luceat siue quod humilior 700
currat et terris praesit, illo uidelicet pacto quod detrimenta eius et augmenta non solum terra, sed et lapides uel cerebra animantium et quod maius incredibile sit
99 etiam letamina sentiant, quae in lunae | crementis eiecta uermiculos parturiant hortis. Ipsam etiam Dianam nemo-

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 12 II 102 III 6, 21 11 Petron. ed.[3] Buecheler 82 16 *sqq. v.* myth. Vat. I 229 II 28 III 7, 2. 3 schol. ad Germ. Arat. ed. Breysig p. 200

---

2 Tantalus — seueritate *solus Marc cf. mythogr. Vat.* 4 lacu *DE* lacum *G deterr* in inf.] infernum *G* 7 facetenus *PRH* 9 sed *om G* 10 fabula *PR* exponet *PR* -nit ω 11 Nec bibit] non bibit *apogr. Petron.* aq. poma nec dependentia *D* aquas poma aut pend. *apogr. Petron.* 13 miseri *Buecheler* omnia cernens *apogr. Petron.* omnia circum *Buecheler* 14 timet *apogr. Petron.* 15 Endymionis *PR* -dim- ω 16 ipsam *om G* aput *PR* apud ω 17 siue] seu *RDG* 19 sed lapides *E* 20 magis *MG* 21 sentiat *PT* (*sed* n *suprascr*) 22 parturiunt *RDG* ortis *G* nemoribusque *E* (*distinxit ante* hortis)

ribus [praeesse] uolunt simili modo, quod arborum et
fructicum suco augmenta inculcet. Denique crementis
lunae ‖ abscisa ligna furfuraceis tinearum terebraminibus 701
fistulescunt. Nemoribus quoque adesse dicitur, quod omnis
uenatio plusquam nocte pascatur dieque dormiat. Endi-
mionem uero pastorem amasse dicitur duplo scilicet modo,
seu quod primus hominum Endimion cursum lunae in-
100 uenerit, unde et triginta annos | dormisse dicitur qui
nihil aliut in uita sua nisi huic repertioni studuit, sicut
Mnaseas in primo libro de Europa scribens tradidit, ‖
siue quod pastorem Endimionem amasse fertur, quod 702
nocturni roris humor, quem uaporea siderum atque ipsius
lunae animandis herbarum sucis insudant, pastoralibus
prosit successibus. | ‖

---

101 LIBER III 703

Inscientiae formidolosa suspectio semper excusandi quaerit suffragia, quo quidquid ignorantia incursionum mater peccauerit, id ueniae absoluat petitio quae culpas uestire consueuit. Sed quia numquam de se male aestimat sermo qui ad amantem iudicem mittitur, idcirco meae simplicitatis negotium tuo, domine, purissimo commisi iudicio, fretus quia quicquid absurde digestum est non ut inuidus detrahis, sed ut doctissimus corrigis. ‖

---

1 praeesse *DE om ω* et] ac *TM* 2 fruticum *Dβ* 5 plusquam *α*[*DM*] plusq; *M* plus *DG om E cf. p. 62, 5 et Arch. f. lat. Lexicogr. XI 77* 9 aliut *PR* amplius *Bern* aliud *ω* 11 siue quod] quod *om Rβ* quod — fertur *del Muncker* 12 humores *Bern* uaporia *DG cod. Gothan.* 55 auporea *Bern* aporia *ω* *ἀπόρροια Muncker* uaporea *He* syderum *T* 13 pastoralis *P* 14 prosit HM_2 prosint *ω* 15 Fabii Planciadis Fulgentii uiri clarissimi mitologiarum lib. II explicit, incipit lib. III *R sim ω om T* 17 quidquid *PR* quicquid *ω* 22 quia *om RT* quiaquid *MT* ut non inuidus *αG*

M. St.

I. Fabula Bellerofontis. 704

Pritus rex uxorem habuit Antiam nomine; quae | 102 amauit Bellerofontem. Cui dum ob stupri causam mandasset, ille noluit; quem marito criminata est. Ille eum ad Cymeram interficiendam misit per socerum suum; quam Bellerofons equo Pegaso residens interfecit, qui de Gorgonae sanguine natus fuerat. Bellerofonta posuerunt quasi buleforunta, quod nos Latine sapientiae consultatorem dicimus, sicut Homerus ait: *Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα*, id est: nec decet tota nocte dormire consiliatorem uirum. Nam et Menander similiter in Disexapaton comedia ita ait: *βουληφόρως ἡμετέραν Δημέα προκατέλαβες ὅρασιν*, id est: consiliarie nostram, Demea, praeoccupauisti uisionem. Nam ut hoc certum sit, Homerus in fabula eiusdem Bellerofontis ita ait: *ἀγαθὰ φρονέοντα δαίφρονα Βελλεροφόντην*, id est: bona cogitantem, sapientissimum consili⟨*ari*⟩um. Spernit libidinem, id est Antiam; antion enim Grece contrarium dicitur, sicut antichristus dicimus quasi *ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ*, id est contrarius Christo. Uide itaque cuius uxor Antia dicatur; ‖ nihilominus Priti. Pritos Panfila lingua sordi- 705

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 71 II 131 III 14, 4 9 Hom. Il. II 24. 61 12 Fragm. com. Graec. coll. Meineke IV p. 105 fr. 1 16 Hom. Il. VI 162

---

1 bellerefontis *α* bellorofontis *β* 3 bellerofonten *P* bellorofontem *Hβ* 5 cymeream *H* chimeram *E* 6 bellorofons *HG* 7 bellerefonta *α*[*MT*]*E* bellorofonta *G* 8 buleforenta *H* boleferunta *D* bulerefonta *E* buleforonta *G* consolatorem *P* (*em ead. m.?*) consulat- *Bern* consiliatorem *E deterr* 9 ucrepannicion eundi buleforon andra *RT sim ω* 10 Nec] non *T* 11 consuliatorem *D* 12 buloforos emeteran demea pro (p̄ *T*) catelabesorasin *DT sim ω* *τὴν ἡμετέραν ὦ suppl. Bentley cf. Ritschl op. II 342* 13 consiliarice *M* 15 bellorofontis *G* 16 agata froneonta daifrona bellerofonte *R sim ω* 17 consilium *ω* consiliarium *Ritschl* 19 anticristum *M* anthichristum *D* anticristus *E* antixristum *G* enantion (en *om H*) tu cristu *αE* enancson tu xchristu *G* 21 panpila *P* pamphila *HG*

M. St.

dus dicitur, sicut Esiodus in bucolico carmine scribit |
103 dicens: *βεβριθὼς σταφυλῆς εὖ ⟨λε⟩λακτισμένης αἱμορρόῳ*, id est: sordidus uuarum bene calcatarum sanguineo rore. Et cuius uxor libido est nisi sordis. At uero Bellerofons, id est bona consultatio, qualem equum sedet nisi Pegasum, quasi pegaseon, id est fontem aeternum. Sapientia enim bonae consultationis aeternus fons est. Ideo pinnatus, quia uniuersam mundi naturam celeri cogitationum teoria conlustrat. Ideo et Musarum fontem ungula sua rupisse fertur; sapientia enim dat Musis fontem. Ob hac re etiam sanguine Gorgonae nascitur; Gorgona enim pro terrore ponitur; ideo et in Mineruae pectore fixa est, sicut Homerus in tertio decimo ait: *τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο.* Ergo hic duplex assertio est; aut enim terrore finito sapientia nascitur, sicut de sanguine id est de morte Gorgonae Pegasus, quia stultitia semper est timida, aut initium sapientiae timor est, quia et magistri timore sapientia crescit et dum quis famam timuerit sapiens erit. Unde et Cymeram occidit; Cymera enim quasi cymeron, id est fluctuatio amoris, unde et Homerus ait: *κῦμα κελ⟨αιν⟩ὸν κορθύεται.* Ideo etiam triceps Cymera
pingitur, quia amoris tres modi ‖ sunt, hoc est incipere, *706*

---

2 Hesiod. rec. Rzach fr. 199 13 Hom. Il. XI 36 17 *cf.* Proverb. 1, 7 Psalm. 110, 10 Ecclesiasticus 1, 16 21 Hom. Il. IX 6 sq.

---

2 peprigos (pritos *G* peprigros *E*) ista fulueulactis (ũlancis *T*) menes emoru (semoru *P* emorum *TDβ*) *α*[*MH*]*β* pepigros ista fulueo (fulueu *M*) lactis mene somoru (semoru *M*) *HM* *v. Kaibel Herm. XV p. 450 cf. Ritschl Opusc. I 730, ubi alia conamina* 3 calcaturum *PRH* 4 est libido *PH* bellerefons *PRM* bellorofons *G* 6 PVGASEDON *P* pygaseoon *R* pygase*on (n *eraso*) *T* pegasio on *MD* pegasion *Hβ* 7 pinnatus *PRT* (*sed corr* e) penn- *ω* 8 theoria *MDG* theorica *E* 10 ob hac re *P* ob hanc (ha[n]c *T*) rem *ω* 11 Gorgone enim *T* 12 in *om DE* 14 tedepimen (talopim̃ *T*) gor oblosor opis est efanoto (epanoto *R* toafno *G*) *ω* 19 chimeram — chimera *E* 20 cimeron *D* chimeron *E* 21 quimacelon cortiete *R sim ω* chimera *E*

M. St.

perficere et finire. Dum enim amor nouiter uenit, ut leo |
104 feraliter inuadit, unde et Epicarmus comicus ait: δαμα-
στὴς ἔρως λεοντείᾳ δυνάμει θαλερός, id est: domitor
cupido leontea uirtute praesumptior; nam et Uirgilius in
georgicis tetigit dicens: 'Catulorum oblita leena senior
errauit campis'. At uero capra quae in medio pingitur
perfectio libidinis est, illa uidelicet causa, quod huius
generis animal sit in libidine ualde procliuum; unde et
Uirgilius in bucolicis ait: 'edique petulci'. ‖ Ideo et Satyri 707
cum caprinis cornibus depinguntur, quia numquam noue-
runt saturari libidinem. At uero quod dicitur: 'postremus
draco', illa ratione ponitur, quia post perfectionem uulnus
det penitentiae uenenumque peccati. Erit ergo hic ordo
dicendi quod primum sit in amore inchoare, secundum
perficere, tertium uero peniteri de perfecto uulnere. |

105 II. Fabula Perdiccae.

Semper delicata consuetudo laborioso fert praeiudicium
operi, et molliter educata, dum quod non optas euenerit,
penitentiam creant; melius est enim labore partiliter secu-
riore doceri quam ex necessitate uenientem repentaliter per-
terreri. Perdiccam ferunt uenatorem esse; qui quidem
matris amore correptus, dum utrumque et inmodesta libido
ferueret et uerecundia noui facinoris reluctaret, consum‖p- 708
tus atque ad extremam tabem deductus esse dicitur. Primus

---

2 *cf.* Lorenz Epicharm p. 299 5 Verg. georg. III 245 sq. 9 Verg. georg. IV 10 11 Hom. Il. VI 181 17 *sqq. v.* myth. Vat. I 232 II 130 III 7, 3

---

1 et *om MH* 2 damastes eros leonte adinami taleros *PRT sim ω* 9 hedique *Dβ* 11 libidinem *PRM*$_1$ *Bern* -ne *ω* 13 det (*sc. amor*)] restat *Barb* erit enim *Rβ* 15 penitere *RM*$_1$ *Dβ* 16 Perdicae *E* 17 deligata *PR* 18 q; *supra* dum *add H*$_2$ euenerint — creant *α* (n *in* creant *del H*) euenerit — creat *β* 19 enim est *THM* partiliter labore *Hβ* securior edoceri *G* 20 ueniente *β* 21 Perdicam *E* 22 correctus *α* utrimque *edd* 23 reluctaretur *DβH*$_2$

etiam serram inuenit, sicut Uirgilius ait: 'Nam primum
106 cuneis scindebant fissile lignum'. | Sed ut Fenestella in archaicis scribit, hic primum uenator fuit; cui cum ferinae cedis cruenta uastatio et solitudinum uagabunda errando cursilitas displiceret, plusquam etiam uidens contiroletas suos, id est Acteonem, Adonem, Hippolitum miserandae necis functos interitu, artis pristinae affectui mittens repudium agriculturam affectatus est; ob quam rem matrem quasi terram omnium genetricem amasse dicitur. Quo labore consumptus etiam ad maciem peruenisse fertur. Et quia cunctis uenatoribus de pristinae artis opprobrio detrahebat, serram quasi maleloquium dicitur repperisse. Matrem etiam Policasten habuit quasi policarpen quod nos Latine multifructam dicimus, id est terram. ||

III. Fabula Acteonis. 709

107 Curiositas semper periculorum germana de|trimenta suis amatoribus nouit parturire quam gaudia. Acteon denique uenator Dianam lauantem uidisse dicitur; qui in ceruum conuersus a canibus suis non agnitus eorumque morsibus deuoratus est. Anaximenes qui de picturis antiquis disseruit libro secundo ait uenationem Acteonem dilexisse; qui cum ad maturam peruenisset aetatem consideratis uenationum periculis, id est quasi nudam artis suae rationem uidens timidus factus est; inde et cor cerui habens, unde et Homerus ait: *οἰνοβαρὲς κυνὸς ὄμματ' ἔχων*

---

1 Verg. georg. I 144 (primi) 16 *sqq. v.* myth. Vat. II 81 III 7, 3 schol. ad Stat. Theb. III 203 (ed. Kohlmann) 25 Hom. Il. I 225

---

1 primi *M* 2 findebant *T* fenestrella *H* manifestella *G* in arcaicis *R* in archiacis *PE* in arciacis *H* in arcilacis *TM* marcuacis *D* martialis *G deterr* 5 plusquam *cf. p. 58, 5* contyroletas *HG* 6 hacteonem *RTD* hacteneon *P* anteonem *E* hyppolitum *T* 9 genitricem *Tβ* 11 oppproprio *PM* oppropria *R* obprobrio *THβ* 12 reperisse *TMG* 17 hacteon *PRTβ* 18 dicitur uidisse *β* 21 hacteonem *E* 25 hinouares cinos ommate con cradien delafio *PRM sim ω*

κραδίην δ' ἐλάφοιο, id est: ebriose, oculos canis habens et cor cerui. Sed dum periculum uenandi fugiret, affectum tamen canum non dimisit, quos inaniter pascendo pene omnem substantiam perdidit; ob hanc rem a canibus suis deuoratus esse dicitur. | ‖

108 IV. Fabula Ero et Leandri. 710

Amor cum periculo sepe concordat et dum ad illud solum notat quod diligit, numquam uidet quod expedit. Eros enim Grece amor dicitur, Leandrum uero dici uoluerunt quasi lisinandron, id est solutionem uirorum; solutio enim uiri amorem parturit. Sed natat nocte, id est: in obscuro temptat pericula. Ero quoque in amoris similitudine fingitur. Lucernam fert; et quid aliud amor nisi et flammam ferat et desideranti periculosam uiam ostendat. Cito tamen extinguitur, quia iuuenilis amor non diu perdurat. Denique nudus natat illa uidelicet causa, quod suos affectatores amor et nudare nouerit et periculis sicut in mari iactare. Nam et extincta lucerna utrisque mors est procurata maritima, hoc in euidenti significans quod in utroque sexu uapore aetatis extincto libido commoritur. In mari uero mortui feruntur uelut in humorem frigidae ‖ senectutis; omne enim caloratae iuuentutis igni- 711
culum torpidae ueternositatis algescit in senio. |

---

7 *sqq. v.* myth. Vat. I 28 II 218 III 11, 19

---

1 ebriosi *T* habent *PRT* 2 fugiret *PR* fugeret *ω* 4 ab hanc rem *PR* 6 Eronis *E* 7 illum *MBern* 8 notat] natat *Mβ* 13 nisi ut? *He* 14 fert *H* 17 affectores P_1 *T* 18 mare PG_1 nam *om P* et *om HDβ* 21 mare *R* humore *Dβ* 22 omne *PRT* omnem MH_1 *Bern* omnis *ω* igniculum *PRTM* igniculus *ω*

109 V. Fabula Berecintiae et Attis.

Decepta Grecia credulitate demonum potius quam deorum numquam deterius suis diis reponeret quam ut eorum matrem ueternosam anum non solum puerilem amat*ric*em quantum etiam fingerent et zelotipam. Tantum enim zeli succensa anus inuidiosa fraglauit quae nec suis utilitatibus furiosa pepercit, ut unde fructum sperabat libidinis illut ueterana succideret meretrix. Et quamuis
110 apud muliebres animos libido opti|neat regnum, tamen etiam in inuicta libidine zelus optinet dominatum. Berecintia enim mater deorum Attin puerum formosissimum amasse dicitur, quem zelo succensa castrando semimasculum fecit. Quid ergo sibi in his Grecia sentiri uoluerit edicamus. Berecintiam dici uoluerunt ‖ quasi montium 712
dominam; ideo matrem deorum, quod deos nuncupari pro superbia uoluerunt; ideo eos in Olimpo habitantes quasi excelsos ac superbos; ideo et demonia nuncupant secundum Homerum dum dicit: *μετὰ δαίμονας ἄλλους*, id est: cum deos alios; demos enim Grece populus dicitur, is dicitur unus, et quia populos subdere cupiebant et soli super populos esse demones dicti sunt. Ideo et apud Romanos indigetes quasi nihil indigentes. Ergo Berecin-

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 230 III 2 18 Hom. Il. I 222

---

1 *ab hac fabula incipit cod. I* berecinthiae *β* berecyntie *D* ato attis *PR* etto attis *H* et atis *G* pueri *add E* 4 puerū amatā *suprascr* ꝑ puero s. ab illa *E* puerilem amatum (-tam *Bern*) *ω* amatcē = amatricem *He* 6 flagrauit *MHDβ* 8 illut *PR* illud *ω* ueternosa *E* 9 aput *R* obtineat *IHD* 10 obtinet *IH* berecinthia *Hβ* berinthia *D* 11 atin *D* 13 quid sibi ergo *β* quid autem *T* sentire *HDβ* 14 berecinthiam *β* berinthiam *D* dominam montium *H* 16 olympo *T* 17 demona *α*[*HI*$_1$]*G* scđm quod dicit homerus *Bern* 18 meta demonasallus *ω* 19 post deos *H* is = *εἷς* 21 aput *P* 22 berechintiam *H* berinthiā *D* berecintiam *I*

M. St

111 thiam montibus praeesse di|xerunt quasi uerniquintos;
quintos ‖ enim Attica lingua flos nuncupatur, unde et 713
iacintos dicitur quasi hioscintos, quod nos Latine solus
flos dicimus, quasi omnibus perfectior. Nam [et] Epicar-
mus ita ait: κυνθοειδὴς στεφηφόρος καὶ ῥανθεὶς προβέβηκε
Χρύσαλος, id est: florigere coronatus atque ebrius pro-
cessit Crisalus. Itaque florem quamuis quilibet amet,
tamen abscidit, ut Berecinthia in Attin fecit: antis enim
Grece flos dicitur. Ut Sosicles Atticus in libro teologu-
menon quem appellauit scribit, matrem deum in modum
potentiae uoluit poni, ‖ unde [et] Cibebe dicitur quasi cidos 714
bebeon, id est gloriae firmitas; unde et Homerus ait: ᾧ
κεν Ζεὺς κῦδος ὀπάζῃ, id est: cui Iuppiter gloriam dona-
112 uerat. Ergo | ideo et turrita pingitur, quod omnis poten-
tiae elatio sit in capite; ideo et leonum curru praesidens,
quia omnis potentia etiam uirtuti dominatur; ideo et
multiplici ueste, quod omnis potentia ornata sit; sceptrum
etiam fert, quod regno uicina sit omnis potentia. Ob
hanc rem etiam mater deum dicta est, illud nihilominus
ostendere uolentes, quod siue indigetes siue dii siue de-
mones aput antiquos a diuitiis dicti sunt, ergo potentia

---

5 *cf.* Lorenz Epicharm p. 299 12 *cf.* Hom. Od. XIX 161 Il. XVII 566

---

1 uerni quinthos *H* -cintos *PG* -cinthos *E* -cinctos *TM* 2 quintos *P* cintos *RHIM* cinctos *T* cinthos *Dβ* 3 iacintos *PR* -tus *D* iacinctus *HI* -tos *TM* iacinthus *β* hioscintos *PR* hioscentos *H* hioscinctos *ITM* hioscinthos *Dβ* 4 quasi sit *I* et *H om ω* 5 cintoides (cinctoides *M*) istesiforos (istefiforos *IHGM* istefiforo *P*) cedrancte se (cedrantese *M* codrant tese *T om E*) probebece (probe *D* probebe *E*) crisallos *ω* κυνθοειδὴς *finxitne ex* κάνθώδης? 6 floriger et coronatus? *He* 7 quileuet *PRI*H_1 8 abscindit *H* berecintia *IE* attis enim *MHβ* 9 sosides *HG* sisodes *T* theol. *β* 11 uoluerunt *β* et *solus M* cybebe *G* cybele *E* quibebe *Bern* cidor bebeon *I* cidos hebeon *D* 12 hecin (hocen *T*) zeus cidos hopaze *RT sim ω* 14 ideo *om DE* 15 currui *HDβ* 16 etiam — potentia 17 *om D* 18 quod — dicta est 19 *om Dβ* ab hanc rem *PR*H_1 20 ostendere cupientes *E* 21 aput *PRG* apud *ω*

M. St.

diuitum mater est; unde et Homerus Agamemnonem considerans ait: ὦ μά⟨κα⟩ρ Ἀτρείδη μοιρηγενὲς ὀλβιόδαιμον, nec non et Euripides consimilans Tantalum Ioui in tragoedia Electrae ait:

ὁ γὰρ μακάριος, κοὐκ ὀνειδίζω τύχας,
Διὸς πεφυκὼς ὥς λέγουσι Τάνταλος
κορυφῆς ὑ⟨περ⟩ . . ., ‖

id est: beatus ille — nec inuideo fortunas eius — Iouis 715
aequalis ut dicitur Tantalus. Ergo potentiae gloria semper et amore torretur et liuore torquetur citoque abscidit quod diligit, dum tamen amputet illud quod odit. Denique omnis nunc usque potentia nescit circa suos diutur-
113 num seruare affectum, et quod amauerit cito | aut zelando amputat aut fastidendo horrescit. Ideo et Attin dici uoluerunt quasi eton; etos enim Grece consuetudo dicitur. Ergo quantuscumque amor sit potentibus, stabilis esse non nouit.

VI. Fabula deae Psicae et Cupidinis.

Apuleius in libris metamorfoseon hanc fabulam planissime designauit dicens esse in quadam ciuitate regem et reginam, habere tres filias, duas natu maiores esse temperata specie, iuniorem uero tam magnificae esse figurae quae crederetur Uenus esse terrestris. Denique duabus

---

2 Hom. Il. III 182 5 *sqq.* Eur. Orest. 4—6 (κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον) 19 *sqq. v.* myth. Vat. I 231 Apuleius metam. IV 28 sqq.

---

2 omaratridemiregenesolbiodemon *PRIH sim* ω 3 consimiles *T* 5 O gar macarios ceu conidis zoticas dios pepeficosos legosi tantalos corifesi *PRIT sim* ω 11 diligit · hic est siquis inuidiam derelinqre poterit cupiditatem seponere dum *Marc* 14 fastidendo *PR* -diendo ω 18 Sicae *H* psiche *E* Psiches *G* 19 metamorphoseon *Tβ* plenissime designat *M* 23 quo *Barb*

M. St.

maioribus quae temperata erant specie conubia euenere; illam uero ueluti deam non quisquam amare ausus || quam uenerari pronus atque hostiis sibimet deplacare. 716
Contaminata ergo honoris maiestate Uenus succensa inuidia Cupidinem petit, ut in contumacem formam seue-
114 riter uindicaret. Ille ad matris ultionem ad|uentans uisam puellam adamauit; poena enim in affectum conuersa est, et ut magnificus iaculator ipse se suo telo percussit. Itaque Apollinis denuntiatione iubetur puella in montis cacumine sola dimitti et uelut feralibus deducta exequiis pinnato serpenti sponso destinari; perfecto iamque coragio puella per montis decliuia zephiri flantis leni uectura delapsa in quandam domum auream rapitur, quae pretiosa sine pretio sola consideratione laude deficiente poterat aestimari, ibique uocibus sibi tantummodo seruientibus ignoto atque mansionario utebatur coniugio; nocte enim adueniens maritus, Ueneris proeliis obscure peractis, ut inuise uespertinus aduenerat, ita crepusculo
115 incognitus e|tiam discedebat. Habuit ergo uocale seruitium, uentosum dominium, || nocturnum commercium, igno- 717
tum coniugium. Sed ad huius mortem deflendam sorores adueniunt montisque conscenso cacumine germanum lugubri uoce flagitabant uocabulum, et quamuis ille coniux lucifuga sororios ei comminando uetaret aspectus, tamen consanguineae caritatis inuincibilis ardor maritale obumbrauit

---

1 temperatae *RM* conu^{i}uiae *R* conuuiae *PTM* conubie *I* conuiue *D* connubio ^{tum} *ex* conuiue H_2 coniugia *E* coniugio *G* connubia *Marc* euenere *M* uenere ω *legendumne* conubiae uenere? 3 deplacari *H* placare *PE* 4 contempta contamite; *m. 2 suprascr* contaminata *H* 5 ut *om E* 8 sese β 9 iuuetur *PRT* (*sed em*) 10 montibus *T* cacumina *HD* et uelut — serpenti 11 *om R* 11 exsequiis *HT* pinnato *PT* penn- ω sponsa β namque *T* 12 coragio *suprascr* uirginali funere *G* coniugio *DE* montes *R* declina ui *R* deuia *M* zephyri *R* zefiri *TM* 14 deficientem *T* 15 aestimare *T* existimari *E* uoc. tant. sibi seru. *M* 18 inpuise *E* 19 discendebat *PRHT* (*rectene?*) uocalem *T* 20 dominum *P* 21 morte *PR* 23 coniunx *ITME*

imperium. Zephyri ergo flabrantis aurae anhelante uectura ad semet sororios perducit affectus, earumque uenenosis consiliis de mariti forma quaerenda consentiens curiositatem, suae salutis nouercam, arripuit et facillimam credulitatem, quae semper deceptionum mater est, postposito cautelae suffragio arripit: denique credens sororibus se marito serpenti coniunctam uelut bestiam interfectura nouaculam sub puluinal abscondit lucernamque modio contegit. Cumque altum soporem maritus extenderet, illa ferro armata lucernaque modii custodia eruta Cupidine cognito, dum inmodesto amoris torretur affectu, scintillantis olei desputamento maritum succendit, fu||giensque Cupido | *718*
116 multa super curiositate puellae increpitans domo extorrem ac profugam derelinquit. Tandem multis iactatam Ueneris persecutionibus postea Ioue petente in coniugio accepit. Poteram quidem totius fabulae ordinem hoc libello percurrere, qualiter et ad infernum descenderit et ex Stigiis aquis urnulam delibauerit et Solis armenta uellere spoliauerit et seminum germina confusa discreuerit et de Proserpinae pulchritudine particulam moritura praesumpserit; sed quia haec saturantius et Apuleius pene duorum continentia librorum tantam falsitatum congeriem enarrauit et Aristofontes Atheneus in libris qui disarestia nuncupantur hanc fabulam inormi uerborum circuitu discere cupientibus prodidit, ob hanc rem superuacuum duximus ab aliis digesta nostris libris inserere, ne nostra opera

---

1 zephiri *PDGH* (i *em* y) flagrantis *ex* flabrantis *H* 4 arripuit *om G* facilimam *PRH* 6 suffrago *RIT* arripuit *MG* 8 puluinal *PRI* -nar *ω* 9 excenderet *PRI* excederet *HT* 10 lucernamque *PH* modii *RE* modia *T* modio *ω* custodi *Barb deterr* 14 dereliquit *TDβ* dereliquid *M* (*sub* q *uestigia litterae* n *patent*) 15 potente *PR* petentem H_2 potentem *T* coniugium *β* 20 pulcritudinem *M* 21 et *om β* haec — congeriem 22 *cf. Virg. cont. p. 91, 21 sqq.* 22 tantam *RG* tantum *ω* enarrauerit *M* 23 dissarestia *Dβ* *Διὸς ἀριστεία? Plasberg* 24 famulam *PR* enormi *PMDβ* 25 diximus *PRT* (*sed em*) 26 inserere libris *β*

aut a propriis exularemus officiis aut alienis addiceremus
117 nego|tiis. Sed dum is qui hanc fabulam legerit in nostra haec transeat sciturus quid sibi illorum falsitas sentire uoluerit: Ciuitatem posuerunt quasi in modum mundi, in qua regem et re||ginam uelut deum et materiam posuerunt. 719
Quibus tres filias addunt, id est carnem, ultronietatem quam libertatem arbitrii dicimus et animam. Psice enim Grece anima dicitur, quam ideo iuniorem uoluerunt, quod corpori iam facto postea inditam esse animam dicebant; hanc igitur ideo pulchriorem, quod et a libertate superior et a carne nobilior. Huic inuidet Uenus quasi libido; ad quam perdendam cupiditatem mittit; sed quia cupiditas est boni, est mali, cupiditas animam diligit et ei uelut
118 in coniunctione miscetur; quam per|suadet ne suam faciem uideat, id est cupiditatis delectamenta discat — unde et Adam quamuis uideat nudum se non uidet, donec de concupiscentiae arbore comedat — neue suis sororibus, id est carni et libertati, de suae formae curiositate perdiscenda consentiat; sed illarum conpulsamento perterrita lucernam desub modio eicit, id est desiderii flammam in pectore absconsam depalat uisamque taliter dulcem amat ac diligit. Quam ideo lucernae ebullitione dicitur incendisse, quia omnis cupiditas quantum || diligitur tantum ardescit et 720
peccatricem suae carni configit maculam. Ergo quasi cupiditate nudata et potenti fortuna priuatur et periculis iactatur et regia domo expellitur. Sed nos, quia longum est ut dixi omnia persequi, tenorem dedimus sentiendi. Si quis uero in Apuleio ipsam fabulam legerit, nostra

---

1 aut *ante* a *om* β a *om* *P* exularem *T* (*spat. post* m *vac.*) aliis *HD* 2 is dum *D* dum] *om* *E* tamen *Muncker* his *PHM* 4 quasi *om* *D*β modum $IM\beta H_2 D_2 T_2$ mundum ω 7 pisice *R* psichi *D* persice M_1 psiche βM_2 9 postea *om* *G* 10 quia β 12 cupidinem β *deterr* 13 est mali] et mali *H*β ei *om* *E* 15 uideam *PR* 17 comedit *IMDE* 20 eiecit *H* 21 depalat *om* *M* 23 ardescit] accendit β ascendit *D* 25 nudata] motata *Bern* priuatur] nudatur β eruitur *deterr* 28 apuleo *PRIT* (*sed* i *suprascr*) nostrae? *He* nostrae — materiae 1 *Modius*

expositionis materia quae non diximus ipse reliqua recognoscit. |

119 VII. Fabula Pelei et Thetidis.

Tetidem dici uoluerunt aquam, unde et nympha dicta est. Istam Iuppiter quasi deus coniungit Peleo; Pelos enim Grece [Latine] lutum dicitur. Ergo terram cum aqua commixtam uolunt hominem genuisse, unde etiam Iouem cum Tetide uoluisse concumbere dicunt et prohibitum esse, ne maiorem se genuisset qui eum de regno expelleret; ignis enim, id est Iuppiter, si cum aqua coeat, aquae uirtute extinguitur. Ergo in coniunctione aquae et terrae, id est Tetidis et Pelei, discordia sola non petitur, illa uidelicet causa aut quia concordia est utrorumque elementorum ut homo gignatur; nam et conpetentia ipsa indicat quod Peleus ut terra, ‖ id est caro, Tetis ut aqua, *721*
id est humor, Iuppiter qui utraque coniungit ignis, id est anima. Ergo in conceptione hominis ex elementorum iugalitate tres deae, ut supra diximus, tres uitae certantur. Nam et discordia malum aureum iecisse dicitur, id est cupiditatem, illa uidelicet causa, quod in malo aureo est quod uideas, non est quod comedas, sicut cupiditas nouit habere, non nouit frui. Omnes etiam deos Iuppiter ad nuptias dicitur conuocasse illa de causa, quod putarent pagani singulas partes in homine deos singulos obtinere,

---

4 *sqq. cf.* myth. Vat. I 208 II 206 III 11, 21 18 *v.* II 1

---

1 ipsa *T* recognoscet *M* cognoscit *β* cognoscat *deterr* 3 Tetidis *MDG* 4 Thetidem *IMDGH*$_2$ nimpha *IMDE* 5 ista *PRI* hanc *DE* 6 latine *om α* (*exhibet Marc*) terra *RG* comixta *R* mixtā *β* 7 homines *β* 8 tetide *PRTBern* thet- *ω* 10 iupiter *β* 12 thetidis *IHDE* sola — concordia 13 *om P* 13 causa quia *G* causa quod *E* ⟨necessaria⟩ est? *He* 15 ut caro *T* tetis *PRHBern* tetidis *T* thetis *ω* 16 ut ignis *deterr* 18 certamur *D* certant *Tβ* 22 haberi *PITD* Iupiter *Tβ* 23 dic. conuoc. ad nupt. *T* ad nupt. conuoc. đr *M* 24 optinere *TM*

M. St.

120 ut Iouem ca|put, Mineruam oculos, Iunonem brachia,
pectus Neptunum, cinctum Martis, renes et inguina Ueneris,
pedes Mercurio, sicut Dromocrites in fisiologumenon scripsit;
unde et Homerus ait:

ὄμματα καὶ κεφαλὴν ὅμοιος Διὶ τερπικεραύνῳ
Ἄρει δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι,

id est: caput et oculos similis Ioui fulmina delectanti,
Marti cingulum et pectus Neptuni; nam et Tiberianus in
Prometheo ait deos singula sua homini tribuisse. Deni-
que Achillem natum uelut || hominem perfectum mater in 722
aquas intinguit Stigias, id est: durum contra omnes la-
bores munit; solum ei talum non tinguit, nihilominus illut
fisicum significare uolentes, quod uenae quae in talo sunt
ad renum et femorum atque uirilium rationem pertineant,
unde et aliquae uenae usque ad pollicem tendunt; quod
121 tractantes et fisici et mulieres | ad optinendos partus et
sciadicos eodem flebotomant loco; nam et inplastrum enta-
122 ticum quem | stisidem Africanus hiatrosofistes uocauit
pollici et talo inponendum praecepit. Nam et Orfeus
illum esse principalem libidinis indicat locum; nam deni-
que et enterocelicis in isdem locis caute||ria ponenda prae- 723
cipiunt. Ergo monstrat quod humana uirtus quamuis ad

5 *sq.* Hom. Il. II 478 sq. (*ἴκελος*) 8 *v.* poet. Lat. min. III ed. Baehrens p. 629 10 *sqq. v.* myth. Vat. III 11, 24

2 cintum *PRD* cingulum *E* inguinem *M* martem — uenerem — mercurium *E deterr* 3 mercurii *G* domocrites *I* domocrithes *D* democrites *HG* Democritus *Iunius cf. p. 56, 14* 5 *sq.* ommata ce cefale omios dii terpicerauno arei de zone sternon de posidaoni *IH sim ω* 7 fulmine *I* 8 martis *G* 11 stygias *E* 12 tingit *H* illut *RMD* illud *ω* 13 phisicum *G* 14 testonum uirilium *E* 15 unde aliquae *IP* (*sed* et *eras*) 16 phisici *β* optandos *suprascr* t tinen *G* obtinendos *IE* 17 sciaticos *MTDβ v. Loewe Prodrom. gloss. 309* fleuotomant *PRD* flenotomant *H* fleotomant *I* inplaustrum *M* implastrum *PI* emplastrum *β* plastrumtaticū *D* 18 astisidem *T* stisidem *cf. στύω* inatrosophistes *H* 19 Orpheus *Tβ* 21 hisdem *β*

M. St.

omnia munita tamen libidinis ictibus subiacet patula; unde et ad Licomedis regiam datur quasi ad luxoriae regnum. Licomeden enim Grece quasi *g*liconmeden, id est dulce nihilum; omnis enim libido et dulcis est et nihil est. Denique et amore Polixenae perit et pro libidine per talum occiditur. Polixene enim Grece multorum peregrina dicitur, seu quod amor peregrinari faciat mentes ab ingenio suo, siue quod aput multos libido ut peregrinabunda uagetur. ‖

VIII. Fabula Mirrae et Adonis. *724*

Mirra patrem suum amasse dicitur, cum quo debriato concubuit; cumque eam pater utero plenam rescisset, |
123 crimine cognito euaginato eam coepit persequi gladio. Illa in arborem myrram conuersa est; quam arborem pater gladio percutiens, Adon exinde natus est. Quid uero sibi haec fabula sentiat edicamus. Mirra genus est arboris, de qua sucus ipse exsudat; haec patrem ‖ amasse *725*
dicitur. Istae enim arbores in India sunt, quae solis caloribus crementantur, et quia patrem omnium rerum solem esse dicebant, cuius opitulatu cuncta germinum adolescit maturitas, ideo et patrem amasse dicitur; dumque iam grandioris fuerit roboris, solis ardoribus crepans
124 ragades efficit, per quas sucum desudat | — quod mirra dicitur — et redolentibus lacrimosa guttulis fletus suaues

---

11 *sqq. v.* myth. Vat. I 200 II 34 III 11, 17

---

2 datur *suprascr* s. ut nutriatur *HE* datur ut nutriatur *vel* nutriretur *deterr* luxoriae *PRH* luxur- *ω* 3 clicomedē *D* ciclonmedon *H* licomedon *G* cliconmeden *ω* gl- *He* 7 peregrinare *M* 8 siue] seu *IH* aput *PRDG* apud *ω* libido et per. *P* libido et ut per. *H* 10 Myrrae *RHE* 11 Myrra *TMβ* Myrrha *H* ebriato *MG deterr* 12 plenam utero *E* 13 eam euaginato *E* glad. pers. coep. *M* 14 murram *PHBern* mirram *MDβ* 15 pater ei (eius M_2) *M* 16 myrra *THMG* 17 desudat *E* adamasse *E* 22 grandioris iam *E* 23 effecit *T* myrra *RHG* 24 et *om* *α*[*DM*]

scissuris hiantibus iaculatur. Unde et Adonem genuisse fertur; adon enim Grece suauitas dicitur; et quia haec species odore suauis est, Adonem dicitur genuisse. Ideo autem Uenerem eum amasse dicunt, quod hoc genus pigmenti sit ualde feruidum; unde et Petronius Arbiter ad libidinis concitamentum mirrinum se poculum bibisse refert; nam et Sutrius comediarum scriptor introducit Gliconem
125 meretricem dicentem: 'Murrinum | mihi adfers quo uirilibus armis occursem fortiuscula.' ‖

IX. Fabula Apollinis et Marsyae. *726*

Minerua ex osse tibias inuenit, de quibus cum in conuiuio deorum cecinisset eiusque tumentes buccas dii omnes inrisissent, illa ad Tritonam paludem pergens in aqua faciem suam speculata, dum turpia adiudicasset buccarum inflamina, tibias iecit. Quibus Marsyas repertis doctior factus Apollinem concertaturus de cantibus prouocauit.
126 [Qui] sibi Midam regem iudicem deligunt. Quem | Apollo, cur non recte iudicasset, asininis auribus deprauauit. Ille criminis sui notam tonsori tantum ostendit praecipiens ei ut, si crimen eius celaret, eum participem regni efficeret. Ille in terram fodiuit et secretum domini sui in defosso terrae dixit et operuit; in eodem loco calamus natus est, unde sibi pastor tibiam faciens ‖ — quae cum percutie- *727*

---

5 Petron. ed.[3] Buecheler fr. VII   11 *sqq. v.* myth. Vat. I 125 II 115. 116 III 10, 7. 8   16 *sqq. v.* myth. Vat. I 90

---

4 eum uenerem *E* eum *om G*   6 myrrinum *TMDβ*   7 furius *I* futurius *D* suturius *G* futrius *ω cf. p.* 181 M. ciclonem *H* cliconem *TM*   8 murrinum *PHMBern* myrrinum *TDβ* mirrinum *R*   9 fortiuscula *RH* forti ungula *E* fortiuncula *ω*   10 marsyae *PR* Min' *H* marsiae *ω*   11 inuenit] fecit *G*   12 cecinisset deorum *β*   13 triton *H* tritonem *G* paludem *om H* in pergens in *R*   15 flamina *E* eiecit M_2 marsyas *PRT* -ias *ω*   17 qui *solus Marc* sibi^{S} *R* sibique *deterr* utrique sibi *Modius*   18 cum non *deterr* M_2 19 promittens *Modius* ei *om T*   20 eius *om β*   21 fodiuit (u *eras T*) *α*[*D*] fodit *Dβ*

batur dicebat: Mida rex aures asininas habet, nihilominus quod ex terra conceperat [calamus canebat]. Unde et Petronius Arbiter ait:

'Sic commissa uerens auidus reserare minister
fodit humum regisque latentes prodidit aures;
concepit nam terra sonum, calamique loquentes
inuenere Midam qualem conceperat index.'

Nunc ergo huius misticae fabulae interiorem cerebrum inquiramus. A musicis haec reperta est fabula, ut Orfeus in teogonia scribit; musici enim duos artis suae posuerunt
127 ordines, tertium uero quasi ex necessitate adicien|tes, ut Ermes Trismegistus ait, id est: adomenon, psallomenon,
aulumenon, hoc est: aut cantantium aut ‖ citharidiantium 728
aut tibizantium. Prima ergo est uiua uox, quae sibi in omnibus musicis necessitatibus celerrima subuenit; potest enim et limmata subrigere et parallelos concordare et distonias mollire et ptongos iugare et ornare quilismata. Sequitur secunda cithara; quamuis enim de his rebus quas musici disafexis dicunt, sicut Mariandes scribit, multa

---

4 Petron. ed.[3] Buecheler fr. XXVIII 6—9 (6 sonos 7 narrauerat *ex sched. Scaligeri*)

---

2 calamus canebat *solus E* 7 inuenere uocem *Barb* incinuere *Salmas. Palmer.* conspexerat *Muncker* 8 mysticae *β* interius *G deterr* 9 orpheus *Tβ* 10 theogonia *TG* scripsit *D* 12 hermes *β* i adomenon psallomenon i aulumenon *RM* ·/· adomenon ·//· psallomenon ·///· aulumenon *T* ἢ ᾀδομένων ἢ ψαλλομένων ἢ αὐλουμένων *edd* 13 citharidiantium *PRI* citharidantium *M* -rizan- *ω* 14 uiua uox est *E* est *om G* 16 enim et] et *om RG* etiam et *E* limenata *M* limata *Pβ* *schol* i. emitonia sursū erigere *G* *schol* semitonia *E* et *ante* parall. *om DE* *supra* par. *schol* equales tonos ł sistema *G* 17 diastonias *β schol* spacia *G schol* diastonia ł diesis ē spacia quędā et deductiones modulandi atq; uergentes de uno in alterū sonū *E* pthongos *R* *supra* ptongos: tonos i. c̄cordiā *G* qualismata *E add schol:* quarta pars toni quilisma = κύλισμα 19 dixafexis *T* mariandes scribit IM_2 madiā describit *D* marian describit *ω*

de his faciat, tamen aliqua non implet quae uiua uox potest; limmata enim facta non erigit, quilismata in se catenata non implet. At uero tibia artis musicae partem extremam poterit adimplere. Cithara enim simfoniarum gradus habet quinque, secundum quod Pithagoras ait, dum numerorum arithmeticos modulos ad symphoniarum adduxisset concordiam; prima enim simphonia diapason, quod est in aritmeticis diplasion, quod nos in Latinis I ad II dicimus; secunda simphonia diapente, quod est in
128 arithmeti|cis emiolius, quod nos Latine II ad III nuncupamus; tertia simphonia diatessaron, quod est in arithmeticis epitritus, id est III ad IV; quarta simphonia dicitur tonus, quod aput arithmeticos epocdous nuncupatur, aput nos V ad IV; et quoniam ultra arithmeticus ordo progredi non patitur propter nouenarium limitem, quia decimus alterius ordinis pri||mus gradus est, contingit 729
ergo ut habeat quintam simphoniam quae armonia nuncupatur, id est VIII ad IX; nullum enim ultra numerum coniunctiorem inuenies. Habet igitur musica partes septem,

---

7 *cf.* Favonius Eulogius in Orellii Cicerone V 1 p. 410, 11 sqq.

---

4 si in formarum *PRI* s*info*niarum *T* sinformarum *Bern* synformarū *M* sinfonarū *suprasc* i *D* non in formarum *H* simphoniarum β 5 pythagoras *RH* phitagoras *DG* 6 aritmeticos *RI* arythmeticos *D* symfoniarum *T* simphoniarum *IE* sinfoniarū *M* 7 symphonia *TD*β 8 arithmeticis *MHD*β arihtmeticis *T* unum ad duos *D*β I^{mā} ad II^{dā} *T* 9 symphonia *THD*β 10 emiolus *P* aem- *T* aemolus *H* duos ad tres β II^{dā} ad III^{tiā} *T* 11 simphonia *PRM* symph- ω aritmeticis *PI* arihtm- *T* 12 tria ad quattuor β III^{tia} ad IIII^{ta} *T* simphonia *PTMBern* symph- ω 13 aput *PRD* apud ω aritmeticos *P* arihtm- *T* epogdous β epodous *M* 14 aput *PRD* apud ω quinque ad quattuor (quatuor *G*)β IIII^{ta} ad V^{ta} *T* quoniam] quod *T* 17 simphoniam *PMBern* symph- ω nuncupatur · Armo n. gręce coadunatio lat' đr armonia coadunatio uocum · i · octo ad nouem *Marc* 18 VIII^{ua} ad VIIII^{nā} *T* 19 igitur] ergo *M*

M. St.

id est genera, diastemata, systemata, ptongos, tonos, metabolas et melopias; unde et Uirgilius in sexto ait: |

129 'Nec non Threicius longa cum ueste sacerdos
obloquitur numeris septem discrimina uocum.'

In arithmeticis enim quibus plenitudo formulae est ut etiam in geometricis, ⟨*in musicis*⟩ tonus. Uox uero habet gradus symphoniarum innumeros, quantum natura dotauerit ipsam uocem ut habeat arsis et thesis quas nos Latine elationes et deiectiones dicimus. Tibia uero uix unam et dimidiam perficit simphoniam; una enim simphonia quinque symphonias habet. Ergo post artem musicam Minerua repperit tibias, quas omnis doctus in musicis propter sonorum despuit paupertatem. Inflatas uero buccas ideo risisse dicuntur, quod tibia uentose in musicis sonet et idiomatum proprietate amissa sibilet potius rem quam enuntiet. Ideo illam iniuste sufflantem o‖mnis quicumque 730
est doctior ridet; unde se et Minerua, id est sapientia, exprobrans proicit; quas Marsyas adsumit. Marsyas enim Grece quasi morosis, id est stultus solus, qui in arte musica tibiam praeponere uoluit citharae; unde et cum porcina pingitur cauda. Sed his duobus certantibus Mida rex residet; Mida enim Grece quasi medenidon dicitur,
130 quod nos Latine nihil sciens | dicimus. Ideo etiam et

---

3 *sq.* Verg. Aen. VI 645 sq.

---

1 sustēmata *D* sistemata *Tβ* pthongos *R* 2 melo^{d}pias *T* melopoeias *edd* 3 nec non et *α* 5 quibus = *κύβος* 6 in musicis *add He* 7 simphoniarum *MBern* 9 eleuationes *IT* et elationes *Bern* elationes *ω* 10 simphoniam — simphonia *PMBern* symph- — symph- *ω* 11 simphonias *MHBern* sinphonias *D* 12 reperit *PRG* 14 uentosa *H* 16 enunciet *RHT* 17 unde se] unde *D* unde eas *Mβ*T_2 unde ipsam *Barb* 18 tibias proicit *Marc* Marsyas *PRD* -ias *ω* Marsyas *PR* -ias *ω* 19 morosos *D* morosus *β* is *cf. p. 64, 19* 20 tybiam *T* ꝑponere *T* cytharae *Rβ* 21 sed] sic *I* sit *PHT* 22 praesidet? *Muncker* desidet = *κάθηται Staveren*

asininis auribus dicitur, quia omnis discernendi ignarus
nihil differt ab asino. Ob hanc rem etiam et seruum eius
auriculas referunt prodidisse. Ingenium enim nostrum
seruum habere debemus ad omnia quae uolumus obse-
quentem et nostra secreta celantem. Quod autem per
cannam prodidit, 'per fistulam gutturis', 'lo||quendo' signi- *731*
ficat. Quod uero pastor audit, pastores sunt illi, qui
aliena *ex*culcando suptilius pascunt.

X. Fabula Orphei et Euridicis.

Orpheus Euridicem nimfam amauit; quam sono citharae
mulcens uxorem duxit. Hanc Aristeus pastor dum amans
sequitur, illa fugiens in serpentem incidit et mortua est.
Post quam maritus ad inferos descendit et legem accepit,
131 ne eam conuersus aspiceret; quam | conuersus et aspiciens
iterum perdidit. Haec igitur fabula artis est musicae
designatio. Orpheus [enim] dicitur oreafone, id est || op- *732*
tima uox, Euridice uero profunda diiudicatio. In omni-
bus igitur artibus sunt primae artes, sunt secundae; ut
in puerilibus litteris prima abecetaria, secunda nota, in
grammaticis prima lectio, secunda articulatio, in rethoricis
prima rethorica, secunda dialectica, in geometricis prima

---

10 *sqq. v.* myth. Vat. I 76 II 44 III 8, 20

---

2 ab hanc rem *PRI* ob hanc etiam rem *H* 6 per *om* *β* fistula *PR* 7 audet *α*[*D*] illi *om* *E* 8 aliena conculcando *H* alienas conculcando *D* aliena calcando T_2 aliena sulcando *E* aliena auscultando *G* alienas culcando (= aliena exculc-) *ω* suptilius *PR* subt- *ω* sua utilius *Barth* 9 Eurudicis *R* 10 Orfeus *M* Eurudicen *R* euridicen *Hβ* nimfam *PRM* nÿfam *D* nympham *T* nimpham *ω* cytharae *IHG* 11 dixit *PR* aristaeus *IE* 14 et *om* *IDβ* 16 Orfeus *M* enim *R* *om* *ω* oreafore *H* oreafonete *G* 17 euridicen (-cem *T*) *αE* 18 et sunt sec. *E* 19 abecedaria ED_2 20 articulatio *E* articulatio *T* artilatio *ω* *cf. p. 97, 5* retoricis *R* (h superscr.) rethoricis *D* rhetoricis *I* 21 rhetorica *ID*

M. St.

geometrica, secunda arithmetica, in astrologicis prima mathesis, secunda astronomia, in medicinis prima gnostice, secunda dinamice, in aruspicinis prima aruspicina, secunda parall*a*xis, in musicis prima musica, secunda apotelesmatice. De quibus omnibus breuiter rationem perstringam necesse est. Aliut est enim aput grammaticos aliena agnoscere, aliut sua efficere; aput rethores uero aliud est profusa et libero cursu effrenata loquacitas, aliud constricta ueritatisque indagandae curiosa nexilitas; aput astrologos aliut est astrorum ac siderum cursus effectusque cognoscere, aliut significata traducere; in medicinis aliut est morborum agnoscere meritum, aliud infirmitatis uenientem mederi
132 concursum; in geometri|cis aliut formulas lineasque depingere, aliut numeros formulis coaptare; in aruspicinis aliud fibrarum particularumque inspectio, aliud secundum Battiadem euentuum in||mutatio, in musicis uero aliud est *733*
armonia ptongorum, sistematum et diastematum, aliud effectus tonorum uirtusque uerborum; uocis ergo pulchritudo delectans interna artis secreta uirtutem etiam misticam uerborum attingit. Sed haec quantum ab optimis amatur sicut ab Aristeo — ariston enim Grece optimum dicitur —, tanto ipsa ars communionem hominum uitat. Quae quidem serpentis ictu moritur quasi astutiae interceptu, secretis uelut inferis transmigratur. Sed post hanc artem exquirendam atque eleuandam uox canora descendit

---

1 geometrica *RMDβ* geometrica *T* geometria *ω* arihtmetica *T* astrologis *H* astrologiis *I* 3 dynamice *T* 4 parallexis *α[H]E* paralex- *HG em Plasberg* 5 praestringam *R* 6 aliut *PR* aliud *ω* aput *PR* apud *ω* 7 aliut *PR* aliud *ω* aput *RD* apud *ω* rhetores *DHG* aliut *R* est *om THIE* profuso *deterr* 8 aliut *R* aliud est *E* 9 aput *PR* apud *ω* aliut *PR* aliud *ω* 10 affect^{9}q; *reliqua desunt M* 11 aliut *PR* aliud *ω* aliut *PR* aliud *ω* 12 aliut *R* 13 aliut *PR* aliud *ω* 14 aliut *PR* aliud *ω* 15 *bis* aliut *R* 16 bacciadem *β* aliut *R* 17 armonia *E* armonias *ω* aliut *R* 19 secretam *PRHT* mysticam *TE* 20 ab *om T* 22 tantum *DHβ* 23 intercepta *HD* 24 uelud *HD*

et quia apotelesmatica fonascica omnia praebet et modulis tantum ui secreta latentibus uoluptatum reddit effectus; dicere enim possumus quod Dorius tonus aut Frigius Saturno coiens feras mulceat, si Ioui, aues oblectet. At uero si rei expositio quaeritur cur hoc fiat, uestigandae rationis captus inmoritur. Ideo ergo et ne eam respiciat prohibetur et dum uidet amittit; nam perfectissimus Pithagoras dum modulos numeris coaptaret simphoniarumque pondera terminibus arithmeticis per mela et rithmos uel *133* modulos sequere|tur, effectus uero rationem reddere non potuit. ||

XI. Fabula Finei. *734*

Fineus enim in modum auaritiae ponitur; a fenerando Fineus dictus est. Ideo cecus, quod omnis auaritia ceca sit quae sua non uidet; ideo ei Arpyiae cibos rapiunt, quia rapina ei aliquid de suo comedere non permittit. At uero quod eius prandia stercoribus fedant, ostendit fenerantium uitam rapinae inluuie esse sordidam. Sed has a conspectu eius Zetus et Calais fugant; Grece enim zeton calon inquirens bonum dicimus. Ideo uolatici quia omnis inquisitio boni numquam terrenis rebus miscetur; ideo Aquilonis uenti filii, quia bona inquisitio spiritalis est, non carnalis. Ergo ueniente bonitate omnis rapina fugatur.

---

13 *sqq. v.* myth. Vat. I 27 II 142 III 5, 6

---

1 fontastica *α* [*D*] fant- *D β em Plasberg* 2 alentibus *E* 3 fregius PRI_1 phrigius *ex* phreg- *T* 4 si ioui *mut. in* suaui *ID* suaui *Barb* suoui *Bern* sua ui? *He* 6 immoritur *E* ideo uero et *E* 7 phitagoras *Hβ* tagoras *L qui ab hac voce incipit* 8 simph- *PIE* symp- *H* symph- *ω* 9 terminis *ID* terminibus fructibus arihtmeticis *T* et mod. *RG* uel mod. *ω* 15 ei] et *T* arpyię *L* arpie *Iβ* [*L*] harpiye *T* arpiyae *ω* 16 quia rapina] ⟨id est⟩ rap. quia ⟨auaritia⟩? *He* et aliquid *PHLE* 18 ingluuie *βL* 20 dicitur *P* 22 boni? *He*

M. St.

XII. Fabula Alphei et Arethusae.

Alfeus fluuius Aretusam nimpham amauit; quam cum sequeretur, in fontem conuersa est. Ille in mediis
134 undis ambulans non inmixtus in sinu eius | inmergitur; unde et aput inferos obliuionem animarum trahere dicitur. Alpheus enim Grece quasi aletiasfos, id est ueritatis lux, Arethusa uero quasi areteisa, id est nobilitas aequitatis. Ergo quid amare poterat ueritas nisi aequitatem, quid lux nisi nobilitatem. Ideo et in mari ambulans non miscetur, quia lucida ueritas omni malorum morum salsidine circumdata pollui aliqua commixtione non nouit. Sed tamen in sinu aequissimae potestatis omnis lux ueritatis delabitur; nam et descendens in infernum, id est in secreta conscientia, ueritatis lux malarum rerum semper
135 obliuionem inportat. |

---

2 *sqq. v.* myth. Vat. I 166 II 173

---

1 Alfei *E* Aretusae *IG* 2 Alfeus *PRT* Alph- *ω* aretusam *PRI* areth- *ω* nympham *THDE om GL* 4 sinum *Dβ* 5 aput *PRL* apud *ω* 6 Alfeus *RI* 7 aretheisa *DLE* arethisa *G* 9 et quid *Lβ* 10 salsedine *Hβ* falsidine *L* falsitudine *Neap* 12 sinum *β*[*L*] 13 dilabitur *Dβ*[*L*] 14 conscientiae *DβL* malorum *RHG* 15 inportat *om H* *Subscript. v. p. 82 et 110 om MTD*

FABII PLANCIADIS FULGENTII

V. C.

EXPOSITIO VIRGILIANAE CONTINENTIAE SECUNDUM PHILOSOPHOS MORALIS

Palatinus 1578	= *P*	α
Reginensis 1462	= *R*	α
Reginensis 208	= *I*	α
Palatinus 1579	= *U*	α
Harleianus 2685	= *H*	α
Gudianus 333	= *D*	α
Reginensis 1567	= *E*	β
Gudianus 331	= *G*	β
Leidensis Vossianus 96	= *L*	β
Omnes codices qui supra memorantur aut praeter eos qui nominatim afferuntur reliqui	= *ω*	
(Bernensis 427	= *Bern*)	
(Barberinus XVI 76	= *Barb*)	
(Deteriores	= *deterr*)	

cf. p. 2

Fabii Planciadis Fulgentii v̄. c̄. expositio sermonum antiquorum cum testimoniis explicit feliciter, incipit expositio Virgilianae continentiae secundum philosofos moralis *PR* Fabuli Plancidiadis V̄C̄ mitologiarum lib̄ · III · expliͨ incipit expositio Virgilianae continentiae secundum philosophos moralis *H* Fabii Planciadis Fulgentii v̄r̄ · c̄l. mitologiarū liber tertius explicit feliciter incip̄ expositio Virgiliane c̄tinentiae morał. scd̄m phiłs *I* Fabii Planiiadis Fulgentii exposicio Virgiliane tinentiae scd̄ philosop̄ moralis *D* Incipit expositio Virgiliane filosofos moralis *U* — Finit dictum Fulgentii P · L (P · L · *om G*) in his fabulis (*inscriptio deest*) *LG* Fabii Plantiades Fulgentii viri clarissimi mitologiarum liber tertius explicit, incipit libellus Fabii Fulgentii de allegoria librorū Virgilii ad calcidiū grāmaticū *E* incipit phisica r̄o fulgentii p. sup. *Barb*

M. St.

137 Expetebat quidem, Leuitarum sanctissime, nostri temporis qualitas grande silentium, ut non solum mens expromptare desisset quod didicit, quantum etiam obliuionem sui efficere debuit ‖ quia uiuit; sed quia nouo caritatis 738
138 dominatui fulcitur et in amoris praecepto | contemptus numquam admittitur, ob hanc rem Uirgilianae continentiae secreta phisica tetigi uitans illa quae plus periculi possent praerogare quam laudis. Uae inquam nobis, aput quos et nosse aliquid periculum est et habere. Ob quam rem bucolicam georgicamque omisimus, in quibus tam misticae interstinctae sunt rationes, quo nullius pene artis in isdem libris interna Uirgilius praeterierit uiscera. Denique in prima egloga, secunda et tertia phisice trium uitarum reddidit continentiam; in quarta uaticinii artem adsumpsit; in quinta pontificalia designauit; in sexta artem musicam cum suis perfectissimis posuit numeris, in parte uero eiusdem eglogae phisiologiam secundum Stoicos exposuit; septima *b*otanicen dinamin tetigit; octaua apotelesmaticen

---

1 expectebat *P* expectabat *G* 2 expromtare *RU* 3 sedisset *H* descisset *deterr* exprōta redisisset *D* dedicit *R* dicit *I* 5 dominatus *Uβ* *cf.* *ἐρείδεσθαί τινι* quia noua caritas imperat, ea dominatus fulcitur *Barb* 7 fisica *β* phisice *deterr* uitans quā illa plus *H* possunt *deterr* 8 ue *Uβ* inquiunt *eff. videt. ex* inquā *D* in nobis *H* nobis est *deterr* aput *PRL* apud *ω* 10 et bucolicam *H* mystice *H* mysticae *EG* 11 hisdem *UEL* 12 uirgilii (uirgł *L* uirgiliñ *G*) p̄terit *β* uirgilii p̄terierint uiscera *Barb* 13 egloca *PRH* fisice *β* 17 fisiologiam *U* 18 ΠΟΤⲁΚΙϹⲈn dinamin *RIUL* totakicendi namin *P* ΠΟΤⲁΚΙϹⲈΝ nᴅɪɴᴀmɪn *H* α+οτανɪcendi nam in *D* nota kinen dinamin *E* nota κɪcen dinamin *G* *ποιητικήν ed. Genavens.* Uotanicen *in marg Scriver. em He* octaua — 84, 2 tetigit *om H*

M. St.

musicorum et magicam designauit, in parte uero extrema 139 tetigit | e*u*fe*m*esin, quam etiam in nona egloga prosecutus est, in octaua quidem ubi dicit:

'Aspice, corripuit tremulis altaria flammis
sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse. Bonum sit.
Nescio quid certum est et Hilas in limine latrat', ||

in nona uero egloga ubi dicit: 'de caelo tactas memini 739 praedicere quercus', [et] iterum: 'lupi Moerim uidere priores'. Primus uero georgicorum est omnis astrologus et in parte postrema e*u*feme*t*icus, secundus phisiognomicus et medicinalis, tertius omnis aruspicinam continet, quam quidem et in sexto tetigit, dum dicit:

'Et summas carpens media inter cornua setas
ignibus inponit sacris libamina prima';

quartus uero ad plenissimam rationem est musicus cum sua apotelesmatice in fine carminis dicta.

Ergo doctrinam mediocritatem temporis excedentem omisimus, ne, dum quis laudem quaerit nominis, fragumen repperiat capitis. Esto ergo contentus, mi domine, leuiori fasciculo quem tibi Hesperidum florulentis decerpsimus hortulis; aurea enim mala si expetis, esto Euristeus alio fortiori, qui ut Alcides suam pro nihilo reputet uitam.

---

4 *sqq.* Verg. ecl. VIII 105 sqq. (6 certe) 7 Verg. ecl. I 17 8 Verg. ecl. IX 54 13 *sq.* Aen. VI 245 sq.

---

2 efenuesin *PU* effenuesion *G* efenuesion *ω* efeneusion *deterr* εὐφημισμόν *ed. Gen. em He* aegleca *RU* egleca *P* ecloga *I* 4 adspice *R* aspicite *L* 6 certe *IUG cf. p. 93, 6* 8 et iterum *Dβ* iterumque *I* merym *E* merim *LG* 10 efemuicus *αL* efemericus *E* effemericus *G* εὐφημικός *ed. Gen. em He* 11 omnem *Uβ* 13 summans *PRU* (*sed* ns *eras*) summa *E* sūma *L* 16 apotelesmaticie *IU* 18 fragmen *D* *gloss* frgm̄tū (figmtū *L*) ł fragilitatē mentis *UL* 19 reppereat *RD* reperiat *G* estote *D* mi contentus dn̄e *β* 21 ortulis *GL* 22 ut laudes suam *deterr* nichilo *I*

M. St.

Poteris enim ex his tacite ‖ multa colligere quae ad in- 740
140 stru|mentum tui proficiant desiderii. Ego uero Chrisippi ellebori rancidulo acrore postposito cum Musis aliquid blandius fabulabor.

Uos, Eliconiades, neque enim mihi sola uocanda est
Calliope, conferte gradum, date praemia menti.
Maius opus moueo; nec enim mihi sufficit una.
Currite, Pierides, uos enim mea ⟨*maxima cura,*⟩
Parrasias niueo conpellite pectine cordas.

Haec tam parua precatio credo quod Uirgilianis satisfecerit Musis. ‖ Cede mihi nunc personam Mantuani uatis, 741
quo fugitiuos eius in lucem deducamus amfractus. Nam ecce ad me etiam ipse Ascrei fontis bractamento saturior aduenit, quales uatum imagines esse solent, dum adsumptis ad opus conficiendum tabulis stupida fronte arca-
141 num quiddam latranti intrinsecus tractatu submurmu|rant. Cui ego: Seponas quaeso caperatos optutus, Ausonum uatum clarissime, rancidamque altioris salsuram ingenii iocundioris quolibet mellis sapore dulciscas: nam non illa in tuis operibus quaerimus, in quibus aut Pitagoras modulos aut Eraclitus ignes aut Plato ideas aut Ermes

---

2 Ergo uero *H* crisippi *Hβ* Chrysippei *Barth* *gloss:* asperi ingenii acredine p̄tmisso *UE* 4 fabulor *EL* 8 uos enim meapa *PRD* uos enim meas *I* uos que mea maxima cura *Barb* et iuncto robore nobis *edd* nam*?* *He* mea summa uoluptas*?* *He* 9 parr^{h}asias *D* 12 anfractus *IHβ* 13 bractamento *gloss* subtili figm̄to *ULG* bracteamento *Muncker* 15 archanum *HL* arc^{h}anum *E* 16 quoddam *β* tractu *β* 17 seponas *suprascr* de *UL* caperratos *PIHU* creperatos *deterr* *adscr* asperos turpes (tractū ē a capro *add EL*) *Uβ* *in marg* limaces *I* optutus *PUEG* obt- *ω* ausonium *HL* ad somnū *U* 18 raucidamque *EL* 19 iucundioris *PIDG* dulcescas *Hβ* 20 pithagoras *HD* phitagoras *EL* 21 modulos *adscr* s. symphonię *UEL* hermes *I* ermas *U*

M. St.

astra aut Crisippus numeros aut endelecias Aristoteles 142 inuersat, nec illa quae aut Dar|danus in dinameris aut ‖ Battiades in paredris aut Campester in catabolicis inferna- 742 libusque cecinerunt, sed tantum illa quaerimus leuia, quae mensualibus stipendiis grammatici distrahunt puerilibus auscultatibus. Tum ille contracto rugis multiplicibus supercilio: 'Putabam, inquit, uel te homuncule creperum aliquid desipere, in cuius cordis uecturam meas onerosiores exposuissem sarcinulas; at tu telluris glabro solidior adipatum quidpiam ruptuas. Cui ego: Serua ist*a* quaeso tuis Romanis, quibus haec nosse laudabile competit et inpune succedit; nobis uero erit maximum, si uel extremas tuas praestringere contingerit fimbrias. Ad haec ille: 143 'Quate|nus, inquit, in his tibi discendis non adipata grassedo ingenii quam temporis formido periculosa reluctat, de nostro torrentis ingenii impetu breuiorem urnulam praelibabo, quae tibi crapulae plenitudine nausiam mouere non possit. Ergo uaciuas fac sedes tuarum aurium, quo mea commigrare possint eloquia'. Itaque compositus in dicendi modum erectis in iotam duobus digitis ‖ tertium 743 pollicem comprimens ita uerbis exorsus est: 'In omnibus

---

1 chrisippus *IH* endelecias (*suprascr* h) *U* -letias *PD* -lechias *HL* -lichias *EG* *gloss* quasi endos lichias id est intima aetas anima scilicet *UE* 2 inuersatus *H* 5 mens. *adscr* tēporib; *U* tēporalib; *E* menstrualibus *Muncker* distrahunt *adscr* uenundant *UEL* 6 abscultatibus *PRUH* contractu α[*D*] cōturus *D* (*em m. rec.*) 7 inquit *IEL* inquid ω 8 onorosiores *D*β 9 *ad* glabro sol. *adscr:* asperitate durior *UL* *ad* adipat. *adscr:* tuccetosum *UGL* 10 quidpiam *PR* quippiam ω ruptuas *PRU* (*suprascr* c) ructuas ω ructuas quippiam β istic α istec β istuc *deterr* ista *He* 11 conpetit *U* 13 perstringere *RIEL* contingerit *PRU* contigerit ω 14 quatinus β inquit *IEL* inquid ω in his *om* *I*β (*suprascr* s. in *G*) grassedo *PRH* crass- ω 15 periculo *EL* ex periculo *G* periculumque *Barb* reluptat *PR* reluctat̄ *I* 17 nauseam βI_2 18 uacuas *UD*β 19 compositus *RL* cōpositū *P* *gloss ad* iotam: in rectitudinē ꝑpter theor⟨et *L*⟩icam (memoriā *U*) et (uel *U*) practicā uitā ꝑpter filargicā *UEL* 21 policem *PRH*

M. St.

nostris opusculis fisici ordinis argumenta induximus, quo per duodena librorum uolumina pleniorem humanae uitae monstrassem statum. Denique ideo talem dicendi exordium sumpsimus: ‘arma uirumque cano’, in armis uirtutem, in uiro sapientiam demonstrantes; omnis enim perfectio in uirtute constat corporis et sapientia ingenii’. Ad haec ego: Si me tuae orationis adserta non fallunt, uates claris-
144 sime, | ideo etiam diuina lex nostrum mundi redemptorem Christum uirtutem et sapientiam cecinit, quod perfectum hominis diuinitas adsumpsisse uideretur statum. Ad haec ille: ‘Uideris ipse quid te uera maiestas docuerit; nobis interim quid uisum sit edicamus. Et quamuis oportuerit secundum dialecticam disciplinam primum personam edicere sicque personae congruentia enarrare, quo prima poneretur substantia, deinde accidens substantiae, ut primum uirum, sic etiam arma edicere, uirtus enim in subiecto ‖
est corpore: sed quia laudis est adsumpta materia, ante 744
meritum uiri quam ipsum uirum ediximus, quo sic ad personam ueniretur iam recognita meriti qualitate; solet quippe etiam in epistolis hoc ipsud communis obseruare loquacitas, quo primum ‘domino merito’, sic ponatur nominis uocitatio. Sed quo cognoscas me plenius laudis adsumpsisse materiam, uide quid in sequentibus dictum sit, et quod ‘fato profugus’ et ‘ui superum’, quo intenderemus fortunae fuisse culpam, non uirtutis debilitatem

4 Aen. I 1 8 Paulus ad Corinth I 1, 24 24 Aen. I 2. 4

1 phisici *I* 3 monstrassem’ *UL* monstrassemus *G deterr* stratum *R* ideo *om β* talem *PRIBern* tale *ω* exordium dicendi *E* 4 sumsimus *PR* 8 diuina *om R* 9 et dei sapientiam *G* 11 te] de (*pro* dei?) *L* maiestas uera *β* 14 congruentiam *Uβ* 15 accidentia *H* 16 dicere *HD* edicerē *U* dicerem *β* armedicere *R* 17 corpori *RIH* 18 eduximus *PRIH* 20 ipsud *PRBern* ipsum *ω* 21 domini meritum U_2 domino meritum *E* đni meritum *G L deterr* 22 quo *om EL* ut *G* quod *HD* 24 et quo fato *Uβ* quo] qua *H* ui tenderemus *α* tenderemus *β* intenderemus *deterr*

M. St.

ut fugiret et deos quam sapientiam esse culpabiles ut pericula sustentaret, illam nihilominus Platonis antiquam firmantes sententiam, ubi ait: *νοῦς ἀνθρώπινος θεός· οὗτος ἐὰν ἀγαθός, θεὸς εὖ ἐρ⟨γαζό⟩μενος*, id est: sensus hominis
145 deus est; is si bonus | est, deus est propitius; ‖ nam et *745*
Carneades in libro Telesiaco ita ait: *πᾶσα τύχη αἴσθησιν φρονίμοις κατοικεῖ*, id est: omnis fortuna in sensu habitat sapientis. Nam identidem ideo uirtutem primum dici uoluimus et sic sapientiam, quod quamuis sapientia uirtutem regat, tamen in uirtute animae sapientia floret. Defectus enim uirtutis egritudo est sapientiae hoc uidelicet pacto, quia quidquid sapientiae consultatio agendum inuenerit, si ad subrogandum posse uirtus deficiat, curtata in suis
146 effectibus sapientiae plenitudo torpescit. Nam ut ab ar|mis inciperem, — sciui enim quod uiri uocabulum significatio sexus sit, non honoris; si uiri primum nomen ponerem: multi uiri ‖ sunt, non tamen omnes laudandi; ergo uir- *746*
tutem primum posui, pro qua uirum laudandum adsumpsi Homerum uidelicet secutus qui ait: *μῆνιν ἄειδε θεὰ*

---

3 *sq. v.* Hermes Trismeg. ed. Parthey c. 12, 1 sq.: *οὗτος δὲ ὁ νοῦς ἐν μὲν ἀνθρώποις θεός ἐστι ..... καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς δαίμων ......; ὁ γὰρ νοῦς ψυχῶν ἐστιν εὐεργέτης ἀνθρώπων.* 19 Hom. Il. I 1

---

1 fugiret *PRU* fugeret *ω* *supra* deos *adscr* magis *UEG* 2 substentaret *R* *gloss* frequenter sustineret *Uβ* 3 nus (nous *EL* naus *G*) antropinosteos (antropiteos *U*) utose anagatosteos (anaget tosteos *Dβ*) euuermenos *ω* *em He* *εὐήμερος* *A. Mai* *εὐμενής* *ed Gen* 6 telesiacogita ait *EL* pasce tyce est iste (aste *H* ille *D*) simfroniuns (simfroniuius *PIU* simproniuus *H* simfroniuus *D*) catici *α* pasce tice iste simphronuuus (simphrono nu uus *G*) catici *β* 12 quidquid *PR* quicquid *ω* consultio *H* inuenit *H* inueniret (*mut* -rit) *G* 13 uirtutis *L* uirtus *suprascr* ti *U* 14 affectibus *Hβ* aspectibus *deterr* Non aut ab armis *H* 16 honoris. Quid igitur primum nisi arma, deinde uirum ponerem? Multi enim uiri *edd* nomen primum pon. *H* nomen pon. prim. *Pβ* 17 multi sunt uiri *I* 18 primum uirtutem *β* 19 omerū *EG* exsecutus *H* et secutus (*deleto* et) *IU* et secutus *PR* menin aide tea peleia (poleia *PD*) de acileos (cileos *H*) *α* memina ide tea poleia de acileos *β*

M. St.

Πηληιάδεω Ἀχιλῆος, ante iracundiam uiri quam ipsum uirum significans. Nam et ipse sub figura Mineruae uirtutem monstrans dicit uerticem Acilli detentum'. Cui ego: Nec in hoc iusta te fefellit oratio: diuina enim sapientia uestris supereminentior sensibus tale sumpsit principium dicens: 'Beatus, inqui*t*, uir qui non abiit in consilio impiorum'. Denique ut bonae uitae perfectissimus institutor profeta prouocans ad bene uiuendi certamen ante praemium beatitudinis quam sudorem certaminis posuit. Tum ille: 'Gaudeo, inqu*it*, mi omuncule, his subrogatis sententiis, quia etsi non nobis de consultatione bonae uitae ueritas obtigit, tamen ceca quadam
147 felicitate etiam stultis mentibus suas scintillas | sparsit. Ergo ut dicere coeperamus, uirtus substantia est, sapientia uero quae substantiam regit, sicut et Sallustius ait: 'nam nostra omnis uis in animo et corpore sita est'. Nam ut tuis saturantius aliquid adhuc satisfaciamus ingeniis, trifarius in uita humana ‖ gradus est, primum habere, *747*
deinde regere quod habeas, tertium uero ornare quod regis. Ergo tres gradus istos in uno uersu nostro considera positos, id est: 'arma', 'uirum' et 'primus': 'arma', id est uirtus, pertinet ad substantiam corporalem, 'uirum', id est sapientia, pertinet ad substantiam sensualem, 'primus' uero, id est princeps, pertinet ad substantiam censualem, quo sit ordo huiusmodi: habere, regere, ornare. Ergo

3 *cf.* Hom. Il. I 197 6 Psalm. 1, 1 15 Sall. de coniur. Cat. 1, 2 (sed nostra)

3 uertice *deterr* achilli *Hβ*I_2 acillae *U* hac illi *D* achillis *Bern* achillem *deterr* 5 uestris *om GL* uiri *E* (*in marg vir doctus eff.:* nostris) 6 inquid *α*[*I*] *om Iβ* habiit *PRH* habit *G* habuit *D* 8 profeta *PR* ꝓfuta (*em m. al.*) *D* propheta *ω* 9 beatitudinis *Bern deterr* uastitudinis *ω suprascr* beatitudinis *UEG* 10 inquam *ω* inquit *edd* mi *om Dβ* homuncule *IDβ* 14 uirtus] uir *Uβ* substantia ē uirtus *D* 15 qui *R* sallustius *RI* salustius *ω* 16 nr̃i *EL* 17 faciamus satis *EL* 24 cens.] sensualem *HUE* ornantem *suprascr E*

M. St.

sub figuralitatem historiae plenum hominis monstrauimus
statum, ut sit prima natura, secunda doctrina, tertia feli-
citas. Hos ergo gradus uiuaciter intuere: quo sit ut
supra diximus prima uirtus animi naturaliter data quae
proficiat — neque enim eruditur nisi quod erudibile nasci-
tur —, secunda doctrina quae naturam ornat cum pro-
ficit, ut est aurum; est enim natura in auro productionis
et decoris, sed ad perfectionem malleo proficit excudentis.
Ita et ingeni*um* natum est prouectibile; proficit quia natum
fuit; accedit felicitas ut prode sit quod proficit. Ergo et
infantibus quibus haec nostra materia traditur isti sunt
ordines consequendi, quia omne honestum docibile nasci-
tur, eruditur ne naturae uacet commoditas, ornatur etiam
ne donum doctrinae inane sit; unde et Plato trifarium
humanae uitae instruens ordinem ait: 'Omne bonum aut
nascitur aut eruditur aut cogitur'; nascitur quidem ex
148 natura, eruditur ex doctrina, cogi|tur ex utilitate. Omisso
ergo antilogii circuitu coepti operis adgrediamur exordium.
Sed ut sciam me non arcaicis expromtare fabulam auri-
bus, primi nostri libri continentiam narra; tunc demum ||
haec tibi, si uisum fuerit, reserabimus'. Cui ego: Si me *748*
scolarum praeteritarum non fallit memoria, primum Iuno
Eolum petit, quo naufragium Troianis inportet. Dehinc

15 Tertull. de pud. 1

1 figuralitate *IHβ* 3 intueri *PRI* 8 escudentis *PRIU* 9 ingenio *ω* ingenium: (*sic*) *aut* in ingenio *Muncker* nectum est *IH* 10 prode sit *PRI* prosit *ω* proinde sit *deterr* quo *H* 11 in infantibus *PE* 12 docile *G deterr* 13 erudit *G* uaccet *RU* ua^{c}cet *P* ornat *αL* 14 sit inane *IE* 17 sutilitate *PR* subtilitate *IDβ* 18 antelogii *IH* antilogo *Uβ* *suprascr* contrario *UEL* 19 archaicis (*suprascr* asininis) *UEG* arcadicis *edd* expromptare *IHDβ[L]* 20 narro *HE* 22 scolarium *PRHD* memoria obliuio *H* primo *H* 23 Eulum *PRHD* qua *H* Troianus *R* Troianos D_1

cum septem nauibus euadit. Libico in litore accipitur. Matrem uidit nec agnoscit. Nube caua cum Acate contegitur. Dehinc picturis animum aduocat. Posthaec cena acceptus citharae sono mulcetur. Habes breuiter decursam primi libri continentiam. Quid de his senseris, audire desidero. Tum ille: 'Naufragium posuimus in modum periculosae natiuitatis, in qua et maternum est pariendi dispendium uel infantum nascendi periculum. In qua necessitate uniuersaliter humanum uoluitur genus. Nam ut euidentius hoc intellegas, a Iunone, quae dea partus est, hoc naufragium generatur. Nam et Eolum inmittit; Eolus enim Grece quasi eonolus, id est saeculi interitus; unde et Homerus ait: *οὐλομένη μετὰ μυρία Ἀχαιοῖς ἄλγε᾽ ἔδωκεν.* ||
Nam uide quid etiam ipso Eolo promittatur. Deiopea in *749*
coniugium; demos enim Grece puplicum dicitur, iopa uero
149 oculi uel uisio; ergo nascentibus in mundo | seculare est periculum; cui quidem perfectioni*s* puplica a dea partus promittitur uisio. Nam et cum septem nauibus euadit, quo ostendatur septenum arithmeticum numerum armonicum esse partui. Cuius formulam, si uidetur, breuiter explanabo'. Cui ego: Saturanter haec [inquam] in libro

13 Hom. Il. I 2 (*οὐλομένην ἣ μυρία . . . ἔθηκεν*)

1 libico *β* cibo *PRD* cibus *H* ciuo *corr* curuo *I* [li]bico (*al. m. em*) *U* littore *PID* 2 uidet *R* acatae *R* achate *IUDβ* nube cauatum aquata *H* 3 aduocant *H* aduocat[9] *D* 4 cytharae *HUE* sonum *RD* sonu *U* 5 desiderio audire *G* 10 haec *P* haec *E* intelligas *UE* 11 elū (*suprascr* u) *P* ulū (*em m. al.*) *D* oleū *G* elū *L* deulū (*pro* et Eolum) *H* eulus enim *U* Eolū enī *L* 13 Ulomene (uolumine *H* olemene *U* uolomene *IDβ*) meta (metu [u *ex* a] *H*) miria aceis alge (alege *β*) edocen (edocē *D* adocen *L*) *ω* 14 ipsi *β* Eulo *PRHD* Deiopeae coniugium *β* 15 puplicum PR_1 publicum *ω* iopa *EG* cipa *ω* 17 perfectioni *ω* -nis *He* puplica *PR* pubplica *D* publica *ω* 19 secundum arithmeticam num. sept. *edd* *gloss supra* armon.: coniunctū *UEL* 20 formulum *PR* 21 explanato *PHU* hęc inquā *suprascr U* haec *om L* huec *R* hi et *D* hu & *PU* hic et *H* *cf. p. 68, 21* inquam *om α*

fisiologo quem nuper edidimus de medicinalibus causis et de septenario et de nouenario numero omnem arithmeticae artis digessimus rationem, eritque perissologiae nota si, quae in uno libro descripsimus, etiam aliis inseramus. Ergo qui ista discere cupit, nostrum fisiologicum perlegat librum. Nunc uero a te quae restant expeto. Tum ille: 'Ut dicere coeperam, mox ut terram tangit, matrem uidet nec agnoscit, plenam designantes infantiam quia a partu recentibus matrem uidere datur, non tamen statim cognoscere meritum contribuitur. Dehinc nube conseptus socios cognoscit, adlo|qui non potest; uide quam euidens cre- 750
pundiorum mos, dum adest inspiciendi potestas et deest loquendi facultas. Huic quoque Acaten ab initio coniungimus et post naufragium armigerum et in nube aeque conclusum; Acates enim Grece quasi aconetos, id est tristitiae consuetudo. Ab infantia enim erumnis coniuncta est humana natura, sicut Euripides in tragoedia Figeniae ait:

οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν ὧδ' εἰπεῖν ἔπος
οὐδὲ πάθος οὐδὲ συμφορὰ θεήλατος
ἧς οὐκ ἂν ἄραιτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις, |

---

19 *sqq.* Eur. Or. 1—3

---

2 ac de nouenario *G* 3 perisologiae *RHU* perisolociae *P* *gloss* supfluitatis *UE* 4 discripsimus *PR* 5 cupit discere *D* fisiologū *I* phisiologicū *EL* phisiologū *G* 6 quae restant a te *β* expecto *β* 8 designan‿s *E* a *om* *Dβ* 10 cū tribuitur *Dβ* (ł con *suprascr* *E*) cumseptus *R* conceptus *P* circumseptus *Dβ* 11 *gloss ad* crepund.: ꝑ ipsis pueris *UEL* 13 achatē *D* *om* *U* achaten *β* 15 ac^h^ates *U* achates *Dβ* Greci *R* aconetes *D* amnetos *U* (*in marg.* ł contos) acontos *L* achontos *EG* 17 tragoaedia *PRU* figenae *R* fieneę *D* efigeniae *β* *v. p. 106, 6* 19 ue (huc *HDβ*) est inudendi (innudendi *H* inutendi *Dβ*) nonodi (nonodip *D*) pinepos *ω* 20 ude (utide *D* uide *E*) patos ude simfor ate (ude — ate *om* *H*) elatos (for — tactos 21 *om* *β*) *ω* 21 es uca (ucca *D*) nar retactos antropofisis (antropodfisis *I* antropoofisis *HU* atropofisis *Dβ*) *ω*

M. St.

150 id est: non est aliquid pessimum neque accedentia extrema quod non pertulerit natura humana. Arma uero tristitiae non sunt nisi lacrimae, quibus se ipsa et uindicat et commendat infantia; denique uix nobis quino mense ridere permittitur, dum lacrimae in ipsa uitae ianua profluant. At uero animum pictura inani quod pascit, certum puerile studium refert; infantia enim uidere nouit, sentire uero quid uideat nescit, sicut in picturis est uisibilitas, deest sensibilitas. Dehinc ad epulas accipitur et citharae sono mulcetur; paruulorum quippe mos est nihil amplius quaerere quam delectari sono et saturari cibo. Nam denique nomen
151 eiusdem citharedantis considera; Iopas e|nim Grece quasi ||
siopas dictus est, id est taciturnitas puerilis. Infantia 751
enim blandiloquiis semper nutricum ⟨*et*⟩ cantibus oblectatur; unde et crinitum eum posuimus uertici muliebri simillimum. Tunc etiam Cupidinem uidet; cupere enim ac desiderare aliquid semper accedit infantiae. Nam denique ideo et talem uersum in secundo libro post citharae sonum posuimus: ‘temperet a lacrimis’.

In secundo uero libro et tertio auocatur fabulis quibus puerilis consueta est auocari garrulitas. Nam in fine tertii libri Ciclopas uidet Achemenide monstrante; acos enim Grece tristitia dicitur, ciclos Grece circulus uocatur. ⌊Ergo pueritia, quoniam pes puer Grece dicitur, iam timore nutri-

---

19 Aen. II 8

---

1 aliquid *Pβ* aliquod *ω* nec *DE* accidentia *HDβ* 2 humana natura *β* 8 quod *PID* 9 cythare *HEG* 10 est *om H* non amplius *β* 11 saturali *PR* 12 citharaedantis *R* cytharedantis *H* citharezantiu[s] *D* citharizantis (cyth- *G*) *β* 13 id est *om PR1* 14 blandiloquis *β* nutriri cum *Bern* ⟨et⟩ *He.; an* cantibus *glossa?* 17 accidit *Dβ* 18 libro — uero 20 *om H* cythare *E* 20 aduocatur *β* *cf. p. 91, 3* 21 aduocari *HEG* aduocare *L* 22 uidit *IDβ* akos *R* achos *IE* 23 ciclos enim grece *DHEL* 24 quō *PRU* q̄m *IEL* pis *EG* pes enim *deterr*

M. St.

torum feriata tristitiam cogitandi nescit et uaginam puerilem exercit. Ob hanc rem etiam Ciclops unum oculum in fronte habere dicitur, quia nec plenum nec rationalem uisum puerilis uagina portat et omnis aetas puerilis in superbia erigatur ut Ciclops. Ideo in capite oculum, quod nihil nisi superbum et uideat et sentiat. Quem sapientissimus Ulixes extinguit, id est: igne ingenii uana gloria cecatur. Ideo eum et Poliphemum diximus quasi apolunta femen, quod nos Latine perdentem famam dicimus. Ergo iuuentutis elationem et famae perditionem aetatis cecitas sequitur. Nam ut ordo se euidenti manifestatione delucidet, tunc patrem sepelit. Adcrescens enim iuuenalis ae||tas paterni uigoris respuit pondera. Denique Dre- *752* panos portus sepelit — Drepanos enim quasi drimipedos, drimos enim acer dicitur, pes uero puer uocatur —, quod *152* pue|rilis acerbitas paternam respuat disciplinam. Feriatus ergo animus a paterno iudicio in quarto libro et uenatu progreditur et amore torretur, et tempestate ac nubilo, uelut in mentis conturbatione, coactus adulterium perficit. In quo diu commoratus Mercurio instigante libidinis suae male praesumptum amorem relinquit; Mercurius enim deus ponitur ingenii; ergo ingenio instigante aetas deserit amoris confinia. Qui quidem amor contemptus emoritur et in cineres exustus emigrat; dum enim de corde puerili auctoritate ingenii ⟨*libido*⟩ expellitur, sepulta in obli-

1 uaginem *EG* uagine *L* (*suprascr* uaginacionē) *gloss* uagationē *U v. Arch. f. lat. Lex. XI* 74 2 exercit PRD_1 -cet ω etiam *om E* 5 superbiam *Dβ* superuacua *H* erigitur $HD\beta I_2$ 6 superbiam uideat *D* 7 ingeniū *D* 8 ideo enī et *E* philosophenū *D* apollunta *β* 10 in iuuentutis *E* 12 delucidet $PRHU_1$ dil- ω iuuenilis $RD\beta U_2$ 13 rigoris? *He* depanos *PRU* 14 pontus *HD* (portus *m. rec.*) portu *β* sepeliuit *G* sepeliit *Bern* *gloss* s. patrem *GL* sep. *delendum He* 15 pis *E* 17 uenatum *HDβ* 19 in *om deterr* 21 ad morem *R* morem *D* relinquid *PRHU* p̄ sūp eiā in mortē relinquit *G* 23 contemtus *R* ạmoritur *D* moritur *G* 24 de corde *vel* decor de *α* (dedecus *suprascr U*) decor *L* decus *G* dedecus *E* puerile *EG* 25 ⟨libido⟩ *He* excellitur *E* sepultus *deterr*

M. St.

uionis cinere fauillescit. In quinto uero paternae memoriae contemplatione adtractus ludis iuuenalibus exercetur. Et quidnam aliut est nisi ut iam prudentior aetas paternae memoriae exempla secuta liberalibus corpus exerceat causis. Nam uide quia et pugillationem exercent, id est: uirtutis
153 artem Entellus et Dares peragunt; entellin | enim Grece imperare dicimus, derin cedere; quod et magistri in disciplinis faciunt. Tunc etiam et naues ardescunt, id est instrumenta periculosa, quibus aetas tempestiuis iactationum cursibus flagitatur et uelut procellis periculorum cottidie quatitur. Igne ingenii superexcellente haec omnia consumuntur et scientia astutiae coa||lescente in fauillam 753
obliuionis sopita commigrant. Sed hoc incendium Beroe efficit quasi ueritatis ordo. Ad uero in sexto ad templum Apollinis adueniens ad inferos discendit; Apollinem deum studii dicimus, ideo et Musis additum; ergo postposito lubricae aetatis naufragio et Palinuro omisso — Palinurus enim quasi planonorus, id est errabunda uisio, unde et in quarto libro de aspectu libidinis ita posuimus: 'totumque pererrat luminibus tacitis', nam et in bucolica: 'errabunda bouis uestigia' — ergo omissis his rebus ad templum Apollinis, id est ad doctrinam studii, peruenitur; ibique de futurae uitae consultatur ordinibus et ad in-

---

19 Aen. IV 363 sq. 20 Verg. ecl. VI 58

---

1 fauellescit *PR* U_1 2 iuuenilibus *H* D_1 U_2 3 aliut *RL* aliud ω 4 exerceant *H* 5 uirtus *ED* (*em m. rec.*) 6 entillin α[*R*] 7 darin *EG* U_2 credere *D* disciplinā *D* faciunt in disciplina β 9 *ad* tempestiuis *gloss* a tempestate *UL v. Archiv f. lat. Lexicogr. XI 76* 10 flagitatus *I* flatigatur *H* agitatur *UL deterr* fatigatur *edd v. ibid.* 11 cotidie *RIH*β[*E*] quotidie *E* 12 scientiae astutia β coalescentem *H* 14 ad *PRH* at ω in septo *PR*I_1 in septimo *HU* 15 discendit *PR* desc- ω 17 amisso *P*β 18 aplanonorus *D* palanonior[9] *EG* palān oros *L* 19 in *om D* 20 in *om D* bucolico *IDEL* cubiculo *G* 21 missis *H* his *om D* 23 consultantur *H*

M. St.

feros discensus inquiritur, id est: dum quis futura con-
siderat, tunc sapientiae obscura secretaque misteria pene-
trat. Sepeliat ante et Misenum necesse est; misio enim
Grece *orreo* dicitur, enos uero laus uocatur. Ergo nisi
uanae laudis pompam obrueris, numquam secreta sapien-
tiae penetrabis; uanae enim laudis appetitus numquam
ueritatem inquirit, sed falsa in se adulanter ingesta uelut
propria reputat. Denique etiam cum Tritone bucino atque
conca certatur. Uides enim quam fixa proprietas; uanae
enim laudis tumor uentosa uoce turgescit, quem quidem
Triton interimit quasi tetri*m*menon quod nos Latine con-
154 tritum dicimus; omnis ergo con|tritio omnem uanam laudem
extinguit. Ideo et Tritona dicta est dea sapientiae; omnis
enim contritio sapientem facit'. Cui ego: Certior ego
hanc tuam comprobo do||ctor sententiam; nam et nostra *754*
salutaris diuinaque praeceptio cor contritum et humilia-
tum Deum non dispicere praedicat. Quae uere certa
manifestaque est sapientia. Ad haec ille: 'Ut certius tibi
planiusque liquescat quod dictum est, Carineum posuimus
eius corpus igne cremasse; carin enim Grece gratiam dici-
mus, eon uero seculum nuncupamus. Gratia ergo saecu-
laris uanae gloriae necesse est sepeliat cineres. Sed tamen
non antea discitur cognitio secretorum, nisi quis ramum
decerpserit aureum, id est doctrinae atque litterarum

---

16 Psalm. 50, 19

---

1 discensus *PRD* desc- *ω* 2 mysteria *IHDE* ministeria *G* 3 Sed sepeliat ante Misenum *edd* 4 obruo *ω* orreo *He coll. Virg. cont. p. 106, 5* 5 orrueris? *He* 8 bucione (*em m. rec.*) *D* bucina I_2 *β* 10 quam *RIHU* 11 tetrinmenon *α*[*D*] tetrimenon *D* tetrinenon *EL* detrinenon *G* nos *om L* 12 omnem — contritio 14 *om D* 13 tritona *PRU* (*cf.* Gorgona) tritonia *ω* dea est sapientiae dicta *β* 14 cui ergo: *L* *secundum* ego *om Uβ* 17 dispicere *PRU* desp- *ω* uera *D* 19 quod dictum est *om G* corineum *EL* 20 igni *IHU* curin *β* 21 nuncupatum *D* 22 si tamen *L* 23 ante *D* 24 id est — ramum *p.* 97, 1 *om et ante* facundiae *p.* 97, 6 *interposuit D* id est — studium 97, 1 *om L*

M. St.

discatur studium. Ramum enim aureum pro scientia posuimus memores quia et mater mea ramum se somniat genuisse et Apollo cum ramo depingitur; nam ideo et ramus dictus est apo tes rapsodias, id est a scriptura, sicut Dionisius in Grecis articulationibus memorat. At uero aureum quod diximus, claritatem facundiae designare uoluimus memores Platonis sententiam, cuius hereditatem Diogenes Cinicus inuadens nihil ibi plus ⟨*nisi*⟩ auream
155 linguam inuenit, ut Tiberianus in libro | de ⟨*deo*⟩ Socratis
memorat. Nam et nos in bucolicis ideo mala aurea decem posuimus, scilicet decem eglogarum politam facundiam; ‖
nam et Hercules aurea mala de horto Hesperidum tollit; *755*
quattuor enim Esperides dictae sunt, id est Egle, Esper, Medusa et Aretusa, quas nos Latine studium, intellectus, memoria et facundia dicimus, quod primum sit studere, secundum intellegere, tertium memorari quod intellegis, inde ornare dicendo quod terminas. Hinc ergo ornatum aureum studii uirtus rapit'. Cui ego: Uerum, inquam, dicis, Maro doctissime; nuper enim me diuinae storiae memoria tetigit, quae ait ex anathemate subreptam esse linguam auream et dextraria pura, nihilominus ex gentili facundia fugatum eloquium. Attamen ergo quae restant

---

2 *cf.* Donati uita Verg. (Sueton. ed. Reifferscheid) p. 55 9 *v.* Poet. Lat. min. ed. Baehrens III p. 269 20 *cf.* Ios. 7, 21

---

1 discat *EG* aureum enim ramum *β* 2 somniauit *EL* 3 Appollo *R* 4 rabdos? *He* apo tes rapeodias *R* apo tes rapeodias *PIDU* apotes rapere eodias *H* apotes rapere odias *β* ῥαψῳδίας *edd* ab scriptura *RHU* 5 artilationibus *RI et U* (*suprascr* cu) 7 sententia HI_1 sententiae $U\beta I_2$ 8 nisi *add deterr cf. de aet. m. p. 1 H.* aurea lingua *IEL* 9 de *om G* ⟨deo⟩ *He* socrate *EL* socrate *ex* socratis *I* socrateṣ (*m. rec. exp.*) *D* 10 decem mala aurea *EG* 12 nam et *om G* 13 quatuor *RUDG* quattuor — Aretusa *om E* esperides *PRU* hesp- *ω* eglo *DL* 14 medusaretusa *L* eretusa *α*[*H*] eredusa *G* intellectum memoriam facundiam *deterr* 17 ornari *G* quod tenemus *deterr* 18 inquid *HL om G* 19 storiae *PRU* hist- *ω* 21 et] ut *R* dextralia *EL* 22 fucatum *IDEL* furatum *deterr*

eloquere. Tunc ille: 'Ergo ut antea diximus ramum aureum, id est doctrinam adeptus inferos ingreditur et secreta scientiae perscrutatur. Sed in uestibulo inferorum luctus, morbos, bella, discordiam, senectutem atque ege-
156 statem uidet. Quando er|go omnia in animo aut corde uiri considerantur nisi percepto doctrinae studio et altiori scientia penetrata caligine; tunc enim agnoscitur et inertis somnii uentosa delusio et senectutis propinquior ad mortem uicinia et bellum, auaritiae seminarium, et ‖ morbus, in- 756
digestionis et inmodestiae soboles, et scandala, ebrietatis germina, et famem, pigritiae et torporis uernaculam. Ergo discendit ad inferos atque illic et poenas malorum et bonorum retributiones et amantum considerans tristes errores oculatus inspicit testis. Denique nauta Carone deportante transit Acherontem. Ideo et hic fluuius uelut aestus habet ebullientes iuuenilium actuum; ideo et cenosus, quia non habent iuuenes digesta liquidaque consilia; Acheron enim Grece sine tempus dicitur, Caron uero quasi c*e*ron, id est tempus, unde et Polidegmonis filius dicitur; Polidegmon enim Grece multae scientiae dicitur. Ergo dum ad tempus multae scientiae quis peruenerit, in temporales gurgitum cenositates morumque feculentias transit. Deinde Tricerberum mellitis resopit offulis; Tricerberi enim fabulam iam superius exposuimus in modum iurgii foren-

---

24 *cf. p.* 20, 10

---

3 scrutatur *D* 4 discordia *GL* 5 in corde *EL* in animo aut in animo considerantur *H* 6 uiri *om G* percepta — studia *α*[*D*]*L* studia (*m. rec. em*) *D* doctrina *H* altioris *RH*E_2 7 scientiae *H*E_2 9 indigetionis *PR*I_1*DG* indigetitionis *U* indigecionis *L* 10 subules D_1*L* 11 fames — uernacula *UDEL* (*linea supra* la *erasa*) *uidetur constructionem mutasse* 12 discendit *PRG* desc- *ω* 14 oculatos *U* occulatos (*em m. rec.*) *D* nauta a carone te deportata *L* 16 iuuenilium ebullientes *I* et *om G* 18 tempus (*suprascr al. m.* ore) *I* uero *om EL* 19 ceron *He* corun *PRH* coron *IL* corū *D* eorun *em* cronon *U* cronon *EG* *καιρόν Jungmann* 21 peruenet *R* puerit *D* 22 gurgitis *EL ad* transit *gloss* superat *UE* 23 resopitū fabulis *E*

M. St.

157 sisque litigii positam; unde et Petronius | in Euscion ait: 'Cerberus forensis erat causidicus'. Ergo tunc iurgii calomnia discitur et uenalis lingua in alienis negotiis exercetur, dum studii doctrina proficerit, sicut in aduocatis nunc usque conspicitur. Sed melle sapientiae scandali dulcoratus resipiet rancor. Deinde in secretis considerationibus admissus uirorum fortium contemplatur imagines, id est uirtutis insignia monimentaque considerat. Ibi ‖ etiam 757
et Deiphobi inspicit poenam; Deiphobus enim Grece aut quasi dimofobus aut uelut demofobus, id est aut terroris timor aut puplicus timor. Ergo qualislibet timor sit, iuste amputatis et manibus et oculis et auribus pingitur, illa uidelicet ratione quod omnis timor nec quod uideat sentit nec quod audiat scit nec quod gerat sine manibus nouit. Denique et in somnis occiditur a Menelao; Grece enim Menelaus quasi menelau, id est uirtus populi; quae quidem uirtus omnem timorem semper somno deditum interficit. Illic etiam et Dido uidetur quasi amoris atque antiquae libidinis umbra iam uacua. Contemplando enim sapientiam libido iam contemptu emortua lacrimabiliter penitendo ad memoriam reuocatur. At uero dum ad locum illum uenitur, ubi dicimus: |

---

2 Petron. ed.[3] Buecheler fr. VIII

---

1 euscio *IL* eustion *DE* in euscion *om G* stico = satyrico *Barth* 2 calomnia *PRU* -lumn- *ω* 3 dicitur *DEL* uenenosa *G* 4 proficerit *PRU* -fec- *ω* 5 scandali *om H* 6 resipiscat *EU* *ad* rancor *gloss* acerbitas *EU* 9 diphebi *E* d$\overset{y}{e}$ph$\overset{e}{o}$bi (*al. m. suprascr*) *U* deiphoebi *L* diphoebus *E* deiphoebus *L* deiphoio *G* deiophoio *H* deyphobus *U* 10 dimofobus] dimophobus *DEL* demofobus] dimofobus *D* dimofebus *G* demophobus *EL* 11 puplicus *PR* publicus *ω* 14 audeat *G* 15 a menelao occiditur *E* a menelao aiř *L* enim menal^{9} *E* 16 quasi menelaus *G* 17 interfecit *RH* 18 atque *om L* 20 contēta mortua *G* 21 uero dein ad *E* 22 illum *om EL*

M. St.

158 'Porta aduersa ingens solidoque adamante colomnae,
uis ut nulla uirum, non ipsi excindere ferro
caelicolae ualeant, stat ferrea turris ad auras',

uide quam euidentem superbiae atque tumoris imaginem designauimus. Cui etiam turri ideo adamantinas colomnas addidimus, quia hoc ‖ genus lapidis indomabile est, 758
sicut etiam in Greco absolues; superbiam enim nec diuinus timor nec humana uirtus nec famae reuocat uerecundia; 'ferrea' uero 'turris ad auras' elatio erecta et incuruabilis dicitur. Sed elationem quis seruat nisi Tisifone, hoc est furibunda uox. At uero quod diximus: 'Quinquaginta atris inmanis hiatibus ydra seuior', illut nihilominus designauimus, quia deterior in superborum corde est tumoris inflatio quam in ore uentosa iactatio; nam illud quod diximus: 'Tartarus ipse bis patet in praeceps tantum', considera plenum superbiae meritum; poena enim superbiae deiectio est; quanto enim elatus contemnit, tanto sprebilitatis deiectione torquetur; ergo exaltatus quis in superbia duplum eliditur. Unde et Porfirius in epigrammate ait: ‖ |

---

1 *sqq.* Aen. VI 552 sqq. 12 ibidem 576 sq. 15 ibidem 577 sq.

---

1 colomnae *PRU* -lumn- *ω* 2 uisuntur ut *H* ut *om E* ut nulla uis *G* exscindere *I* 4 timoris *ELD* (*em m. rec.*) 5 designabimus *PRIU* (*em m. rec.*) *G* colomnas *PRU*$_1$ -lumn- *ω* 6 indomiuile *P* 7 assolues *L* absoluet *α*[*H*] *G* absoluit *D*$_2$ absoluitur *HE* absolues *He* 8 fama *RHDEL* *ante* uerecundia *al. m. add* nec *EBarb* ueregundiae *P* uerecundiā *L* 10 qui *DEL* tisyphone *E* tesiphone *G* tysiphone *L* tifon *H* tinifone *D* (*m. rec. suprascr* tesi) 12 inmanib, *G* illut *RL* illud *ω* 17 poenā *U* elatos *PRU* (*em al. m.*) 18 contemnit *UD* contemnitur *PR* (*rectene, ut forma media sit?*) contempnitur *HEL* contēpnatur *I* contemnetur *G* tantos *R* sprebilitatis *I* spraeuilitatis *P* probilitas *U* praeuilitatis *ω* (*sed in R antecedit* tantos) 19 superbiam *DE* duplo *deterr* porfyrius *H* porfilius *D* porphirius *IL*

M. St.

159 'Auxilium fortuna tibi, res perfida, Quinte, 759
et tulit in fronte grande supercilium;
*h*aut aliud credam, puteum puto te quoque, Quinte:
quanto altus magis es, tam mage despic*e*ris'.

Denique ibi etiam Gigantas uidet et Ixionem et Salmoneum, omnes superbiae poena damnatos, nec non et Tantalum; Tantalus enim Grece quasi teantelon, id est uisionem uolens; omnis enim auaritia ieiuna fruendi usu solae uisionis imagine pascitur. Sed his locis iudex Radamantus Gnosius ponitur; Radamantum enim Grece quasi tarematadamonta, id est uerbum domantem, gnoso enim sentire dicitur: ergo qui uerborum impetum dominari scit, hic superbiae et damnator est et contemptor. Denique Aeneas
160 hoc strepitu terretur; uir enim pius superbiae uoces | et malorum poenas effugit ac pauescit. Deinde ramum aureum postibus deuotis infigit et ita Elisium ingreditur, quo clareat, dum perfectionem omisso iam labore discendi .... memoriae quae in cerebro est sicut in postibus perpetue infigenda. Elisium ingreditur campum — elisis enim Grece resolutio dicitur — id est feriatam uitam post magistrianum timorem. Sicut enim inferni Proser-

---

1 *v.* Optat. Porfyr. rec. L. Mueller XXX p. 31

---

1 ausilium *L* auerlium *G* 2 extulit L_2 *edd* 3 Naut aliud *PR* non aut aliud *D* nam aut aliud *E* nam ut aliud*ω* *em He* 4 quanto altus magis *L* quanto magis altus *ω* quo magis *deterr* ēs *H* est *DU* tam· maie *H* tam magis *DEL* amage *U* despicịeris (*em al. m.*) *L* despicieris *ω* 5 ibi et Gig- *P* ubi et Gig- *D* 6 dampnatos *IHE* 8 solo *H* 9 redamandus *G* 10 taremata (teremata *U*) damunta (damonta *HG* daminta *I* dūmunta *E* dumunta *L*) *ω* remadamonta *He* 11 domantem dicimus *DG* 13 dampnator *IHEL* damnato *G* contemtor *G* 17 quo — ingreditur 19 *om G* dum] facundiae *et* 19 infigendam *Muncker* perfectione *DEL* scie perfectione *Barb* clareat facundia perfectione *edd* *suppleas sic fere lac.* attigeris facundiae, praecepta dicendi 18 in crebro *DL* 19 perpetuę *DE* perpetuae *HUG* perpetiae *P* perpetuo *deterr* eclisis? *He* 21 inferi *G*

M. St.

pina regina est, ita scientiae regina ‖ memoria est, quae *760*
in elisis proserpens dominatur perenniter mentibus. Huic ergo doctrinae aureum ramulum dedicatur; de qua memoria Cicero dicere solitus erat tesaurum scientiae. Sed in Elisiis campis primum Museum uidet, quasi Musarum donum, excelsiorem omnibus, qui ei etiam patrem ostendit Anchisen et Letheum fluuium, patrem scilicet ad tenendum grauitatis morem, Letheum uero ad obliuiscendam pueritiae leuitatem. Denique ipsum nomen Anchisae considera; Anchises enim Grece quasi ano scenon, id est |
161 patrium habitans; unus Deus enim pater, rex omnium, solus habitans in excelsis, qui quidem scientiae dono monstrante conspicitur. Nam et uide quid filium docet:

'Principio caelum ac terram camposque liquentes
lucentemque globum lunae Titaniaque astra'.

Uides ergo quia sicut Deum creatorem oportuit et de secretis na‖turae mysteriis docet et reduces iterum animas *761*
iterum de uita demonstrans et futura ostendit'. Ad haec ego: O uatum Latialis autenta, itane tuum clarissimum ingenium tam stultae defensionis fuscare debuisti caligine? Tune ille qui dudum in bucolicis mystice persecutus dixeras:

---

4 *cf.* Cic. de orat. I 5, 18 14 *sq.* Aen. VI 724 sq.

---

1 regina est *om DEL* 2 elisiis *DEL* perserpens *DGL* 3 aureus ramulus *E* aureū ramū *G* dedicat *I* 4 solitus est *U* thesaurum *IUHDE* 5 musenū *E* misenū *L* miseū *D* 6 dono *E* ei *om HEL* 7 ancisen *PR* Letaeum *R* scilicet ostendendū gravitans morē *E* ad tėndēdū *D* 8 maiorem *R* 10 Grece *om E* annosis sceton *D* ianoissenon *U* ainoiscenon *EL* iano iscenon *ω* anoiscenon *Bern* = ἄνω σκηνῶν *cf. l. 12* in excelsis 11 patrium *G* patriam *Bern* patrum *ω* 15 clouū *PR* (*mut in* clobū) 17 misteriis *GL* 18 iterum] litterū *E* *om Bern* *delendumne an* reduces iterum animas iterum de⟨*uocari ad*⟩ uita⟨*m*⟩ demonstrans? *He* 19 latiaris *E* ita *om H* 20 caligine debuisti fuscare *EL* 21 tune *IU* tunc *PRHG* *om DEL* mistice *HG* musicen *E* musice *L* prosecutus *HEU* (*eff. ex* per) persequutus *L* ꝑpsecutus *G* 22 duxeras *H*

'Iam redit et uirgo, redeunt Saturnia regna;
iam noua progenies caelo promittitur alto',

nunc uero dormitanti ingenio Academicum quippiam ster-
tens ais: 'Sublimes animas iterumque ad tarda reuerti
162 corpora'. | Numquidnam oportuerat te inter tanta dulcia
poma mora etiam ponere tuaeque luculentae sapientiae
funalia caligare? Ad haec ille subridens: 'Si, inquit, inter
tantas Stoicas ueritates aliquid etiam ‖ Epicureum non 762
desipissem, paganus non essem; nullo enim omnia uera
nosse contingit nisi uobis, quibus sol ueritatis inluxit.
Neque enim hoc pacto in tuis libris conductus narrator
accessi, ut id quod sentire me oportuerat, disputarem et
non ea potius quae senseram lucidarem. Audi ergo quae
restant. In septimo uero Caieta nutrice sepulta, id est
magistriani timoris proiecta grauidine — unde et Caieta
dicta est quasi coactrix aetatis; nam et aput antiquos
caiatio dicebatur puerilis cedes; unde et Plautus in Cisto-
163 laria comedia ait: | 'Quid tu amicam times ne te manuleo
caiiet?'; nam euidenter monstratur quia in modum disci-
plinae posita est, dum diximus: 'Aeternam moriens famam

---

1 *sq.* Verg. ecl. IV 6 sq. (demittitur) 4 Aen. VI 720 sq. 20 Aen. VII 2

---

2 demittitur *E* U_2 *I* (*suprascr* ł promittitur) dimittitur *L* 3 achademicum *E* achademi *L* achademiū *D* academium ω (h *suprascr I* h *et* c *suprascr U*) stertens ais *P* stertensus *RID* (*m. rec. eff.* stertis) stertensius *H* stertensuis *G* stertens *U* sturtens *E* *om L* stertit sensus *deterr* 4 iterum *U* (que *eras*) *EL* tartara uerti *D* reuertit *HDUL* reuero *G* 5 numquidiam *DL*U_2 numquidnam iam *E* num quidnam — ponere 6 *om H* inter tanta te *EL* dultio *R* 7 *gloss* lucernas *UE* inquid α[*I*] (*em al. m. D*) 8 etiam aliquid *G* 9 nulli β U_2 D_2 10 contigit *IUHD*E_2 13 elucidarem *deterr* 14 sepulta nutrice *EL* 15 magistrani *E* magistram *H* magisteriani *G* magistra *deterr* grauedine *PU*β[*E*] grandedine *E* caite *H* 16 aput *RGL* apud ω 17 cistellaria *H*β cistodaria *D* 19 caiiet] cat Et *H* caret *E* euidenti *PR* uidenti *H* 20 cum diximus *H*

M.

Caieta dedisti'; disciplina doctrinae quamuis studendo desciscat, aeternum tamen memoriae semen hereditat. Ergo pedagogantis suspectione sepul‖ta ad desideratam 76. olim peruenitur Ausoniam, id est ad boni crementa, quo omnis sapientum uoluntas auida alacritate festinat, — Ausonia enim apo tu ausenin, id est cremento — siue etiam quod usque in hac aetate crementa sint corporum. Denique tunc et uxorem petit Lauiniam, id est laborum uiam; ab hac enim aetate unusqui⟨ui⟩s suis utilitatum emolumentis laborum asciscit suffragia; unde et filia Latini dicta est, nepus Cauni; Latinus enim quasi a latitando dictus, quod omnis labor diuersis in locis latitet, unde et Latona dicta est Luna quod nunc superna cel*et*, nunc inferiora, nunc uniformis latitet; Caunus uero id est
164 quasi camnonus, | id est laborans sensus. Nam et Maricam nimpham ducit quasi mericam, id est cogitationem; unde et Homerus ait: *στήθεσσιν λασίοισι διάνδιχα μερμήριζεν.* Deinde in octauo Euandri auxilium petit; Euandros enim Grece bonus uir dicitur. Ergo iam perfectio uirilis

---

17 Hom. Il. I 189 (*μερμήριξεν*)

---

1 studendo *ω* moriendo *edd* 2 memoria *RDL* 3 pedegogantis *UL* pidagogantis *E* 4 Ausonam *RDE* (*ead. m. em*) ausonia *H* 6 ausonin *U* ausenū *D* auxanin *He* apotia ausenim *E* 7 hanc aetatem *EG* 8 nunc *Dβ* libiniam *H* 9 unusquis suis *PR*I_1 *U em He* unusquisuis *HDEL* unusquisq; (s *post* q *erasum*) *G* unusquisq; suis I_2 *Bern deterr* utilitatem *H* 10 adscissit *EL* adcissit *G* 11 nepos *D* nepos *ex* nepus (*suprascr* tis) *U* neptis *H* nepotis *EG* neupos *L* fauni *HEG*U_2 *cf. ad v. 14* a *om H* latendo *P* dictus est quasi a (a *om E*) latitando *β* 12 unde — latitet 14 *om H* 13 quo *R* supernacula *D* caeli *vel* cęli *ω* celet *Muncker* 14 Faunus *HEG* Caunus *ω* (f *suprascr U*) *scripsitne:* Faunus uero quasi caunus, id est *et supra:* nepus Fauni*? He* 15 caunonus *EG* caunonius *L* 16 nīfhā *P* nympham *H* ducit nympham *β* 17 istetesin (ille tesin *D* istesin *E*) lasiis indiandica (indianca *D*) mermerizen (mermer merizen *H* mermer merizen *D* mormericen *EL*) *ω* 18 in octauo *om E* (*lac*) in *om D* octauo *om G*

M. St.

humanae bonitatis societatem inquirit, a qua bonitatis uirtutes, id est Herculis gloriam, audit, quemadmodum Cacum occiderit, quod nos Latine malum dicimus. Deinde arma Uul||cania, id est igniti sensus munimina aduersus 764
omnem malitiae temptamentum induitur; Uulcanus enim quasi bulencauton, id est ardens consilium, dicimus. Ideo illic etiam omnes Romanorum depictae uirtutes sunt, quod in sapientiae consulto munimine felicitates omnes aut conueniunt aut praeuidentur; bene enim agere futurae bonitatis est seminarium; siue etiam is qui bene agit bona sibi fiducialiter repromittit. Ergo sapientia et bona seminat et bona sperat. In nono uero ipsis armis adiutus contra Turnum pugnat; Turnus enim Grece quasi turosnus dicitur, id est furibundus sensus; contra omnem enim furiam sapientiae atque ingenii arma reluptant; unde et Homerus ait: *μάχης ἐξ⟨ήγαγε θοῦρον Ἄρηα⟩*. Exhinc etiam Mezentium contemtorem deorum interficit; Deus enim
165 omnia | bona fieri et praestat et imperat, sed animus qui est in corpore medius contemnendo bona non complet

---

16 Hom. Il. V 35

---

1 humanā *E* inquirit *om E* a qua — dicimus 3 *om β* quo *HU* bonitas *H* 2 uirtutis *PIU* uirtutem *H* 4 uulgania *PRUI*(*em*) munumina *PR* monimina *H* 5 omne *β* tentamentum *RI* inducitur *E* uulganus *PI* 6 bulencauton *α* bulencalon *β* dicitur *ID* 7 etiam *om β* sunt uirtutes *I* 8 consultu *D* consultus *β* monimine *H* 9 bene — qui 10 *om U* 10 seminarium est *β* his *DG* 11 repromittet (*mut* -at) *E* repromittat *GL* repr$\overset{m}{o}$pttat *D* 12 inno uero *PRU* (*mut* immo) immo uero *Dβ* adiuta *E* adiutis *L* 13 turusnus *H* turonnus *Dβ* 14 enim *RDG om ω* 15 ingeni *PR* reluctant *UHD* reluctantur I_2 reluctat *β* 16 Mme sex *D* maces *L om G* macesex (*post* x *lac R*) *ω* 17 contemtorem *PRU* -tempt- *ω* interfecit *RHEG* 18 fieri p̄stat *G* omnia fieri p̄stat Sed animꝰ *E* fierim p̄stat & impetat Sed animꝰ *L* 19 melius *EG* milius *L* contempnendo *α*[*PR*]*β*[*L*]

reluptatque bonis inlesione sua. Cuius ausus ledentes quasi Lausum filium eius uir sapiens interimit; dehinc ipsum animum uincit. Nam quis amicus Turni esse dicitur? Nihilominus ‖ Messapus, quasi misonepos quod nos 765
Latine orrens sermonem dicimus; unde et Euripides in tragoedia Figeniae ait: *οὐκ ἔστιν* ⟨*οὐδὲν δεινὸν ὧδ' εἰπεῖν ἔπος*⟩. Superans ergo Messapum uictor tunc demum trutanae aequa lance, morum grauitate, ponderatur ac disponitur. Deinde Iuturna bello discedere praecipitur, quae currum etiam fratris regebat; Iuturna enim in modum perniciei ponitur quod diuturne permaneat. Ergo furibundae mentis pernicies soror est; currum uero eius quod regit et eum de morte protelat, certe, pernicies quod
166 furorem diu | producere nouit ne finiatur; nam primum aurigam Metiscum habuit; metiscos enim Grece est ebriosus, ut primum furiam animi ebrietas ducit, dehinc pernicies ad protelandum accedat. Ideo et ipsa inmortalis dicitur, Turnus uero mortalis dicitur; furor enim animi cito fini-

---

6 Eurip. Orest. 1

---

1 reluctatque *HUE* relictatque *L* relustraq; (at *suprascr*) *D* reluctat̃q; *G I* (˜ *al. m. add*) in bonis *Dβ* sua *om D* sua inlesione (inlisione *L*) *β* cui *R* ledentes ausus *He* 4 messappus *R* mesapus *I* messapus *U* mezappus *P* mezzapus *H* meszappus *D* mezapus *β* imisoneppus *U* inmisonepus *D* imisonepus *EL* imisionepus *G* imisonepos *ω* 5 horrens *IHD* horpheus *G* euripedes *PRU* 6 figenae *R* figeniae *IHP* (*al. m.* i *praepos*) fienię *D* ifigenia *U* ephigeniae *β* uc estin *α*[*D*] (*post* estin *lac I*) hic est in *DEL* dicē in *G* *suppl Jungmann* 7 messappum *RI* mesappum *U* messapū *PD* mesapum *H* mesapus (messappus *L* mesappus *G*) *β* trutane *PRIU* (*em* trutine) = *τρυτάνη* truidne (ti *suprascr*) *D* tritanę *H* trutinę *EL* trutineę *G* 8 equilance *EG* 9 discendere *PRL* *rectene?* descendere *I* 12 pnitior *L* pernicios G_1 pernicior *U* perniciosior *E* senior *suprascr* sono *D* 13 cerne *EG* 14 perducere *U* nouit *om U* 15 mesticū *G* mestis enī *D* mesticos *EL* misticos *GD* est *R om ω* 16 anim9 *L* ducit] dicitur *EL* dicatur *G* 17 Et ideo et *HEL* et ideo ipsa *G* ideo ei ipsa *D*

tur, pernicies uero diuturna perseuerat. Ideo et currum eius circumagit, id est in longum tempus protelat; rotae enim in modum temporis ponuntur; unde et Fortuna rotam ferre dicitur, id est temporis uolubilitatem. ‖ Finit. *766*

Uale, domine, et mei tribulos pectoris cautius lege.

---

1 diuturne *E* 2 circumait *HE et D* (*suprascr al. m.* g) *L* 3 fortunā rotę *H* 4 Finit *PRUD om* ω 5 Uale — lege *om DU*β cautus *H* Uirgiliane continentiae secundum philosophos moralis expositio (mor. exp. *om H*) a Fabio Planciade (Plantiade *R* Planciadi *H*) Fulgentio v. c. edita explicit *PRH* finit liber fabii (fabii *om G*) fulgentii β *subscriptione carent IU*

FABII PLANCIADIS FULGENTII

V. C.

EXPOSITIO SERMONUM ANTIQUORUM
AD GRAMMATICUM CALCIDIUM

Palatinus 1578	= *P*	α
Reginensis 1462	= *R*	
Berolinensis 73	= *B*	β
Vercellensis 16, CXLVIII	= *E*	

Codices quibus Wessnerus usus est:

Parisinus 7581	= ℜ	α
Harleianus 2682	= ℌ	
Parisinus 242	= 𝔓	β
Parisinus 3088	= 𝔇	
Omnes codices qui supra memorati sunt aut praeter eos qui nominatim afferuntur reliqui	= ω	
(Bernensis 427	= *Bern*)	
(Deteriores	= *deterr*)	

cf. p. 2

Fabii Planciadis Fulgenti V. C. mitologiarum lib̄. tertius exp̄ (explicit liber III *R*) incipit expositio (-sicio *R*) sermonum antiquorum ad grammaticum Calcidium *PR*   Incipit expositio sermonum anticorum ad gramaticum Calcidium ℜ   Fabii Planciadis Fulgentii viri clari expositio sermonum antiquorum cum testimoniis . incipit ad grammaticum Calcidium ℌ   Incipit glosa (glosam *E* inc. gl. *om* 𝔓𝔇) Fulgentii e̅p̅i̅ ad Calcidium (calcidum *E* calcidi∗um *B*) grammaticum (gramat- *E*) β

I. St

67 Ne de tuorum praeceptorum, domine, serie nostra 767 quicquam curtasse inoboedientia putaretur, libellum etiam quem de abstrusis sermonibus imper*ti*ri iussisti, in quantum memoriae enteca subrogare potuit absolutum retribui, non faleratis sermonum studentes spumis quam rerum manifestationibus dantes operam lucidandis.

1. [Quid sit sandapila.] Sandapilam antiqui dici uoluerunt feretrum mortuorum, id est loculum, non in quo nobilium corpora, sed in quo plebe||iorum atque damna- 768
68 torum ca|dauera portabantur, sicut Stesimbrotus *T*asius de morte Policratis regis Samiorum descripsit dicens: 'Posteaquam de cruce depositus, sandapila etiam deportatus est'.

2. [Quid sit uispillo.] Uispillones dicti sunt baiules, quamuis Antidamas Eracleopolites uispillones dixerit nudatores cadauerum, sicut in historia Alexandri Macedonis

---

1 *Prooemium om B* domine praec. serie *E* nostram *β* nostrae ℌ 2 quisquam *β* curtasse] fortasse *E* inoboedientiam (inobed-) *β* putaret *E* 3 quam *E* imperari *P*ℜ *Bern* imperii *R* impetrare ℌ imparari *cod. Neoburg.* parari *β* interpretari *deterr* impertiri *He* 4 memoria ℌ𝔓𝔇 entheca ℌ entica 𝔓𝔇 retibui *R* 5 non tam *E* falera *P* falleratis *E* uerborum ℌ studens *P* studente 𝔓 qua *PR* 6 lucidantis 𝔓ℌ 7 *lemmata semper om BE, sed ante prooemium composuit E uncis inclusit He* dici antiqui uoluerunt *E* dicebant qui uoluerunt *B* 9 sed *om BE* dampnatorum ℜ𝔓*B* 10 stasius *ω* Thasius *edd* 11 descripsit] unde scripsit ℜ 12 depositus est ℜ𝔓 sandapilam ℜℌ etiam *om* 𝔇*B* etiam etiam ℌ 13 est *om* ℜ 14 Vespello ℜ Vispillio 𝔓 uispilliones 𝔓 uespellones ℜ dicti sunt *om* ℌ baiules *PR*ℌ baiuli *ω* 15 Antidamus 𝔓𝔇 heracleopolites *β* uispilliones 𝔓ℌ uespelliones ℜ 16 storia *R*ℌ istoria ℜ sicut — cadauerum *p.* 112, 1 *om* 𝔓𝔇

M. St.

scripsit dicens: 'Plus quam trecentos cadauerum uispillones repperiens crucibus fixit'. Tamen Mnaseas scribit in Europae libro ‖ Apollinem, posteaquam a Ioue uictus atque *769* interfectus est, a uispillonibus ad sepulturam delatus est.

3. [Quid sit pollinctor.] Pollinctores dicti sunt qui funera morientia accurant; unde et Plautus in Menecmi
169 comoedia ait: 'Sicut pollin|ctor dixit qui eum pollinxerat'. Pollinctores dicti sunt quasi pollutorum unctores, id est cadauerum curatores, unde et Apuleius in Ermagora ait: 'Pollincto eius funere domuitionem paramus'.

4. [Quid sint manales lapides.] Labeo qui disciplinas Etruscas Tagetis ‖ et Bacitidis quindecim uoluminibus ex- *770*
170 planauit, ita ait: 'Fibrae iecoris sandaracei co|loris dum fuerint, manales tunc uerrere opus est petras', id est quas solebant antiqui in modum cilindrorum per limites trahere pro pluuiae commutandam inopiam.

5. [Quid sint neferendi sues.] Diofontus Lacedemo-

---

3 *cf.* Mnaseae Pat. fragm. coll. E. Mehler fr. 7 p. 26 *et* 61
7 *cf.* Plaut. Poen. 63

---

1 uispilliones 𝔓ℌ uespelliones ℜ 2 reperiens 𝔓𝔇 mnasseas *E* mnasias 𝔓𝔇 in naseas ℌ scripsit ℌ 3 Apollionem 𝔓 Apopidem *coni Mehler coll Plut. de Is. et Osir. 36* ab 𝔓𝔇 atque interf. est *om* 𝔓 4 uispillionibus ℌ uespellonibus ℜ delatum esse *BE*𝔓 5 sint pollinctores 𝔓𝔇 6 morientium ℌ accurrant *B* curant ℜℌ𝔇 menecmi *PR* ni (!) ℜ menechmi *BE* menecmis *Bern* menecnis ℌ menechmis 𝔓𝔇 7 sicut] sic *β* sic ait 𝔓 pollintor *E* dixit] ait ℌ pollincxerat ℜ*E* 8 uictores inde ℌ 9 ermagora ℌ ermagore 𝔓 ermacora *PR*ℜ hermagora *EB*𝔇 10 dumuitionem ℜ dum unctionem ℌ 11 disciplina 𝔓𝔇 12 etrustica 𝔓𝔇 Stagetis 𝔓𝔇 bacittidis *P* Bacchiridis ℜ bacurtidis ℌ Baaetidis 𝔓𝔇 baaccidis *E* baacidis *B* quindecē *P* 13 ait *om* ℜ febrae *P* scandaracei 𝔓𝔇 sandarecei *BE* 14 uertere ℌ *Muncker* 15 antiqui solebant ℌ chelindrorum ℜ cylindrorum 𝔓𝔇 per milites *P* 16 tradehere *R* commutantanda inopiȧ 𝔇 commutanda inopia ℌ*β*[𝔇] 17 sit ℜ nefertandı 𝔓 nefferendi *E* neferende *P* neferendi *ω* nefrendes *edd* diofontis ℌℜ diofontius *EB* diefontius 𝔇 diefrontius 𝔓 lacedonius ℌ

M. St.

nius, qui de sacris deorum scripsit, ait aput Athenas
Marti solere sacrificare sacrum quod ecatonpefoneuma
appellatur; si quis enim centum hostes interfecisset, Marti
de homine sacrificabat aput insulam Blennon, quod sacri-
ficatum est a duobus Cretensibus et uno Locro, id est
Timne Cortiniensi, ... Proculo Locro, sicut Solicrates scribit.
Sed posteaquam hoc Atheniensibus displicuit, coeperunt
offerre porcum castratum quem neferendum uocabant, id
171 est quasi sine renibus. | Et aput Romanos Uarro scribit
Si||tium Dentatum centies et uicies pugnasse singulari 771
certamine, cicatrices habere econtra quadraginta quinque,
pos tergum nullam, coronas accepisse uiginti sex, armillas
centum quadraginta; et istum primum sacrum fecisse Marti.

6. [Quid sint ambignae oues.] Bebius Macer, qui fastalia sacrorum scripsit, ait Iunoni eas quae geminos parerent oues sacrificare cum duobus agnis altrinsecus religatis; quas oues ambignas uocari quasi ex utraque parte agnos habentes.

7. [Quid sint suggrundaria.] Priori tempore suggrundaria antiqui dicebant sepulchra infantium qui necdum

---

1 aput *PR*ℌ apud *ω* 2 sacrificari 𝔓 quid *BE* etaton ℌ pefone huma ℜ perfoneuma *β* *ex* *πεφόνευκα*? 3 enim] eum ℌ interficessit *PR* interfuisset 𝔓𝔇 4 hominibus 𝔓 de homine = homine; *an* de⟨o⟩ homine⟨m⟩? *He* aput *PR*ℌ apud *ω* blemnon *β*[𝔇] hlemnon 𝔇 *v.* Steph. Byz. s. v. *Βίεννος* 5 crecensibus *E* creteniensib; *B* 6 corteniensi ℜ cortianiensi ℌ et Theoclo *Iunius* Procle ? *He* socrates ℜ sosicrates *ed pr cf. p. 50, 17* 7 postquam *P*𝔓𝔇 hoc *suprascr P* ateniensibus 𝔓 atanensibus ℜ ceperunt *R*ℌ 8 efferre *P*ℜℌ offerri *BE* nefferendū *BE* nefrendum *edd* id est *om* 𝔓𝔇 9 et *om* ℜ aput *PR*ℌ apud *ω* quasi sine *νεφροῖς*, id est renibus *Godofr.* scribit *PR*ℌ scripsit *ω* 10 sitium *PR* settium *B* scitium *E* schitium 𝔇 sitiuit ℌ sintium ℜ scitinum 𝔓 Sicinium *Godofr.* densatum 𝔓𝔇 11 contra *BE* LXV 𝔇 12 postergum *PRE* post tergum *ω* nullas 𝔓𝔇 XXXIII 𝔓𝔇 13 LX 𝔓 CLX 𝔇 14 bigne ℜ bebinus ℌ 15 festalia *BE*𝔇 Iunoni *om β* qui 𝔓 geminas *β*ℜℌ parerent geminas ℜ 16 sacrificari *β* *v. l. 2* 19 suggrandaria 𝔓 subgrandaria *E* priore 𝔇 suggrandaria *BE*𝔓 20 infantum *BE*ℜ

M. St.

quadraginta dies implessent, quia nec busta dici poterant, quia ossa quae conburerentur non erant, nec tanta inmanitas cadaueris quae locum tumisceret; unde et Rutilius Geminus in Astianactis tragoedia ait: ‖ 'Melius sug- 772 grundarium miser quereris quam sepulchrum'.

8. [Quid sit silicernius.] Silicernios dici uoluerunt
172 senes iam incuruos | quasi iam sepulchrorum suorum silices cernentes; unde et Cincius Alimentus in historia de Gorgia Leontino scribit dicens: 'Qui dum iam silicernius finem sui temporis expectaret, etsi morti non potuit, tamen infirmitatibus exultauit'.

9. [Quid sint aruales fratres.] Acca Laurentina Romuli nutrix consueuerat pro agris semel in anno sacrificare cum duodecim filiis suis sacrificium praecedentibus; unde dum unus mortuus esset, propter nutricis gratiam Romulus in uicem defuncti se succedere pollicetur; unde et ritus processit cum XII iam deinceps sacrificare et aruales dici fratres, sicut Rutilius Geminus in libris pontificalibus memorat.

10. [Quid sint iniuges boues.] Manilius Crestus in

---

1 LX 𝔓𝔇 que nec 𝔓 poterunt *PR* potuerunt ℜℌ poterant *β* 2 quia] eo quod *BE* quia — erant *om* 𝔓𝔇 conburentur *PR* comburentur ℌ comburerentur *ω* 3 locus *E* tumisceret *PRB* -mesceret *ω* rutilus ℌ rutulius 𝔇 4 actianactis ℜ suggrandarium *BE*𝔓 sugrundarium ℜ suggrundiarum 𝔇 5 miserum ℌ quaereris ℜ quaesieris *BE*𝔓 quaesieras 𝔇 sepulcrum ℜℌ 6 silicerniis *PR* silicernus ℜ sillicernus ℌ ‖ Silicernos ℜℌ scilicernios *E* 7 curuos *BE* sepulcrorum ℌ 8 et *om* ℜ cintius 𝔓ℌ cinctisus 𝔇 *lac* ℜ cinctius *B* alimentus ℌ Almetus 𝔓𝔇 alimetus *ω* hystoria *B* 9 Leuntino ℜ leontinus ℌ scripsit 𝔇 qui] quia ℌ*BE* scilicernius ℜ*E* 10 exspectaret 𝔓 mordi ℜ mori ℌ*BE* poterit *B* in infirmitatibus ℌ 11 exultauit insultauit *B* insultauit *E* 12 acta ℌ rumuli *P* 13 consuerat 𝔇 pro agris *om* 𝔓 semen ℌ cum — sacrificium 14 *om* ℜ 14 duodecem *P* XII ℌ𝔓𝔇 praetendentibus 𝔇 cedentibus ℜ dum] cum *β* 16 defunctis ℜ sefuncti 𝔓𝔇 se *om* 𝔓𝔇ℜ *suprascr* ℌ rictus 𝔓 17 cum *om* 𝔇 duodecim ℌ*B* sacrificari *β* 18 potificalibus *R* fonticalibus 𝔓 20 mannalius 𝔓𝔇 Chrestus *edd*

M. St.

libro quem de deorum himnis scribit ait Mineruae iniuges boues sacrificare, id est iugum numquam ferentes, illa uidelicet causa, quod et uirginitas iu||gum nesciat maritale 773 et uirtus numquam sit iugo prementi subiecta.

11. [Quid sint semones.] Semones dici uoluerunt deos quos nec caelo dignos ascriberent ob meriti paupertatem, sicut sunt Priapus, Epona, Uertumnus, nec terrenos eos
173 deputare uellent | pro gratiae ueneratione, sicut Uarro in mistagogorum libro ait: 'Semoneque inferius derelicto deum depinnato orationis attollam alloquio'.

12. [Quid sit blatterare.] Pacuuius in Seudone comedia inducit Sceparnum seruum ancillae dicentem: 'Ni ego te blatterantem aspicerem, his mintium iudicassem'; blatterare enim quasi uerba trepidantia metu balbutire dixerunt.

13. [Quid sit luscicius.] Luscicios dici uoluerunt in die parum uidentes, quos Greci miopes uocant; unde et Plautus in mercatoris comedia ait: 'Mirum lolio uictitare

---

17 *cf.* Plaut. mil. glor. 321

---

1 que 𝔓 himiris 𝔓 hymnis ℜ𝔇 scripsit *β* 2 boues *om E* sacrificare *P cod Leid* sacrificari *ω v. p. 113, 16* numquam iugum ℜ*β* 3 causa *om* ℌ quia ℌ quo *B* nesciant 𝔓 4 premente ℌ prementis *E* p̄m̄tis *B* 5 deos *om* ℌ 6 nec] in ℌ asscriberent ℌ*BE* 7 sunt *om* 𝔓*BE* et pona *B* uertumpnus 𝔓 uer autumnus 𝔇 ueri autumnus ℌ terrerenos 𝔓 8 sicut — alloquio 10 *om* 𝔇 9 mistagorgorum ℌ mystagogorum 𝔇 sermoneque 𝔓 semone — orationes 10 *in inf marg add ead m P* 10 depennato ℌ depugnato ℜ de pinnato? *Wessner* orationes ℌ*P* eloquio ℌ*β* 11 blaterare ℜ blanterare ℌ blapterare 𝔓 Pacubius ℌ𝔓𝔇 in *om R* seudone *PR*ℜ fedone ℌ pseudone (-ni 𝔓𝔇)*β* commedia ℌ 12 separnū *B* serium 𝔇 ascille ℜ nisi *E* te *om* 𝔓 13 platerantem ℜ blitterantem *B* mintium *PRBE* mincum ℌ nuncium 𝔇 nuntium *ω* mitius? *Wessner* minutim *He* iudicassemus 𝔓 indicassem ℜ minutim uindicassem *aut* concidissem? *Plasberg* platerare ℜ blatterrare *P* 14 trementia p metu ℌ balbuttire *R* blalbutire ℌ 15 luscitius *β* luscius ℌ lusciuius ℜ ‖ luscitios *β*[𝔇] lucicios *P* luscitius 𝔇 luscitias ℌ lusciuos ℜ in die] inde *B* 16 miriopes (-ryo- *E*) *β* uocant] dicunt ℜ 17 mercatoriis *P* Hyrum *P* lolium *B* uetitare ℌ uititaret ℜ

M. St.

te, tam uili tritico, quia lusciciosus es'; dicunt enim quod lolium comedentibus oculi obscurentur. ‖

14. [Quid sit tutulus.] Uarro in pontificalibus ait 774
174 tutulos sacer|dotes dici breuium deorum. Numa uero Pompilius et ipse de pontificalibus scribens tutulum dici ait pallium quo sacerdotes caput tutabant, cum sacrificium accessissent, sicut et Uirgilius: 'Et capita ante aras Frigio uelamur amictu'.

15. [Quid sit oria.] Oriam dicunt nauicellam modicam piscatoriam; unde et Plautus in Cacisto ait: 'Malo hunc alligari ad oriam, ut semper piscetur, etsi sit tempestas maxima'.

16. [Quid sit problema.] Problema dicta est propositio in capite libri quaestionaliter posita; unde et Demostenes pro Philippo ait — sed ne quid te Grecum turbet exemplum, ego pro hoc tibi Latinum feram — ait enim: 'Problematis autenticum gradum tradamus astanti, cui nostra subsequens occurset oratio'. Nam et Tertullianus in libro quem de fato scripsit ita ait: 'Redde huic fratri primum problematis mancipatum'. |

175 17. [Quid sit pumilior, quid sit glabrior.] Apuleius in

---

7 Verg. Aen. III 545 10 *cf.* Plaut. Vidul. fragm. XVII rec. Goetz

---

1 te tam] etiam ℜ uiri ℜ uile triticum *BE* luscitiosus ℜ𝔇 lusciosus *P* luscitius *BE*𝔓 luscicius ℌ es] et *R* ē *B* qui ℌ 2 lolilium 𝔇 commedentibus ℌ comedentes ℜ 3 tutolos *P* titulos *B* 4 trium *Lersch* numma 𝔓ℜ pamphilius ℌ 5 di *P* seruiens *PR om* ℌ 6 tutulabant ℌ cum ad ℜβ 7 arcessissent ℌ uergilius *E* ante *om B* 8 uelamus β[𝔇] uelantur 𝔇 amicto ℜ 9 orya 𝔇 dicunt *om* 𝔇 nauiculam β paruam 𝔓𝔇 10 pistoriam ℌ mallo 𝔇 11 otriam *PR*ℜ oryam 𝔇 ut si sit *BE* 13 est in capite libri (libris 𝔇) questionaliter propositio posita β prepositio ℌ 14 demosthenes *BE* 15 te *om B* 17 promlematis 𝔓 autentium *P*ℜ autenti ℌ cui nostra] cum iam ℜ 18 occurret ℌ*B* tertulianus *PR*𝔓 19 facto *B* huc ℜ 20 promblematis 𝔓 municipatum ℜ 21 quid sit glabrior *om E* sit *om* 𝔓𝔇 si ℌ

M. St.

asino aureo inducit sorores Psicae maritis detrahentis; dicit: ‖ 'quouis puero pumiliorem et cucurbita glabriorem'; *775* pumilios enim dicunt molles atque enerues, glabrum uero lenem et inberbem.

18. [Quid sint sutelae.] Sutelam dici uolunt astutiam, quasi subtilia tela; unde et Plautus in Cassina ait: 'Possis clam me sutelis tuis praeripere Cassinam uxorem, proinde ut postulas'.

19. [Quid sit friguttire.] Friguttire dicitur subtiliter adgarrire; unde et Plautus in Cassina ait: 'Quidnam friguttis?' et Ennius in Telestide comedia sic ait: 'Haec anus admodum friguttit; nimirum sauciauit se flore Liberi'.

20. [Quid sit tittiuilicium.] Tittiuilicium dici uoluerunt fila putrida quae de telis cadunt; ut Plautus in Cassina ait: 'Non ego hoc uerbum empsim tittiuilicio', id est re admodum uilissima. Nam et Marcus Cornutus in satyra sic ait: 'Tittiuiles Flacce do tibi'. |

---

2 *cf.* Apul. metam. V 9 7 Plaut. Cas. 95 sq. (possisne necne) 10 ibid. 267 (nam quid) 15 ibid. 347 (istuc)

---

1 psice *PR* pisce ℌ p̄se *BE* prese 𝔓 prose 𝔇 Ps. mar.] *lac* ℜ detrahentis *P*ℜ *Bern* detrahentes *ω* 2 dicere *β* pomiliorem 𝔓 cucurbitam ℌ 3 pomilios 𝔓 enim *om* 𝔓 innerues ℜ inertes (-her- *E*) *β* uero] enim ℌ 4 lenum ℜ leuem *edd* indeberbem ℜ 5 sutule ℜ sutellas ℌ sutellae 𝔇 sutulam ℜ sutellam ℌ𝔇 uoluerunt *BE*ℌ 6 subtillia ℌ casina 𝔓𝔇 7 posses ℌ poscis *BE* sutulis ℜ sutellis ℌ peripere 𝔓 casinam 𝔓𝔇 8 proinde *PR* prointe *β* promte ℌ promptam ℜ 9 suptiliter *B* 10 in cassina ait *om* ℌ casina 𝔓𝔇 friuttis *E* 11 Hennius 𝔓 celestide ℌ*E* tellestide ℜ(?) Alcestide *edd* commedia ℌ 12 sautiauit *BE* flere 𝔓𝔇 13 Quid — ait 15 *om* ℌ *bis:* tittiuilicium *R*ℜ titiuilicium *P* textiuilicium (-litium *E* [*priore loco*] -licum *B*) *β* 14 filia 𝔓 putride ℜ 15 casina *R*𝔓𝔇 non ego — do tibi 17 *post* 118, 4 ait ℌ uerbum *om* ℌ emsim *PR* empsi ℜℌ emi *β* empsitem *vel* emsitem *edd* tittiuilicio *PR* tittiuilici ℜ tiuilitio ℌ textiuilicio (-tiliuil- 𝔇 -litio *BE*) *β* 16 Cornatus 𝔓𝔇 sic ait in satira ℌ 17 satira ℜℌ𝔓𝔇 textiuilices *β* Flacce] si placet ℌ

M. St.

176 21. [Quid sint isculponeas.] Sculponeas dici uoluerunt cestus plumbo ligatos; unde et Neuius in Philemporo comedia ait: 'Sculponeis battenda huic sunt latera probe' et Plautus in Cassina simili modo ait: 'Melius ‖ sculpo- 776
neas, quibus battuatur tibi os, senex nequissime'.

22. [Quid sit catillatum.] Catillare dicitur per alienas domus infrontate girare, a catulis tractum, quod per omnes domus circuant; unde et Propertius: 'Catillata geris uadimonia, puplicum prostibulum' et Plautus similiter ait: 'Quin meam uxorem mittam catillatum?'

23. [Quid sit capularis.] Capularem dici uoluerunt
177 senem iam morti | contiguum, sed et reos capulares dicebant, qui capulo digni fuerunt; unde et Lucilius ait: 'Pergit capulare cadauer' et Flaccus Tibullus in Melene comedia ait: 'Tune amare audes, edentule et capularis senex?'; edentulum enim quasi iam sine dentibus dici uoluit.

24. [Quid sit promus et condus.] Promos et condos dici uoluerunt cellaritas, eo quod deintus promant et intus

---

4 Plaut. Cas. 495 sq. (potius quam sculp.) 10 *cf.* ibid. 551 14 Lucilius ed. L. Mueller fr. mag. susp. III

---

1 sit 𝔓𝔇 Sculponeas] isculponeas *RBE*ℜℌ isculponea 𝔓𝔇 2 ligatas ℜ filemporo ℜ phileboro ℌ filemporro *β* 3 commedia ℌ sculponeis *PR*ℌ isculponeis *ω* batenda ℜ probe] plumbo 𝔓𝔇 4 casina 𝔇 simili modo *om* ℌ melius — nequissime 5 *om* ℌ *cf. ad p. 117, 15* sculponeas *R* isculponeas *ω* 5 batiatur 𝔇 tibiosenex *B* 6 sit *om* 𝔇 catilatum ℌ dicuntur 𝔇ℌ dicunt *β*[𝔇]ℜ alienos ℌ 7 domos ℌ*β*[𝔇] infortate 𝔓 gyrare 𝔇 quod] qui ℌ 8 domos ℜℌ𝔓𝔇 circu meant ℌ circumeant *BE* proportius 𝔓 propartius 𝔇 (*in mg:* Petronius) catillita *EB* catellata gens ℌ 9 puplicum *PRE* publ- *ω* et] dicitur et 𝔓 10 quin] cum ℜ catellatum ℌ 11 capularis] catilatum ℌ capullarem ℌ capulare ℜ 12 capullares ℌ 13 quia ℌ*BE* forent *β* 14 periit *Lersch* capullare ℌ tibulus ℜ 15 commedia ℌ tu me *β*[𝔇] edentula 𝔓 16 sine] se 𝔓𝔇 17 uoluerunt ℌ*β*[𝔇] uolunt 𝔇 18 sint 𝔓𝔇 promus et condus dici ℌ 19 cellaritas *R* celaritas *P* celleritas ℜ cellaria *ω* promant et intus *om P* intus] de intus ℌ

M. St.

condant; unde et Plautus in Asinaria ait: 'Ego sum || promus condus procurator peni'; penum enim cellarium dicimus. 777

25. [Quid sint suppetiae.] Suppetias dicimus auxilium; unde et Memos in tragoedia Herculis ait: 'Ferte suppetias, optimi comites'.

26. [Quid sit auctio.] Auctionem dici uoluerunt uenditionem, quasi quod et ementem augeat et uendentem; unde et Plautus in Curculione comedia ait: 'Auctionem facio parasiticiam'.

27. [Quid sit mnasiterna.] Mnasiternam dicunt aquae urnam, id est orceum; unde et Calpurnius in Fronesi
178 comedia ait: 'Ubi tu mnasiternatus | aquam petas?' et Plautus in Baccide ait: 'Effer mnasiternam cum aqua foras'.

28. [Quid est antistare.] Antistare dicimus praecellere; unde et Crispinus in Eraclea ait: 'Diuinis uirtutibus antistans Alcides'.

29. [Quid sit istega.] Stega est nauis proscenium uel

---

1 *cf.* Plaut. Pseud. 608 9 *cf.* Plaut. Stich. 218 14 *cf.* Plaut. Stich. 352

---

2 pronus ℌ 5 memos *PR*ℌ memmos 𝔇 memmus *BE* memmas 𝔓 nemos ℜ ait herculis (ferc- 𝔇) β[*E*] 6 obtimi 𝔓ℜ 7 Autio ℜ Autionem ℜ 8 quod] qui ℌ *prius* et *om* ℌ*E* et m̄tē B uindentem *PR* 9 curculionem *R*ℜ commedia ℌ ait] aut ℌ actionem ℜ 10 parasititiam 𝔇ℌ parasitiam *BE* 11 conasiterna *P* innasiterna . Innasiternam ℜ mansiternā *B* 12 urceum *BE*𝔇 urceam (u *supra* a) ℌ urcoeum 𝔓 et *om* 𝔓𝔇 calipurnius *R* calpiurnius *B* calpurnus 𝔇 calipurnus *P*ℜℌ frasine 𝔇 13 commedia ℌ ubi — petas] *lac* ℜ tū nasiternatus *P* tum nasciternatū *B* te mnasiternatum *E* tum mnasiternatus 𝔓𝔇 14 uacciode *PR* baccide 𝔓 bacchide 𝔇 uaccide ℜ uoccode ℌ baccade *BE* ait *om* ℜ innasiternam ℜ mansisternā *B* minasternā *E* 15 est *PR* sit ω 16 heraclea *B* ait *om* 𝔓𝔇 antistans *om* 𝔓𝔇 17 alchides ℜ alrides auctio uenditio quia uendentem et ementem auget ℌ *cf. v. 7 sq.* 18 Istega ω Stega *He* prostenium *P* postsceniū *E* postcenium *B* poscenium ℜℌ piscenium 𝔓𝔇

M. St.

tabulatum, super quod nautae ambulant, sicut Plautus ait in Crisalo: 'Forte ego ut in stega consederam'. ‖

30. [Quid sit lembum.] Lembum est genus nauicellae uelocissimae, quos dromones dicimus, sicut Uirgilius ait: 'Quam qui auerso uix flumine lembum remigiis subigit'. *778*

31. [Quid sint ramenta.] Ramenta dici uoluerunt quasi quoddam proiecticium purgamentum; unde et Quintus Fabius Lucullus in epico carmine ait: 'Uilissimum ramentum, proluuiosa pestis'.

33. [Quid sint diouolares.] Dio*b*olares dicuntur uilissimae meretrices quae sub paruo stipendio prostant, sicut Pammacius ait: 'Dio*b*olare prostibolum, quem ego actutum
179 ut Dircem partitam | reddam'; nam et Pacuuius similiter ait: 'Non ego ita fui ut nunc sunt meretrices dio*b*olae, quae suam nummi causa parui pendunt gratiam'.

33. [Quid sit ueruina.] Ueruina est genus iaculi longum quod aliquanti uerrutum uocant, sicut Gauius Bassus in satiris ait: 'Ueruina confodiende, non te nauci

---

2 *cf.* Plaut. Bacch. 278 5 Verg. Georg. I 201 sq. (aduerso)

---

1 Plautus] natus 𝔓 nautus 𝔇 2 stega *R*𝔓ℜ istega *ω* consideram *P* considam ℌ consedi *β* 3 (*bis*) lembus *β* naucellae *PR* nauiculae (-col- *B*) *β* 4 quas *β*[𝔓] dromenes 𝔓𝔇 5 uerso ℌ aduerso 𝔓𝔇 remiginiis *R* remginiis *P* regiminis ℜℌ subiit *R*ℌ subigat 𝔓 6 sit *P* 7 proiectium ℜ proiectitium 𝔇 8 fauius ℜ flauius ℌ in epicarmine 𝔓 9 pluuiosa 𝔓 pluuiosam pesentis *BE* 10 sit ℌ dioualeres *E* diouolares *ω* diob- *edd* dioualeres *E* dioualares *B* diouolares *ω* diob- *edd* 11 prostrant *PR* prostrantur *Bern* portant 𝔓 se — prostrant *libri vett Mercero teste* 12 pammatius *R* pamatius *BE* pommatius 𝔓 pammachus ℌ pammachius 𝔇 dioualere *E* dioualare *B* diouolare *ω* diob- *edd* ꝓstiuolū *P* prostibulum *ω*[*R*] quam *edd* 13 dircen ℜ *om* ℌ dicerē *E* ut dircem *om* 𝔓 patitā *P* paratam *β* pacubius ℌ 14 non] nam *β* sunt ut nunc *β* nunc *om* ℜ diouola** ℜ dioualae *BE* diouolae *ω* diob- *edd* diobolares *vett edd* -lariae? *Muncker* 15 causam 𝔇 pendent *B*𝔇 penduntur ℌ 17 quod] qui ℌ grauius *P*ℜℌ gabius *β* 18 uarsus *P* uassus *R*ℜℌ ueruina *PR* ueruine 𝔇*B* uerruine ℌ ueruinae *ω* confodiendae *aut* -dę *B*ℜ𝔓 non] nomen *β* te *om* 𝔓

facio'; nauci enim quasi pro nihilo dici uoluerunt. Nam et Plautus in Baccide sic ait: 'Si tibi macera est foris, at mihi ueruina est domi, qua te ego et illos conficiamus ‖ soricina nenia'. *779*

34. [Quid sint diuidiae.] Diuidias dixerunt tristitias, sicut Propertius [ait]: 'Diuidias mentis conficit omnis amor'.

35. [Quid sit iustitium.] Iustitium dicitur luctus puplicus, unde et Fronto in oratione pro Nucerinis ait: 'Denique iustitium plebi indicitur'.

36. [Quid sit coragium.] Coragium dicitur uirginale funus, sicut Apuleius in metamorfoseon ait: 'Coragio ita-
180 que perfecto omnes domuitionem | parant'.

37. [Quid sit desiduo.] Desiduo dicitur diuturno; unde et Uarro in Corallaria ait: 'Diuidiae mihi fuerunt tum desiduo afuisse te'.

38. [Quid sit floccio.] Flocci dixerunt quasi nihili, unde et Plautus ait: 'Flocci pendo quid rerum geras'.

39. [Quid sit lentaculum.] Lentaculum dicitur gustatio, sicut Calimacus in *Th*esia: 'Lentaculum proferre Ioui'.

---

2 *cf.* Plaut. Bacch. 887 sqq. 11 *cf.* Apul. metam. IV 34. 35.

---

1 quasi *om R* nilo *B* 2 uaccide *α* machera ℜℌ macere 𝔇 macer. 𝔓 fori* ℜ 3 aut ℜ illus? *He* faciamus 𝔇 conficiam *BE* 5 diuide *P*ℜ tristitia *P* tristicia *R* tristiciam ℌ 6 propercius ℌ *in marg:* Petronius 𝔇 ait *om α* diuitias ℜ omnes *R* 7 iusticium *PR*ℌ instititium 𝔇*E* ‖ iusticium *PRB*ℌ instititium 𝔇*E* 8 puplicus *PRE* publicus *ω* pronto *B* prompto 𝔓ℜ𝔇*E* nucerinus 𝔓 nugerinis *BE* 9 iusticium *R*ℌ*B* instititium *E* pleui *P* ple 𝔓𝔇 inducitur ℜ 10 sit *om P* 11 apolleius *P* apoleius *R* metamorfoseon *PR* -morph- *ω* corogio *BE* 12 profecto ℌ domutionem 𝔓 domoitionem *BE* 13 diuturne (-nae 𝔓) ℌ*β* unde et] ut 𝔇 et 𝔓 14 coralaria *Bern* coralliaria ℌ coiralaria *E* ciralaria *B* corollaria 𝔇 *edd* corollarria 𝔓 racollasiam ℜ tam *β* 15 affuisse *β* aruisse ℜ 16 floccie 𝔓 flocci *E* floccio dix- ℜ nichili *PR* 17 flaii 𝔓 quod *BE* 18 Q. s. l. *om* ℌ lent. *pro* ient. *ter ω erravit igitur Fulg.* gustacius ℌ 19 sic *R*𝔇 calimachus ℌ simachus 𝔓 calisimachus 𝔇 sicca unde lisimachus *BE* zesia *α* zesti (xes- 𝔇) *β in mg εν αιτιοις* 𝔇 *em He* proferre *PR* proferri *ω*

40. [Quid sit edulium.] Edulium dicitur ab edendo dictum, id est quasi praegustatiua comestio; unde et Apuleius in asino aureo ait: 'Edulibus opipare excepta'. ||

41. [Quid sint tucceta.] Tucceta dicuntur escae regiae, 780
sicut Callimorfus in Piseis [ait]: 'Ambrosio redolent tucceta fauore'.

42. [Quid sit ferculum.] Ferculum dicitur missum carnium, unde et Petronius Arbiter ait: 'Postquam ferculum allatum est'.

43. [Quid sit miropola, quid sit adfatim, quid sit uenustare.] Miropolam dicunt qui unguenta uendunt, ut sunt pigmentarii, unde et Neuius in Dio*b*olaria ait: 'Miropola adfatim mihi unguentum largitus est, quo me uenustarem'; adfatim dicitur abundanter, uenustare uero exhilarare est.

44. [Quid sit celocem.] Celocem dicunt genus nauicellae modicissimum, quod bamplum dicimus, unde et

---

3 *cf.* Apul. metam. V 8 *in. et* 15 *et* VI 19   10 Petron. ed.[3] Buecheler fr. IX (*cf.* c. 39)

---

1 sit *om P* dicitur *om* 𝔓𝔇 2 dictum *PR* dicitur *ω* pergustatiua 𝔇 praegustiua ℌ commestio 𝔓 commessio ℌ 3 aurea *BE* eduliis ℌ epipare ℜ oppipare ℌ exepta ℌ 4 sit *R* tuceta 𝔓*E* tuaeta uel tucreta ℌ ‖ tucete 𝔓 tuaeta ℌ 5 sic *R* calimorpus 𝔓*E* calli morbus ℌ callimorpus ℜ*B*𝔇 in pisseis *P* impiseis ℌ episeis 𝔓𝔇 ait *om α*𝔇 tucceta fauore *om* ℌ tuceta 𝔓 6 fabore *PR*ℜ 8 et *om BE* petronus *B* 9 ablatum ℌ 10 Quid — adfatim *om* ℌ quid sit adf. — uenust. *om E* sit *om* 𝔓𝔇 myropola ℌ adfacio *PR* adfatim ℜ affatim *ω* 11 miroppolę *E* mirroppole *B* miropola ℜ𝔓𝔇 dicunt *PR*ℌ dicuntur *ω* ungenta ℜ unguentum ℌ uendunt] dicunt 𝔓𝔇 12 pigmentari *P* diduolaria *R* dioualaria *BE* diuolaria ℜ odio uolaria ℌ diouol- *ω* diobol- *edd* miroppola *BE* 13 affatim *β* mihi *om BE* ungentum ℜ unguenta *BE* largitus unguentum 𝔓 14 afatim ℌ affatim *β* habundanter ℜ*BE* tenustare *R* exilarare 𝔓ℜ exhibilare ℌ 16 sit celox *β* dicimus ℌ nauiculae *β* 17 bamblum ℌ blampum 𝔓 blamplum 𝔇 blamblum *BE* lembum *edd* lembulum *Wessner*

M. St.

Apuleius in libro de re puplica ait: 'Qui celocem regere nequit, onerariam petit'.

45. [Quid sit celibatum.] Celibatum dici uoluerunt
181 uirginitatis abstinen|tiam, unde et Felix Capella in libro de nuptiis Mercurii et Philologiae ait: 'Placuit Mineruae pellere celibatum'.

46. [Quid sit exercitus, quid sit nictare, quid sint ualgia.] Exercitus dicitur contemptus, unde et Plautus in milite glorioso ait: 'Itane nos nostramque familiam habes exercitam', et ubi supra ait: 'Plus uideas ualgis quam sabiis, denique omnes nictant eum'; nictare enim dicimus cin||num facere, ualgia uero sunt labellorum obtortiones 781
in subinatione fact*ae*, sicut et Petronius ait: 'Obtorto ualgiter labello'.

47. [Quid sint summates, quid sint simpolones, quid sit ganium.] Summates dicuntur uiri potentes, simpolones dicuntur conuiuae; nam et amicus sponsi qui cum eo per conuiuia ambulat simpolator dicitur; ganeum uero taberna

---

5 *cf.* Mart. Capella I 5 9 *sq.* *cf.* Plaut. mil. glor. 172 10 *cf.* ibidem 93 sq. 13 Petron. ed.[3] Buecheler fr. X

---

1 re puplica] p. ℌ rep. *BE* re 𝔓𝔇 re publica ℜ 2 nequid ℌ honerariam 𝔓 orer itriam ℜ petitur *B* 3 celibatus β 4 abstinentia 𝔓 capilla ℌ cappella *E* in libro *om* β[*B*] in *om B* 5 nuntiis 𝔓𝔇 mercui ℌ Philologe (-ae 𝔇) 𝔓𝔇 philogogie ℌ 7 quid — nictare *post* ualgia 8 ℌ *prim* sit *om P* *sec* sit *om* β sint *om* ℜβ 8 uulgia 𝔓𝔇 dicit *PR* 9 mos ℜ *om* 𝔇 familitiamq̃ 𝔇 aues *PR* hebes 𝔓 10 ubi] ut ℜ ualgus (*aut* ualgiis) *BE* uulgis 𝔓𝔇 11 sab; *P* sabis *R* saluis ℌ sabus (*an* sabiis?) ω enim *om* 𝔇 12 cinum 𝔓ℌ uulgia 𝔓𝔇 ualgiae *BE* lauellorum *PR*ℜ oportiones *P* obtorciones *R* 13 subinatione *PR* (*derivatum a* subare?) sabinatione ℜ supinatione ℌβ subatione *edd* sauiatione? *Wessner* facti *R* pati ℜ pacti ω peractae *edd* factae *He* sic et *R* petroninus ℌ 14 lauello *PR*ℜ abello 𝔓 15 sumates *E* sint *om* β simplones ℜ simbolones ℌ quid sint simp. — ganium 16 *om E* 16 gannium 𝔓𝔇 simplones β[*E*] 17 dicuntur *om BE* conuiuie ℌ 18 ambulabat *E* simpolatur *R* simpolatus ℜ gannium 𝔓𝔇 uero *suprascr* ℌ tauerna *P* taber 𝔇

M. St.

est, unde et Sutrius in comedia Piscatoria ait: 'Summates uiri simpolones facti sunt ganei'. |

182 48. [Quid sint praesegmina.] Praesegmina sunt partes corporis incisae, ut Tages in aruspicinis ait: 'Praesegminibus amputatis'.

49. [Quid sit congerra.] Congerrones dicuntur qui aliena ad se congregant, unde et aput Romanos gerrones Brutiani sunt dicti.

50. [Quid sit cistella, quid sint crepundia.] Cistellam dicunt capsellam, ut Plautus [ait]: 'Cistellam mihi effers cum crepundiis', id est cum puerilibus ornamentis.

51. [Quid sit fabre, quid sit pecuatum, quid sit aricinas.] Antidamas in moralibus libris ait: 'Fabre conpactum animal hominem quis ferat sic ire pecuatum' et 'Auerruncassit d*eus* tam aricinas hominum mentes'; fabre dicitur perfecte, auerruncare eradicare, aricinas testeas uel argilleas, pecuatum stultum. ‖

52. [Quid sit alucinare.] Alucinare dicitur uana som- 782
niari tractum ab alucitas quos nos conopes dicimus, sicut

---

10 *cf.* Plaut. Cist. 709

---

1 est *om* β Succius *edd vett cf. p. 73, 7* et — uiri 2 *om* ℜ commedia ℌ 2 simbolones ℌ polones ℜ simplones β ganei *suprascr* ℌ 3 segmina ℌ praesegmina sunt *om* α 4 ages 𝔓ℜ ariuspisces 𝔓 arusscinis ℜ aruspicines 𝔇 auruspicinis ℌ 6 congerro β[𝔇] 7 alena 𝔓 ad se aliena ℜ ad se *om* 𝔇 aput *PR*ℌ apud ω gerones 𝔓𝔇 congerrones *B* 8 brutianes ℌ brutiati ℜ butriones (-anes *BE*) β sunt *om* 𝔓 9 sint] sit ℌ Cistella 𝔓 10 dicunt *om* β capsella 𝔇 ait *BE om* ω effers *PR* offers ω 11 puerilis 𝔇 pueris 𝔓 12 *sec* sit *om* 𝔓ℜ *tert* sit *om* ℜ aricinis *P* 13 antidianas ℌ cotidianas *BE* mortalibus ℌ compactum ℜβ 14 sic hire *PR* si scire ℌ 15 auerruntias sit ℜ haberi (habere 𝔓) cussi β (aueruncassi *em* 𝔇) dȳ *R* đr *P* dum ℌ chim ℜ dina 𝔓𝔇 (d *del* 𝔇) dini *BE* đs = deus *He coll Pacuv. v. 112 ed Ribbeck* aretinas *Godofr.* 16 dicit β adruncare ℌ 18 aluncinarė ℌβ ‖ alucinari *P* aluncinare ℌ aluncinaria β 124, 18—125, 2 *post* 125, 6 *BE* uasa β[𝔇] sommaria 𝔓 somniaria β[𝔓] 19 alucitas *PR*ℌ alucitis (-titis *E*) ℜβ conopos 𝔓 conoppos 𝔇

M. St.

Petronius Arbiter ait: ‘Nam centum uernali me alucitae molestabant’.

53. [Quid sit culleum.] Culleum dicitur saccum, in quo rei conclusi in mare mittuntur, sicut Plautus ait in Uidularia: ‘Iube hunc insui in culleo atque in altum deportari, si uis annonam bonam’. |

183 54. [Quid sit elogium.] Elogium est hereditas in malo, sicut Cornelius Tacitus in libro facetiarum ait: ‘Cessit itaque morum elogio in filiis derelicto’.

55. [Quid sit lixa.] Lixa dicitur mercennarius, unde et Lucanus ait: ‘Stat dum lixa bibat’.

56. [Quid sit sudum.] Sudum dicitur serenum; unde et Tiberianus ait: ‘Aureos subducit ignes sudus ora Lucifer’. ‖

57. [Quid sit luteum.] Luteum dicitur splendidum, 783 unde et Pacuuius in tragoedia Tie*s*tis ait: ‘Non illic luteis aurora biiugis’.

58. [Quid sit abstemius.] Abstemius dicitur obseruans,

---

1 Petron. ed.[3] Buecheler fr. XI 5 Plaut. Vid. fr. XVIII Goetz 11 Luc. Phars. IX 593 13 *v.* Poet. Lat. min. ed. Baehrens III p. 269

---

1 comptum me uernali *β* contubernali me ℌ contum (centum *P*) uernali me *ω* *sc tempore* contubernalem *Buecheler* alicite 𝔓𝔇 alutite *E* 4 inclusi (indui *ut videtur* 𝔓) *β* 5 uidulatria *B* iuue *PR* iube ℜℌ iuuenem (ieuem 𝔇) *ω* hunc *om* 𝔓𝔇 in *om* ℜ deperiari 𝔓 deportare ℜ 6 si uis] iussi *β* ann̄. 𝔓 amnemam 𝔇 bonam piscibus *BE* 7 sit *om* ℜ Elongiū *B* est *om* 𝔓𝔇 malum ℌ 8 tatitus ℌ faceciarum *PR* facecitarum ℌ cessis *PR*ℌ cess& *BE* cessisti*? He* 9 mors ℌ filios 𝔇 (*add*: ponitur etiam saepe profana et pro responsorio diuine et pro eloquio et pro ignominia uituperatione improperio et abprobrio) 10 mercenna *P* mercenarius *E* 11 bibat ℜ uiuit ℌ iuuat 𝔓𝔇 uiuat *ω* 13 & iberianus *P* et ib- *R*ℌ et Hiberianus ℜ tyberian[9] *B* aureus *R* subducet ℜℌ*β* sudum *β*[𝔓] sudosere Lucifer ℌ 14 lucidū *B* 16 Paucuuius 𝔓 pacudius ℌ placuius *E* ti&Zis *R* Tiethis 𝔇 tegetis *BE* Tietis *ω em He* Thyeste *edd* bigis *edd* 18 abstemus 𝔓𝔇ℌ ‖ abstemus ℌ*β*[*E*]

M. St.

sicut Rabirius in satira ait: 'Abstemium merule*n*ta fugit Mettenia nomen'.

59. [Quid sit uadatus.] Uadatus dicitur obstrictus uel sub fideiussione ambulans, sicut Fenestella ait: 'Penes quem uadatus, amicitiae nodolo tenebantur'.

60. [Quid sint manubies.] Manubies dicuntur ornamenta regum, unde et Petronius Arbiter ait: 'Tot regum manubies penes fugitiuum repertae'.

61. [Quid sit aumacium.] Aumatium dicitur locum secretum puplicum sicut in theatris aut in circo, unde et Petronius Arbiter ait: 'In aumatium memet ipsum conieci'. |

184 62. [Quid sit delenificus.] Delenificus dicitur blandilocus, unde et Lucretius comicus in Nummolaria ait: 'Nescio quorsum mihi eueniant tua uerba tam delenifica'.

---

7 Petron. ed.[3] Buecheler fr. XII 11 ibid. fr. XIII

---

1 sairius (sanius 𝔓) β sitira *PR* satyra ℌ sira ℜ abstemum 𝔓 abstenum 𝔇 abstemius ℌ meruleta ω -enta *edd* fuit ℌ 2 metenia *P*𝔇 (*vel* mecenia) mectenia ℜ methoma 𝔓 * in extenia (c *eras*) *B* in & te nia *E* 5 quam 𝔓ℜ*B* uadatur ℜ amito 𝔓 amitte 𝔇 amice *BE* nodulo ℌ modulo (mu- *B*) *BE* * dolo ℜ moloque 𝔓 tenebant β[𝔓] tenebatur 𝔓ℌ 6 sit ℜ manubiae *ter edd* 7 regnum ℜ 8 fugitiū *B* 9 aumatium *E* aumaticum ℌ aumantium 𝔓 ‖ aumacium ℜ𝔇 aumantium 𝔓 aumaticum ℌ naumachium *Wessner v. tamen Arch. f. lat. Lex.* XI 69 10 publicum ℜ locus secretus publicus (puplicus *E*) ℌβ teatris *P*ℌ𝔓𝔇 11 aumacium ℜ naumatium *R* aunnaticum ℌ aumantium 𝔓 ipsum *om* 𝔇 12 proconieci *BE* 13 Quid sit deleneficus *post* numularia 14 ℌ deleneficus ℜℌ ‖ deleneficus ℌ eleneficus ℜ blandilocus *PR* -quus ω 14 lucre^{ti}nus *R* lucrecius ℌ numularia (numm- 𝔇*BE*) βℌ et ueniant 𝔓 e^{t}ueniant ℜ ueniant ℌ*BE* 15 tua tam delenifica uerba 𝔓 delenefica ℌ

Explicit expositio sermonum anticorum ℜ *om* ℌ Explicit liber Fulgentii Deo gratias amen 𝔓 Explicit feliciter 𝔇 *om B* Explicit liber Fulgentii *E* *v. p.* 82 *PR*

FABII CLAUDII GORDIANI FULGENTII

V. C.

DE AETATIBUS MUNDI ET HOMINIS

Palatinus 886	= *P*
Reginensis 173	= *R* (deest a p. 130—141, 8)
Sorbonicus 268	= *S* (deest a p. 177, 7)
Taurinensis DN 39	= *T* (deest a p. 130, 6 ad p. 171, 21)
(Vaticanus 7257	= *V*) (non commemoratur a p. 141, 17)
Omnes codices qui supra memorati sunt aut praeter eos qui nominatim afferuntur reliqui	= ω

Fabii Claudii Gordiani Fulgentii uiri clarissimi liber uoluminum XXIII de etatibus mundi & hominis reseruatis p singulos libros singulis litteris ab a usq; in z $\overset{o}{q}$d prim⁹ liber primam n̄ habeat litterā sic etiā usq; ad postremū postremam *S*
Fabii Claudii Gordiani Fulgentii uiri clarissimi per singulos singulis literis secundum ordinem liminatis. Liber I absque A *V*
Flauii Claudi Gordiani Fulgentii liber primus incipit de etatibus mundi et hominis reseruans per singulos libros singulas litteras ab A usque in Z. Qui libri sunt uiginti & tres *T*
inscriptio deest ***PR***

H.

Oportuit quidem, uirorum excellentior, hoc nostro quo nuper regimur temporis cursu perenni potius studere silentio et non dicendi studio, praesertim ubi nihil plus nisi de nummi quaestu res uertitur et conquirendi lucri perennis sollicitudo cotidie mentibus suppu*r*etur; cupido etenim sensui non sermo dicentis comptior, sed offerentis est dulcior. In his non lugentum luctus intenditur, non miserorum | gemitus condoletur, sed solius colligendae *2* pecuniae commodo pernox compotus ducitur; cupidae enim menti fit et uox humilis. Et crede, teste Deo nostro confiteor, uolui tuum in his opusculis praeceptum spernere, nisi hoc meo indixissem ingenio, tuo nullo modo inobediens inueniri imperio. Esto ergo contentus huic oneri, quod tibi florulentis Pieridum decerpsimus hortulis et sicut Euristeus mihi inponendo sudori Herculeo praefuisti. Sic quoque nostris opusculis intentus quaesumus incubes lector, ut, si — quod minime puto — iniunctum opus tuo non displicuerit legendum iudicio, poeticum felix gessi negotium, sin uero obscuro stultitiae nubilo tenebrescit inconditus sermo, in silentii cinerem sepultae migrentur necesse est tot lucernae peruigiles et sine effectu honoris

---

2 excursu *Ho* 3 nichil *ST* 4 re^{s} (*alia m* ^{s}) *T* 5 quòtidie *S* suppōiȝ *T* supputetur *ω* suppuretur *He* 6 enim *S* offerentis ⟨manus⟩*? He* 7 lugentium *T* 9 commodo] quoquo modo *V* compotus *h. e. computus* 10 menti fabet uox *V* 11 uoluissem *S* 13 opi *T* honeri *S* 14 flor. decerps. hort. pierid. *S* 15 Euristheus *V* 16 queso *V* $\overline{\text{qs}}$ *T* 18 felix *om S* cessi *V* 20 silentum *V* sepultae *om T* migrent *S*

H.

productae usque in crepusculum noctes. Ergo decuit, mi domine, cuius propter hoc nostrum ordiri libellum uideor uel quo inpellente opus durissimum subire cognoscor, in hoc excellenti superboque negotio, ubi ingenii potius exerceri debuit celsitudo, elementorum ut peruides. ordini non seruire, quo mirifici operis dispositio decorum non fugisset eloquium; dum enim mens litteris fugiendis studet, minus idoneum opus efficiet; sudor quippe est estuosi spiritus, ubi quidquid decorum inueneris ponere non licebit, dum illic litterae quae fugiuntur inpegerint; de tuo enim conice mentis ingenio, utrumne, dum inter illud quod queris id quod non uis inueneris, quibus ingenii estibus suffoceris. Ergo semel indicto seruiens ex in- *3* positione negotio melius duco minus compte dicere | et ex rei praesumptae ordine nullo modo dissilire. Quaeso ergo te, domine, ut non rusticiter me sensisse diiudices, dum sublime non profertur eloquium; est enim in nobis copiosum dictionis enormeque fluentum, quod nostrum opus mirifice pingeret, si huius propositae rei impeditio non obesset. Dixisti enim legisse te librorum bisduodenum uolumen Xenofontis poetae in singulis libris singulis litteris diminutis, quod quidem opus mirificum cuncti qui interfuimus iuste praetulimus; sed illic forte nec nominum ordo interfuit cum suis litteris subducendus, et penes Grecos licet in litteris uertere, ubi quilibet necessitudinis constringitur forcipe, ut e in i et o in u, quod penes Libicos inuenitur inlicitum. Quid ergo ego in primi hominis nomine eiusque coniugis uel duorum filiorum perpessus sum quoue sudore usque in internicione constrictus,

---

1 perducte *PV* 2 propter quē *S* 3 onus *Ho* 4 ingenio *T* 7 fugasset *Plasberg* enim — uinolentis *p. 171, 21 om T* 8 efficit *S* 9 quicquid *S* 12 non uis] uix .... (*lac*) *S* 13 extibus *SV* indito P_1 *V* 19 interpeditio *P* 21 xenofoontis *PS* xenophontis *V* 22 imminutis *S* 23 protulimus *V* 27 libycos *V* 29 sudore reus usque *V* int̃necione *S*

H.

ut, quos ordo scripturae dicendos exigeret, illorum nominibus uti penitus non liceret. Sed dicetur mihi: mirum opus non esset, si districtio huius rei quaerendae non intercideret. Ergo praetermissis libelli principiis rerum nobis exhinc sumendus est tenor. Uiginti igitur et duobus elementis penes Hebreos ordo loquendi disponitur, uno itidem superiecto nostrae linguae profusio, sed et Rom⟨*an*⟩ae colligitur; sin uero tertiae sequentem litterae superieceris signum, Grecae linguae necesse est integrum ut monstretur effectum. Ergo ex quo in his operibus Grecum praecessit ingenium, oportet deinceps nostrae linguae medium ordinem consequi, quo non bis duodeno uel bis undeno, sed Grecis uno elemento subducto et Hebreis uno superinposito unicus ordo Libicọ mon|stretur in numero. His *4*
ergo uiginti et tribus elementorum figuris, in quibus uniuersus loquendi cursus colligitur, mundi ipsius hominisque discretis temporibus ordines coaequemus necesse est. In id enim, et homo quod crescit et mundus quod uiuit et numerus elementorum quod colligitur, inuenitur in nostro libro rerum omnium concors digestio; ut, dum unitos continentiae nodulos in ordinem rei digestos inspexeris, inuenies et plenissime conscriptos hominum mores et mundi dilucidos ordines et in litteris cursus sibi similiter congruentes et, quod his omnibus excellentius emireris, in singulis libris singulis litteris rite subductis, dum primus primum, secundus secundum, sic usque postremus

---

1 quis *V* 5 nobis *om S* 7 superiecto ω interiecto *Ho* superiniecto? *He v. l. 13* roora *V* romae ω Romanae *Plasberg* 8 tertiae sequentem litterae ω *sc. tertiae uigesimae* sequens *Ho* superieceris ω *v. l. 7* 9 monstreĩ (*eraso* ˜) *S* 10 effectū* (*erasa littera* s *ut uidetur*) *S* processit *V* 11 ordinem medium *V* 12 bis duodeno et bis *V* 13 superposito *S* 14 libyco *V* 16 colligitur *V* colligit *PS* 20 dum *om V* 21 unitus *V* ꝯcinentię *S* nodulos *erasa hasta ante* n *S* concinentiae modulos *Ho* 22 inuenies ω (e *in ras S*) inuenias *Ho* 24 admireris *S* 25 litteris singulis *V* 26 usque postremum postremus *S*

H.

postremum liber sibi diminuendo perdiderit elementum. Constringitur enim noster dicendi sermo huius interdictionis forcipe domitus, cui quidem sollertissime seruiendum est, ne in id, quod fugiendum proposuimus, incurrisse quolibet modo legentium iudicio denotemur. Igitur si secundum Grecorum elementorum ductus loquendique morem, ubi ex primae figurae sigillo usque in postremum ω *si*bi DCCC numeri colliguntur, nostrae scolae uolueris conferre primordium et Romuleis Libicisque litteris orientis iungendum duxeris conputum, nullo modo sibi similes coire poterunt ordines; neque enim k et h Greco concordes sunt; episemon quoque et cuf quod Grecus pro numeris interposuit, Romulidum ordo non inuenit. Ergo occurrunt in nostris *litt*eris, si secundum illos numeres usque in postremum z, D, quo duodecies quingenteni mundi uiuentis indicent tempus; sin uero duodecies duodeni, uitae hominis necesse est monstretur excursus; item |
5 dum duodecies uiginti tres collexeris, nouem mensium et sex dierum repperies numerum, certissimum ex utero hominis procedent*is* egressum, ut unde generis primordium sumitur, illinc quoque mortis ordo signetur. Ergo sicut in homine uiginti et tribus lustris mores ordinesque uertuntur et uiginti tribus elementis totius sermonis ordo colligitur, sic quoque et in mundo XX et tres temporum disponendi sunt motus, quo singulis quibusque, ut dictum est, libris et singulorum litterae obseruentur et mores uitaeque hominum picturentur et mundi ipsius res gestae lucidius demonstrentur.

---

4 proposuimus fugiendum *SV* 8 ω ubi ɗccc (octingenti *V*) ω sibi *He* scholae *V* 10 ꝯpotū *S* 12 episenon *SV* cuf. ω = קוף, κόππα 13 romulidus *P* romuleus *S* romulidum *V* 14 numeris ω litteris *He* numi̅ *S* 15 z ɗ quo *S* z . . . . (*ras*) quo *P* z ∗ quod *V* (*signum post* z *cognosci non poterat*) 18 collegeris *V* mensum *V* 19 reperies *V* 20 procedentem ω *em He v. p. 134, 5* 22 hominē *PS* 24 uiginti et tres *V* 27 reges elucidius *S*

H.

I.

Primum igitur mundi tempus sumendum est ex primo *abest A* homine infelicissimo precepti dominici contemtore et ex eius coniuge uiri simplicis seductrice, in quibus et serpens inuidus utrorumque deceptor ostenditur et mulier mortis primordium miseris successoribus repperitur. Quid etenim profuit uel serpenti quod non solus periit uel homini quod inlicitum co|medit uel mulieri quod sibi uirum consen- *6* tientem effecit, nisi ut in omnibus iusti iudicii Dei ultio processisset; neque enim excellentissimus ille rerum omnium conditor mortis muscipulum in fructu prohibito indidit, sed deliciose ut homo uiueret ex dinoscentie eum ligno deterruit. Cerne enim quod et serpentis deceptio sub spe diuini honoris inmittitur et mulier perpetue uite promissione compellitur et uir lenocinio dulcoris in comestionem pomi gulosus inpellitur. Ergo ueternosus ille priuignus letitie qui primum penes genitores leno pomorum esse promeruit, ipse in filiis inuidie leno esse didicit seniorem homicidio perimens, iuniorem occidendo disperdens. O nihil tutum serpentis ingenio, ut homo qui principium uite extitit ipse mortis elogium fieret posteris et mulier uiuentium genetrix interitus sue existeret prolis. Ue mundo, ue hominibus, quorum initium mors, quorum finis iudicium. Quid enim profuit homini uite cursus, cui finiturum decretum est tempus? Omne enim quod perenne non contigit esse — quid uiuit? Defle ergo, queso te, homo, quod uiuis; uentosum enim est quod extolleris; non enim diuitie morientem secuntur nec honores corporibus prosunt: nudus qui mundum ingreditur, nudus mundo egreditur. Sit solo inuisibili deo perennis honor in seculo, qui horret excelsum, erigit deiectum et hominum semper

2 *sqq. cf.* Gen. 3 16 *sqq. cf.* Gen. 4

3 contemptore *SV* 6 reperitur *V* 13 detriuit *V* 15 in *om PV* comestione *PV* 17 primus *V* 18 leno *in marg add S* 20 nichil *S* 22 genitrix SVP_2 sui *P* 27 uentosum est enim *S* 28 sequuntur *SV* 29 nudus quis *SV* 30 soli *S*

H.

abest A destruens in nihilum deducit consilium; sed uere iustus, uere pius; quid enim mundi presumtio uel efficeret uel conmitteret, si ei perenniter uiuere contigisset? Sed nunc
7 perscrutemur quid sibi hoc mundi | principium cum hominis ex utero prodientis concordet effectum. Illic nouellum primi uteri germen zeli toxico innocentem inuidus uterinum insequitur, hic puer puero dum iniungitur, licet innocuum, sed genuini zeli ostendit effectum. Discit primus homo uolucrum pecudumque differentes edicere nominum sonos, discit innocens licet inconpositos proferre dulciter modulos. Ergo primum mundi tempus usque in Enoch finire decretum est diuine potentie uirtute euocitum. Quo quidem et hoc innocentibus conpetit; nihil enim Deus super innocentum purissimum diligit sensum.

II.

abest B Nunc quatenus in primo opere in quo quidem arta legis catena damnati et plenam loquendi facultatem amisimus et sententiarum declamationumque pompismata tenaci forcipe suggillati perdidimus, in quo mihi nec Adam nominare aliquatenus licuit nec eius coniugem disparesque germanos, unum zeli toxico de fratricidii crimine saucium, alium innocentium martyrem primicerium, designare fas

---

1 nichilum *S* ducit *al. m. add* de *P* sed] sic *V* 2 p̄sumptio *SV* 5 effectum (m *expunx al m*) *P* effectu *VS* 7 puero *om V* hic puerpo dum *S* 8 sed] sic *V* 9 differentes *om V* 11 mundi primum *S* 12 quod *S* 13 nichil *S* innocentem *S* innocentium *V* 14 et pur- *SV* Primus liber absque a explicit, secundus absque b incipit Flauii Claudii Gordiani Fulgentii uiri clarissimi *P* Primus liber absq; a explicit scds absque B incipit *S* Liber II absque b *V et sic omnes mutatis numeris et litteris in sequentibus libris* 16 quo qui de maria *P* q̂ q̊d de ᵃmar∗ a (*ras supra* e *et post* r) *S* quo quidem arcta *V* 17 dāpnati *S* 18 declarationumque *V* poppysmata *V* pompisma *derivatur a* pompa 19 mihi *om V* 20 aliquatenus *om S* 22 innocentum *V* martirū *S* martyrum *V*

H.

fuit — nunc itaque secund*a* mundi aetas inquiritur, quae *abest I* ex Enoch felici translatione et paradisi incola conquisito— | in quo mors, licet omni*a* mundi genimina rapaci 8 hiatu possederit, solius tamen praesentia fraudata discessit — usque in gigantei cataclysmi rugientes undas et ultrices scelerum expromtatas caelitus guttas perducamus necesse est. Illic Noë salutaris arcae felici carceratus custodia praeteriti heres translatus saeculi, qui etiam conditor factus est et futuri, propitio securus iactatur naufragio. Hic quidem sancte agendo promeruit pereunti mundo fugere, nascenti regnare. Quanto satius fuerat, Deus meus, mundum iterum rudem construere et Noë licet iustum quocumque mortis exitu terminare, praesertim quia numquam Deo suppetit in opere fatigatio nec desudat ut quiddam perficiat, sed imperando mandat ut fiat, dum tamen non enatasset usque in alterum saeculum Adae peccantis transgressionale plantarium et mundi rudis infantia nulla praeteriti temporis macularetur ex causa. Sed eris tuae ordinationis tu solus conscius testis, cui licet et iusta omnia facere et secreta iudicia ordinare. Quid ergo hoc in tempore mundi aetas gesserit, edicamus.

Primum igitur angelica extorris caelo nequitia luxuriae calore torrefacta succenditur et contra naturae foedera humano amplexui commiscetur. Fit partus inparili glutinatus ex coitu et contra naturae foedera gigante*a* moles enormi admodum porrigitur statu; accipit ex materno semine humanae similitudinis formam, sumit ex paterno coitu extensae proceritatis miram potentiam. Dehinc inter excrescentia hominum angelorumque peccata Noë solus

2 *cf.* Gen. 5, 24 7 *sqq.* *cf.* Gen. 6 sq. 23 *sqq.* *cf.* Gen. 6, 2 sqq. 29 *sqq.* *cf.* Gen. 6, 8 sqq.

1 secundi *ω* secunda *Ho* 3 omni *P* ōis *S em Ho* omnem mundum gemina *V* rapachiatu *P* rapacitate *V* 5 cataclismi *S* 6 expromtatas *om V* (*sed lac*) *constructio mutata est* 7 arche *P* 10 pereunte *S* 11 nascente *S* 13 deo numquam *SV* 24 īparili *S* uirili *V* 25 giganteae (-e, -ę) *ω em He* molis *S* 26 accepit *V* 29 angelorum hominumque *V*

H.

abest B iustior coram Deo reppertus arcae pater eligitur, arca matre
9 seruatur, | fit sui operis incola, fit serpentum collega, hospes praepetum, comes pecudum ac ferarum; ludentes filios cum cerastas draconesque conspexit et adsidentes garruliter elefantis neptes non timuit. Enatat futuri mundi seminalis entheca praeteritae nationis reliquias futuro saeculo productura, circumlatrant undique mortiferae undae salutare negotium, quo cum primo mundi interitu semen etiam perderent et futurum; sed iustorum securitas etiam pereunte saeculo nescit quicquam timere sollicitum. Nunc ergo, sicut primae mundi aetati sociatum statum ostendimus, dum ex Cain zeli toxicum concipit dumque ex eius germano lactis auxilium poscit, quod quidem ille sacrificat, ille potat, — quid ergo in secunda aetate res parilis conpetat, ostendamus. Sicut enim in pueris aetas insulsa erigitur, sic gigantea inconsiderata materies tollitur; sicut his instinctura cataclismi praerogat scelus, ita pueris tinctura fontis diluit facinus: illic aqua angelicae transgressionis fit ultio, hic aqua fit genuini peccati dilutio: illic transgressor angelus concupiscit scelus, hic humanae concupiscentiae diluitur fructus: illic peccantis mundi materies in uno germine transplantanda in alium saeculum aquis purgatoriis enatat, hic unius Christi redemptione pugnantis rudis homo ecclesiae fontanis renascitur sacramentis: illic ex mundo in arcam transilit ut cataclismum fugiat, hic ex inmundo ad ecclesiae arcam confugit, ut catecizatus hostem effugiat. Ille feras ser-

---

1 repertus *SV* elegitur (*em m. rec.*) *P* mater *V* archę — archa *S* 2 serpentium *V* 4 cerastas draconesque PS_1 cerastis draconibusque S_2 cerastis draconumque monstris *V* adsedentes *P* 5 elephantis *V* 7 perducturas *P* ꝑductura *S* *cf. Dracont. de laud. dei II 386* 9 sementiam *PS* semen etiam *V* effuturum *PS* et futuri? *He v. p. 135, 9* 10 pereuntes a sc͞lo *S* 11 ne ergo *V* 17 maceries *S* (*in ras*) praerogat *PS* prorogat *V* praeripit? *He* 22 aliud *SV* 23 enatat] renata *S* 26 archam *S* 27 catechizatus *SV* ut — effugiat *om S*

H.

pentesque innocuos arca concludit, iste leonum rugientia *abest B* guttura draconumque cristas elato turgore surgentes ecclesiasticae arcae monumento conteruit. Ille legem accipit, ne comedat carnem in sanguine, iste legem suscipit, quo Christi carne saturetur et san|guine. Illum circumlatrat *10* unda quo suffocet mersum, istum sanctificat aqua quo reddat purgatum. Cerne igitur omnia et ad liquidum consonantia et aequali pro⟨*pe*⟩modum iugalitate constricta. Illic praepetes duae ex arcae muro in legationis transmittuntur officium, quarum una oleae ramulo testificante regreditur et mittentis imperio famulata aquarum pacem annuntians gratulatur, altera morticinarum carnium comestione tardata lenante iniquo affectu, sicut nigra corpore, ita nigrior non redit mente. Non aliter etiam in homine, mundo minore, repperies, dum catholicus ramo crismatis ex oleastro ad fructiferam radicem insertus ecclesiam semper et cotidie rediturus memoriter retinet, hereticus autem, pollutis captus nequitiae exsecramentis ecclesiae matris reditum non solum non meminit, quantum etiam commonitus ex alio spernit. Felix ille ac multipliciter felix, siquidem inmodesta suae plantationis potatio patriarchae non fuisset scandalum. Didicit merulentus sanctitatem perdere, qua in medio undarum rugientium securior usus est adiutrice. Quid agimus, humana fragilitas. Pugnat sanctissimus patriarca cum tumente pelago,

9 *sqq. cf.* Gen. 8, 6 sqq. 22 *sqq. cf.* Gen. 9, 21

1 archa *S* 2 claro turgore *S* 3 archae *S* conterruit; *in marg:* legi etiam poterat contriuit *V* conterruit *S cf. p. 143, 1* accepit *V* 4 quod *V* 7 liquidum *PV* unum *in ras* (*videtur scriptum fuisse* lidū) *S* 8 promodum *P* pro modo *V* post modum *S* propemodum *m. rec. in P an* promodum = pro portione? uigalitate *V* 9 due p̄petes *S* duo praepetes *V* archę *S* 10 ramo *S* 13 tardante *V* lenocinante *S* nigro *S* 15 reperies *SV* 16 chrismatis *V* 17 quotidie *V* 18 ex sacramentis *P* execramentis *S* 19 non solum *om S* uerū etiā *S* 22 fuisset *em ex* fecisset *S* merolentus *S* 23 quam *P* quia *V* 24 uersus est *V* 25 patriarcha *SV*

H.

abest B cum minante caelo, cum rugiente profundo, cum aestuante cataclismo, et elementorum omnium uictor modico superatus turpiter prosternitur mero; aedificat arcam sapienter tricameram, quo unda expugnatrix non repperiat rimam, et tamen madidus merulentia nudata posteris monstrat turpiter iacendo pudenda. Sufficiat ergo hucusque, quantum res exigere potuit, secundae aetatis mundi atque hominum concinentias enarrasse. |

11 III.

abest C Ordo adsumpti exigit operis, quo tertia mundi aetas hominisque similiter de trilustrio monstretur status seruato etiam tertiae litterae detrimento, ne non suo subripiens libro adsumti operis ordinem uexet.

Qui quidem liber ex Babyloniae fundatione sumebit initium Ninique regis uel Sameramidis reginae temporibus; turrem etiam famoso ambitu fundamine destinatam totiusque populi a*e*que unitate atque linguae adunatione disposita*m*, quae tegulato latere et Puteolano puluere uel bitumine eminentior surgit astrorum sublimitati propinquior et ipsam pene lunarem suis pulsans angulis orbitam — ibi etenim dispersa uniuersaliter linguarum uarietas medium interemit operis adsumpti negotium, ut, dum quis extruens quod uellet inquireret, aliud qui deorsum fuerat obtulisset et, dum una esset adsumtio exurgentium, dispar fieret

---

16 *sqq. cf.* Gen. 11

---

1 extuante *V* 3 prosternitas *P* archam *S* 4 reperiat *SV* 5 merolentia *S* 7 $\overline{\text{scdi}}$ *S* 8 continentias *PV* *de subscriptione cf. p. 134, 14* 10 quod *V* 11 hoc trilustrio *S* decilusorio *V* 13 assumpti *SV* 14 babiloniae *SV* sumebit initium *scriptum; alterum erasum P* sumet *SV* 15 Semiramidis *SV man rec in P* 16 turre *S* turrim *V* ambitus *SV* destinata *S* 17 atque *PV om S* aeque *Plasberg* 18 dispositam *He* 19 sublimitate *PV* 20 *verbum periit aut constructio mutatur* 21 enim *V* 22 negotio *P* (*em m. rec.*) 24 adsumtio (*suprascr* p *m. rec.*) *P* assumptio *SV* exsurgentium *S*

H. abest

intentio operant*i*um. O inmensa atque inaestimabilis diuina sententia. O profundi diuini sapientiae fontis. Una uox, unus animus, unum etiam quod mortalitas adsumserat opus, et tamen in id quod gaudebat humanitas pluralitatem se | repperisse ad implendum quod queperat, *12*
illud magis diuinitatis sapientia soluer*a*t, qui uanos ho- 6
minum impetus deridebat. Oboritur itaque inter sensuales mentium quiniones grande diuortium, ut aliud uox, aliud sensisset auditus. Exstitit lingua suae uoluntatis aduersa et quod loquendi sonus proruperat, aliud auris uelutsi extranea reputabat. Fit in una eademque membrorum unitate diuisio; petit lingua quod auditus nequaquam intellegit, dat auditus quod lingua omnimodis non petiit: et dum inter se uterque arietat sensus, semiplenum desertum est opus. Eo etiam tempore Babyloniae muri famosa opinione prosiliunt, quos Sameramis uanae laudis elata turgore fertur instaurasse. Nini enim sui mariti post obitum antiqui operis fundamina in meliorem laborando perduxit statum, quae quidem melius morum ordines pingeret quam murorum ambitus extendisset. Erat enim et suorum adulterorum mortifera ⟨*et*⟩ morientium adultera; libidinis summa: filii etiam in luxuriam feruens matris honore sepulto sibi nurus effecta est. Sed non

---

2 *cf.* Paul. ad Rom. 11, 33 15 *sqq.* *cf.* Oros. II 2 21 *cf.* Oros. I 4, 7

---

1 operantum ω i *suprascr m. rec. P v. p. 138, 24* 2 profundi *VP* (a *suprascr m. rec.*) profunda *S* sapientia *S* 3 adsumserat (*m. rec. suprascr* p) *P* assumpserat *SV* 4 in id *om S cf. p. 131, 18* 5 reperisse *SV* cepat *S* queperat (*suprascr m. rec.* coe) *P* exorsa erat *V* 6 sapientiam *V* solueret ω -rat *He* 7 desiderabat *S* 8 quiniones ω *m. rec. eff.* opiniones *P* 9 extitit *SV* linguae *V* uoluntas *V* 10 praerumpat *V* 12 ịnunitate *P* (*expunx m. rec.*) 13 intelligit *SV* 14 inter *P* in *SV* 15 babiloniae *SV* 16 opinione *om V* semiramis *SV m. rec. in P* 18 obitum sui antiqui *S* 21 adultero *P* ⟨et⟩ *He* morientū *S*

H.

abest C mirum ut, quem adulterio genuerat talique patre pepererat natum, illum etiam sibi iungeret et maritum, ut, quem uuluae hiatu pariens gemendo produxerat, illius etiam semina libidinis ardoribus uaporata ingluuie inguinum transuorabat. Ninus etiam uxoris iniquitatibus non dissimilis et dignus pestilentis feminae matrimoniis primus etiam inuadens limites proximorum primus regnandi in mundo sumsit exordium, primus Squitarum tranquilla et serena quiete uiuentes inuadens terminos alieno uaporauit ferrum in sanguine. Ille humana negotia pura mansue-*13* tudine pera|gentia aduersa bellorum strage turbauit. Quid ergo horum temporum qualitas humano ordini similet, exquiramus. Quemadmodum mundo turris inmensitas in auras erigitur, ita homini iuuenalis aetas elationibus subleuatur. Illis mirum opus linguarum partitione destruitur, illo litterarum inbutamento stultitia terminatur; illis rudis loquella adsumtionem eripuit, isto rudis littera sensum aperuit. Sameramis totius libidinis ardore torretur, et pueritia luxuriae lampada inmoderatis augmentationibus uaporatur. Illis diuinitas linguas uerborum uarietate distinxit, istis sapientia ad ingenium prudentiae subleuauit. Mundo Babylonia instruitur regnandi primordium, homini sapientia tribuitur gubernationis ornamentum. Ibi Sameramis regnat aduersa iustitiae, isto aetas inminet lena

---

5 *sqq. cf.* Oros. I 4

---

1 erat *VP* (*m. rec. suprascr* gen) genuerat *S* (*ex coni.?*) 3 hyatu *S* illum *S* 4 semina *deest S* (*sed lac*) ingluuiae *PV* illuuie *S* 5 transuoraret *S* 6 primus — proximorum 7 *post* exordium 8 *PV in marg, sed punctis ad hunc locum refert S* 7 milites proximorum *P* 8 sumpsit *SV* primus etiam *S* scytharum *V* scitarum *S* 9 serena] summa *S* uiuentes ω uiuentiū *eff. S* 12 per horum *S* qualit^{te}as *S* similiter *V* simile *S* 14 iuuenilis *S* 16 illi *S* 17 loquela *SV* adsumptionem *SV* isti *S* sensum abstulit *S* 18 semiramis *SV rec. m. in P* 21 istis *PV* istos *S m. rec. in P* 22 Babilonia *SV* 23 ornatum *PV* semiramis *SV m. rec. in P* 24 isto *P* (o *in ras m. rec.*) *V* istic *S* lenis *V*

luxuriae. Illa et libidinis amore torretur et sanguinis effusione polluitur, at uero aetas aut amando aestuat aut litigio fermentata uaporat. Illa alienum rapax regnum inuadit, iste externae aut uxoris aut filiae quaerit amplexum. Ibi murorum ambitus in distentione admiranda porrigitur, isto iuuentutis status uirtute etiam roborante firmatur. Quid igitur minus in huiusmodi similitudinibus aequiperabile forsan repperies? Sameramis flagitiorum fit domina, aetas [ruinae fit filia,] ruinae fit famula. Ergo homo mundus minor, in quo et natus ostenditur et similis repperitur; nil inter utrosque repperias forte distantiae. Restat ergo ut quarta mundi aetas atque hominis digerenda monstretur, quae quidem Abrahae similitudinem tempusque possideat. |

IV.

Abraham igitur primum germen iustitiae, in quo maiestatis ineffabile testimonium claruit, et quasi iam noto obtemperantiam exhiberet, ita praeceptionis famulatum impleuit. Itaque iubetur relinquere subitanter quae habuit et erraneus quaeritare quae non nouit, praesertim cui et ignotus promiserat et incognitus imperabat. Probatur in remissione substantiae praecipiente quem non norat, probatur in poena corporis circumcisione operante cuius

16 *sqq. cf.* Gen. 12 23 *cf.* Gen. 17

2 et uero *V* uero haec aetas *SP₂* amore *S* 4 uxores *P* (*em m. rec.*) 5 distensione *S* 6 isti *S* 7 in his similitudinibus minus *V* 8 et quiperabile *P* aequipar- *S* et probabile *V* *a verbo* repperies *incipit cod R* semeramus *P* semiramis *S m. rec. in P* 9 aetas iuuentae ruinae *S* fit filia ruinae, fit ruinae famula *S* ruinae fit filia *om P* 11 reperitur *S* reperias *S* repperies (*suprascr* a *m. rec.*) *P* 14 Explicit liber III absque C Incipit liber IIII absque d Fabii Claudii Gordiani Fulgentii Viri Clarissimi *R rell v. p. 134, 14* 16 fuit primum *S* primum illut germen *Ho* 17 ita claruit *Ho* & (*suprascr al. m.* (*ut videtur*) ut) *S* 20 erroneus *S* 21 ignotis *R* 22 quę *R* quạē (*em m. rec.*) *P* nouerat *R* 23 circūcisionē *S* imperante? *He*

H.

abest D gratiam nesciebat, probatur in filii repetitione quem gratuita largitate non supplicans promeruerat; et quia in his tribus temptationibus firmior inuenitur, primitiuus gratiae pater scribitur. Largitur omnipotens filium et gratanter suscepit, repetit et libens obtulit; nec in acceptione ingratus exstitit nec in retibitione sollicitus murmurauit. Non omisit filium quia festinauit omittere, saluificat non sollicitus cruciare; meliora etiam repperit non pauitans sua omittere. Iubetur igitur ex ignoto, festinat etiam imperii praeceptione permotus patriam linquere, rem amittere, parentes respuere, profugus exulare. In hoc tempore *15* gestum aliut miraculum et nar|remus. Nonne huius aetatis cursu etiam Iob, ille praecelsi atleta certaminis et sataelicae superator uirtutis, in quo nec iniquitas locum repperit nec iustitia malum inuenit? In illo enim et tenebrarum princeps uictus erubuit et bonitatis auctor coronam quia oportuit retribuit, non quia uoluit praerogauit. Exstitit enim letus in filiorum morte, securus in omissione substantiae, patiens tolerator in uulnere, locuplex mente in nobilitatis amissione, fortis in flagellato corpore. Plura ergo recipit, cum non luget quae amisit; in his quia patienter amissa non gemuit securior pluriora suscepit; et quamuis improperium coniugis sustineret incitamento peccati, tamen uictrix illa in omnibus iustitia et tolerantia et muliebris inproperii fermenta contriuit et sataelicam

---

1 *sq. cf.* Gen. 22 4 *cf.* Paul. ad Rom. 4, 11 sqq. 13 *cf.* liber Iob

---

5 suscepit P_1 suscipit *ω* 6 extitit *RS* retibitione (*suprascr* d *m. rec.*) *P* retibicione *R* retrbutione *S* 7 amisit — amittere *S* 8 melior *R* 11 *post* hoc *add m. rec.* etiam *R* tempore rem gestam narremus aliam. Nonne (rem — aliam *in ras m. rec.*) *R* 12 miraculum enarremus *S* aliud *S* 13 cursus *S* fuit *post* cursus *suprascr S* acleta *PR* athleta *S* satanaicę *S v. l. 25* 15 enim tenebrarum *P* 17 retribuit (*eff. m. rec.* retibuit) *P* extitit *RS* 18 amissione *S* 19 tollerator *P* locuples P_2 20 nobilitas (*em m. rec.*) *P* 21 ergo *R om PS* his *PR* hoc *S* 22 pluriora] plurima *S* 24 tollerantia *P* 25 muliebri P_2*R* muliebria *Plasberg* feruenta *P* sathanaicam *S*

H.

uirtutem pugnans obteruit et caeleste testimonium quia promeruit meruit. *abest D*

Tamen quae sibi similia in his humana natiuitas quaerit, et enixius pertractemus. Postquam enim litteris mens inbuta quibuslibet ingeniis sensum in spem futurae cognitionis armauerit, statim contemto genuinae stultitiae nubilo uelut illic terrae propriae habitaculo bonorum actuum cupiet cogitare negotium, et ut illic Abrahae obtemperantia, ita hic spes bonitatis inquiritur profutura. Posthaec carnis luxuriaeque in meretricibus absciso praeputio solum sui coniugii expetit matrimonium nec iuuenales amplexus iactare cupiet in erratilem gratiam, ubi amor amarus, fructus labilis et emticius semper ac uenalis affectus. Posthaec seminale conmercium omnibus patribus generaliter gratum, qui sunt filii tamen caelesti affectu, plus aput sapientem electo, incipiet esse postremum. Omnis enim sapiens et recte intellegens | plus *16*
opificis sui excellentiam ueneratur quam filiorum amore constringitur; anteponitur enim ille omni affectui et qui nihil suorum uult amittere, illum amplius paratus sit obseruare, sicut Salomon ait: 'Initium sapientiae timor est maiestatis'. Igitur quam conueniens humanis moribus omnis saeculorum excursus, nota; aput iuuenales animos sapientia concupitur, [nota] aput Abraham caelestis re-

21 *cf.* Prouerb. 1, 7 9, 10 Psalm. 111, 10 Ecclesiasticus 1, 16

1 obteruit *PR cf. p. 137, 3* obtriuit *S* quia promeruit meruit *PR h. e. qui promeruerit dignus fuit* quia promeruit habuit *S* 4 et *om RS* 5 spe *P* 6 contempto *RS* 7 illic *P* illi *R* ille *S* proprię terrę *S* 11 iuueniles *S* 12 cupit *S* 13 empticius *R* 15 q̄ tn̄ st̄ filii tn̄ cęlesti *S* 16 electo *P* electum *RS omissum est* eis 17 intelligens *S* 19 affectu *S* ut qui nichil *S* 21 solomon *P* Salamon *S* 22 igitur nota quam *S* conueniens *P* conueni eas *R* conueniens eat *S* 23 excursus . nota quia apud *S* iuueniles *S* 24 nota quia ap̄ *S* nota *del He*

H.

abest D promissio expectatur; illic caro gentilis praeputium accipit, hic aetas cum proficit circumcisionem malae uoluntatis inuenit; illic filius pro amore sacro spernitur qui est seminis paterna suauitas, hic luxuriae amor finitur quae est erroris grata malignitas.

V.

abest E Nunc nostris in manibus mundi ordo quintus obuoluitur, cui humana uita similis coaptatur. Hoc igitur cursu iustorum hominum instituta monstra*b*imus, ubi primi duo unita partus fusura probati, minor maioris subplantator crura subducit, ut aut primus in lucis iubar prosiliat aut fratris uiuificos partus in auersum tardando concludat. Quid ultra? Monstrat nondum homo sui cordis inuidiam; nam cui adhuc uita non fuit, liuoris toxicum
17 non natus adsumsit. Num|quidnam diuina iustitia in matris uulua prior formatur inuidia quam figura? Aut quo liuor in loco habitaculum accipit, ubi adhuc anima non fuit? Nascitur paruus qui nasci uoluit primus; optauit primordia si possit uinci natura. O admirandum auctoris ac sacratum iudicium: oditur maior qui nihil incurrit, amatur minor qui adhuc in uulua positus inuidiam concipit. Nullus nascitur, unus diligitur. Nulla fuit minoris iustitia, nulla maioris constitit culpa, cur diuinitatis dispar sit gratia. An quia dicit apostolus: O homo, numquid tu dabis iudicium domino? Igitur paruum fuit quod adhuc uulua inclusus odium monstrat, nisi ut

---

10 *cf.* Gen. 25, 25 24 *cf.* Paul. ad Cor. I 2, 16 ad Rom. 11, 34 Sap. 9, 13

---

1 exspectatur *S* excipit *S* 4 paterni *S* 9 monstrauimus *ω em Ho* 10 probantur *S* prolati? *Plasberg* 11 cura *R* 12 aduersum *S* 13 monstrat̃ *S* cordis sui *S* 15 nondum *Ho* adsumpsit *RS* 17 libor (*em m. rec.*) *P* quo in loco liuor *S* accep̄ *S* 18 prauus *Ho* paruus *h. e. minor natu* 20 nichil*S* 22 nullus⟨dum⟩? *He* 25 parum *S*

H.

primatum fratris inuidus rapiat. Fatigato rubida*m* coctura*m* dum in muscipulum parat, commutat prandium cum primatu subtilis ac lassatos in agro cursus non doluit fratris. Paruum hoc fuit nisi ut alias amplius moliatur insidias. Oblato subtili prandio matris armatur consilio, fallit tactum orbati, pilosi furans machinam corii subripit patri, donum abstulit callidus primitiui. Sanctificatur in fructibus, consancitur suis fratribus primus, confirmatur inimicis omnibus dominus. Quam igitur culpam innoxius habuit, qui nihil malignum suspicans patris prandium campo uagabundus inquirit? Numquidnam oportuit matris astutia, fratris captura innocua circumscribi simplicitas? Nam ut agnosco non fratri inuidit, non patri subripit, non prandium postulanti distraxit, non inordinatos primatus optauit. Additur quia dum armatus fratri iam coniugato occurrit, scandalum aliquod non arripuit, osculum primus pacificum obtulit, iniurias oblitus omisit, illum cum coniugibus ac filiis traicit. Quam in his omnibus di|uinitati *18* culpam incurrit? Aut cur non tam munificus placuit? Sit igitur sui consilii sacra illa diuinitas conscia, quam humana non possit conspicari natura. Uidit igitur in spiritu dominus quod humanus numquam inspicit oculus. Quid dicam Liam sororis inuidam ac pulchrioris thoro subpositam lippam, dum maior minoris inuadit sponsum, noctis opitulato suffragio sororium fallax corripit thorum, ac sic matutino sponsus conprobato muscipulo duplato matrimonium conparat famulatio. Paruum hoc fuit nisi quod mandragorio malo nocturnum liuida nundinatur con-

abest E

1 *sqq. cf.* Gen. 25, 29 sqq. 5 *sqq. cf.* Gen. 27 15 *sqq. cf.* Gen. 33 23 *sqq. cf.* Gen. 29 28 *sqq. cf.* Gen. 30, 14 sqq.

1 rubida coctura *ω em Ho* 2 muscipulam *S* 3 subtilit *P* (*m. rec. eff.* subtulit) 4 parum SP_2 10 nichil *S* 13 subripuit *S* 15 obtauit *P* 18 trahicit *PR* diuinitate *P* (*em m. rec.*) diuinitatis *S* 19 tantum *R* 20 quam] quia *RS* 21 uidit ergo dominus in spiritu *S* 23 lia *R* soror *R* sorori *S* 25 opitulat$\overset{a}{o}$ *S* 27 famulitio *S* parum *S* 28 mandragario *PR* libida *P* libula *V*

H.

abest E cubitum. Aut quid pluribus: duarum coniugum litigantium scandalo duplas matronarum rixa porrigit concubinas, quarum partus cum naturalibus filiis socius adoptatur. Quanto liuoris toxico humana constringitur captiua natura; ut soror sorori dum parat inuidiam, ancillam sibi sociam maluit quam matronam.

Quomodo igitur hic mundi ordo hominis similitudo sit, conquiramus. Numquidnam non propria in his ordinibus mundi imago monstratur, dum in Lia matronalis inuidia, dum in pulchra casualis fortuna, dum in Iacob liuor fratrum, dum in maiori quoddam fortuitum; in Iob passionum indicia ac futura corona, in Iacob communis hominum uita, dum concubinarum amori non parcitur, dum uxoris uoluptatibus famulatur. Nota igitur quod in mundo unus pulchro sortitur coniugio, alius horridiori damnatur consortio; illic filiorum gratia diuino tribuitur aliquando solatio. Subito iustum malis damnatum conspicimus, subito impium bonis [diuitiis] am-
19 pliatum notamus; aliquando infimior in altum | porrigitur, aliquando sublimis post tumidas pompas prostratus ab omnibus conculcatur. Sit solo domino laus, incommutabili bono; nam humanitas non nouit unito sortiri proposito.

VI.

abest F Pone nunc sextam mundi aetatem libri delimationibus terminandam, quae et diuinitatis testimonio declaratur et humanitatis plenitudine pingitur. In hoc enim temporis scemate Christus noster apparere dignatus est monstrans

---

2 *sqq. cf.* Gen. 30, 3. 9

---

1 aut qui *RS* 3 filius *P* (*em m. rec.*) 5 ancilla *P* 6 matrimonam *P* 10 pulchra = *Rahel* 11 maior = *Esau* quoddam P_1 quiddam *ω* 12 Iacob *Ho* 15 aliusque *S* alius qui *R* 16 dampnatur *RS* 17 dampnatum *RS* 18 diuitiis *del He* 19 infirmior *S* 21 soli *S* đo *PR* đno *S an Fulg. e vitasse sibi visus est scribendo* đo? 25 delineationibus *Ho* 28 schemate *Ho*

II.

in utraque substantia integram plenitudinem uirtute cor- *abest F* poris et sapientia animi, ut, uere dei uirtus et sapientia, Christus sit homo plenissimus. In hac ergo aetate et Aegyptiaca cruciatio et Moiseica contritio, sed etiam legislatio declaratur. Primum itaque Israhelitica seruitus duro laterum ergastulo cruciatur et negatis iniunctae mercennalis operae paleis ad quaeritandam stipulam castigante praeposito dei populus spargitur. Damnantur in mortis sententiam semina masculina; sed ecce in papirea cistula per crepidinem aluei salus enatabat Hebraici supplementi, donec regis nata uagientis paruuli murmure trahitur et uenustate pulchritudinis Moiseicae dulcorata mo|riturum *20* excipit adoptiuum statimque scirpeo protractum paruulum calato matri contradit nutriendum. O diuinitatis ordo secretus; sciebatne regina quod interitus patris ac patriae in hac cistula delitesceret aut mater nouerat quod salus Hebraica aluei margine uagiens heiularet? Sed ecce innocentiae transactis crepundiis et pueritiae iam maturatis crepusculis iuuenilis uaporatur alacritas. Denique primum Israheliticae libertatis indicium Aegiptico monstrat concitus homicidio, quem calce percussum ac sabulo obrutum inciuilis iniuriae ultione mactauit hoc primum gustum propinans Hebreis de interitu populi persequentis. Exhinc alienas timore exulatus adpetit regiones, pastorale mercimonium sustinet Madianiticus aduena, cuius imperiis ser-

---

2 *cf.* Paul. ad Corinth. I 1, 24 5 *sqq. cf.* Exod. 1. 5, 7 9 *sqq. cf.* Exod. 2

---

1 substantiam (*expunx m. rec.*) *P* utramque substantiam *R* 4 mosaica *R* moysaica *S* 5 isrłitica *S* 6 Ingur dę *PR* iniunctę *S* mercennatis ω -nariis *Ho* -nalis *He* 8 damnatur P_1 *R* *rectene Graeco more? cf. p. 148, 1 154, 13* dāpnanī *S* damnantur *m. rec. in P* 9 pirea *P* (*em m. rec.*) papiracea? *He* 12 uenustatem *P* mosaice *R* moysaicę *S* 13 scyrpeo *R* 14 calato (c *ex* g) *R* galato (*suprascr m. rec.* c) *P* 17 eiularet *S* 19 iuuenalis *R* 20 isrłiticę *S* aegiptii* *R* ęgiptiaco *S* conscius *RS* 22 mactabit *R* mactabat *S* hoc ω *expuncto* o *suprascr* un *S*

H.

abest F uitura dependerant elementa. Igitur postquam Deus et Aegiptiacam iniquitatem maturam inspexit et Hebraicos labores maturos agnouit, accedebat his Moisi probata iustitia diuinae gratiae praemiis muneranda. Extemplo Sinai montis caligantibus nebulis aestuans uapor et tonitruali mugitu rugientia cauernosi montis arcana pauidos diuinitatis testabantur aduentus; ignis quoque hilaro remigamine coruscantior crispatis anhelo uibramine ligulis uirentes rubi ramulos innocua cursilitate lambebat et diuinis gressibus uernularem praebens obsequium cum herbis ludibundus innoxiis praelambitionibus crispabatur. Posthaec diuinae quoque uocis sacra dulcedo medium admirandi candoris silentium scindens enituit, — si quidem uox illa dici poterit, cui sola diuinitas testis est quae emisit et Moisi beatus auditus qui meruit — dicens: 'Duros populi mei ex operationis ergastulo gemitus intel-
21 lexi et aqua|ticae mortis exilio praedamnatos masculorum partus intendi; ob quam rem elegi te Egipticum perditorem, Israheliticum ducem, elementorum imperatorem, magorum dominum, plagarum magistrum, maris etiam et scissorem et dominum'. Itaque descendit Aegyptiaci interitus deus qui Aegyptiaci criminis migrauerat reus. Praebent obsequium elementa unius hominis imperio seruitura; uirga etiam adest in obsequium ducis, in qua omnis substantia pependerat dominantis; primum enim et in draconem commutata migrauit et magicos potentata dracones absorbuit, discit lignum contra naturam animatum inrepere, discit ligni materies animatas bestias transuorare. Desudat natura esse quod non erat, dum tamen Moyses ostenderet quod

---

5 *sqq. cf.* Exod. 19,16 7 *sqq. cf.* Exod. 3 23 *sqq. cf.* Exod. 7. 10

---

1 dependerat (n *add m. rec.*) *P cf. p. 147, 8* dependebant *S* 3 moysi *RS* 5 synai *RS* 6 archana *RS* 7 hylaro *R* hilari *S* 8 lingulis *videtur eff. ex* angulis *S* 10 uernulare *RS* 14 diuinitatis *P* (*expunx m. rec.*) 15 moysi *RS* dic̄s *R* dici sibi *S* 17 p̄dāpnatos *S* 19 isrliticū *S* 21 ęgiptiaci *S* 22 aegiptici *R* ęgiptiaci *S* 25 mutata (*suprascr* con *m. rec.*) *P* 29 ostenderet esse quod uidebat *S*

H.

iubebat. Unda Niliaca rubratur in sanguine, pluuiales *abest F* guttae durantur in lapide, terrae puluis ulceratur in uulnere, animatur limus in ranis, cinis caligatur in nebulis, uentus crassescit in cynomiis ac locustis, perdit apud Aegiptios sua iura lux perenni in nocte damnata; migratur ab Hebreis nox triduano exilio religata. Illic tenebrae nec lucem admiserunt nec ipsae decesserunt, hic lux captiua perenniter praestitit et sua iura nocti non tribuit. Momentaneo etiam noctis interitu primitiua interimuntur Egyptica et agni sanguine inlita Iudaica tuta sunt limina. Et quid multis opus est: tandem ille princeps Israeliticum sitiens sanguinem rubriacis debriatus potionibus tumuit et aquaticae mortis innocentibus auctor marino coopertus uelamento dormiit. Posthaec nubes in ducatu praemittitur, mannae ros matutinum conpluitur, imber carneus contra naturam pinnigero guttarum stillamento dilabitur. Quae tua cle|mens bonitas, Deus meus; si pluuialis stilla decideret: *22* quando terra madidata conciperet, quando seges solis uaporatu candesceret, quando calamus maturitatem ceream excepisset; et ne haec esurienti tarditatem quampiam procurasset, esca parata dilabitur, mannae sapor, prout uoluntas exigerat, temperatur. Non opus est tritura molendi, non uaporatio disquoquendi: esca parata et caelitus missa, sola prandentibus mora aut uoluntas erat aut mensa; discit etiam uolucris pluuia non ut liquida poculis deseruire, sed dentibus mandenda succedere. Exaratur digito petra legalibus titulis mancipata.

---

9 *cf.* Exod. 12 11 *sqq. cf.* Exod. 14 14 *sqq cf.* Exod. 16 26 *cf.* Exod. 17

---

1 nili aqua *R* 3 ranes (*suprascr* a *m. rec.*) *P* 4 per* it *R* 5 sua iniuria *R* sua **iur*a *S* dampnata *RS* 6 relegata *S* 7 ipse decesser̄ *add m. rec. P* 8 praestitis *PR* p̄stitit *S* perstitit *Ho* momentano *R* 9 aegiptica *R* 10 lumina *P* 11 isrl̄iticū *S* 15 matutinus *S* confluitur *RS* ymber *R* 16 pennigero *S* 19 uaporata *R* caeream *R* cerealem *S* 21 delabitur *S* 22 exigeret *RS* 23 dis^{c}q̣uoquendi e^{s}ca (*em m. rec.*) *P* discoquendi *RS* 26 dicito *PR*

H.

abest F Sed haec omnia humani similitudinem non carent ordinis; quippe dum iam aetate plenissima maturum hominum genus Aegyptiacae aetatis tenebras caruerit et primitiua peccata agni sanguine considerato necauerit, rubri maris aestu salsique animi tumore transacto dulcis sapientiae manna depascitur et legalibus praeceptis inbutus columna scientiae lucido ducatu praebente uiam uitae securam ingreditur et promissionum terram laborum dispendiis desideranter optatur. Igitur post Moysen eremi ducem et Aegyptiacum percussorem, dum nobis diuinus timor legis cognitione claruerit, statim a Iesu bono duce suscipimur, a quo etiam repromissae beatitudinis terram inducimur. |

23

VII.

abest G Tricesimus humanae uitae annus obuoluitur librorum nostrorum uolumine disponendus, in quo quidem rationalia uitae instituta monstranda sunt fluctuantis aetatis ebullitionibus defecata, illum huic mundi conferens tempus, ubi iudicum dominatui dependebat Hebraicus populus. Ibi etenim Annae conceptionalis uiscerum carceratus perenniter torpor partificum perdiderat mercimonium, et sterilitatis neruo catenata natura bonae fecunditatis exul[t]at fermentum, quod et marcidulis coeuntibus uulua folliculis seminum liquores despueret et pulchritudo sterilitatis fuscata nebulo maritalem adfectum in odium uerteret. Instabat etiam ex aduerso sororis aemula creando fecunditas

---

11 *cf.* Deut. 31, 7   20 *sqq.* *cf.* I Sam. 1

---

1 humanis *PR* humana *S* humani *He* similitudine∗ *R* similitudine *S* 2 quidem *RS* tum *P* hominum *S* omnium *PR* 3 ęgiptiacę *S* tenebris *SR* (*ex* tenebras) 4 consideratịone carụerit (*em m. rec.*) *P* 5 aestus *PR* 7 lucida ducatum *S* 8 promissionis *S* terra *SR* (*erasa linea supra* a) 9 optatur *medium* heremi *S* 10 egiptiacum *RS* 13 *subscriptio v. p. 134, 14* 16 rationali *P* (*em m. rec.*) 17 monstrā[d]ṭa *S* 18 illud *S* conferens *part. absol.* 22 exultat *PR* t *del He* occultabat *S* 24 despuere *PR*

H.

et frequentibus conceptrix tumida puerperiis animum tor- *abest G* mentabat adflictae consortis; sed ecce diuina clementia tristitiarum medelatrix interuenit et adflictorum salutare antidotum Deus non cessat adesse propitius. Accipit namque sterilis unam de sacrificiis partem et triplarum portiuncularum munere cumulatam infremuit maestificata sororem, et quamuis maritali animata solatio, inerat tamen ulcerulenta cicatrix zelotipo toxicata cauterio. Posthaec quantum doloris acredo dic|tauerat, sacrario templi pro- *24* strata internis fletibus ac secreto cordis aestuantis affectu caelestis portae assulam tacita clamositate pulsabat. Sed ecce ille indormitabilis medicus, cui non uocis admonitio, sed secretorum debetur inspectio, auris secreta admirabiliter pura, quam non instruit uerbale commercium, quam non latet secretale silentium, penes quem taciturnitas clamoso personat strepitu et conscientia quantumque obscura sit nescit celare secretum, adest sterilitatis aridae fecundator, oculorum lacrimantium desiccator, desideriorum concessor, dans uotum optantium et humilitates subleuans infirmorum. Ecce enim inter tam sacra admirandaque conmercia mulieris petentis et domini concedentis, dum dolens quae desiderat quaerit et dominus desiderata concedit, sacerdos interuenit et inconsideratione praepropera merorem mentis merulentiam credidit mulieris; sed dum scisset quod potandi non erat culpa, sed plorandi fuerat poena, exoptator etiam ipse causae iam factus est inpetratae et quia deus per se loqui noluit, sacerdotis ore quod promiserat confirmauit. Itaque Annae uisceribus incubans uernacula olim sterilitas forinsecus pellitur et fertilitas uuluae domicilium ubi numquam interfuit habitare iubetur. Discit mater esse quod

19 *cf.* Ez. 21, 26

8 zelotypo *RS* 10 $\overset{d}{\text{a}}$fectu (d *suprascr m. rec.*) *P* 11 asulam ω *suprascr* ł clausulā *S* assulam *Plasberg* 12 ille *om P* 16 quantūcūq; *S* 19 obtantium *PR* 20 conmertia (*suprascr* c *m. rec.*) *P* commercia *RS* 21 quae] quod RSP_2 23 memorem *R* 28 uernaculā *S* sterilitas — fertilitas 29 *om S*

H

abest G non nouit, et fecunditas cum sterilem nouum conmercium nundinauit. O fletus concipiens et oratio pariens obsecratione flebili maritante: in templo filium concipit, quod in lecto maritum amplexibus coiens non inuenit. Apparet itaque nihil esse de naturae munere praesumendum, ubi diuinitatis cessat auxilium. Sed ecce qualem supplicantibus
25 dare oportuit dominum prolem, talem natiuitas con|tulit Samuelem; ex templo petitus, de templo conceptus, templo etiam traditur seruiturus; placet Deo moribus, cui ante placuerat nasciturus. Iam enim sacerdos displicebat in filiis et male parcendo suboli non pepercerat sibi; omnis enim qui frequenter indulserit multas culpas adquirit et qui particulae ruenti non suffulcierit, totum quod sanum est secum trahit. O diuina secreta admirandaque iudicia, quae quantum clementia contribulationes dum commodat, non habet modum, tantum dum peccatorum incursu succenditur, percussionis non est remedium; quippe duorum errantium culpa nec arcae testamenti parcitur nec milium innocentum interitus temperatur. Tantane duorum hominum exundauerant scelera, quo et sacra sanctorum contaminationibus incircumcisorum polluenda perducerent et populorum nihil tale peccantium copiositas innumeranda succumberet? Sed diuinitas, sicut in mundi opere laboris non fuit incapandam uniuersitatem efficere, ita nulla detrimenti cura est unius culpae intercidente incursu mundi partem absumere; neque enim ut sibi utilem bonum quaerit aut ⟨*ut*⟩ suis utilitatibus aduersam malitiam punit;

---

10 *cf.* I Sam. 2

---

1 sterile *R* sterilitate *S* conmer$\overset{c}{\text{ṭ}}$ium (*suprascr m. rec.*) *P* commercium *RS* 4 mariti *S* 5 nichil *S* 8 samuhelem *R* P_2 11 soboli *RS* 14 iusticia *S* 15 quae] quia *He; aut constructionem mutavit* contribulationes (*deleto* la) *P* contribuṭiones *RS* 18 archę *S* 20 exundauerat *R* 22 nichil *S* 23 diuinita$\overset{ti}{*}$ *S constructionem mut.* 24 in capandam *PR* in creandam *S* incapabilem? incapiendam? *He* 26 utile *S* 27 ⟨ut⟩ *He*

H. *abest*

sed utique quaerit bonos pro *s*e, punit malos pro se; nam ut euidenti rerum manifestatione consideres, potens est in . . . . malorum finem secundae mortis punitione damnare et bonorum inmerentem exitum perpetuae uitae commoditate ditare. Denique cerne quod quamuis testamentalem arcam ipse captiuitate damnauerit, ultionem tamen nequaquam in contaminatoribus temperauit. Inicit po|dicibus *26* tumentia uulnera, ulc*era* putredinis uirulentia toxicata. Redibetur cum praemio facinus et uictoria aduersariis leta poenale fit scelus. Carent tormentaliter heiulantes quod laeti inuaserant triumfantes et illud quod putabatur corona uictoriae, tormentalis ultio facta est poenae; quaerit remedium, quo iure quod uicerat careat, et tormentum putat, si possideat quod praedarat. Dat dotem suo damno uitulas cum uehiculo, format ex auro et poenam et locum et suae uictoriae cruciatu staurat interitum. Redit arca pereuntibus aduersariis quae perierat cadentibus suis. Qualis in Deo ira quae nec sibi pepercit, qualis uictoria quae *non*nullo ante triumphans de hostibus redit. Cerne itaque secretum Dei iudicium; hic puerilis adfectatur infantia, illic senilis damnatur socordia; hic e somno Heli elicitus nuntius praemandatur et sacerdos promittitur, ille accepto nuntio exanimis ex cathedra propellitur et eius posteritas perenni sacerdotio repu*ls*atur. Huius itaque uniuersos temporis ordines sequi ualde prolixum est. Quid enim memorem tam flexuosam rerum obuolutarum histo-

5 *sqq. cf.* I Sam. 4. 5. 6 21 *sqq. cf.* I Sam. 3

1 pro te ω pro se *h. e. ipsorum causa He* 3 in *om S reliquias esse puto adiectivi* dampnare *RS* 4 inmentem P_1 commoditare P_1 5 uis *om P* 6 archam *S* dāpnauerit *S* 8 ulce *PR* ulcus *S em He an ortum ex* uulnera (ulce *suprascr.*)? 10 carent eo *S* hieiulantes *P* eiulantes *S* 11 triumphantes *RS* coronae *P* 13 p (quod *suprascr.*) uicerẹt (a *suprascr.*) *P* (*m. rec. em*) 14 praedatus fuerat *S* dāpno *S* 15 uitalis P_1 16 archa *RS* 19 nullo *PR* in nullo *S* nnullo *He* 21 đnat̃ (*in marg* dāpnat̃) *S* Heli *dativus aut delendum* 22 illic *S* 24 reputatur *PR* repudiatur *S* repulsatur*? He*

H.

abest G riam, ubi excipit Samson inuincibilem criniti muneris palmam, dum leone fortior, ferro durior, solus etiam milleno hoste superior Dalilae superatus mollescit amplexu. Quos non uirtutum muros libido prosternat, quae Nazareo et diuini muneris comam abscidit et priuatum lumine tenebris exulauit et quibus ante timor fuerat ludibrium reddidit. Omitto et Manue filium diuini nuntii enuntiatione conlatum, quem mater non petitum suscipit, pater obser-
27 uandum ad | monitus expauit, Israel subitum defensorem promeruit, Filisteus etiam interfectorem inuenit. Prosternuntur trecentis milia milium, et discit belli uictoria urceo triumphare, non ferro.

Quid uero haec omnia humanae uitae conpetat statui, demonstremus. Nonne in tricesimo quinto humanae aetatis anno res uertitur? Filiis laboratur; ut nunc quosdam in laetitia parentum natos ut Samuhelem inuenies, nunc etiam ut Ophni et Finees non solum in patris quantum etiam in filiorum detrimento repperies. Ad uero matrimonii ordines — quantas sterilitas damnat et forma conmendat, alias ornat fecunditas, maculat foeditas. In omnibus laudanda est diuina temperies, quod et tristitiae ex parte praebet solatium ne plus consumat et superbiae modum temperat ne plus adsumat.

VIII.

abest H Praeteritus liber iudicum instituta moresque digressus sequentis libelli ordinem peperit, in quo regnorum status cursusque principum gradatim a nobis disponatur necesse
28 est; illic namque solita callositatis duritia cotur|nata Iudea asperatas in proteruitatem ceruices erigit et Deum pro-

1 *sqq. cf.* Iud. 14. 16 7 *cf.* Iud. 13 11 *cf.* Iud. 7 28 *sqq. cf.* I Sam. 8

4 nazareos *R* 5 priuato *RS* 8 obseruandus *PR* 9 subditum *R* 10 philisteus *RS* 13 uitae *om PR* competant *S cf. p. 147, 8* 15 laboratur — ut 16 *om S* 17 ofni *S* 18 reperies S at *RS* 19 quanta *S* dāpnat *S* 28 solitę *S*

H.

uocare in suis malis operibus non desciscit; nam Samuelem adgressa regem sibi postulat adibendum et ab illis *u*manus quaeritur principatus, quibus turpe fuerat ut illis rex fieret Deus. Ergo postquam Samuel sacratus antistes Deo popularem perduxit adfectum — licet nulla sit internuntii indigentia qui abstrusa nouit rimari secreta, tamen ordo exigerat ut sacerdotem Deus instrueret, quo populi adfectum aut sperneret aut impleret. Sed ecce paternorum iumentorum inquisitor oberrans asinas quaerit et regnum inuenit et cui Israelitica fuerat summa uirtutis, pecus quaerendo uilissimum etiam ipse fuerat uilis. Quanto aliud melius praeparabat diuinitas quam quod Saulis laborante*r* quaerebat indignitas. Igitur sacerdotem inquisiturus adgreditur et iumentorum deperditione tristatur. Sed sacerdos non asinarum fugam, sed regni porrigit gratiam. Sperat se patri redditurum quod perdidit et repperit quod pater aliquando nec abuit nec sperauit. Denique cornu illud diuina censura sacratum, in quo et regni enteca ebulliens parturibat et sacerdotale misterium diuinis aestuationibus nuptiabat, pro*f*etam testem foederis allicit et insperato capiti fermentum diadematici germinis inrorauit, et ne sola esset mundana conlatio, ante profetare didicit quam regnauit. Denique indicabat electionem diuinae prouidentiae inormis status et quantum maiestas de regni qualitate succreuerat, tantum proceritas mensura omnibus eminebat. Denique donec diuinae praeceptionis norma serua|ta est, et regni eius maiestas effloruit et *29* uictor de *o*stibus triumfauit. Sed ecce inobedientia, totius

abest L

8 *sqq. cf.* I Sam. 9 18 *sqq.* I Sam. 10

1 desistit *R* samuhelem *PR* 2 adhibendum *RS* humanus *ω* 4 samuhel *PR* 5 produxit *S* 7 qui *R* 10 israhelitica *PR* summa ⟨destinata⟩? *He* uirtus *R* 12 studio Saulis *S* 13 laborante *ω* -ter *Plasberg* indignitas *S* (*ex coni.?*) diuinitas *PR* 17 habuit *RS* 18 cornu *om R* 19 parturiebat *S* mysterium *R* 20 nuntiabat *RS* prophetam *ω* *em He* 22 prophetare *PS* 23 regnare *S* 24 enormis *S* 25 *ex* proceritatis mensuram omnis *eff.* proceritas mensura omnibus *S* 28 hostibus *ω* triumphauit *PS* ecce *om S*

H.

abest H bonitatis nouerca, quae cuncta bonorum operum a mundi principio didicit exstirpare fundamina, sicut in alios, ita etiam Saulis inuida principatum obsedit et sicut primum caelesti regno exulauit diabolum, deinc mundi nouellum suo paradiso Adam efficit peregrinum, postea Faraonis inpetus et Aegyptiacos currus rubriacis debriatos interfecit liquoribus salsaque potionis madefactos crapula infernalia inuitauit ad prandia, [sic] Saul quoque et adipatae gregis laqueatum adfectu et taurorum pinguium muscipulatum adpetitu regno expulit, morte damnauit et quod duplo deterius, Pitonici spiritus consultorem unctum domini supplantauit. Quid etenim opus fuerat parcere regi aduerso? An parcendo clementior uideri poterat Deo? Sed quae sunt ista tua, Deus, secreta misteria, in quibus *u*mana uaccillat ignorando natura. Inimicus erat Agag domino, inimicus etiam et Saul factus fuerat Deo; parcit Saul Agag regi et displicet Deo, parcit Dauid Sauli et complacet; ille regnum ueniam dando perdidit, iste regnum ueniam dando promeruit. Aut in utroque damnanda erat super Deum benignitas aut in utroque placita bonitas. Sed nilominus in Saule praedae adfectus inerat ut seruaret aduersum, et non tantum benigne placere subdito uoluit quantum praedae affectus interfuit; quod in Dauid patientiae bonitas inerat, non regnandi cupiditas [erat]. Denique inspice quod Dauid Deo ultionem parcendo seruabat et Saul Dei ultionem male parcendo contemserat; Saulem enim Deus suae iniuriae elegerat uindicem, et Dauid Deum suae | iniuriae quaerebat ultorem. Ideo ergo unus bene

---

3 *sqq. cf.* I Sam. 15   11 *cf.* I Sam. 28   17 *cf.* I Sam. 24

---

2 extirpare *S*   4 dehinc *S*   5 paradisi *P*   Pharaonis *PS*   6 ęgiptiacos *S*   rubruacis *P* rubrum aquis *R*   7 salsaeque *RS*   8 sic *om PR*   adipati *S*   10 dāpnauit *S*   duplo est *S*   11 fitonici *R* phytonici *S*   spiritu *PR*   consultore *P*   14 mysteria *R*   humana ω   15 uacillat *RS*   domino Agag *S*   16 etiam *om S*   deo fuerat *S*   20 super ω *h. e. quae superat Deum* per *Ho*   21 nihilominus *P* nichilominus *S*   22 subdito placere *R*   24 erat *om PS*   26 contempserat *RS*

H. *abest* ...

parcendo erigitur, alius male parcendo deicitur. Et quid pluribus: Surgit Dauid in regnum sui domini famulus, in principatum pastor uilissimus, patronus fratrum omnium minimus; ammonito pastoralem audaciam, eruta*m* leonum mandibulis praedam; Goliae etiam aerata cassis fundae rotatu stridulo perforata, dotalibus etiam titulis centum Filisteica collata praeputia. Quae tua in is, Deus, admiranda sunt dona; excedunt etiam modum credulitatis quaecumque larga bonitate concesseris. Paruulus leonis fit praedo, nudus uictor exultat armat*o*, pastor triumfat ex genere giganteo, solus centeno coniugem dotat praeputio, seruus sui domini succedit in regno. Quanta in is tua superabundans gratia, domine Deus meus, quantum in is iterum mortalium ex aduerso reluctat occursus. Das indignis quae non debes, non recipis pro praestitis gratiarum actionem quam debes et recipis ab ingratis contumelias magis quas non debes. Erigis ex stercore pauperem, ut sedeat cum principibus; das triumfum in gentibus, das potentatum in ciuibus, et tamen adulter omicidii sociatur scelus. Feruet aduc innocentis cadauer interfectum in proelio et glandula libidin*os*i adulteri alieno grassatur in lecto; tot et tantarum non dicam maritus, sed admissarius coniugum unicum pauperi subripit matrimonium. Nullane animum libidinantis consideratio temperauit, non diuini ordinis augmentus aut praemium, non regale propositum,

2 *sqq. cf.* I Sam. 16. 17   17 *cf.* Psalm. 112, 7 sq.   19 *sqq. cf.* II Sam. 11

4 admonitus *S*   eruta *ω em He*   5 praeda *S*   erat a castris *PR*   funderatato (with o and u written above) (*em m. rec.*) *P*   7 philisteica *SP* (*em m. rec.*)   in *om PR*   his *S*   10 armatus *ω* -to *He*   triumphat *SP* (*em m. rec.*)   11 gyganteo *S*   13 his *S*   superhabundans *S*   14 his *S*   dans *R*   15 non recipis — quam debes 16 *om S*   16 et recipis — quas non debes 17 *om P*   17 pauperem ut sedeat *om PR*   18 triumphum *SP* (*em m. rec.*)   19 adulterio *S*   homicidii *RS*   20 adhuc *RS*   cadaueris *PR*   21 glandina *PR*   libidini *PR* libini *S*   libidinis *Ho*   libidinosi *Plasberg*   22 et *om PR*   25 augmentum *S*

H.

abest H non pluralitas coniugum, non uerecundiae quod maius est turpe fraumentum. Et tamen quanta in is omnibus diuina admiranda clementia, cuius modum nec dicendo explico
31 nec amplexando saturor. No|luit ut iustus peccatum inultum dimittere; nouit ut pius in animam uindicare; admonendo conpellit ad poenitentiam, damnat temporaliter in substantia, ut in perpetuo temperet poenam; excipit in suo coniugio quod alieno ingesserat matrimonio et ubi plus et doloris esset et criminis, filius ultor paterni factus est sceleris; ut sicut seminis titillamento in libidinis exarsit incendium, ita sui seminis timore percussus fugiendo destituit regnum teste sole perpessus quod admiserat aliquando secretus. Sed, Deus meus, quid oc sibi uult tam secreta iterum tui iudicii dispensatio? Cur maculosi criminis suboles successu paterni fruitur regni? Numquidnam oportuerat ut aut Be*t*sabe tam turpissimi sceleris fuscedine maculosa se regñante filio reginam aspiceret aut Salomon adulterinae uuluae contagione turpatus aut aedificandi templi meritum caperet aut sapientiae tensauros indagaret aut paterni regni successor ac potentior fieret? Cuius igitur patris? Alieni concubitus peruasoris, alieni sanguinis effusoris, ubi nulla legitima tori coniugia, nulla iuridica sponsalia, sed mortalis conscripta epistola adulterii fuerat lena et peruasio paranimfa; sed diuinitas fecit quod decuit, gratuitam misericordiam contulit, peccantibus ueniam relaxauit, [et] quia semper bonus est, etiam malis bona concessit. Sed uide quia criminis filius crimen incurrit et adulterinum germen non bono termino con-

4 *sqq. v* II Sam. 12 7 *sqq. v.* II Sam. 16 18 *sqq. v.* I Reg. 2–6

2 turpe fragmentum *S* temperamentum *Ho* diuina est *S* 4 iustus *om P* ut iustus *om R* peccatum ut iustus *S* 5 demittere; noluit *S* 6 dāpnat *S* 7 perpetuāͦ (*em m. rec.*) *P* 9 esset et doloris *S* 10 ut] et *S* 13 hoc *RS* 15 soboles *RS* 16 bersabe *P* bechsabeę *R* bersabee *S em He* 17 maculosā *S* 19 merito *P* thesauros *RS* 20 ac] aut *S* 22 in illa *P* thori *RS* 23 epistula *RS* 24 fugierat (gi *expunx m. rec.*) *P* paranimpha *S* 25 docuit *S* 26 et *om PR* 28 adulterium *R*

H.

summauit. Licet ab isopo usque in cedros Libani disputet, *abest* licet austri reginam suam sapientiam admirantem exspectet, quamuis templum ineffabile construat, spiritibus iubeat, prudentia confluat, iudiciis calleat, diuitiis fulgeat, auro ruti|let, gemmis ardescat, tamen caracteriauit in uita *32* quidquid insitum traxerat de natura et libidinis cauterium genuina feculentiae inustione signatum uitae picturauit in regnum. Factus itaque concubinalis exercitus incubator, matronalis populi adsecutor, adulescentularum gregibus pastor, alienigenarum contra interdictionem amator et quod omnibus deterius est gentilium deorum in senectute iam non prudentissimus, sed inprudens cultor. Quid ultra referam tot regum ruinas, tot criminum scelera, tot transgressionum facinora, ut Acab alienae uineae auarus inuasor *ae*qualem culpae sustinuerit poenale iudicium, et quamuis diuini miraculi oculatus testis extiterit, dum ardentia caeli fulgora et rotatos sacrificii ignes Elias in testimonium uerae deitatis extorsit, denique lucicolum sacerdotum interfectione perpetrata, relegata triennali exilio nubila profetico in momentum iterum redduntur imperio et quidquid arida sterilitate exaustum siccauerat, imber regressus uiridanti germine reuestibat, — et tamen dum tot ac tantis manifestantibus testimoniis doceretur, Iezabelis tamen uirulentae persuasionis nocturna coniugis uenena sorbebat. Sed ecce diuina uindex dextera in idolorum

---

1 *cf.* I Reg. 4, 33 3 *sqq. cf.* I Reg. 6—10 8 *sqq. cf.* I Reg. 11 14 *cf.* I Reg. 21 18 *sqq. cf.* I Reg. 16—18

---

1 ysopo *RS* 3 spectet *S* 4 affluat *S* 5 caracterauit *S* caracterizauit? *He* 6 quicquid *RS* cauterio *S* 7 genuina[q;] *S* uitam *S* 8 utique *S* 9 adolescentularum *RS* 10 alienarum *RS* 13 regnum *P* (*em m. rec.*) 14 achab *S* 15 et qualē *PR* et quale *S em He* 17 fulgura *S* helias *S* 18 lucicolarum *S* 19 trienniali *P* 20 ꝓphico *S* momento *S* 21 quid *R* quicquid *S* exhaustum *S* ymber *R* ⟨sol⟩ siccauerat? *He* 23 achab doceretur *S* iezabel licet *R* zezabelli cet *P* iezebelis (a *superscr.*) *S* 24 coniug. noct. uirul. persuas. uen. *S* 25 diuina *om S*

H.

abest H cultricem reginam inueitur, et porcinis deuorat*a* mandibulis in stabuli sterquilinio dispersa perspicitur.

Ergo quia regum omnium subsequentum facinora libri modum excedunt, ex ac paruarum causarum similitudine quis non umanos actus consideret, quantum et remuneretur bonitas et condempnetur malitia. Illud ergo quilibet efficiat, quod se in utroque percepturum sperat. |

33

IX.

abest I Sequens rerum gestarum ordo expostulat causae tenorem non perdere saeculo nunc usque currente seruatum; nam et ultra excedens quadragena aetas nostrorum uerborum uolumen exspectat, quo suae causae termen conclusum adgaudeat. Oportet ergo nos hoc tempus exponere, quo penes Hebreos Machabaeorum ducum gerebatur excursus. Cernens namque Deus peccatorum perfectam populo oberrante mensuram, dum Gezabel lucorum sacerdotes Deo praeponeret et Manasses mordaces serrae dentes prophetarum corpore cruentaret et templo non deorum quam demonum formas adduceret, furore succensus extorres suo regno propulsat Hebreos, et quo modo exteros deos adorandos optauerant, regnorum quoque externorum exules angulos oberrabant. Namque Nabuzardan coquorum praefectus, quo mage exprobramentum esset pugnae ac dedecus, ut sacer populus magnorum regnorum excelsus coquum pugnantem non posset ferre substratus, — hunc ergo
34 Nabuchodonosor armato praeponens numero | regem Hebreum oculorum decore fraudatum ferroque nexum cum

1 *sq. cf.* II Reg. 9   17 *cf.* II Reg. 21 Ascensio Isaiae ed. Dillmann p. XVI Tert. de pat. 14   22 *sqq.* II Reg. 25 Ierem. 39

1 inuehitur *RS*   deuoratam *ω em He*   2 prospicitur *S*   4 hac *RS*   5 humanos *RS*   12 expectat *R*   terminum *S*   15 perfecta *PR*   16 oberrantem *P* aberrante *Ho*   zezabel *P* iezabel *S*   17 per mordaces *S*   *ex* sereddentes *postea eff.* se re dentes *PR*   18 corpora *S*   et templo — adduceret 19 *in marg al. m. P*   non tam *S*   19 demonē *P*   induceret *S*   21 exterorum *S*   22 nabutzardan (dan *ex* do *eff. m. rec.*) *P*   p̄fect[9] *del. et in marg scr.* p̄fectū *S*   24 quodcum *P* quo*cum *R*   26 hebreorum *S*

H. *abest l*

suo exulat populo, deturpatum templum depraedat, sacrum altare conmaculat, arcam quoque foederum uerendarum tabularum lege sacratam pagano lustramento profanat, uasa quoque aurea, quae, reuerendo pro usu sacrorum effecta, facta sunt merulento barbarorum potu polluta. Sed ecce sacrata dextera consuetum non cessat praerogare solamen; Machabeos namque septem claro genere praesumptos admodum fratres armat ad bellum ostendens ut quod peccator totus cum suo rege facere non poterat populus, hoc paruus Deo fauente perageret numerus. O quam praecelsa sunt tua, Deus, atque stupenda secreta. Peccator populus pugnantem sustentare non potest coquum et regem suum contradet occecandum; ad uero Deo grata gens paruula Machabea totum Nabuchodonosor aduentante pondus non solum reluctando sustentat, quantum et corruente prospere superat, notans persequentem Hebreum, quem antea uelut neglectum despexerat, suo effuso cruore praelatum, quorum regem dudum adduxerat et ferro nexum et oculo perforatum. Cognoscat ex hoc humana natura nec aduerso cedere Deo fautore nec tempestate ut ante monstratum est. Betul*e*am amplam Hebreorum urbem omne uastato terrarum excursu dux Holofernes obsederat et murorum temptans ascendere aggeres armato clausos terrore pressabat. Erat namque ante oculos populorum certa de morte captura et fames exesa conrodens corpora uacua monstrabat ambulantum cadauera. Non fletus

---

7 *sqq. cf.* Machab. I 2 sqq. 21 *sqq. cf.* Iudith. 2 sqq.

---

1 deт̄batū *S* 2 archam *RS* foederis *S* 3 sacratum *PR* ꝑphanat *S* 4 quae *om S* sacrorum *om S* 5 effecta ⟨sunt, profana⟩ facta *He* 12 sustinere *S* 13 contradit *S* contradunt *Ho* obcecandum *RS* at *RS* 14 tantum *S* 15 corruentem *S* 16 *sq. locus corruptus videtur* 18 abduxerat *S* ferrum *R* 20 aduersa *S* factore *S* tempestate *loco dativi* 21 uetulam *PR* Betuliam *S* -leam *He* 22 olofernes *RS* 25 de morte *h. e. mortis* famis *PR* 26 ambulatum *R*

H.

abest I supererat oculo, non humor palato, non succus membro;
35 genua possederat tu|mor, ora conseruerat pallor et gressus catenauerat marcor, quo mortua membra tantum sepulchro fraudata solum loquendo mundanum crederentur habere mercatum. Fames domorum secreta peruaserat, mors portas obsederat, Olofernes agros prataque uastabat. Quam ergo salutem oppressus aut speraret aut peteret, dum mors agro domoque uagabunda regnaret? Sed ecce matronarum decus, casta puella, claustro murorum egressa salutem populo conlatura profertur, uultus decore armata, morum pudore praesumpta, deo conpulsante succensa, Oloferneum caput processerat furatura. Errabat namque totum secura per campum, regem laqueo postulans praefocandum. Quo reperto praebet blandum astuta sermonem, garrula uultum adultero seductorem. Adstat contra, oculorum captura, amor damnosus et mortalem laqueum praeparans uultus. Sed ecce rex potando lassatur, calore torretur, bractatur mero, quo madefacta guttura praebeat ferro. Ecce autem repente dum nulla uox ex aduentu pugnantum, nullus cruor emanat percussorum et tamen pugna nocte confecta est, caput pera gestatum est, matronale tropeum peractum est, regale thorum perfectum est, facta est una puella Hebreorum salus, fuga Persarum, perpetua nunc usque fabula saeculorum. Sed hoc proelio nulla uox ex aduerso pugnantum, nullus cruor emanat percussorum et tamen caput pera gestatur sola nocte adtestante sublatum. Decora namque forma tantum *ex*ce*ll*entum operum fuerat lena, quae caput a corpore segregatum, salutem lugentum ad-

---

1 sucus *RS* 5 famis *P* perseuerat *R* 8 agros *P* 9 uasta *R* 15 seductore *P* contra] coram *S* 16 dampnosus *S* 17 b*ac*aт̃ *S* 19 aduento *P* aduerso? *Plasberg* 21 caput — 22 perfectum est *in infimo marg add m 2 P* tropheum *RS* *ex verbis sequentibus additum mihi videtur:* [nulla uox — caput pera gestatum est] 22 torum *S* 24 proelio *ω quia i abesse iubetur m. 2 eff.* bello *R* 26 adstante *R* *interponendum post* et tamen: ⟨pugna nocte confecta est⟩? 27 scelentum *PR* silentū *S* excellentum *He* 28 ad salutem *S*

II.
tulerat populorum. Hoc quoque non duco transeundum *abest*
quod He|breorum pro salute captorum consolator deus 36
erexerat Mardocheum. Nam Hester ad regnum exoptata
Ebrea, suum populum saluatura, Mardocheum auunculum
elatura, Aman quoque prostratura, obt⟨*emper*⟩at. Sed
quae sunt haec tua, Deus meus, clara admodum pauendaque
secreta. Rex namque apud suam momento deplacatur
consortem et sceptrum extendens conruentem pauen*tem*que
solatur uxorem. At uero Aman pene regno collega et
secretorum autenta repente regem pauet aduersum quem
putabat susurro pro sua uoluntate ludendum. Nam ecce
repente Mardocheus futurae poenae damnatus equo Aman
leuante praefertur: ad uero econtra Aman crucem nocte
praeparat, crucem alburnus exspectat.

X.

Transacto igitur Iudaicae cursu historiae, quem quidem *abest*
continuis decem litteris reseruatis ab orbe condito usque
in hanc aetatem digerendo perduximus, cuius principium
sicut propitia diuinitas operando extitit, ita irata terminum
contulit — ergo gentiles adgressurus historias, quas nunc
a momentaneis garrulitatibus fortuna prosperior subleuat,
nunc irata sup|plantat momento usque in abyssum uergens, 37
si quos successu prospero usque in caelum perduxerat, —
exhinc ergo sumemus initium, quo Iudaici regni perduximus
terminum. Postquam enim Babylonico captiua
Hierusalem successit imperio et alienis deseruiens idolis a
Deo suo fornicata alieno etiam captiua deducta est regno
— pertulit enim sui poenas sceleris et male seminatos

1 *sqq. cf.* Esther 1 sqq.

4 hebrea *RS* 5 obtat *P* optat *RS* obtemperat *He* 6 parendaque *PR* 7 in momento *S* 8 consorte *PR* pauensque *R* pauens *PS em He* 10 regem *om R* 12 dāpnatus *S* 13 leuante *om R* at *RS* 14 exspectet *P* 16 hystorie *R* 20 aggressus *S* hystorias *R* 21 momentanis *PR* 22 abissum *S* 24 quo* *R* quod *P* quoad? *Plasberg* 25 babilonico *S* 26 ierlm *S* 27 deducta est captiua *S*

H.

abest K fructus amarissimos sui comedit erroris —, tamen tam diu Babylonia fermentum suae potentiae tenuit, donec diuini populi templique dominici saporem praedae toxic⟨*at*⟩um degustauit statimque cum propriis abortiuit quicquid ex sacratissima praeda auidior transuorauit. Fuit enim illa Israhelitici uindex sceleris, tamen uae illi qui flagellum eligitur malis; et sicut Hierusalem suas deflet reliquias toto orbe dispersas et nullatenus usque in hodie redituras, ita Babylonia cum alienis etiam suas aborsa est pereundo diuitias. Ea igitur tempestate fortuna quodam a*e*stu turbulentiae grauidata in paruo Macedonum regno clarissimum peperit nefas. Namque Alexander dubia sub opinione Philippi Macedonis filius incerti patris crimine maculatus exsurgit. Quidam enim ferunt, Dictanabo uaporante libidinis, clandestino Olimpiada magico conpressisse figmento, alii quod draconis squamifero fermentante conplexu uirulentum ediderit grauidata puerulum. Sed quid his opus est: ex quo Philippi in hoc negotio uacillauit auctoritas patris, nulla nominum inuentio opus est ad ornandum adulterium genetricis. Habere enim non dicitur uirum cui suppetunt multa nomina maritorum. Hic ergo quam- *38* uis patre tyrannice crudeliterque | regnante ampliatum Macedonum regnum susceperit, tamen ultra mundi terminos aestuans insatiabile imperium protelauit; non contentus in id quod pater crudeli tyrannide peruaserat, sed mundum sibi breuiorem aestimans ultra saeculum aliquid exquirebat. Et primum quidem Babilonicum regnum arripuit mille annorum dominatu fulcitum, tot triumphis ac totius

12 *sqq. cf.* Iul. Valer. I 2—6

1 terroris *P* ∗ erroris (*eraso* t) *R* 2 babilonia *S* 3 toxicum *ω* toxicatum *He cf. p. 34, 3* 4 abortuit *R* quiquid *P* quicquic *R* 5 aluidior *P* 6 isrlitici *S* 7 ierusalem *R* ierlm *S* reflet *PR* 9 babilonia *S* 10 astu *ω em Ho* 11 prauo *R* 13 phylippi *R* 14 fuerunt *P* dictanabū *S* uapore *S* Nectanabum uaporante ⟨ardore⟩ libidinis? *He* 15 olimpiadā *S* magno *S* 20 genitricis *S* 22 tirannice *R* 23 machedonum *P* 24 contemptus *R* 27 babylonicum *R*

H. abest

orbis uictoriis enthecatum. Illuc etenim et Israhelitica confluxerat gloria et Aegyptiaca olim famosa conmigrarat potentia, illuc Spartana, illuc Athenaica atque insuperabilis uirtus deuoluta cesserat Scytica. De quo regno a uicies milies centum octoginta milia tribus proeliis cesa feruntur nec tamen tantae cladis sensit Babilonia detrimentum. Quis ferat haec, domine Deus meus, totius orbis ineffabilis conditor. Deficit supputatio morientum in numero: aerumnae locus *P*artiaco non paruit regno. Si inaestimabile est quod una prouincia perdidit, quis tua, orbis, opera sufficiens enarrabit. Igitur Alexandri rapidos regnandi ad cupiditatem animos tantae inmensitatis multitudo non terruit, sed indubitanter pugnam insperatam arripuit, et insperato uictoriam dubitatam inuenit. Uincit in paruo quibus sufficere non poterat numerando; superat effugatum, sequitur fugitiuum, inuenit uulneratum aureo catenarum ligamento constrictum. Praebet inanem misericordiae sepulturam illo; filias etiam quas sorores . . . . . Iuste quidem ille uitam perdidit, regnum amisit, qui maternum uiolans sacramentum suum se maluit esse uitricum, patrem etiam germanarum; nec puduit illuc partem turpissimam libidinans obicere corporis, unde pri|mum prodierat imago *39*
nascentis. Post haec regni etiam Persici uictoria non contentus, quo totius mundi confluxerat dominatus, qui posset et uniuersas auaritiae saturare uoragines — et nihil ultra post hunc quaereret qui etiam aliquando saturari non posset —, tamen Indicos fines ante cuiquam inaccessos sollicitat et ignotos nostro saeculo fines ardenti

18 *cf.* Oros. III 16, 9

1 enim *RS* isrlitica *S* 2 ęgiptiaca *RS* 4 schithica *R* scytica (h *add m. rec.*) *P* scitica *S* 5 cesa *S* tera *PR* 6 Babylonia *R* 8 morientium in innumero *S* 9 sparciaco *PS* spartiaco *R* Partiaco *He cf. p. 169, 23* 11 regnandi *in marg S* 14 ex insperato *S cf. 155, 21* impugnando*?* in praelio*? Reifferscheid* in paruo *sc. temporis an* numero paruo*? He* 20 uictricum *PR* 21 libidinantis *S* 25 saturitate *R* ut *Reifferscheid* 26 satiari *S* 28 saeculi *R* saeculiṣ (s *del. m. rec.*) *P*

H.

abest K cupiditate penetrat. Et primum quidem feras in aciem belli propositas statuarum aere succenso debilitat et ignitis amplexibus rabidas fugat. Post haec Poro Indico rege captiuo Fasiacas primus inuadit latebras. Illic aurum fastiduit Macedo qui saturari non potuit toto orbe possesso. Dehinc nudos Bragmones, exustos Eoas, Foebeos Passadras, Caucasii montis incolas, Drancas et Uergetas, Hyrcaniae populos, Corasmos et Daas, Ocionitidis quidem Amazonas ut ferus adit, ut inportunus prouocuit, ut praedo peruasit; incognitam quoque saeculis Meroen et ultra Sieneticos uapores Falernis liquoribus ruptuantem inpatiens penetrat; Candacen Aethiopicam, quamuis praeceps, non tamen securus, sollicitat; Atlanteas Niliaci liquoris diffusitrices cataractas intrepidus exspectat. Quid dicam pertemtata Maeotide inertes thirofagos, asperos antropofagos, nudos etiam ictiofagos lacessisse. Solis quoque ac Lunae loquentia nemora regis ipsius interitum praedicantia laboriosus inuestigator accessit. Et quid pluribus: nulla secreta mundi misteria, nulla gens abstrusis terrarum angulis exulata, nulla Oceani semotior insula Atlantei marginis aestu roriflua, quae non Alexandrum aut dominum timuit aut repentinum expauit aut praedonem in-
40 uenit. Quisnam est, domine Deus meus, | hominum tam inconsideratus appetitus. Lassatur peragrando mundus, non erat iam quod humanis ostenderet oculis, et auaritiae

6 *cf.* Iul. Valer. III 10 7 *sqq. cf.* Oros. III 18, 5. 7. 11

1 propositas in aciem belli *S* 3 p*ro (o *eras*) *P* pro *R* rege indico *S* 4 fasciacas *R* phasiacas *S* Prasiacas *Reifferscheid* inuasit *S* illuc *PR* 5 fastidiuit *S* 6 bracmanos *S* Eoos *Reiffersch.* 7 caucasi *S* Euergetas *Reiffersch.* 8 Ocionitidis] Sogdianos . . . que idem? *Reiffersch.* 9 prouocauit *S* 10 sienicos *S* 11 eructuantem *S* 12 candacē *S* 13 athlanteos *R* athlanteas *S* niliacis *PR* 14 expectat *R* spectat *S* pertemptata *R* p̄temptata *S* 15 inhertis *R* thirophagos *S* 16 nudus *P* lotiophagos *R* 17 p̄dicentia (e *ex* a *eff.*) *S* 19 mysteria *R* 20 exuolata *R* exuoluta *S* athlantei *R* 21 *ad* roriflua *suprascr* fuit *ead. m. S* 25 sed *Reiffersch.*

H.

non saturatur affectus. Paruum est uisu quaerenti Alexandro *abest* quod fecisse suffecerat Deo; posset et in caelum ascendere, si aut natura pinnarum concessisset aut semita. Et quia mundum peragrando paruum sibi esse credidit, ideo tribus contentus sepulchri cubitis obdormiit. Discat ergo ex hoc humana natura nihil esse de potentia praesumendum, ex quo mors communiter heres est potentum et pauperum. Uidit enim et Aethiopicas uires et Atlanticas moles et Foebeos ignes et Scythicas glacies. Sed quid profuit omnia inuicta uincere et seruili ueneno succumbere. Huius actus huiusque mortem qui semper mente considerat, moriturum se esse non credat; numquam enim mortis malo terretur qui alieno malo considerato corrigitur.

XI.

Fracto ergo Persico Macedonicoque imperio ecce paruum *abest* adhuc ex increpundiis Roma subrigit uerticem turpi admodum criminosoque mancipata principio. Nam Rea geminorum mater, ex opere concors cum nomine, quae quidem |
non ex Marte deo compressa peperit — quamuis etsi Mars *41*
esset, deus esse non posset —, tamen consueuerat uana semper paganorum antiquitas procreatos ex fornice deorum natos adscribere, quo meretricum crimina diuina uestirent iniuria: uere marmorea atque insensata diuinitas, quae sua addictione uniuersas uestiret criminum causas. Tamen quorum principatum Romanus ordo tripudiat et ad dedecus potius suae natiuitatis etiam historia currente scribere quoque non cessat, criminosa matre editi, criminosa nutrice producti, criminosae etiam uitae operibus non destiterunt frui.

18 *cf.* Oros. VI 1, 14

1 effectus *P* 3 pennarum *RS* semitam *S* pinnarum ⟨usum⟩ concessisset aut semitam? *He* 6 nichil *S* 8 uicit *O. Jahn mus. Rh. XXIII 140* ęthyopicas *S* et *om PR* athlanticas *RS* 9 phebeos *S* sciticas *R* scyticas *S* 10 in uita *S* 13 corrigit *R* 15 ergo] $\overset{i}{g}$ *S* 16 uertice *PR* 17 mancipataque *R* 18 ex *PR* est *S* 19 si *om R* 22 asscribere *S* 25 principatu∗ *R* principatu *S* 26 hystoria *R*

H.

abest *L* Denique ne a facinore coeptum primordium facinorosum caruisset augmentum, fraterno sanguine murorum prima rubuere fundamina, ut fratricidii cruore sancita magnificae urbis uerecundentur principia. Ecce etiam sacrarium criminibus uindicandis construitur, et ubi iustitia sanctitasque exerceri debuerat, inde facinorum nefanda purgantur. Fit exercitus criminum fructus et impunita iniquitas fit senatus; et ne disparia suae uitae sortirentur conubia, turpatis matrimoniis rapina facta est paranimfa. Quod in huiuscemodi nuptiis esse poterat gaudium: maeret sponsa quod rapitur, socer aestuat quod praedatur, socrus ingemit quod orbatur, et ne etiam in raptore quodpiam existeret gaudium, necdum est securus sponsus ne pugnando fiat diuortium. Quid post haec referam natos Brutum inbrute necantem, externi matrimonii Tarquinium corruptorem, ubi ferrum matrona testem sui adhibuit criminis et quia uiuere diffamata non poterat, ante in se nefas quam in conmissoris
42 sanguine | uindicauit. Omitto Fabium Metenniae interfectorem potius quam maritum, qui paruo contactam mero coniugem trucidat et resignatae ynotece parricidanti cruore sacrificat. Quid referam Curtium offam uoraginis et terrenae abruptionis; hiatum quid profuit saturasse armati incitamento decoris: nunquam terra sarciret quod ruperat, dum tamen uanus non omitteret quod uiuebat. Exurit Mucius inefficaciter dexteram et quia praeferri inaniter concupit, curtatus brachio inaniter uixit: quam fatua

18 *cf.* Plin. nat. hist. XIV, 13 Val. Max. VI 3, 9

1 facinoroso *S* 2 augmento *S* 3 $\overset{\text{ut}}{\&}$ *S* 7 exercitiis *vel* exercitus *ω* exercitiis crim. fruct. ⟨magistratus⟩? *He* 8 turbatis *S* 9 paranimpha *RS* 12 exsisteret *P* 13 diuortiis *PR* 14 [in]brute? *He* 16 adhibuit testem sui *S* 18 fauium *P* fauum *R* met tennię *R* metemnię *S* 20 resignat eynotece *P* resignat eynotete *R* resignaternoce *S em He* ob resignatam oenothecam *Reiffersch.* 22 saturitasse *R* 23 sarcire *R* 24 amitteret *S* 26 cupit *m. 2 add* con *P*

H.

uanitas sacrificat uanae famae miseri sui corporis poena *abest* et ut nomine tantum opinatus existeret, membrorum facta est turpata ruina. Quid referam Cannense interitum terno modio digitorum exuuiis diffamatum, dum Carthago Romanis potentatibus utitur et Cremera senatoriae mortis diffusionibus augmentatur, quid urbis inruptum anserinae uocis indicio erutum, quid Marianae pestis scidium ciuico sanguine satiatum. Feruet Pompeiana uictoria Mitridatis toxico, concursu piratico, Tigrane maerente Armenico, Pontico etiam Uiridomaro tristante captiuo. Primus igitur et Iudaicas opes praedo peruasit et dominici sacrarii ornamenta Romanis usibus subdidit. Quid referam Scipioneas Punici triumphi uictorias, dum opima Cartaginis antiquaque potentia sibi pugnando periit, Romae pugnanti proficit — Roma enim ante exhausta uincendo recuperauit quod perdidit, at uero Carthago ante uictrix nunc exusta et quod rapuit reddidit et quod habuit perdidit —, quid Corinthicae maiestates uictoriae, quid Cimbricas mortes, Teutonicas rabies; et ne omnia prosequar: creuit Roma semper suo studens dispendio et dum si|bi parcere non *43* nouit, domina effecta est mundo. Quantum Romano sanguine satiatus est Uiriatus, aspersus est Poenus; omitto nefas Partiacum, aurata morte principem condemnatum, ubi auaritia quod iniusto uoto quaesierat iusta poena repperit et cupiditas dum concupitis fruitur *bib*endo non uixit, — nouum, fateor, Persarum iudicium, ut cupiditas dum ex id quod desiderat fieret saturata, ipsa sibi saturitas facta est poena. Quid Caesar, qui fatigato tot triumphis succedentibus mundo ipse tantum indefatigatus

23 *cf.* Plin. nat. hist. XXXIII 48 Serv. ad Verg. Aen. VII 606

1 fama miseris *P* 2 opimatus *Reiffersch.* 3 cannesę *suprascr:* caudinę *S* 4 exubiis *RP* (*m. 2 add* s *supra* u) cartago *S* 6 diffinitionibus *S* defunctionibus *Reiffersch.* 7 discidium *S* ciuili *S* 9 pyratico *S* 15 profecit *S* 16 cartago *R* kartago *S* exhausta *S* 18 corinticę *R* corintycę *S* cymbicas *S* 19 theuthonicas *P* 21 mundi *S* 23 condempnatum *RS* 25 uiuendo *ω* bibendo *Reiffersch.* 27 ex eo quod *S*

H.

abest L ciuico sanguini non pepercit, quia iam exterum quem funderet non inuenit, paruum credens, si dimidio mundo regnasset, nisi etiam totum genero interfecto peruaderet. Romanum ergo imperium suo exteroque sanguine enutritum, cuius semper iniuriis aut dandis uacuat aut accipiendis [non uacuit], creuitque semper alieno damno aut suo potius detrimento.

XII.

abest M Noua saeculi aetas interuenit nostris libellis desiderabiliter exoptanda, cuius aduentu radiante lustrati, suauia Christi nascentis crepundia libro currente narrentur necesse
44 est, quippe ex quo et lux refulsit in tenebris, glo|ria in excelsis, pax in celis et letitia exorta est iustis. Ecce oc ut angelus edicit, pastor audit, Chaldeus agnouit, Erodes expauit. Quid ergo cessas, lingua? Erisne tacita tui conditoris in aduentu perducta? Quo reatu teneberis, si uociferantibus angelis tu tacebis? Ecce igitur descendit ros uerbiale coruscans in negotio, latens in uerbo. Pulsat auditos uirgineos caelestis coniugii disponsator, ubi naufragia non passurus est pudor. Indicit nuptias in quibus nec diuinitas patris polluitur nec genetricis integritas uiolatur; fit aure casta conceptus, fit plenitudo uteri et nullus est pondus; et sic intacto pudoris sigillo prosilit partus. Sed ecce quid in hac desponsatione sacer pro-

11 *sqq. cf.* Luc. 2 12 *sq. cf.* Luc. 19, 38 18 *sqq. cf.* Luc. 1, 26 sqq.

1 ciuili *S* sanguine *R* 4 enutritum est *S* cui *RS* cuiu (*al. m. add* s) *P* quia *Reiffersch.* 5 uacuat (*suprascr* i *m. rec.*) *P* uacuit *R* uacauit *S* 6 non uacuit *PR om S ut schol. ad* uacuat *additum del He* dāpno *S* 10 exobtanda *P* 11 narrentur *pro* narremus *quia* m *abesse iubetur* 13 celis] terris *S* oc ut *S* ocu ut *R* $\overset{o}{c}$u ut *P* 14 cahldeus *P* herodes *RS* 18 ros uerbialis *S* ros uere uitale? *He* 19 auditus *S* dispensator *R* d$\overset{e}{i}$sp$\overset{o}{e}$nsator *S* 20 indicat *S* 21 genitricis *S* 23 nullū *S* 24 desp$\overset{o}{e}$nsatione *S* sacra pronuba *S*

H.

nubus edicat, agnoscatur. 'Aue' inquit 'gratia plena', et *abest M* illud quod sequitur. Fateor, tractans hoc ipsud obstipui, in desponsationibus suis quos ordines habeant caeli. Ecce ut uideo, nulla adhuc petendi fit enarratio, nulla de uocabulo sponsi cognitio, nulla de dotis quantitate conlatio: et gratiae fructu grauidata est uirgo. Sed ecce dotis celsitudo nuper edicitur et desponsator qui fuerit declaratur. Dicit angelus: 'Spiritus sanctus superueniet in te': ecce significatio certa uocabuli. At uero: 'Regni eius non erit finis': quae erit ultra dos ab hac dote superior, regnandi perennitate concessa. Post haec radiata in nostro saeculo diuina nituere crepuscula; exulat de nostris sensibus quidquid tenebrosa fuscedine caligabat; recedit tristitia, fugatur angustia, ne consisteret regis procedentis in uia. O gratus et purus aduentus; si ut rex descenderet, fortior regibus appareret, si ut deus Iudeis claresceret, si ut ineffabilis sapientia | scribas Fariseosque conpungeret; sed ut lenis *45* pastoribus apparuit, ut caelestis Caldeis inluxit, ut non superbus piscatores instruxit. Accessit egrotantibus diuinae salutis potentia et stupenda in saeculo radiata sunt opera. Denique nuptialis aqua uinolentis ruboribus debriatur; Tiberiadis unda pedestri Petro fit durior strata, discit terra parturire oculos praegnante saliua, discit fons sanguineus christificae uestis adtactu perenni constrictus gelare catena, adulterae uenia terrae conscribitur, leprae sordicula uerbo purgatur, latronis corona de cruciatu conquiritur. Et quid pluribus: suis cadauera pedibus gradiuntur, suis egrotis lectuli deportantur; praestat Petro piscis pecunias, cui nulla substantia, et hic in prandiis decoctus crescere

1 Luc. 1 28 ('*Maria*' *et* 'do*minus* tecu*m*' *omittenda erant*) 8 Luc. 1, 35 9 Luc. 1, 33 21 *cf.* Ioann. 2 22 *cf.* Matth. 14, 25 sqq. 23 *cf.* Ioann. 9, 6 Matth. 9, 20 25 *cf.* Ioann. 8, 8 Matth. 8, 2 26 *cf.* Matth. 27, 38 27 *sq. cf.* Luc. 7, 11 Ioann. 5, 9 Matth. 17, 27

2 ipsū obstupui *S* 5 totis *P* 7 desposator (n *add m 2*) *P* despͦensator *S* 8 superueniat *P* 12 exultat *P* quicquid *RS* 17 phariseosque *RS* sed ut et *P* 18 chaldeis *RS* 21 *a* ruboribus debriatur *denuo incipit T* 28 egrotas *P*

H.

abest M discit, ubi nulla est uita. Uerbo expulsa egritudo discedit; uerbo reuocita salus adcurrit; uerbo uertigo tranquillata languescit, uerbo fluctuans unda liquescit; et ne plura persequar, non licuit naturae non esse quod ille uoluit, non reluctauit natura non posse quod iussit. Post haec uero ut plenitudo Iudaici exitus celerior fieret, liuor de bonitate conquiritur et quia cecitas claritate refulserat, conlator lucis ab aduersariis inuidetur: uere tenebrae patronus, qui in suo figulo non dubitauit scelus. Flagellatur perpetua uirtus, uniuersalis conspuitur salus et crucis patibulo suspenditur Deus. Quis haec aut dicere auderet aut dicentibus crederet, quod Iudea tot periculis eruta, tot proeliis uindicata, tot beneficiis inlustrata haec suo deo facere poterat. Sed qualiter Iudeus adoptatus filius
46 caderet et gentilis adoptiuus | filius surrexisset, nisi quia tot beneficiis ingratus ille populus extitit et iste nullo praeeunte obsequio gratuita gratia consecutus euasit.

XIII.

abest N Oportuerat quidem ut temporum ordo dictabat Caesarum actus uitasque describere; sed quia illos siue Deo siue apostolis turpe fuit praeficere, postremo ergo loco quae praetermisimus postmodum edicemus. Igitur postquam Iudea salutis remedium patibulo crucis adfixit et mortis medellam quam habere magis debuerat caruit, a Deo suo exulata proicitur et eius loco pereger filius adoptatur. Statim itaque fidei doctores apostolos dirigit et sacrati spiritus flammeo coruscos adtactu uerbi caelestis praedicatores statuit et baptismatis dilutores elegit. Statim

9 *sqq. cf.* Matth. 27 26 *sqq. cf.* act. apost. 2 Matth. 28, 19

1 discit] discedit *P* 2 reuocata *ST* 4 prosequar *ST* 6 fuerit *P* 7 fulserat *S* 14 poĩt *T* posset *S* adoptatus iudeus *R* 15 surgeret *S* qui P_1 16 iste] ille *S* 17 gratuitam gr̄am ꝯseq[u]t[9] *S* 21 p̄dicere *S* 24 medelam *RT* (m *del. m. 2*) medela *S* 25 peregre *RT* pegrin[9] *S* 27 sac[1] *S* choruscos *PS* 28 delutores *T*

H.

ergo caelesti horreo fruges certatim segregatis paleis suc- *abest N* cessere; spargitur sectura cum lacrimis et pressurae ⟨*cum*⟩ gaudio colligitur messis. Mittitur retia, retrahitur perfecta captura omisso maris liquore salsissimo, de qua Christus et exucatas peccato assas epulas comedat et mellis fauo admixtas caelesti adparatu suscipiat. Uide igitur quod et ad dexteram par|tem retia captura iactatur *47* et certissima co*m*putatio trahitur qu*ia* decem legis praecepta subeat et septem spiritus perfecta uita possideat, quae quidem summa multiplicata septimo decimo colligitur ductu. Pastor Petrus, cui quidem et celestis portae clauis traditur et grex ouium ad pascua deduci iubetur, qui duplum accipit thesaurum, quo saeculum adcuret egrotum adhibito chrismatis oleo et sacrificii mero, super petram stabilem firmat ecclesiam, et porta mortis destruetur per eam. Ligat caelo quod uelit, soluet terris quod iusserit. Praeceptum hoc quod gratus Christi amicus accepit: portat et ipse piissimus pastor ouem humeris perditam et ex lupatis morsibus eripit fugitiuam.

Rapitur ad apostolatum dum calcitrat Paulus et licet reluctet, percutitur beatissima cecitate uisurus; cadit ex oculis albigata lippido et efferata seueritas fit pacifica persuasio. Quam grata medici largitas, dum solo imperio et squamea cecitas pellitur et cordis acerbitas dulcoratur.

---

3 *cf.* Luc. 5   9 *cf.* apocal. Io. 5, 6 Oros. apol. 16, 7   11 *sqq.* *cf.* Matth. 16, 18 *sqq.*   18 *cf.* Luc. 15, 4 sqq. Ioann. 21, 16   20 *sqq.* *cf.* act. apost. 9

---

1 succrescere *RTS*   2 sectura *om S*   cum *He*   3 mittūt̃ *T*   retiam *PR*   rete in mare *S*   retrait̃ *T*   trahitur *S*   5 exucatus *R*   exucatur *T*   exsucatas *S*   6 suscipiat — captura 7 *in infimo marg m. 2 P*   7 rete in captura *S*   recię captura *T*   8 c̄opputatio (*suprascr* su *alia m*) *P*   supputatio *ω*   comp- *He*   quae *ω*   quia *He*   9 semptem sp̄s *PRT*   sptem sp̄s *S*   10 multiplicato *PRT*   11 celesti *PR*   12 rex obuium *P*   14 crismatis *ST*   super *P*   supra *ω*   15 destruitur *S*   16 soluit *ST*   18 piissimis *ST*   humeris ouem *S*   19 lupinis *S*   21 reluctet̃ *T*   22 albicata *S*   lippitudọ? *He*

H.

abest N Fit ouis, magis ouicula lupus rapax et ubi exultauit malitia, superexuberat gratia et quos acceptis epistulis cruciaturus exquirit, illos exhortatoriis postmodum epistulis docuit. Uecte fullo deicit Iacobum et quamuis pro populo iam percussus orauerit, sic pro praestitis aduersa suscepit: uere fullo Iudeus apud quem totius sordiculae resederat cumulus. Credit Philippo Aethiopicus spado et purgatus baptismate cursu garrulior repedat prospero. Illuc credulitatis ac fidei gratiam portat, ubi praedicatio pro ex-
48 tre|mitate orbis peruolare difficilius poterat. Petrus apud urbem deuoluitur et magus uolucer caelo iam proximus sola prece iactatur, et licet semel sepiusque figuraliter resurrexerit, uero mortis occursu ultra iam perpetuiter perit. Dorcas mortua redditur uiduis et misericordia resurrectio efficitur mortis. Patefact*a* carceris claustrorum ligatura disrumpitur et Petrus Herodis Iudeorumque de exspectaculo liberatur. Sapphira cum uiro promissam subripit partem et quia totum dare despexit, se ipsam quae furto uti poterat perdidit. Uas Petrus refertum e caelo sibi delatum aspectat uarias saeculorum apostolo praebiturum delicias dumque Iudeis prohibita scelus esse putat si comedat, audit totum catholico purgatum esse quidquid Dei largitas gratialiter praerogaret. Christus igitur purgat semper epulas suis qui etiam corda lauacro purgauit baptismatis. Porrecta Petri dextera claudus recto gressu

4 *cf.* Euseb. h. e. II 23 7 *cf.* act. apost. 8, 26 sqq. 14 *cf.* ibidem 9, 36 15 *cf.* ibidem 5, 19 sqq. 17 *cf.* ibidem 5 19 *cf.* ibidem 11, 5 sqq. 25 *cf.* ibidem 3

1 ouis *T om ω* 2 superexuberauit et *T* epistolis *RST* 3 cruciaturos *PTR* (*em m. rec*) et hortatoriis *R* epistolis *RST* 6 Ue *S* 7 pada *P* 13 occasu *Ho* ultro *R* perpetue *ex* perpetuiter *al. m. T* 15 patefacto *ω* -ta *He* carcere *ST* patefacto carceris claustro ⟨cru⟩rum? *He* 16 dirumpitur *S* de Herodis iudeorumq; spectaculo *S* 17 saphyra *R* saphira *ST* uiro *om S* 18 parte *P* qui *PR* totam *S* despex̄ dare *T* ipsam *ex* ipsum *T* 20 praebiturus *PR* p̄bituras *T* 22 quicquid *RST* 23 p̄rogarit *S* 24 purgauit] purgabit *RT* purgat *S*

H.

firmatur et qui solo quo sederat ex pueritia religatus *abest N* fuerat loco iam aetate prouectus gressu pererrare didicit libero. Quo Iudeus ex liuore miraculi zeli toxico sufflammatur et qui gratias Deo proferre debuit, amum liuoris potius deuorauit. Expetitur Paulus ad mortem dum Apollo futurorum praedicator perderet deitatem, et quia apostolos clamoribus sectabatur spiritus, ut recedat praecipitur. Fariseus cum Saduceo committitur et Paulus e medio turbore subtrahitur, dum Saduceus resurgere mortuos dubitat et Phariseus dubitata certus adseuerat; illic igitur apostolus libertatem repperit, ubi iurgium auditoribus praero|gauit. Tradit sors Mathiae apostolatus officium, *49* et traditio Iudae porrigit laqueum. Taddeus Abgaro podagrici morbi medellator praemittitur et sicut dudum epistula Christi promiserat, ita maerorum salus suffragata gaudebat; discedit ueteratus medullis regalibus dolor et salus quae olim puero fugata repudium dederat ad gratiam iterum perducta cum uiro ludebat. Circa horam tertiam adgregatis apostolis promissio dirigitur saluatoris et flammato fulgore spiritalis gratia distribuitur. Labiis loquebatur apostolis quidquid dictabat spiritus, et audiebat quod scierat Medus, Elamites et Persus. Sed a quibusdam mera putabatur ebrietas et erat mira potius tributa maiestas. |

---

5 *sqq. cf.* act. ap. 17, 16 sqq. 23, 6 sqq. 12 *sq. cf.* Matth. 27, 5 act. ap. 1, 15 sqq. 13 *sqq. cf.* Euseb. h. e. I 13 18 *sqq. cf.* act. ap 2

---

2 pererare *P* perare *RT* 3 quod *PR* 4 đo gras *T* ^{h}amum *S* 5 potius *om S* 6 proderet *S* quia] qui? *He* 7 recedebat *T* 8 Phariseus *RST* paullus *T* 9 trahitur (*al. m. add* sub) *P* substrahitur *R* mortuos resurgere *S* 10 illuc *R* 11 libertatem apostolus *S* 13 thad theus *P* 14 medelator *RST* promittitur *S* 15 epistola *RST* 20 loqueba*tur *T* (*eraso* b) loquitur apostolus *S* 21 quicquid *RST* 22 sed et quibusdā *T*

H. *50*

XIV.

abest O Nunc etiam Caesarum uitas instituam et principum atque augustae magnitudinis ste*m*mata libris currentibus edicamus necesse est. Primus igitur Caesar, unde et imperiale cepit initium, uniuersae terrae detinuit principatum; suffragabatur etenim huius felicitati diuina natiuitas, cui etiam uniuersas inuincibiles uincere licuit causas. Qualiter enim ab huius imperiis libera existeret uniuersitas, sub cuius regnum nasci dignata est deitas. Primus namque uniuersae terrae limites imperiali maiestate subiecit, Britannicas ultra mare Atlanticum sitas insulas mira felicitate repressit, Actiacae pugnae certamine triumphans exstitit atque Aegyptiacam superatam reginam lactandas praebere mammas serpentibus persuasit. Dictaturam perpetuam sellamque auream primus in urbem aut habuit aut inuenit. Iani belligeri limina perenni securus clusura damnauit. Ultra Indicas latebras suae magnitudinis imperium duxit. Et ne quippiam reliquum remansisset, mundum sicut marinis terminatur amfractibus describendum censendumque mandauit. Haec sunt tua Deus secreta misteria, haec sacrae natiuitatis munera sempiterna; neque enim decebat illum regnandi habere participem, quem in tua natiuitate
51 decreueras regem, ut Deus principium Ce|sari et Cesar principium fieret mundi.

Denique ut haec clarius manifestasset diuinitas, inspice quid deinceps sequitur. Uidesne eneruatum in aliis ultra imperium et lasciuienti desidia in sequentibus deinceps

---

2 ẹtiam *P* (*expunx m. rec.*) iam ω 3 stemata ω 5 sumpsit *S* coepit ω obtinuit *T* 6 enim *ST* 8 liberata *T* 9 huius *RT* regimi *T* regno *S* 10 maiestati *S* 11 athlanticum *RT* Gallicum *S* 12 certamine *om S* triumphator *S* 13 extitit *RST* aegiptiacam *R* egiptiacam *S* superata regina *PR* 15 urbe *S* 16 clausura *ST* dampnauit *ST* 17 sui magnitudinem imperii *S* 19 anfractibus *S* fractibus *T* 23 cesaris ST_2 25 manifestaret *S* *post* diuin. *lac. signat Reiffersch.*

H.

putrefactum? Da Calligulam aureis piscantem retibus *abest O* funibusque purpureis; da Caesareanae turpitudinem stirpis, ubi ille madidus princeps, entheca sceleris, qui uirum quem male acceperat perdidit [et] mulierem quam iuste meruerat sumsit, regnum criminibus maculauit, et quid turpius aut *u*ell*e*t aut faceret, nisi ut grauidata ranunculis uiscera turgescenti dissilientia rugitu intestinis etiam crepitantibus — nihil amplius quam perennem saeculis fabulam peperit criminis. Exhinc iam luxu perfracta uirtus relanguit rigidaue seueritas deliciis accedentibus tepefacta migrauit. Tamen nequaquam in cunctis A*u*gust*i*s huiusque cladis tabes inrepsit. Fuere igitur uarii quibus et uirtus interrita inerat et animi cura uigilanti cautella refer*ue*rat. Nam Uespasianus Iudaicae uindex nequitiae, quem suae Christus iniuriae elegerat uindicem, ipse Israheliticam cladem finem usque perduxit et nequaquam iam ultra de captiuitatis ergastulum redituram perenni exulatu damnauit. Hic itaque Hebream aduersus Deum calcitrantem nequitiam execrandae famis exitu terminans illam usque miserabilitatem perduxit, ut lacteis dependentem uberibus natum ieiunae matris faceret prandium et quae insensibilis suis catulis nequaquam ingerit fera, illud mater in suis uisceribus faceret efferata. Quae sunt ista, Deus meus, te irascente permissa bellica crimina, ut fames naturae federa uinceret et mater de suis uisceribus ieiuna pranderet. Sed

1 *cf.* Oros. VII 7, 3 14 *sqq. cf.* Oros. VII 9 20 *sqq. cf.* Ioseph. b. I. VI 3, 4

1 da] de *RT* calliculis (i *extr. ex* a, s *in ras.*) *T* caligulam *S* 2 cesariane *RS* turpitudine *PRT* 4 et *om PST* quam] quia *S* 5 sumpsit *RST* 6 bellat *PRT* (*supra* lat *al. m. add* re) bellati^{9} (*om* aut) *S* uellet *Reiffersch.* 7 *inde a* dissilientia *desunt omnia in S* 8 pepererint *Reiffersch.* 10 delicias *P* 11 angustiis ω Augustis *Eussner Philolog. XLVI 249* 13 cautela *RT* reuerberat *P* feruebat ω referuerat *Plasberg* 15 isrlitīcā *T* 16 cladem finem *om T* de *seclusit Reiffersch.* 17 ergastulis *T* (*postea corr* -lo) reditura *P* dampnauit *T* 21 quod *Sittl annal. Bursian. LV (1888) 242 perperam* 22 illa *Ho Reiffersch.* 24 *sq.* uinceret fędera *T*

H.

abest O iusta haec diuinitatis in rebellibus fuerat pena. Quam enim Iudea patientiam haberet in filiis, quae suam salutem usque ad patibulum perduxerat crucis; et quae carnem filii Dei accipere spreuit, sui carnes filii suis epulis praeparauit. C*er*ne enim quia quinque panibus saturata quinque milia ante deriserat et nunc — tantum uitae reliquum — filii carnes esuriens praelambebat. Primum etiam Iudaicus princeps dum Christum quaerit infantes interimit, ast hic secundus dum Christum ulciscitur parentum mandibulis infantes addixit. Quid referam Aureliani in Deum tumentem inuidiam unius miraculi effectibus delinitam. Namque dum miles ......, densatur aer, crassescunt nebulae, ignis ipse etiam, si credi fas est, aquas didicit parturire. Perdit ignis naturam in imbrem migratus, desudat humectus in radiis Febus, et ut diuinitas imperauit, flamma etiam pluere didicit atque in suis incendiis guttas habere se repentinas expauit. Discat itaque pagana duritia quia nec elementis licet suam uindicare naturam, quam Christianus tenet in suum uelle captiuam. Denique una pluuiae unda et arida sitientum ieiunia et pagani persequentis humidata est flamma. Iam enim aduersus Christianam fidem sacra ediderat, penas infixerat et cruciatus martyrum decretis publicis titularat. Quas tua pluuia, Deus, imbre fac*ul*as extinxit, et una eademque sententia imperialis censura infringitur, militaris ariditas saturatur. Quid referam placidum Neruam felicemque

---

5 *cf.* Matth. 14, 19 sqq. 10 *sqq. cf.* Oros. VII 7 sqq.

---

1 iuxta *R* 4 filiis suis *PT* 5 carne *PR* carnē *T em He* sine carne *Reiffersch.* 6 en nunc *Reiffersch.* 7 reliqui *P* 12 dillinitam *P* 12 *verba:* densatur aer — et arida sitientum 20 *hoc loco omissa leguntur post* praetermittam necesse est 179, 3; *transposuit et lac. signavit Reiffersch. lacuna sic fere expleri potest:* ⟨ieiunia queritur⟩ 15 mutatus *T* nigratus *Reiffersch.* 20 sicientē *T* 22 sacra edicta ediderat *Reiffersch.* 24 ymbre *T* irae *Reiffersch.* factas *ω* faculas *Reiffersch.* faclas *Sittl annal. Bursian. LV (1888) 242* extincxit *RT* 26 neruum *P*

H. *abest O*

Traianum et primum Christianis meritis Augustalia insignia iungentem geminum Philippum. Praetermittam necesse est Iuliani tirannicam rabiem in Dei ecclesias tempestiuis incursibus fluctuantem, dum Iudeis iam recuperandi templi facultas tribuitur et simulacrum Ueneris templis asciscendum adfertur. Sed et Iudeis flamma uibratis crispata uerticibus cementa muris adlata disparsit et uestibus crucis caracteriaca signacula figurauit; Ueneris etiam transitum Babylae martyris praesentia interdixit. Ualentinianus militare cingulum spernit et imperii diadematis munus excipit.

---

1 *sq. cf.* Oros. VII 20 6 *sqq. cf.* Cassiodor. hist. trip. VI 43 9 *cf.* Cassiodor. hist. trip. VI 31 10 *cf.* Oros. VII 32

---

2 filippum *P* 3 est et *Reifersch. distinguens ante* et *v. 1* tyrannicam *T* thirannicam *P* 5 Uen. templi *T* 9 babile *R T* martyres *R* martiris *T* 11 Flauii (Fauii *R*) Claudii Gordiani Fulgentii uiri clarissimi *subscript in P ante. in R post verba:* quartus decimus liber absque O explicit. incipit quintus decimus absque P *subscriptione caret T*

S. FULGENTII EPISCOPI SUPER THEBAIDEN

Poetarum inuestigabilem prudentiam ingeniique eorum uenam inmarcescibilem non sine grandi ammiratione retracto, qui sub blanditorio poeticae fictionis tegumento moralium seriem institutionum utiliter inseruerunt. Cum enim teste Horatio 'aut prodesse uo*lunt* aut delectare poetae aut simul et iocu*nda* et idonea dicere *u*itae', non magis litterali sensu *aut* historiali facilitate hilares reperiuntur et io*cun*di quam mistica expositione figurarum moribus humanae uitae aedificandis utiles et idonei. Quam ob rem, 'si parua licet componere magnis', non incommune carmina poetarum nuci comparabilia uidentur; in nuce enim duo sunt, testa et nucleus, sic in carminibus poeticis duo, sensus litteralis et misticus; latet nucleus sub testa: latet sub sensu litterali mistica intelligentia; ut habeas nucleum, frangenda est testa: ut figurae pateant, quatienda est littera; testa insipida est, nucleus saporem gustandi reddit: similiter non littera, sed figura palato intelligentiae sapit. Diligit puer nucem integram ad ludum,

---

7 *sq.* Hor. ep. ad Pis. 333 sq.   12 Verg. georg. IV 176

P = cod. Parisin. 3012 *Pr sec. Rossb. Pg sec. Gunderm.*

1 SCI FVLGENCII EPI SVP ThEBAIDEN *P*   3 eorum] *deest Pg* eor *incert Pr suppl Ro*   7 uol ··· *P suppl Ro* uelint? *He*   8 *et* 10 *litteras detritas suppl Ro*   9 litteralis *Pg* ··· *P* aut *He*   10 et *incert Pr*   12 n̄ incō|mune *Pr* non commune *Pg Gu* non incommode? *Plasberg*   19 gustanti? *He*

sapiens autem et adultus frangit ad gustum; similiter si puer es, habes sensum litteralem integrum nullaque subtili expositione pressum in quo oblecteris, si adultus es, frangenda est littera et nucleus litterae eliciendus, cuius gustu reficiaris. His itaque aliisque pluribus modis tam Grecorum quam Latinorum poemata possunt commendabilia probari, quorum summa *era*t intentio ut nullos aut simplices aut peritos . . . . t utilitatis immunes relinquerent. Inter quos *et Pa*pinius *S*urculus mirae strenuitatis uir *eminen*tissime claruit qui Uirgi*l*ianae Eneidis fidus e*mul*ator Tebaiden scribere adgressus est; *cuius* ut tegumentum pateat, historialis ordo seriei praemittendus est.

Laius regnauit Thebis; habuit uxorem Iocastam, ex qua genuit Edippum. Qui adultus patrem interfecit, matrem uxorum duxit. Ex quo incesto coniugio nascuntur duae filiae et duo filii, Ethiocles et Polinices. Pater dolore cecatur. Filii de regno dissentiunt. Annuatim diuisum est regnum. Primo uero primogenitus regnat Ethiocles, Polinices exulat. Adiit etiam Grecos; filiam regis Greciae Adrasti duxit in uxorem. Anno finito regnum a fratre repetit. Ille negat. Septem reges Greciae coniurant in ultionem. Thebas petunt; sed sitiunt in uia; ducuntur ab Ibsiphile ad fontem. Occiditur Archemorus a serpente; Greci Lic*u*rgum consolantur, Archemorum honorifice sepeliunt. Deinde Thebas adeunt. Pugnant; occiduntur omnes excepto Adras*t*o. Ad ultimum duellant fratres; mutuo se perimunt. Insurgit Creon regnaturus. Prohibet reges sepeliri. Uxores regum supplicantur Theseo. Theseus pugnat cum Creon*te*; uincitur Creon. Reges sepeliuntur. Thebe q*u*ass*ata* est, sed liberatur.

---

7 duorum *Pr* . . . d *Pg* *suppl He* 8 pu . niet *Pr* · per unice (?) *Pg* 9 . . . apinius *Pg* *suppl He* . . . purnius (?) *Pr* furculus *P* *em He* 10 *suppl Ro* uirginiane *P* *em He* 11 c . . . ator (*sup. pars litt.* c *dub.*) *Pr* . . . . itor *Pg* cōmtator *Ro* emulator *He* cı . . *Pr* *deest Pg* *suppl Ro* 12 est. Incipit *P* 24 ligurgū *P* 26 adrastro *P* 29 *et* 30 *suppl Ro*

Historicae seriei ordi*ne trans*curso huius testae nucleus eliciendus est. Theb*ae Grece* dicuntur quasi theosbe id est dei be . . . . Haec est humana anima, quam diuina benignitas creauit ad imaginem et similitudinem suam, id est immortalem inuisibilem totius scientiae perceptibilem; quae bene ciuitas appellatur, quia fortitudo in ea et prudentia iustitia temperantia et ceterae uirtutes tamquam huius ciuitatis ciues iure hereditario habitantur et locantur. In hac itaque ciuitate id est humana anima regnat Laius id est lux sancta; Laius enim dicitur quasi lux ayos; ayos uero Grece sanctus Latine interpretatur. Laius itaque regnauit Thebis, id est lux sancta in humana anima, quae exclusis ignorantiae tenebris totius scientiae perceptibil⟨*itat*⟩e decorata est. Hic autem habuit uxorem nomine Iocastam id est iocunditatem castam. Mens enim humana ex sancta luce quam habuit iocundatur; sed caste, id est absque elationis corruptione. Haec autem Iocasta bene dicitur uxor Laii, quia uelut uxor marito subest illi praecedenti. Sic itaque felici coniugio Laius duxit Iocastam. Ex qua genuit Edippum. Felix fuit coniugium, sed proles infausta. Nascitur enim Edippus id est las*ci*uia. Hoc nomen Edippus su*m*ptum est ab edo, quod animal ualde lasciuum est; unde dicitur: 'Tenero lasciuior hedo'. Quotiens itaque iocunditas casta et prius nulla rerum saecularium uanitate corrupta ad corruptionis lasciuiam declinat, uere Iocasta parit Edippum. Qui adultus id est humana anima praeualens patrem interficit, uidelicet lucem sanctam quae superhabundans occasionem nascendi sibi quodam

23 Ov. metam. ed. Riese XIII 790

1 *et* 2 *suppl Ro* 3 be⟨nignitas⟩ *Ro* 5 scienc̣ịẹcię *P* (*em m. 1*) 14 perceptibile *P em P. de Winterfeld Philolog. LVII 509* 18 sic̃ ũlut *P* (*del ead. m.*) 21 lasuia *P em He* 22 edippūs *P* suptū *P* 23 las(c)iuior (h)edo *P* (*em m. ead.*) 25 uanitate *ex* uaritate *P* 28 quodam (da *ex* mo *ead. m.*) *P*

modo praebuerat extinguit. Immo etiam ipsam matrem suam sibi eam subiugando uxorem ducit. Ex quo incesto coniugio nascuntur opera nec uirtutem nec speciem uirtutis habentia, quae sunt duae filiae. Nascuntur et alia opera speciem uirtutis, sed non uirtutem habentia, quae sunt duo filii. Quorum alter E*t*hiocles, alter Polinices. Ethos Grece Latine mos dicitur, inde ethica moralis scientia; ocleos dicitur interitus, inde Ethioc*l*es morum interitus, hoc est auaritia, per quam mores intereunt; ipsa enim est origo et radix omnium malorum. Polis Grece multum dicitur Latine, nichos uictor; unde dicitur chere Cesar anichos; inde Polinices multos uincens in tempore, hoc est luxuria cui multi succumbunt. His itaque filiis id est auaritia et luxuria in anima humana adultis pater dolore cecatur, id est mens lasciua horrore peccati afflicta se ipsam excruciat. Filii uero animam alternatim distraentes de regno dissentiunt, quia ‘nulla fides regni sociis’. Annuatim diuisum est regnum. Constat autem quia omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur. Primo anno ut primogenitu*s*, id est ut omnium malorum radix regnat Ethiocles, Polinices, cum auarus facile luxuriosum deprimat, exulat. Adiit etiam Grecos. Mores luxuriose uiuentium euidentissime denotat qui consumpta omni substantia sua ad sapientiam mundanam . . . . . confugiunt ut luxuriae iacturam saecularis scientia recompenset. Sequitur quia filiam Adrasti regis Greciae uxorem duxit. Iste rex Greciae philosophia est, cui subest omnis sapientia mun-

---

17 Luc. Phars. I 92 18 *cf.* Matth. 12, 25 (omne regnum diuisum contra se desolabitur) Luc. 11, 17 (o. r. d. in se ipso desolatur).

---

3 ̄ịconiugio (*em ead. m.*) *P* $\overset{c}{n}$ — $\overset{c}{n}$ *P* *interpretor* nec nunc — nunc *Gu* 6 echiocles *P em He* 8 ethioches *P em He* 11 anichos *cf. Cornut. schol. ad Iuvenal. III 68 ann. Fleckeisen. suppl. XXIII 410* 17 regnis *P em He* 19 primogenit̃ *P em He* 23 substantia] subā *P* 24 mūdanā quīq; ꝯfugiūt *P* quandoque *Ro*

dana. Cui hoc nomen Adrastus non incongrue conuenit. Adrios enim Grece profunditas Latine; unde mare Adriaticum dicitur id est profundum. Merito itaque hoc nomine quod est Adrastus philosophia significatur, cuius profunditas nullo philosophi funiculo umquam attingi potuit. Huius filia est Argia id est prouidentia. Argeos Grece prouidentia Latine; unde Greci dicuntur Argi, id est prouidi; unde Iunonius pastor id est Argus dicitur quasi prouidus quod ipse poeta innuit dicens: 'Centum luminibus cinctum capu*t* Argus habebat', capu*t* id est mentem quae est excellentior pars in homine ut capu*t* in corpore. Ducit itaque Argiam filiam Adrasti, id est prouidentiam filiam filosophiae, et finito anno iam saeculari astutia roboratus regnum a fratre repetit. Sed ille negat et auaritiae uerbis satis euidenter utitur dicens: 'Teneo longumque tenebo'. Septem reges Greciae in ultione coniurant. Hi septem reges septem artes liberales sunt, qui bene reges dicuntur quia sunt regimen et columnae omnium scientiarum; subsunt etiam Adrasto id est filosophiae. Thebas petunt, sed in uia sitiunt. Quid mirum si sitiunt qui fonte fidei carent; saecularis scientiae potus sitim non minuit, sed auget. Sitiunt inquam, sed sitientes ducuntur ab Ipsiphile ad fontem. Isis fuit praecipua dea in Egipto, philos dicitur amor, inde Isiphile amor Isidis, id est idolatria, quae ducit ad fontem suum omnem hominem saecularibus scientiis [pro temporalibus] insudantem. Sed dampnosum est huic subesse. Occiditur enim Archemorus a serpente. Quilibet alumnus idolatri*ae* Archemorus potest uocari, id est principaliter *mortuus*. Qui

---

8 *cf.* Ov. metam. ed. Riese I 675. 677   9 Ovid. metam I 624   15 Stat. Theb. II 429

---

2 profunditus *Pg*   5 nullo *ex* nulli *ead. m. Pr* nullius *Pg*   funicło *ex* fanicło *rubricator P*   6 ar̄gens *Pg*   10 *et* 11 capd′ *P*   13 filito (*em ead. m.*) *P*   17 hii *P*   22 minuet *Pg*   26 *glossema del He*   28 alūpnus idolaᵢ *P em He*   29 mortuus *coni Ro* uocari *falso repetit P*

enim non credit, iam iudicatus est. Nec uacat quod a serpente occiditur. Omnis enim idolatra a maligno hoste procul dubio enecatur. Quod autem Li*cu*rgum consolantur Greci, non est cum silentio praetereundum. Mortu*o*s enim in peccatis scientia saecularis consolatur. Unde etiam sequitur quod Archemorum honorifice sepeliunt. Alumni enim idolatriae pompose et honorifice quantum ad uulga*r*em opinionem sepeliuntur quos in pecc*at*is sopitos laus humana et mundanae uanitatis gloria inuoluit. Deinde pugnaturi Tebas adeunt et pugnant contra E*t*io*c*len id est auaritiam, quia etsi utrimque uanitas, tamen philosophiae intentis auaritia sordescit. Pugnant, sed in huius pugnae exitu non prosperantur; occiduntur enim omnes. Hic humanae cecitatis caligo exprimitur, quae de malis deteriora, de uanis uaniora frequenter eligit, cum artium scientiam minus uanam auaritiae uaniori postponunt. Sed non uacat quod subditur: Excepto Ad*rast*o. Philosophia enim, etsi in auaris pereat, in se non interimitur. Ad ultimum duellant fratres, id est auaritia et luxuria, et mutuo se perimunt. Neque enim in eodem se simul patiuntur auaritiae seueritas et luxuriae lasciuia. Sed his pere*mt*is uitiis in anima insurgit superbia, quae bene dicitur Creon quasi cremens omnia. Nota quod cessante omni uitio superbia acrius in anima regnum sibi usurpat, quando animus ex perfectionis conscientia interiore elatione tumescit. Unde poetice post mortem Ethioclis et Polinicis insurgit Creon regnaturus. Qui etiam prohibet reges sepeliri, id est scientias saeculares latere, quas

---

1 *cf.* Ioann. 3, 18

---

3 liĝgū *P em He* 4 mortu⁹ *P em He* 6 alūpni *P* 7 uulgalē *P em He* 8 peccis (?) *Pr* pacis *Pg* peccatis *He* 10 eciolen *P em H* 12 ītn̄tis *Pr* īm̄tis (?) *Pg* intentis *He* 17 adastro *P em He* 22 phennis *P* peremtis *He* 23 cremēs *P h. e. premens, ut interpr. Plasberg coll. p. 51, 18 sqq.* 27 regnat⁹ *Pr* regnaturus *Pg* 28 ſepeliri *P* (*em ead. m.*)

superbia tamquam fontem sitim ⟨*sedantem*⟩ et sui erroris fidas adiutrices miro diligit affectu. Uxores uero regum id est affectiones humanae quae prius his regibus succubuerant supplicantur The*seo* id est deo; Theseus quasi theos suus. Theseus pugnat cum Creonte, quando humilitate docetur a deo uinci superbia; et uincitur Creon id est superbia nesciens humilitat*i* resistere. Reges etiam sepeliuntur, quia in humilitatis aduent*u* omnis occasio elationis suffocatur. Tanto autem uitiorum conflictu Thebe id est humana anima quassata est quidem, sed diuinae benignitatis *cl*emen*ti*a subueniente liberatur.

---

1 sitim] suum *Plasberg* sedantem *interpos He* 4 theos *P* Theseo *He* 7 humilitate *P em He* 8 aduentū *P em He* 11 dm̄cia *P em He* EXPLICIT *P*

I. Index auctorum.

II. Index nominum.

III. Index sermonis.

Mitologiarum capita editionis Munckerianae conferuntur cum hac editione:

lib. I

Munck.	He (*sec. codd.*)
I	I
II	II III
III	IV
IV	V
V	VI
VI	VII
VII	VIII
VIII	IX
IX	X
X	XI
XI	XII
XII	XIII
XIII	XIV
XIV	XV
XV	XVI
XVI XVII	XVII
XVIII—XXIV	XVIII
XXIV *ex.*	XIX
XXV	XX
XXVI	XXI
XXVII	XXII

lib. II

Munck.	He (*sec. codd.*)
I—IV	I
V	II
VI	III
VII	IV
VIII	V
IX	VI
X	VII
XI	VIII
XII	IX
XIII	X
XIV	XI
XV	XII
XVI	XIII
XVII	XIV
XVIII	XV
XIX	XVI

lib. III

capitum numeri congruunt.

Fulgentius, Fabius Planciades - Opera.